

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Informācija

.....

II Sagatavošanas dokumenti

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja**414. plenārajā sesijā 2005. gada 9. un 10. februārī**

2005/C 221/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums XXXIII ziņojums par konkurences politiku — 2003 SEC(2004) 658 <i>final</i>	1
2005/C 221/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikums par starptautiskā dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (COM(2004) 143 <i>final</i> — 2004/0049 (COD))	8
2005/C 221/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kompensācijām gadījumos, kad kravas neatbilst līgumā paredzētajām dzelzceļa pārvadājumu prasībām (COM(2004) 144 <i>final</i> — 2004/0050 (COD))	13
2005/C 221/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas Paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Balto grāmatu un vispārējo interešu pakalpojumiem (COM (2004) 374 <i>final</i>)	17
2005/C 221/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu "Ģeotermiskās enerģijas — zemes siltuma izmantošana"	22

LV

Cena:
30 EUR

(Turpinājums nākamajā lapā)

2005/C 221/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums attiecībā uz Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas satelītu radionavigācijas programmas izvēšanas un komerciālās ekspluatācijas fāzes īstenošanu (COM(2004) 477 <i>final</i> — 2004/0156 (COD))	28
2005/C 221/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai ar ko nosaka telpiskās informācijas infrastruktūru Kopienā (INSPIRE) (COM(2004) 516 <i>final</i> — 2004/0175 (COD))	33
2005/C 221/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Plūdu riska pārvaldība — plūdu novēršana, mazināšana un pretplūdu aizsardzība (COM (2004) 472 <i>final</i>)	35
2005/C 221/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Padomes Regulas priekšlikumu par Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu (COM(2004) 489 <i>final</i> — 2004/0164 (CNS))	40
2005/C 221/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Ierosinājums Padomes Regulai, ar ko groza Regulas (EEK) Nr. 2759/75, (EEK) Nr. 2771/75, (EEK) Nr. 2777/75, (EK) Nr. 1254/1999, (EK) Nr. 1255/1999 un (EK) Nr. 2529/2001 attiecībā uz ārkārtas pasākumiem tirgus atbalstam (COM(2004) 712 <i>final</i> — 2004/0254 (CNS))	44
2005/C 221/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums Pekina +10: pārskats par panākumiem, kādi gūti dzimumu vienlīdzības jomā Eiropā un jaunattīstības valstīs	46
2005/C 221/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Zaļo grāmatu — Iepirkumi aizsardzības jomā (COM(2004) 608 <i>final</i>)	52
2005/C 221/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, kas groza Padomes Direktīvu 91/440/EEK par Kopienas dzelzceļu attīstību (COM(2004) 139 <i>final</i> — 2004/0047 (COD))	56
2005/C 221/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par vilcienu apkalpju, kas vada lokomotīves un vilcienus Kopienas dzelzceļu tīklā, sertificēšanu (COM(2004) 142 <i>final</i> — 2004/0048 (COD))	64
2005/C 221/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Padomes Regulai par vispārējo tarifa preferenču sistēmas piemērošanu (COM(2004)699 <i>final</i>)	71
2005/C 221/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par maksājumu piedziņas procedūras iedibināšanu (COM(2004) 173 <i>final</i> /3 — 2004/0055 COD)	77
2005/C 221/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību un tiesībām uz atbildi saistībā ar Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares konkurētspēju (COM(2004) 341 <i>final</i> — 2004/0117 (COD))	87
2005/C 221/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Nodarbinātības politika: EESK loma pēc paplašināšanās un Lisabonas procesa perspektīvā	94

2005/C 221/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: <i>Natura 2000</i> finansējums (COM(2004) 431 <i>final</i>) 108
2005/C 221/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par pakalpojumiem vienotajā tirgū (COM(2004) 2 <i>final</i> — 2004/0001 (COD)) 113
2005/C 221/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: Klirings un norēķini Eiropas Savienībā: turpmākie pasākumi (COM(2004) 312 <i>final</i>) 126
2005/C 221/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par integrētas rīcības programmas izveidi mūžizglītības jomā COM(2004) 474 FINAL — 2004/0153 (COD) 134
2005/C 221/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par iespējām panākt nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu labāku integrāciju 141
2005/C 221/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Patērētāju politika pēc ES paplašināšanās 153

II

(Sagatavošanas dokumenti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

414. PLENĀRAJĀ SESIJĀ 2005. GADA 9. UN 10. FEBRUĀRAĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums XXXIII ziņojums par konkurences politiku — 2003

SEC(2004) 658 final

(2005/C 221/01)

2004. Gada 4. Jūnijā Eiropas Komisija nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Kopienas dibināšanas līguma 262. Pantu par XXXIII ziņojumu par konkurences politiku — 2003

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 11. janvārī. Ziņotājs bija *Chiriaco kgs*.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 414. plenārajā sesijā (2005. gada 9. februāra sēdē) pieņēma šādu atzinumu ar 75 balsim "par" un 1 atturoties.

1. Ievads

1.1 2003. gada ziņojumā izceltas pārmaiņas nozares iekšējā organizācijā un Komisijas darba metodes, kā arī dokumenti, kādā veidā Komisija nodrošina atbilstību Eiropas ekonomiskās vadības būtībai.

1.2 ES konkurences politikai ir svarīga nozīme Lisabonas stratēģijā noteikto konkurētspējas mērķu sasniegšanā. Tā nosaka ne tikai pretmonopolu un apvienošanās noteikumus, bet arī efektīvas un stingras valsts palīdzības disciplīnas piemērošanu.

1.3 Lai 10 jauno dalībvalstu pievienošanās varētu notikt bez problēmām, Komisija izveidoja kopīgu konkurences noteikumu kompleksu visām dalībvalstīm, nodrošinot godīgu valsts palīdzības noteikumu piemērošanu un izceļot tādas valsts iejaukšanās aizkavēšanas svarīgumu, kas grauj konkurenci, ievērojot tādas pašas saistības, kādas piemēro likumam par uzņēmējdarbības biedrībām.

1.4 2003. gadā tika reģistrētas 815 jaunas konkurences likuma pārkāpumu lietas, un pasākumi sevī ietvēra patērētāju attiecību ierēdņa amata izveidošanu, lai nodrošinātu pastāvīgu

dialogu ar Eiropas patērētājiem, kuru labklājība ir konkurences politikas galvenais apsvērums, taču kuru balsi uzklauša nepietiekami gadījumos, kad izskata atsevišķas lietas vai apspriež politikas jautājumus. Patērētāju attiecību ierēdņa loma neaprobežojas ar apvienošanās kontroli, bet attiecas arī uz pretmonopolu jomu — karteļu un dominējošu pozīciju ļaunprātīgu izmantošanu –, kā arī uz citu ar konkurenci saistītu politiku.

1.5 2003. gada oktobrī Eiropas Komisija publicēja noteikumu un vadlīniju projektu par tehnoloģijas nodošanas licencēšanas līgumiem, par kuriem EESK jau ir sagatavojusi atzinumu (¹). Piedāvātā reforma ņem vērā šāda veida līgumu attīstību beidzamo gadu laikā, un tās mērķis ir vienkāršot un paplašināt Kopienas kategoriju atbrīvojuma regulas darbības sfēru. Jaunie noteikumi piedāvā šādas priekšrocības:

— kategoriju atbrīvojuma regulai būs tikai melnais saraksts: viss, kas nav skaidri un nepārprotami izslēgts no kategoriju atbrīvojuma, tagad tiek atbrīvots;

— noteikta skaidra atšķirība starp konkurentu līgumiem tādiem līgumiem, kas nav konkurentu līgu mi;

— jau izstrādāti plāni, lai pieņemtu "modernizācijas paketi".

(¹) OV C 80, 30.03.2004

1.6 Komisija iecēla arī galveno konkurences ekonomistu, kurš stājās amatā 2003. gada 1. septembrī, ievērojami palielinot lietas izskatīšanas ierēdņa lomu. Galvenajam ekonomistam ir trīs pamatuzdevumi:

- sniegt padomus ekonomikā un ekonometrijā attiecībā uz ES konkurences noteikumu piemērošanu; tas var ietvert darba ieguldījumu vispārīgo politikas instrumentu izstrādē;
- sniegt vispārīgus ieteikumus individuālajās konkurences lietās jau to agrīnajā stadijā;
- sniegt sīki izstrādātus ieteikumus vairumā nozīmīgo konkurences lietu, kas saistītas ar sarežģītiem ekonomikas jautājumiem, jo īpaši tādiem, kas prasa komplicētu kvantitatīvo analīzi.

1.7 Vienlaikus lietas izskatīšanas ierēdņiem piešķirtas lielākas pilnvaras un autonomija, kad viņi veic tiesību aizstāvību konkrētās konkurences tiesas prāvās. Viņi atbild tieši atbildīgajam komisāram un nesaņem norādījumus no Konkurences ģenerāldirektorāta. Viņi var iejaukties, kad vien tas ir likumīgi, procesuālo jautājumu izšķiršanā; viņiem jāorganizē un jāvada objektīva mutiska lietas izskatīšana, un jāizlemj, vai jāuzklausā trešās puses un vai iespējams uzrādīt jaunus dokumentus. Visos jautājumos viņi vēršas pie attiecīgā komisāra.

2. Pretmonopolu noteikumu piemērošana — Līguma 81. un 82. pants

2.1 2003. gada oktobrī Komisija uzsāka beidzamo ES pretmonopolu noteikumu (kas pazīstami kā modernizācijas pakete) ieviešanas reformu procesa posmu, lai sekmētu konkurences iestādēm uzticēto ieviešanas pilnvaru piemērošanu un izstrādātu sadarbības mehānismus ar valstu konkurences iestādēm (VKI) un valstu tiesām, kā paredzēts Regulā 1/2003.

2.2 Modernizācijas paketi veido jauna ieviešanas regula, kurā uzmanība pievērsta iesaistīto pušu uzklaušanās modalitātēm un virknei citu procesuālo jautājumu, tādu kā piekļuve lietām un rīcība konfidenciālas informācijas gadījumā. Seši paziņojumu projekti attiecīgi saistīti ar sadarbības mehānismiem Eiropas konkurences iestāžu tīklā un starp Komisiju un valstu tiesām, ar ietekmes koncepciju attiecībā uz ietekmi tirdzniecībā dalībvalstu starpā, sūdzību izskatīšanu un ieteikumu vēstulēm,

kās jāraksta, lai palīdzētu uzņēmējiesabiedrībām jaunu vai neatrisinātu jautājumu izvērtēšanā. Saistībā ar modernizācijas paketi kopumā tiek norādīts uz EESK atzinumu ⁽¹⁾.

2.3 2003. gadā Komisija izdeva piecus lēmumus pret nelikumīgiem horizontāliem līgumiem, kas saistīti ar Francijas liellopu gaļu, sorbātiem, elektriskajiem un mehāniskajiem oglekļa un grafitā izstrādājumiem, organiskajiem peroksīdiem un rūpnieciskajām vara caurulēm. Uzliktās soda naudas kopsummā veidoja EUR 400 miljonus. Noteikto soda naudu līmenim vajadzētu kalpot kā biedējošam līdzeklim. Izmeklēšana ir saistīta ar uzņēmējiesabiedrību inspicēšanu. Pilnīga imunitāte tiek piešķirta uzņēmējiesabiedrībām, kas pirmās atklāj līguma eksistenci un kas sniedz pietiekamus pierādījumus, lai veiktu izmeklēšanu. Komisija izteiks labvēlīgu atzinumu gadījumos, kad līgumi uzņēmējiesabiedrību starpā neierobežo konkurenci attiecīgajos tirgos un kad sadarbības rezultātā ieguvēji ir patērētāji. Tāpat 2003. gadā Komisija pieņēma spriedumu trijās lietās par 82. panta pārkāpumu attiecībā uz:

- *Deutsche Telekom AG* uzliktie tarifi konkurējošajām uzņēmējiesabiedrībām, lai piekļūtu tās telekomunikāciju tīkla vietējai infrastruktūrai,
- *Wanadoo* cenu noteikšanas stratēģija attiecībā uz *ADSL* pakalpojumiem un
- ļaunprātīga dominējošās pozīcijas izmantošana no *Ferrovie dello Stato SpA* puses tirgos saistībā ar piekļuvi dzelzceļu tīklam, atzariem un pasažieru pakalpojumiem.

3. Konkurences politikas attīstība nozares līmenī

3.1 2003. gads nesa nozīmīgu, lai gan ne pilnībā apmierinošu progresu enerģētikas nozares (elektrība un gāze) liberalizācijas procesā. Jūnijā tika pieņemta tiesību aktu pakete, nodrošinot to, ka visi Eiropas patērētāji līdz 2007. gada 1. jūlijam varēs izvēlēties savu piegādātāju. Šo noteikumu mērķis ir radīt līdzsvaru starp centieniem izveidot jaunu infrastruktūru un kopīgā tirgus pabeigšanu.

3.2 Neraugoties uz to, dažādās ES valstīs patērētāju un uzņēmumu vidū joprojām ir plaši izplatīta neapmierinātība ar šo pakalpojumu nemainīgi augstajām cenām un relatīvo efektivitāti. Jo īpaši jaunajās dalībvalstīs sociālie partneri un patērētāju organizācijas stingri uzsver nacionālu konkurences iestāžu un valsts komunālo uzņēmumu regulatoru nepieciešamību, lai garantētu pilnīgu neatkarību.

⁽¹⁾ OV C 80, 30.03.2004

3.2.1 Tur, kur spēkā ir piemēroti un visaptveroši konkurences noteikumi, īpaši jaunajās dalībvalstīs ir gadījumi, ka par kontroli un regulāciju atbildīgās iestādes saskaras ar grūtībām savu uzdevumu neatkarīgai pildīšanai. Tā rezultātā konkurences likumdošana ir izrādījusies neefektīva gan patērētāju interešu, gan efektīvas tirgus darbības aizsardzībai. Komiteja atbalsta funkcionālāku saskaņu starp konkurences un patērētāju aizsardzības politiku. Labāk organizēta un iesaistītāka patērētāju kustība varēs atbalstīt arī lēmumu pieņemšanu valdības līmenī un sniegt informāciju par tirgiem un konkurencei neatbilstošu rīcību.

3.3 Pasta pakalpojumu jomā 2002. gadā pieņemtās direktīvas mērķis ir iekšējā tirgus pabeigšana, jo īpaši ar rezervētās zonas progresīva samazinājuma un izsūtāmā pārrobežu pasta liberalizācijas starpniecību. Turklāt, pamatojoties uz Eiropas Padomes panākto vienošanos, Komisija 2006. gadā veiks pētījumu, lai izvērtētu universālo pakalpojumu īpatsvaru katrā dalībvalstī. Izmantojot darbā šī pētījuma rezultātus, Komisija pieņems priekšlikumu par pasta tirgus atvēršanu pilnībā no 2009. gada, ieskaitot pasākumus pakalpojuma universālā rakstura nodrošināšanā.

3.4 Jaunās tiesību aktu paketes attiecībā uz elektroniskajiem sakariem iestrādāšanas galīgais termiņš beidzās 2004. gada jūlijā. Savā ziņojumā par šo jautājumu Komisija jo īpaši uzsvēra šādus principus: tirgi jāanalizē, pamatojoties uz konkurences principiem; operatoru darbību iespējams reglamentēt tikai tad, ja tiem ir dominējoša pozīcija; pret visiem elektronisko sakaru pakalpojumiem un tīkliem jāizturas līdzīgā veidā (tehnoloģiskā neitralitāte). Ar elektronisko sakaru pašu par sevi attīstību un vispārēju piekļuvi tiem vēl nepietiek, lai nodrošinātu ekonomiskas izaugsmes atsākšanos. Lai to panāktu, visiem, kuriem nepieciešams izmantot informācijas un sakaru tehnoloģijas, ir būtiski paaugstināt zināšanu un prasmju līmeni.

3.5 Gaisa transporta nozarē 2003. gadā Komisija nolēma uzsākt visaptverošu un ne uz vienu gadījumu neattiecināmu dialogu ar visām nozares ieinteresētajām pusēm, lai sagatavotu caurredzamas vadlīnijas konkurences ieviešanas jautājumos gaisa satiksmes līniju aliansēs un apvienībās.

3.5.1 Tāpat panākts progress kopīgu vadlīniju noteikšanā un ieviešanā attiecībā uz pretmonopola noteikumu piemērošanu dzelzceļu nozarē gan preču, gan pasažieru transporta jomā.

3.5.2 Turklāt attīstība vērojama nozares dialogā jūras transporta, transporta līdzekļu izplatīšanas un apdrošināšanas sektorā, ņemot vērā kategoriju atbrīvojuma regulas pieņemšanu vai pārskatīšanu.

3.5.3 Minētajā dialogā ir jāņem vērā arī salīdzinošās nodokļu režīma formas.

3.6 *Plašsaziņas līdzekļi*: Komisija uzskata, ka plašsaziņas līdzekļu plurālismam ir noteicoša nozīme gan ES attīstībā, gan dalībvalstu kultūras identitātē, taču uzsver to, ka atbildība par plašsaziņu koncentrācijas kontroli galvenokārt jāuzņemas dalībvalstīm. Konkurences politikas instrumentu piemērošana ir ierobežota, lai adresētu pamata tirgus struktūru un plašsaziņas līdzekļu uzvedības ekonomisko ietekmi, kā arī lai kontrolētu valsts palīdzību. Šie instrumenti nevar aizvietot nacionālo plašsaziņas līdzekļu koncentrācijas uzraudzību un pasākumus, lai nodrošinātu plašsaziņas līdzekļu plurālismu. Konkurences noteikumu funkcija aprobežojas ar tādu problēmu atrisināšanu, ko izraisījis dominējošu pozīciju radīšana vai nostiprināšana attiecīgajos tirgos un konkurentu izspiešana no šiem tirgiem.

3.6.1 Var redzēt, ka Komisijas pieeja, būdama pareiza teorijā, nav varējusi novērst vai stāties pretim dominējošajām pozīcijām un ar tām saistīto antikonkurences praksi, jo īpaši dažās valstīs. Tas attiecas uz dažādiem tirgiem, un televīzijas reklāmas tirgus, lai gan vēl nepietiekami izpētīts, iegūst arvien lielāku nozīmi, ja runa ir par plurālisma aizstāvēšanu.

3.6.2 Turklāt nav pietiekami ņemtas vērā metodes, kādas dažas plašsaziņas līdzekļu grupas izmanto, lai stiprinātu savu dominējošo pozīciju, jo īpaši izbalsošanas un vairākkārtējas balsošanas tiesību lietojums, kas ļauj mazākuma akcionāriem kontrolēt uzņēmēj sabiedrību ar balsstiesībām, kas pārsniedz tiem piederošo akciju apjomu.

3.6.3 Tādēļ Komisijai ir jābūt īpaši piesardzīgai konkurences noteikumu un prakses piemērošanā.

3.7 *Brīvās profesijas*: sabiedrībai pieejams ir Vinē bāzēta Augstāko kursu institūta (AKI) pēc Komisijas pasūtījuma veikts pētījums. Pētījums atklāj atšķirīgus pakalpojuma sniegšanas reglamentēšanas līmeņus dalībvalstīs un dažādu profesiju starpā. Pētījumā secināts, ka valstīs, kurās ir mazāk reglamentējošu nosacījumu un vairāk brīvības profesijās, ir iespējams radīt lielāku vispārēju labklājību.

3.7.1 2003. gada oktobrī Briselē notikusi konference par profesionālo pakalpojumu regulēšanu pulcēja 260 profesiju pārstāvjus, lai apspriestu noteikumu un regulu ietekmi uz uzņēmējdarbības struktūru un patērētāju aizsardzību.

3.7.2 Konferencē komisārs Monti ziņoja par Komisijas nodomu izdot ziņojumu par konkurenci profesionālo pakalpojumu jomā 2004. gadā. Šis ziņojums, kas satur dažas svarīgas norādes un vadlīnijas, tika publicēts 2004. gada 9. februārī.

4. Apvienošanās uzraudzības sistēmas reforma

4.1 2003. gada 27. novembrī Padome panāca politisku vienošanos par pārveidotu Apvienošanās regulu, kurā iestrādāta lielākā daļa Komisijas 2002. gada decembrī ierosināto reformu. Šīs reformas ietvēra nejuridiskus pasākumus, kādi izveidoti, lai ievirzītu lēmumu pieņemšanas procesu, stiprinātu ekonomisko analīzi un sniegtu labāku aizstāvības tiesību aizsardzību. Turklāt tika iecelts galvenais konkurences ekonomists un izveidotas palātas, lai nodrošinātu to, ka secinājumi ir pilnībā neatkarīgi. Saistībā ar apvienošanās pārbaudi tiek norādīts uz EESK atziņumu par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kapitāla sabiedrību no dažādām dalībvalstīm saplūšanu⁽¹⁾.

4.2 Mērķis: nodrošināt, lai substantīva Apvienošanās regulas pārbaude (dominēšanas tests) efektīvi aptvertu visas nekonkurējošās apvienošanās, vienlaikus nodrošinot nepārtrauktu tiesisko noteiktību. Substantīvās pārbaudes kritērijus salīdzināja ar "konkurences būtiskas mazināšanas" testa kritērijiem, un pieņemtās jaunās pārbaudes noteikumi ir: "koncentrācija, kas būtiski kavētu efektīvu konkurenci, kopējā tirgū vai nozīmīgā tā daļā, jo īpaši kā dominējošas pozīcijas radīšanas vai nostiprināšanas rezultāts, ir izsludināma par nesavienojamu ar kopējo tirgu".

4.2.1 Jaunā regula, nosakot "jo īpaši kā dominējošas pozīcijas radīšanas vai nostiprināšanas ...", norāda uz potenciālu paplašināt aizlieguma piemērošanas darbības sfēru un vairs nav stingri saistīta ar prasību attiecībā uz dominējošo pozīciju. Neraugoties uz to, šis noteikums būs skaidrojams kopējā Padomes un Komisijas paziņojuma satura gaismā, kas attiecas uz 2. pantu ar atsauci uz regulas 25. uzskaitījumu⁽²⁾, kurā noteikts, ka šis jēdziens "skaidrojams kā izvērst, pārsniedzot dominēšanas jēdzienu, tikai attiecībā uz antikonkurējošu koncentrā-

cijas ietekmi, kas radusies uzņēmumu nesaskaņotas rīcības rezultātā, kuriem citādi attiecīgajā tirgū nebūtu dominējošas pozīcijas". No tā izriet, ka darbības sfēru joprojām noteiks saistībā ar dominēšanas koncepciju.

4.3 *Vadlīnijas horizontālas apvienošanās izvērtējumā*: piemēram, konkurējošu vai potenciāli konkurējošu firmu apvienošanās. Šādas apvienošanās būs nelikumīgas vienīgi tādā mērā, kādā tās veicina uzņēmējdarbību tirgus ietekmi veidā, kam, domājams, būs patērētājiem nelabvēlīgs rezultāts, īpaši augstāku cenu, zemākas kvalitātes izstrādājumu vai samazinātas izvēles veidā. Tas nav atkarīgs no tā, vai antikonkurences ietekme rodas viena dominējoša tirgus dalībnieka radīšanas vai nostiprināšanas, vai arī oligopolijas situācijas rezultātā. Turklāt apvienošanās ietekmi novērtēs saistībā ar to, kas tirgū būtu noticis pretējā gadījumā. Tas var nozīmēt, piemēram, ka sabrūkošas firmas iegāde neattaisnos Komisijas iejaukšanos.

4.4 *Jauna labākā prakse*: kā daļa no 2002. gada reformu paketes notika apspriešanās, ko pabeidza 2003. gada februārī. Tās mērķis bija sniegt ieinteresētajām pusēm ieteikumus par ikdienas rīcību ES apvienošanās uzraudzības procesos.

5. Starptautiskā sadarbība

5.1 Komisija ir aktīva dalībiece Starptautiskajā konkurences tīkla darba grupā attiecībā uz daudzu jurisdikciju nosacītu apvienošanās uzraudzību. Grupas darbība notikusi trijās apakšgrupās:

— paziņojumi un procedūras,

— izmeklēšanas metodes,

— analītiskā sistēma.

5.1.1 Komisija piedalās visu triju apakšgrupu darbā. Pamatmērķis ir uzlabot abpusēju saprašanos dažādu jurisdikciju starpā tā, lai apvienošanās uzraudzības darbs būtu efektīvāks.

5.1.2 Vispār SKT darbojas kā virtuāls tīkls, apvienojot dažādas nacionālās konkurences iestādes nolūkā sekmēt starptautisko sadarbību un izvirzīt priekšlikumus regulējošo izmaksu samazināšanā un veicināt procesuālo saskaņotību un patiesu konverģenci.

⁽¹⁾ OV C 117, 30.04.2004

⁽²⁾ Padomes 2004. gada 20. janvāra Regula 139/2004

5.1.3 Otrā SKT konference, kas notika Meridā, Meksikā, 2003. gada jūnijā iztirzāja nepieciešamību pieņemt skaidru un viegli saprotamu valodu konkurences noteikumu jomā, kā arī uzsvēra to darbību, kas veicina konkurenci reglamentēto nozaru starpā, stratēģisko lomu, ņemot vērā nepieciešamību samazināt noteikumu piemērošanas izmaksas un pārvarēt šķēršļus, kas saistīti ar dažādu jurisdikciju savstarpēju saprašanos uzņēmumu apvienošanas politikas jomā.

6. Valsts palīdzība

6.1 Valsts palīdzības uzraudzībā galvenā uzmanība tiek pievērsta dalībvalstu uzņēmumiem piešķirtās palīdzības pasākumu ietekmei uz konkurenci. Mērķis: nodrošināt, lai valdības iejaukšanās netraucētu vienmērīgai iekšējā tirgus darbībai, veicinātu konkurenci un konkurējošus tirgus un sekmētu strukturālās reformas. Īpaša uzmanība ir pievērsta tam, lai nodrošinātu to, ka valsts palīdzības pasākumi negrauj liberalizācijas labvēlīgo ietekmi. *Stokholmas Eiropas Padome*: dalībvalstīm jāsamazina vispārējais valsts palīdzības līmenis un jānovirza šie līdzekļi Kopienas interesējošiem horizontāliem mērķiem (ekonomiskās un sociālās kohēzijas, nodarbinātības, vides aizsardzības, pētniecības un MVU attīstības stiprināšana). Komisija uzskata dalībvalsts nelikumīgi piešķirtas palīdzības atgūšanu par prioritāti.

6.1.1 Šajā sakarā ļoti žēl, ka daudzas dalībvalstis nav atvērušas savus valsts iepirkumus citu dalībvalstu pretendentiem. Valsts iepirkums ES ik gadu rēķināms vairāk kā EUR 1 500 miljonus, un noteiktu dalībvalstu prakse apliecina, ka labvēlības statusa piešķiršana "valsts uzvarētājiem" kaitē konkurencei un papildina patērētāju nodokļu slogu.

6.2 *Valsts palīdzība grūtībās nonākušu firmu glābšanā un pārstrukturēšanā*: attiecīgās vadlīnijās, kurām termiņš beidzās 2004. gada oktobrī, noteikts, ka palīdzību iespējams uzskatīt par savienojamu tikai noteiktos, stingri definētos apstākļos. Šīs vadlīnijas ir pārskatītas, īpašu uzmanību pievēršot šādiem jautājumiem:

- nodrošinājums, ka palīdzības līdzeklis aprobežojas ar atgūstamu, pagaidu rakstura, īslaicīgu finansiālo atbalstu, ko piešķir tikai uz tik ilgu laiku, kāds nepieciešams, lai uzsāktu visaptveroša restrukturizācijas plāna īstenošanu;
- uzmanības pievēršana valsts palīdzības uzraudzībā lieliem uzņēmumiem, kuri tirgojas visā ES;
- tā principa īstenošana, jo īpaši lielo uzņēmumu gadījumā, ka palīdzības saņēmēja pienākums ir segt lielu daļu restrukturizācijas izmaksu bez jebkādas valsts palīdzības;
- principa "vienreiz, pēdējoreiz" piemērošana.

6.3 *Daudznozaru sistēma lieliem investīciju projektiem*: stingri noteikumi nozarēs ar strukturālām grūtībām. Šādu nozaru sarakstu izveidoja līdz 2003. gada beigām. Metodoloģisku un tehnisku grūtību dēļ Komisija ir nolēmusi atlikt saraksta pieņemšanu un pagarināt pārejas perioda noteikumu darbības termiņu attiecībā uz lielu investīciju projektiem "jutīgajās" nozarēs līdz 2006. gada decembrim.

6.4 *Pētniecības un attīstības palīdzība MVU*: palīdzība pētniecībā un attīstībā var sniegt savu ieguldījumu ekonomiskajā izaugsmē, stiprinot konkurētspēju un veicinot nodarbinātību. MVU tas ir īpaši svarīgi.

6.5 *Vides palīdzība, pētniecības un attīstības palīdzība, apmācību palīdzība, finansiālā palīdzība*: pēdējā minētajā jomā īpaša uzmanība ir pievērsta alternatīvām nodokļu noteikšanas metodēm, tādām kā izmaksu ar uzcenojumu metode (ar nodokli apliekamie ienākumi aprēķināti, pamatojoties uz vienotu likmi, kā procentuālais lielums no ekspluatācijas izdevumu summas). Nozaru palīdzības jomā (jo īpaši skatīt pagaidu aizsardzības mehānisma (PAM) piemērošanu) uzmanība pievērsta šādām nozarēm: tērauds, telekomunikācijas, ogle, dzelzceļu transports, kombinētais transports, sauszemes ceļu transports, jūras transports un gaisa transports.

6.6 *Lauksaimniecība*: 2003. gada 23. decembrī Komisija pieņēma jaunu regulu, ar ko ievieš kategoriju atbrīvojuma režīmu noteiktās valsts palīdzības kategorijās, kas nozīmē, ka dalībvalstīm vairs nav par šādu valsts palīdzību iepriekš jāpaziņo Komisijai, lai saņemtu tās apstiprinājumu. Jaunā regula, kas būs spēkā līdz 2006. gada beigām, attiecas uz valsts palīdzību, kas piešķirta MVU lauksaimniecības nozarē. Ņemot vērā MVU definīciju (ne vairāk kā 250 darbinieku, apgrozījums nepārsniedz EUR 40 miljonus vai arī kopējā bilance nav lielāka par EUR 27 miljoniem), noteikumi attiecas gandrīz uz visiem uzņēmumiem lauksaimniecības nozarē. Visbeidzot, Komisija ievieš *jaunu caurredzamības standartu*: visu atbrīvoto valsts palīdzības pasākumu, ko veikusi dalībvalsts, kopsavilkumu publicēs Internetā piecas dienas pirms pirmreizējās palīdzības izmaksas, lai nodrošinātu visu nepieciešamo informāciju visām ieinteresētajām pusēm.

7. Vispārīgs novērtējums

7.1 Apkopojot un piedāvājot dažus piebildumus Komisijas XXXIII ziņojumā par konkurences politiku 2003. gadā, Komiteja tagad izteiks virkni vispārīgu novērojumu par ziņojumu kopumā un atsevišķi par tā nozīmīgākajiem, nākotnē vērstajiem aspektiem.

7.2 Saistība starp konkurences politiku un ekonomiskās izaugsmes politiku

7.2.1 Jaunu procedūru ieviešana pretmonopola noteikumu piemērošanā, Apvienotās regulas pārskatīšana un jaunā organizatoriskā struktūra Komisijā Eiropas Savienības konkurences politiku padarījis efektīvāku un atklātāku pozitīvām attiecībām ar uzņēmēj sabiedrībām un patērētājiem.

7.2.2 Konkurences politika ir devusi ES iespēju veikt ievērojamus pasākumus virzībā uz liberalizācijas procesu, atjaunojot veselū ekonomikas nozaru darbību saskaņā ar tirgus loģiku un dinamiku un tādējādi sniedzot praktisku ieguldījumu vienota Eiropas tirgus radīšanā. Tāpēc konkurences politika ir būtiska, un tai vienmēr jānodrošina pilnīga autonomija.

7.2.3 Strādājot vienatnē, tā tomēr nespēj ievērot īpaši akūtu vajadzību visā ES pēc intensīvas augšupejas izaugsmē un pēc ilgspejīgas ekonomikas attīstības politikas, balstoties uz inovāciju un sociālo dialogu. Strukturālās pārmaiņas ražošanā un pasaules tirdzniecībā, sākot ar tām pārmaiņām, ko radījis jaunā tehnoloģiskā sistēma, prasa no Komisijas iedarbināt un koordinēt citus ekonomikas politikas instrumentus. Mērķis ir nosargāt un atdzīvīt Eiropas ekonomikas konkurētspēju un sekmēt ekonomisko un sociālo kohēziju, nodarbinātību un vides aizsardzību, vienlaikus veicinot lielākās, nozīmīgākās pētniecības un attīstības programmas. Tāda ir Komisijas paziņojuma *Strukturālo pārmaiņu veicināšana: rūpniecības politika paplašinātā Eiropā* un EESK attiecīgā atzinuma⁽¹⁾ virzība. Lisabonas darba kārtība norāda ceļu, kāds ejams. Vienlaikus tās ieviešana ir sekmējama un paātrināma kā vispārīgā, tā nozaru līmenī.

7.2.3.1 Nozaru līmenī, apstiprinot jautājumus, kādus tā izvirzīja savā 2004. gada 30. jūnija atzinumā par *LeaderSHIP 2015 — Eiropas kuģubūves un remonta nozares nākotnes noteikšana — konkurētspēja nevainojama darba rezultātā*⁽²⁾, EESK vēlas atkārtoti uzsvērt nepieciešamību virzīt jauno, pilnībā integrēto pieeju, ko 2003. gada novembrī definēja Konkurētspējas padome, ņemot vērā rūpnieciskās konkurences stiprināšanu un visu pētniecības, attīstības un inovāciju nozaru rosināšanu darbam.

7.3 Valsts palīdzība un vispārējās intereses pakalpojumi

7.3.1 Reformas procesam, kas veidots, lai ievirzītu un vienkāršotu valsts palīdzības uzraudzības procedūras, ievērojot Stokholmas Eiropas Padomes noteikto kursu virzībā uz valsts palīdzības līmeņa pazemināšanu un tā novirzīšanu horizontāliem mērķiem Kopienas interesēs, ieskaitot kohēzijas uzdevumus. Tam par piemēru kalpo virkne pasākumu, ko pieņēmusi Komisija, tādi kā palīdzības apjoma palielināšana pētniecības un attīstības nozarē, sniedzot vadlīnijas attiecībā uz tehnoloģiju nodošanas līgumiem, grūtībās nonākušū uzņēmēj sabiedrību pārstrukturēšana un palīdzība apmācību un vides aizsardzības jomā; kā arī nosakot daudznozaru noteikumus attiecībā uz lielākiem investīciju projektiem.

7.3.2 Ar savu spriedumu Altmarkas lietā 2003. gada jūlijā Tiesa apstiprināja, ko kompensācija uzņēmēj sabiedrībām, kas ir atbildīgas par vispārējās intereses pakalpojumu sniegšanu, tiks izslēgta no valsts palīdzības definīcijas, ievērojot dažus nosacījumus. Tomēr vēl pastāv virkne neatrisinātu problēmu, īpaši attiecībā uz valsts atbalsta un vispārējās intereses pakalpojumu optimālas saiknes iedibināšanu. Tiesas noteikto nosacījumu raksturs prasa uzlabojumu juridiskajā noteiktībā, it īpaši izmaksu novērtēšanas jomā, attiecībā uz pakalpojumu finansējuma definēšanu⁽¹⁾, kā arī uz kompensāciju tiesīgo valsts pakalpojumu pienākumu mērķu noteikšanu. Tajā pašā laikā Zaļā grāmata par vispārējās intereses pakalpojumiem (VIP), kas publicēta 2003. gada maijā, ir jau atzinusi nepieciešamību novērtēt, vai principi, kas nosaka VIP, ir stiprināmi arī turpmāk vispārējā Kopienas kontekstā, un noteikt optimālos noteikumus attiecībā uz pakalpojumiem un pasākumiem, lai palielinātu visu operatoru juridisko noteiktību.

7.3.3 Ja universālie pakalpojumu pienākumi nav pareizi definēti un finansēti, tie uzņēmēj sabiedrībām, kuras ir atbildīgas par šo pakalpojumu sniegšanu, var radīt arvien lielākus zaudējumus tā iemesla dēļ, ka viņu darbības rentablākajās jomās, iespējams, ienāks konkurenti.

7.3.4 Tāpēc EESK vēlas uzsvērt nepieciešamību, kas jau ir izcelta Komitejas atzinumā⁽³⁾ par Komisijas Zaļo grāmatu, pieņemt skaidru un nepārprotamu juridisku dokumentu par VIP, lai visiem lietotājiem nodrošinātu efektīvu un godīgu piekļuvi augstas kvalitātes pakalpojumiem, kas atbilstu viņu prasībām. Turklāt Komiteja iesaka uzsākt pēc iespējas aptverošāku dialogu ar sociālajiem partneriem un nevalstiskajām organizācijām, jo īpaši attiecībā uz sociālo pakalpojumu reorganizēšanu un darbību.

7.4 *Brīvās profesijas*

7.4 Brīvās profesijas

7.4.1 Komisijas veiktās padziļinātās analīzes par profesionālo pakalpojumu regulējošajām sistēmām dalībvalstīs ir izrādījušās ļoti noderīgas, jo tās pastiprinājušas domu par nepieciešamību rūpīgi pārskatīt ierobežojošos normatīvos aktus šajā jomā un padarīt profesionālajā pasaulē esošos lielākos ar kultūru un zināšanām saistītos resursus produktīvākus un konkurētspējīgākus. Tas nepārprotami sniegs lielāku labu ne tikai pašiem profesionāļiem, bet arī firmām un patērētājiem.

⁽¹⁾ OV C 157, 28.06.2005

⁽²⁾ OV C 302, 07.12.2004

⁽³⁾ OV C 80, 30.03.2004

7.4.2 Tiesas vairākkārt atkārtotais princips šobrīd ir vispārēji pieņemts, proti, tas, ka arī profesionālo pakalpojumu sniedzējiem jāievēro konkurences noteikumi. Tā kā absolūti patiesi ir tas, ka ekonomiskie kritēriji nevar būt vienīgais parametrs, ar kādu izvērtē profesionālos pakalpojumus, jo tie nav vienkārši atkārtoti tehniski lietojumi, bet gan pakalpojumi, kas problēmas risināšanā izmanto zināšanas, tad patiesi ir arī tas, ka šie pakalpojumi ir ekonomiska darbība, kas gadījumā, ja to veic, ievērojot konkurences likumus, rada lielāku labklājību un var sniegt svarīgu ieguldījumu Lisabonas programmas īstenošanā.

7.4.2.1 Komisijas paziņojuma par *Konkurenci profesionālajos pakalpojumos* ⁽¹⁾ saturs šajā ziņā ir interesants. Šis ziņojums būtībā uzsver to, cik svarīga nozīme var būt profesionālajiem pakalpojumiem Eiropas ekonomikas konkurētspējas uzlabošanā, tik lielā mērā, cik šie pakalpojumi ir būtiski ieguldījumi uzņēmējdarbībām un ģimenēm. No otras puses, paziņojumā izmantotas empīriskas pētījumu metodes, lai apstrīdētu negatīvo ietekmi, kāda uz patērētājiem var būt un ir pārmērīgiem vai novecojušiem normatīvajiem aktiem, tādiem kā tie, kas attiecas uz cenu noteikšanu, reklāmu, iestāšanās prasības, ekskluzīvas tiesības un uzņēmuma struktūra.

7.4.3 Tādēļ prioritāte ir ieviest un paātrināt reformu procesu. Šajā sakarā EESK mudina Komisiju paturēt prātā savu apņemšanos publicēt jaunu ziņojumu par "panākumiem ierobežojošu un nepamatotu noteikumu atcelšanā" 2005. gadā. Saistībā ar minēto Komisija ir jau apņēmusies daudz ciešāk izsekot saiknei starp normatīvā akta līmeni, ekonomiskajiem rezultātiem (cenas un kvalitāte) un patērētāju apmierinātību.

7.4.4 Vienlaikus EESK vēlas atkārtoti uzsvērt Tiesas 2003. gada 9. oktobra sprieduma svarīgumu *Conorzio Industria Fiammiferi* lietā, kas ļauj nacionālajām iestādēm "nepiemērot" valstu noteikumus, kas uzliek uzņēmējdarbībām pienākumu iesaistīties darbībā pretēji 81. pantam.

7.4.5 Visbeidzot, jāpieliek visas pūles, lai veicinātu lielāku un informētāku iesaistīšanos reformu procesā no attiecīgo nozaru puses.

7.5 Informācijas plurālisms un konkurences likums

7.5.1 Savā XXXIII ziņojumā par konkurences politiku Komisija konstatē, ka plašsaziņas līdzekļu plurālisma un brīvības

sniegt un saņemt informāciju uzturēšana un attīstīšana ir Eiropas Savienības pamatuzdevums kā vērtības, kam ir izšķiroša nozīme demokrātijas procesā. Komisija konstatē arī to, ka atbildība par plašsaziņas līdzekļu koncentrāciju, pirmkārt, jāuzņemas dalībvalstīm. Konkurences politikas instrumentu piemērošana plašsaziņas līdzekļu nozarē, Komisija ziņojumā piebilst, ir ierobežota, pievēršot uzmanību problēmām, kādas rada dominējošu pozīciju radīšana vai stiprināšana attiecīgajos tirgos, un uzraugot konkurentu izspiešanu no šiem tirgiem. Pēc EESK domām nodalījums starp ES uzdevumiem un nacionālo valdību uzdevumiem ir visai neskaidrs, un virkne svarīgu jautājumu paliek neatrisināta:

- jāatzīmē, ka dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgi normatīvie akti un pieejas, ko nepieciešams saskaņot: Komisija uzsāka procesu 1989. gadā un tad turpināja 1997. gadā ar Direktīvu par televīziju bez robežām, kuras mērķis bija ne tikai ekonomiska lietderība, bet arī cieņa pret kultūru dažādību, minoritāšu aizsardzība, atbildes tiesības u. tml.;
- plašsaziņas līdzekļu jomā jānodala vispārējie pretmonopola noteikumi un noteikumi, kas īpaši izveidoti, lai aizsargātu informācijas plurālismu. Darbības konkurences noteikumi ir pamata nosacījums plurālisma sekmēšanā, taču tie paši par sevi nav pietiekami. Atšķirībā no konkurētspējīgas sistēmas, kurā katras uzņēmējdarbības tirgus jaudai jāsakaras ar konkurējošo uzņēmējdarbību iniciatīvu un darbību, plurālisma veicināšana un aizsargāšana prasa nepārprotamu sabiedrības tiesību atzīšanu attiecībā uz efektīvu piekļuvi neatkarīgiem informācijas avotiem, kā arī uz alternatīvu un potenciāli atšķirīgu informāciju; tādu tiesību atzīšanu, kas jāaizstāv visos līmeņos;
- visbeidzot, pakāpeniskās konverģences process telekomunikāciju, IT, radio, televīzijas un izdevējdarbības starpā apgrūtina dažādu tirgu struktūru precīzu noteikšanu. Risks, pienācīgi neizprotot šo procesu, ir tāds, ka konkurences noteikumu ietekme mazināsies un plurālisma princips pavājināsies.

7.5.2 Jaunā Eiropas Konstitūcija būtiski paplašinās Komisijas rezumējumu. EESK ir pārliecināta, ka jaunā tiesiskā sistēma dos papildu enerģiju Komisijas uzdevumā, sniedzot ieteikumus un/vai tieši iejaucoties, lai aizstāvētu un attīstītu informācijas brīvību un plurālismu.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

(1) 2004. gada 9. februāra COM(2004) 83 galīgā versija

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikums par starptautiskā dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem

(COM(2004) 143 final — 2004/0049 (COD))

(2005/C 221/02)

2004. gada 28. aprīlī Padome nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu par tēmu "Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikums par starptautiskā dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem"

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu par konkrēto tēmu, pieņēma tās atzinumu 2005. gada 17. janvārī. Ziņotājs bija *Chagas kungs*.

Tās 414. plenārajā sesijā (2005. gada 9. februāra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 119 balsīm "par", 1 "pret" un 4 "atturoties" pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

1.1 Šis Eiropas Parlamenta un Padomes regulas priekšlikums par starptautiskā dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (turpmāk tekstā saukta "Kvalitātes Direktīva par pasažieru transportu") ir daļa no dokumenta, kas pazīstams kā **trešā dzelzceļa pakete**, ko Komisija pieņēma 2004. gada 3. martā. Citi elementi ir:

— Grozītā Direktīva 91/440/EEK par starptautiskā pasažieru dzelzceļa transporta liberalizāciju (COM(2004) 139 final);

— Direktīvas priekšlikums par vilcienu apkalpes sertificēšanu (COM(2004) 142 final);

— Regulas priekšlikums par kompensāciju neatbilstības gadījumos, kad pārkāptas līguma kvalitātes prasības attiecībā uz dzelzceļa kravu pakalpojumiem (COM(2004) 144 final)

un

— Komisijas paziņojums par Eiropas dzelzceļa sistēmas turpmāku integrāciju (COM(2004) 140);

— Komisijas personāla darba dokuments par pakāpenisku tirgus atvēršanu starptautisko pasažieru dzelzceļa pakalpojumiem (SEK (2004) 236).

1.2 **Pirmā dzelzceļa pakete** (pazīstama arī kā *Infras-
truktūras pakete*) stājās spēkā 2001. gada 15. martā, un tika pieprasīts, ka šī pakete tiek iestrādāta nacionālajā likumdošanā līdz 2003. gada 15. martam. Tā ietver šādus elementus:

— Direktīvas 91/440/EEK grozījums: starp citiem jautājumiem, brīva tirgus piekļuve starptautiskajai dzelzceļa kravas satiksmei Transeiropas dzelzceļa kravas tīklā līdz 2003. gada 15. martam un pilnīga starptautiskā dzelzceļa kravas satiksmes liberalizācija līdz 2008. gada 15. martam; ⁽¹⁾

— Eiropas dzelzceļa operatoru licence (Direktīvas 95/18/EK grozījums) ⁽²⁾;

— Noteikumu saskaņošana, lai nodrošinātu dzelzceļa infrastruktūras kapacitāti un infrastruktūras maksu iekasēšanu, kā arī izsniegtu drošības sertifikātus (atceļ Direktīvu 95/19/EK) ⁽³⁾.

1.3 2003. gada oktobrī Eiropas Komisija nosūtīja deviņām dalībvalstīm uzaicinājumu ierasties uz Eiropas Tiesu, jo tās nebija paziņojušas par Pirmās dzelzceļa paketes iestrādi nacionālajā likumdošanā. 2004. gada maijā piecām valstīm vēl joprojām vajadzēja sniegt paziņojumu un divas dalībvalstis tikai daļēji bija īstenojušas nacionālās likumdošanas noteikumus.

⁽¹⁾ Direktīva 2001/12/EK – OV L 75, 15.03.2001., 1. lpp. – EESK Atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

⁽²⁾ Direktīva 2001/13/EK – OV L 75, 15.03.2001., 26. lpp. – EESK Atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

⁽³⁾ Direktīva 2001/14/EK – OV L 75, 15.03.2001., 29. lpp. – EESK Atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

1.4 **Otrā dzelzceļa pakete** tika publicēta "Eiropas Kopienas Oficiālajā Vēstnesī" 2004. gada 30. aprīlī, un tā ir jāiestrādā nacionālajā likumdošanā līdz 2006. gada 30. aprīlim. Tā satur šādus elementus:

- Direktīvas 91/440/EEK grozījums: Brīvas tirgus piekļuves izvirzīšana starptautiskajai dzelzceļa kravas satiksmei līdz 2006. gada 1. janvārim un vietējās dzelzceļa kravas satiksmes liberalizācija, ieskaitot kabotāžu, no 2007. gada 1. janvāra ⁽¹⁾;
- Direktīva par Kopienas dzelzceļu drošību ⁽²⁾;
- Regula, ar kuru tika nodibināta Eiropas Dzelzceļa aģentūra ⁽³⁾;
- Grozītā direktīva par ātrgaitas dzelzceļa sistēmas savietojamību (Direktīva 96/48/EK) un grozītā direktīva par standarta dzelzceļa sistēmu (Direktīva 2001/16/EK) ⁽⁴⁾.

1.5 Pirmās un otrās dzelzceļa paketes ietvaros tika radīts juridiskais pamats starptautiskajam dzelzceļa kravas transporta tirgum. Tiesiskie akti attiecas uz tirgus piekļuvi, licencēšanu un dzelzceļa operatoru drošības sertifikātu iesniegšanu, infrastruktūras piekļuvi un piekļuves maksu aprēķinu, dzelzceļa drošības tiesisko aktu izstrādi, kā arī uz pasākumiem, lai nodrošinātu dzelzceļa sistēmas tehnisko savietojamību.

1.6 Šie juridiskie akti, kas noteikti ar pirmo un otro paketi, pieprasa, kā EESK apgalvoja tās atzinumā par otro dzelzceļa paketi ⁽⁵⁾, pilnīgu sektora restrukturizēšanu un jaunu varas instanču un kompetenču radīšanu.

1.7 Šajā priekšlikumā Komisija iesaka pieņemt likumdošanu, lai sniegtu līdzvērtīgu aizsardzību starptautiskajiem dzelzceļa pasažieriem, ko bauda gaisa satiksmes izmantotāji, kuru tiesības virspārdotu reisus un kavēšanās gadījumā ir labāk aizsargātas.

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Atbildība un kompensācija

2.1.1 Regulas projekts nosaka dzelzceļa operatoru atbildību pasažieru nāves vai ievainojumu gadījumā vai bagāžas pazaudēšanas vai bojājumu gadījumā.

⁽¹⁾ Direktīva 2004/51/EK – OV L 164, 30.04.2004., 164. lpp. – EESK Atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽²⁾ Direktīva 2004/49/EK – OV L 164, 30.04.2004., 44. lpp. – EESK Atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽³⁾ Direktīva 2004/881/EK – OV L 164, 30.04.2004., 1. lpp. – EESK Atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽⁴⁾ Direktīva 2004/50/EK – OV L 164, 30.04.2004., 114. lpp. – EESK Atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

2.1.2 Obligātie kompensāciju maksājumi ir noteikti attiecībā uz kavēšanos (III Pielikums); šie maksājumi neietekmē pasažiera tiesības uz transportu.

III Pielikums

Pakalpojumu veids	Ceļojuma ilgums	50 % kompensācija šādā gadījumā	100 % kompensācija šādā gadījumā
Starptautiskie maršruti pilnībā vai daļēji ar plānoto ātrgaitas dzelzceļa servisu	Līdz divām stundām	Kavēšanās no 30 līdz 60 minūtēm	Kavēšanās ilgāk par 60 minūtēm
	Ilgāk par divām stundām	Kavēšanās no 60 līdz 120 minūtēm	Kavēšanās ilgāk par 120 minūtēm
Starptautiskie maršruti ar plānotajiem vilcieniem, kas nav ātrgaitas vilcieni	Līdz četrām stundām	Kavēšanās no 60 līdz 120 minūtēm	Kavēšanās ilgāk par 120 minūtēm
	Ilgāk par četrām stundām	Kavēšanās no 120 līdz 240 minūtēm	Kavēšanās ilgāk par 240 minūtēm

2.1.3 Regulas projekts vispārēji nosaka pasažieru tiesības, kuri nokavē vilcienu vai kuru vilcieni ir atcelti, kā arī rūpes par klientiem kavēšanās vai nokavētu vilcienu gadījumā.

2.2 Informācijas pieejamība un biļešu tirdzniecība

2.2.1 I Pielikums nosaka obligāto informāciju, kas jānodrošina dzelzceļa operatoriem pirms un pēc, kā arī brauciena laikā. II Pielikums nosaka obligāto informāciju, kas jāsniedz uz biļetes.

2.2.2 Dzelzceļa operatoriem ir jāpārdo un/vai tiešās satiksmes biļetes centra stacijās un apkārtējos rajonos. Vairākiem dzelzceļa operatoriem ir jāstrādā kopā šajā nolūkā un jāparaksta līgumi, lai nodrošinātu tiešās satiksmes biļetes. Šīs biļetes ir jānodrošina pārdošanai biļešu kasēs, biļešu mašīnās, pa telefonu vai internetā. Ja biļešu kases ir slēgtas vai mašīnas nedarbojas, vilcienā ir jābūt pieejamām starptautiskajām biļetēm. Sistēmas automātiem ir jābūt atvērtiem visiem dzelzceļa operatoriem, lai sniegtu informāciju un nodrošinātu biļešu pārdošanu.

2.2.3 Dzelzceļa operatoriem ir jāinformē sabiedrība par plāniem atlikt starptautisko pakalpojumu nodrošināšanu.

2.3 Personā ar ierobežotām kustības spējām

2.3.1 Ieteiktā regula nosaka palīdzības ietvarus cilvēkiem ar ierobežotām kustības spējām stacijā un vilcienā, kā arī iekāpjot un izkāpjot no vilciena vai mainot vilcienus. Nepieciešamība pēc palīdzības ir jāpaziņo iepriekš 24 stundu laikā.

2.4 Pakalpojumu kvalitātes standarti un sūdzību procedūras

2.4.1 Dzelzceļa operatoriem ir nepieciešams noteikt pakalpojumu kvalitātes standartus (definēti IV Pielikumā) un sakārtot kvalitātes pārvaldības sistēmu. Kvalitātes sniegums ir jāpublicē gada pārskatā.

2.4.2 Ir jāizstrādā sūdzību procedūra, saskaņā ar kuru ir jānosūta atbilde klientam tādā valodā, kādā sūdzība tika iesniegta. Sūdzība var tikt iesniegta vienā no tās valsts valodām, kurai starptautiskais vilciens brauc cauri. Angļu, franču un vācu valoda ir jebkurā gadījumā pieļaujama. Tas attiecas arī uz sūdzībām, kas izteiktas personīgi pie biļešu kases.

3. Priekšlikuma izvērtējums

3.1 Pamatnovērojumi

3.1.1 Komisijas priekšlikums attiecas uz divām jomām vienlaicīgi. Priekšlikumi attiecībā uz operatoru atbildību un kompensāciju vilciena kavēšanās vai atcelšanas gadījumā vai īpašuma kaitējuma vai bojājuma gadījumā un palīdzība personām ar ierobežotām kustības spējām sedz to pašu spektru, kā Regula par kompensāciju un palīdzību pasažieriem atteiktas iekāpšanas, reisa atcelšanas vai ilgās kavēšanās gadījumā⁽¹⁾. Šis priekšlikums attiecas uz pasažieru tiesībām otrajā transporta sektorā, t.i., uz dzelzceļiem.

3.1.2 Otrā joma attiecas uz atsevišķiem jautājumiem. Šajā aspektā operatoriem nepieciešams nodrošināt, ka pasažieri var iegūt informāciju par vilcienu sarakstu un braukšanas maksu un nopirkt biļetes pilna apjoma apkalpošanā konkurētspējīgā sistēmā. Tas attiecas gan uz savienojumiem starp centra stacijām, gan uz stacijām apkārtējos rajonos. Šis priekšlikums ir cieši saistīts ar priekšlikumu grozīt Direktīvu 91/440/EEK, kā arī ar starptautiskā pasažieru transporta liberalizāciju.

⁽¹⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 11. februāra Regula (EK) Nr. 261/2004, nosakot kopējus noteikumus par kompensāciju un palīdzību pasažieriem noraidītas iekāpšanas, reisa atcelšanas vai ilgās kavēšanās gadījumā un atceļot Regulu (EEK) Nr. 295/91.

3.1.3 Vilcienu sarakstu un braukšanas maksas informācijas standarti ar dažiem izņēmumiem (piemēram, "Thalys", "Eurostar") attiecībā uz biļešu izsniegšanu tiek pildīti saskaņā ar pašreizējo sistēmu, kurā starptautiskais pasažieru transports ar vilcienu tiek veikts saskaņā ar sadarbības nolīgumiem starp dzelzceļa operatoriem vai starptautiskajām grupām. Ņemot vērā konkurējošo uzņēmumu sistēmu, nepieciešams šos noteikumus saglabāt un uzlabot ar regulas vai attiecīga likuma palīdzību.

3.2 Kompetence

3.2.1 Priekšlikums attiecas uz pasažieru starptautisko transportu, braucot ar vilcienu. Tomēr noteikumi attiecas arī uz savienojumiem no centra stacijas līdz stacijām apkārtējos rajonos.

3.2.2 EESK uzsver, ka savienošanas pakalpojumus varētu ietvert sabiedrisko pakalpojumu līgumos.

3.2.3 Tomēr regulas kompetence ir ierobežota ar tās definīciju par "dzelzceļa uzņēmumiem" (2. panta 1. pants). Tā ietver tikai tos uzņēmumus, kuru pamatuzņēmējdarbība ir transportēt pasažierus. Tādējādi varētu saprast, ka dzelzceļa uzņēmumi, kas pārvadā kravu, netiek ietverti regulas noteikumos. Tas nav akceptējams.

3.3 Atbildība un kompensācija

3.3.1 EESK pozitīvi vērtē Eiropas likumdošanas īstenošanas principu par pasažieru kompensēšanu, ja pakalpojumi nav nodrošināti apmierinošā līmenī vai tie vispār nav nodrošināti, kā arī par dzelzceļa operatoru atbildību.

3.3.2 Tomēr ir svarīgi nodrošināt, ka saistošā likumdošana attiecas uz dažādiem konkurējošiem transporta operatoriem vienlīdzīgi.

3.3.3 Ir skaidri redzams, ka kompensācija starptautiskā dzelzceļa pasažieriem tiek izmaksāta agrāk, nekā gaisa (aviācijas) pasažieriem, neskatoties uz faktu, ka zemes robežu dzelzceļa satiksmē bieži ir vērojams ilgāks ceļojuma laiks un tajā ir lielāks dezorganizācijas potenciāls. Piemēram, braukšanas maksa tiek atmaksāta gaisa pakalpojumu izmantotājiem tikai tad, ja notikusi kavēšanās piecu stundu garumā.

3.3.4 Gadījumā, ja vilciens kavējas, pasažieriem ir jāpiedāvā bezmaksas maltītes un uzkožamie, ņemot vērā gaidīšanas laika ilgumu. Gaisa transporta gadījumā, sliekšnis ir divas stundas vai vairāk.

3.3.5 Atceltu reisu gadījumā kompensāciju nav nepieciešams izmaksāt, ja reisa atcelšana notiek "neparedzētu apstākļu" dēļ. Šis izņēmuma gadījums, kas atbrīvo no atbildības, nepastāv pasažieru transportēšanas gadījumā ar vilcienu.

3.3.6 Līdzīgi regula par lidojumiem nenosaka kompensāciju par bojājumiem, kas radušies reisa kavēšanās vai atcelšanas gadījumā. Bez tam ieteiktā regula nenosaka atbildību par radītajiem bojājumiem.

3.3.7 Maksimālais atbildības ierobežojums tiek noteikts dažādos līmeņos attiecībā uz rokas bagāžu un cita veida bagāžu: 1 800 eiro rokas bagāžai un 1 300 eiro cita veida bagāžai. No paskaidrojošā raksta var secināt, ka Komisija ir izstrādājusi dažādus, bet salīdzināmus nolīgumus (CIV dzelzceļa sektoram un Monreālas konvencija gaisa pakalpojumu sektoram). Pēc pasažieru domām, šī atšķirība ir neizprotama.

3.3.8 Ieteiktā regula ietver dažādus noteikumus par operatora atbildību attiecībā uz klientu atkarībā no tā, vai tā ir vai nav operatora vaina. Tādējādi operators ir atbildīgs par pasažiera rokas bagāžas pazaudēšanu vai bojājumu radīšanu tikai tad, ja tā ir operatora vaina. Pārējos gadījumos operators ir atbildīgs, ja tā ir vai nav viņa vaina.

3.3.9 Operators nav atbildīgs par kavēšanos, ja tā radusies ārkārtas laika apstākļu dēļ, dabas katastrofu dēļ, kara darbības vai terorisma dēļ. Operators ir atbildīgs par kavēšanos jebkāda cita iemesla dēļ, neatkarīgi no tā, vai tā ir vai nav viņa vaina.

3.3.10 Kopumā EESK atbalsta atbildības jautājumu, neatkarīgi no operatora vainas kavēšanās gadījumā jebkurā transporta sektorā. Tā nav kompensācija par bojājumiem šaurākajā izpratnē, bet drīzāk kompensācija par pakalpojumiem, kas netika sniegti. Patērētājam/klientam neko neizsaka tas, vai operators ir vai nav vainīgs. Ieteiktie ierobežojumi ir atbilstoši.

3.3.11 No ieteiktās regulas nav skaidrs, vai pasažieris var atcelt viņa/viņas braucienu kavēšanās gadījumā un var saņemt pilnu braukšanas maksas atmaksu. Jo īpaši darījumu braucienu gadījumā kavēšanās var padarīt braucienu bezjēdzīgu.

3.4 *Palīdzība personām ar ierobežotām kustības spējām un citiem pasažieriem*

3.4.1 EESK pozitīvi vērtē noteikumus par palīdzību cilvēkiem ar ierobežotām kustības spējām.

3.4.2 Dzelzceļa operatoriem jānodrošina informācijas pieejamība visiem pasažieriem, ieskaitot personas ar ierobežotu pārvietošanās spēju, kā noteikts 2. panta 21. punktā, izvietojot "informācijas logus" un standus atbilstošā augstumā, sagatavojot tekstu lielākā formātā un viegli salasāmu.

3.5 *Informācija pasažieriem un informācija par biļetēm*

3.5.1 EESK pozitīvi vērtē noteikumus par pasažieru informēšanu pirms un pēc brauciena, kā arī brauciena laikā (I Pielikums). Jo īpaši informācijas trūkums pirms brauciena un tā laikā kavēšanās gadījumā regulāri izraisa klientu neapmierinātību.

3.5.2 Kas attiecas uz obligāto informāciju uz biļetēm (II Pielikums), ir jāsniedz informācija, vai un kad no biļetes var atteikties un atgūt braukšanas maksu. Tā kā biļešu rezervēšanas sistēmās pastāv daudz variantu, pasažieriem bieži rodas neskaidrības šajā sakarā.

3.5.3 Regula nosaka, ka (3., 5. un 6. pants):

— dzelzceļa operatoriem un/vai brauciena operatoriem ir jāsniedz informācija par brauciena laiku, maksu, velosipēdu pārvadāšanu utt. Attiecībā uz visiem pakalpojumiem, ieskaitot tos, ko piedāvā citi operatori visās tirdzniecības sistēmās (biļešu kasēs, pa telefonu, internetu vai citām sistēmām, kas var kļūt pieejamas nākotnē);

— operatoriem ir jāstrādā kopā, lai pārdotu tiešās satiksmes biļetes klientiem, izmantojot visas tirdzniecības sistēmas.

3.5.4 Principā EESK uzskata, ka pasažieriem ir jāpiedāvā pilna apjoma apkalpošanas biļešu pasūtīšanas un informācijas sistēmas attiecībā uz visa veida dzelzceļa transportu un saistītajiem pakalpojumiem.

3.5.5 Tomēr EESK pievērš uzmanību dzelzceļa īpatnībām, t.i., uz:

— tīkla atkarību un starptautisko tālsatiksmes savstarpējo atkarību, vietējiem tālsatiksmes un vietējiem pakalpojumiem, ieskaitot sabiedrisko pakalpojumu maršrutus, kas tiek pakļauti citām līguma saistībām;

- īstermiņa pasūtījumu priekšrocībām (spontāni braucieni), iespēju iekāpt vilcienā brauciena laikā un vairākos gadījumos — prasības trūkumu rezervēt vietu;
- biļetes, kas ir nododamas starp personām.

3.5.6 Tieši piemērojama regula nevar noteikt atbilstošu noteikumu attiecībā uz sarežģījumiem, kas rodas no savienojumiem starp starptautiskā dzelzceļa pasažieru pakalpojumiem un reģionālajiem pakalpojumiem tīklā, kas ietver konkurējošo operatoru integrāciju. Ietekmēto dzelzceļa staciju skaits (centrālā stacija un stacijas apkārtējos rajonos) ir ievērojams.

3.5.7 Komiteja uzsver, ka attiecībā uz starptautiskajiem dzelzceļa pasažieru pakalpojumiem šie standarti šobrīd tiek pildīti lielā apjomā. Tomēr konkurējošu uzņēmumu sistēmā šos noteikumus nepieciešams saglabāt un uzlabot ar atbilstošu likumdošanu.

3.6 Regulas ietekme uz darbiniekiem

3.6.1 Ieteiktās regulas 21. pants nosaka, ka dzelzceļa uzņēmums ir atbildīgs par tā darbiniekiem. 22. pantā, no otras puses, ir minēta apkopoto sūdzību iespējamība un tajā ir ietvertas sūdzības pret darbiniekiem. Ir skaidri jānorāda, ka dzelzceļa darbinieki nenes atbildību par pasažieru vai trešo pušu sūdzībām, bet ka to arī turpmāk nes darba devējs.

3.6.2 Sekojoši, lielas kompensācijas par kavēšanos neradīs situācijās, kad dzelzceļa operatoriem jāriskē drošības jomā, lai izvairītos no kompensācijas prasībām. Bez tam tiks novērstas situācijas, kad dzelzceļa uzņēmumi rada ievērojamu spiedienu uz to darbiniekiem, radot risku nevērīgi izturēties pret darbu, braukšanu un atpūtas laiku. Bez tam ir nepieciešams nodrošināt, ka ir pietiekošs skaits atbilstoši apmācītu darbinieku, lai pildītu kvalitātes prasības.

3.6.3 Tādējādi IV Pielikumam par obligātajiem pakalpojumu kvalitātes standartiem ir jāsedz atbildīgo darbinieku prasmes. Tas attiecas ne tikai uz vilciena apkalpi, bet arī uz stacijas darbiniekiem, kā arī uz darbiniekiem, kas izskata sūdzības.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

4. Secinājumi

4.1 EESK pozitīvi vērtē regulas priekšlikumu par starptautiskā dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem. Tas paplašina patērētāju aizsardzības noteikumus, kas pašreiz attiecas tikai uz aviācijas pakalpojumiem un cita veida transportu.

4.2 Tomēr EESK ir pret nevienlīdzīgu attieksmi pret konkurējošiem transportlīdzekļiem. Noteikumiem, kas tiek piemēroti dzelzceļa sektorā, nav jābūt stingrākiem nekā gaisa pakalpojumu sfērā.

4.3 EESK uzskata, ka regulā vēl nepieciešami uzlabojumi attiecībā uz individuāliem noteikumiem saistībā ar atbildību par bojājumiem, kā arī jānosaka galējie ierobežojumi attiecībā uz atbildību un izņēmumiem vilciena atcelšanas gadījumā.

4.4 Princīpā EESK atzīst braukšanas maksas atmaksu gadījumā, ja pakalpojumi netiek sniegti vai tie sniegti neatbilstoši, neatkarīgi no tā, vai operators bija vainīgs vai nē, kamēr vien šis noteikums attiecas uz visa veida transportlīdzekļiem.

4.5 EESK atbalsta pilna apjoma apkalpošanas informācijas un biļešu rezervēšanas sistēmas, kas garantē labu pakalpojumu kvalitāti pasažieriem. Tomēr tā rezervēti attiecas pret faktu, ka tās tiek ietvertas tajā pašā regulā, kur tiek apskatīti kompensācijas un atbildības jautājumi.

4.6 EESK uzsver, ka pilna apjoma apkalpošanas informācijas un biļešu rezervēšanas sistēmas apvienotajās enerģosistēmās ar tīkla nodrošinātājiem starptautiskajā, nacionālajā, reģionālajā un valsts pakalpojumu transportā ar konkurējošiem operatoriem, ir ļoti sarežģīts pasākums, jo īpaši, ja šī sistēma ir pieejama visās tirdzniecības sistēmās.

4.7 EESK uzsver, ka likumdošana par pasažieru informāciju un biļešu izsniegšanu starptautiskajam pasažieru transportam ar vilcieni, ir jāizskata saistībā ar Direktīvas 91/440/EEK grozījumu par starptautiskā pasažieru dzelzceļa transporta liberalizāciju.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par kompensācijām gadījumos, kad kravas neatbilst līgumā paredzētajām dzelzceļa pārvadājumu prasībām

(COM(2004) 144 final — 2004/0050 (COD))

(2005/C 221/03)

2004. gada 28. aprīlī Padome saskaņā ar Eiropas Savienības dibināšanas līguma 71.punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai gadījumos, kad kravas neatbilst līgumā paredzētajām dzelzceļa pārvadājumu prasībām

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darbu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 17. janvārī. Ziņotājs bija **Chagas kgs.**

Savā 414. plenārajā sesijā (2005. gada 9. februāra sēdē) Komiteja ar 130 balsīm par un 2 atturoties pieņēma sekojošu atzinumu:

1. Ievads

1.1 Šis priekšlikums ir daļa no **trešās dzelzceļa paketes**, ko 2004. gada 3. martā pieņēma Eiropas Komisija. Tās pārējās sastāvdaļas ir sekojošas:

— Grozījums direktīvai 91/440/EEK: starptautisko dzelzceļa pasažieru pārvadājumu liberalizācija (COM(2004) 139 final);

— Priekšlikums par Eiropas Parlamenta un Padomes regulu par starptautisko dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (COM(2004) 143 final);

— Priekšlikums par regulu attiecībā uz kompensāciju nosacījumiem un kvalitātes prasībām dzelzceļa kravu pārvadājumiem (COM(2004) 144 final);

un

— Paziņojums par Eiropas dzelzceļa sistēmas turpmāko integrāciju (COM(2004) 140 final);

— Komisijas darba dokuments par pakāpenisku tirgus atvēršanu starptautiskajiem pasažieru pārvadājumiem pa dzelzceļu (SEC(2004) 236).

1.2 **Pirmā dzelzceļa pakete** (to dēvē arī par infrastruktūras paketi) stājās spēkā 2001. gada 15. martā, un to vajadzēja iekļaut nacionālajos normatīvajos aktos līdz 2003. gada 15. martam. Tai ir sekojošas sastāvdaļas:

— Direktīvas 91/440/EEK grozījumi, kas ietver brīvu tirgus pieeju starptautiskajiem kravu pārvadājumiem trans-Eiropas dzelzceļa kravu pārvadājumu tīklā no 2003. gada 15. marta un visu starptautisko dzelzceļa kravu pārvadājumu liberalizāciju no 2008. gada 15. marta ⁽¹⁾;

— Direktīvas par Eiropas licenci dzelzceļa uzņēmumiem paplašinājums (Direktīvas grozījumi 95/18/EK) ⁽²⁾;

— Dzelzceļa infrastruktūras asinājumu pārvaldīšanas noteikumu harmonizēšana, maksas iekasēšana par dzelzceļa infrastruktūras izmantošanu un drošības sertifikācija (aizvieto Direktīvu 95/19/EK) ⁽³⁾.

1.3 2003. gada oktobrī Eiropas Komisija iesūdzēja deviņas dalībvalstis Eiropas tiesā par to, ka tās nebija iekļāvušas nacionālajos normatīvajos aktos pirmo dzelzceļa paketi. Līdz 2004. gada maijam piecu dalībvalstu paziņojumi par to vēl aizvien nebija saņemti, un divas dalībvalstis nacionālajos normatīvajos aktos bija iekļāvušas tikai dažus noteikumus.

⁽¹⁾ Direktīva 2001/12/EK – OV L 75, 15.03.2001, l.pp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22.lpp.

⁽²⁾ Direktīva 2001/13/EK – OV L 75, 15.03.2001, 26.lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999, 22.lpp.

⁽³⁾ Direktīva 2001/14/EK – OV L 75, 15.03.2001, 29.lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999, 22. lpp.

1.4 **Otrā dzelzceļa pakete** tika publicēta Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī 2004. gada 30. aprīlī, un līdz 2006. gada 30. aprīlim tā jāiekļauj nacionālajos normatīvajos aktos. Tai ir sekojošas sastāvdaļas:

- ES Direktīvas grozījums 91/440/EK, paātrinot brīvu tirgus pieeju starptautiskajiem dzelzceļa kravu pārvadājumiem, to paredzot no 2006. gada 1. janvāra, un liberalizējot nacionālos dzelzceļa kravu pārvadājumus, ieskaitot kabotāžu, no 2007. gada 1. janvāra ⁽¹⁾;
- Direktīva par dzelzceļa drošību Savienībā ⁽²⁾;
- Regula par Eiropas dzelzceļa aģentūras izveidi ⁽³⁾;
- Grozījumi Direktīvām par ātrgaitas dzelzceļa (96/48/EK) un standarta dzelzceļa sistēmu (2001/16/EK) savietojamību ⁽⁴⁾.

1.5 Pirmā un otrā dzelzceļa pakete nodrošināja juridisko pamatu vienota dzelzceļa pārvadājumu tirgus izveidei. Tas aptver pieeju tirgum, dzelzceļa uzņēmumu licencēšanu un drošības sertificēšanu, pieeju infrastruktūrai un maksas par tās lietošanu iekasēšanu, dzelzceļa drošības juridiskā ietvara radīšanu un pasākumus dzelzceļa sistēmas tehniskās savietojamības nodrošināšanai.

1.6 Šis priekšlikums papildina esošo juridisko ietvaru tirgus atvēršanai, izmantojot pasākumus kravu pārvadājumu kvalitātes uzlabošanai.

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Priekšlikums regulai par kravu pārvadājumu kvalitāti izstrādāts ar domu uzlabot dzelzceļa kravu transportēšanu, noslēdzot līgumus par kompensāciju starp dzelzceļa uzņēmumiem un kravu piegādātājiem. Komisija uzskata, ka kvalitātes un uzticamības trūkums dzelzceļa kravu pārvadājumos ir galvenie iemesli pieticīgajiem rādītājiem par dzelzceļa kravu transportēšanas apjomu pieaugumu un sarūkošo tirgus daļu.

2.2 Komisija cer, ka kompensāciju sistēmas piemērošana mudinās dzelzceļa kravu pārvadāšanas uzņēmumus uzlabot

⁽¹⁾ Direktīva 2004/51/EK – OV L 164, 30.04.2004, p. 164 – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003, 131.lpp.

⁽²⁾ Direktīva 2004/49/EK – OV L 164 o30.4.2004, 44.lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003, 131.lpp.

⁽³⁾ Regula (EC) No 881/2004 – OV L 164, 30.04.2004, 1 lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003, 131. lpp.

⁽⁴⁾ Direktīva 2004/50/EC – OV L 164, 30.04.2004, 114 lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003, 131. lpp.

pakalpojumu kvalitāti. Priekšnoteikums tam ir stingrais konkurences spiediens kvalitātes uzlabošanai laika gaitā, bet, pēc komisijas ieskatiem, īsta Eiropas dzelzceļa kravu pārvadājumu attīstība nenotiek pietiekami ātri. Jaunie uzņēmumi šai nozarē veido tikai 3 līdz 4 % tirgus, un dažās dalībvalstīs nav konkurējošu uzņēmumu.

2.3 Piedāvātā regula izvirza prasību dzelzceļa kravu pārvadāšanas uzņēmumiem un pārvadājumu pasūtītājiem pārvadājumu līgumos iekļaut kvalitātes prasības un to neievērošanas gadījumā izmaksāt kompensācijas. Līgumslēdzējām pusēm jāvienojas vismaz par sekojošām kvalitātes prasībām:

- preču, vagonu vai vilcienu nodošanas laiki,
- piegādes laiks un kompensācija par kavējumiem,
- kompensācija preču bojājumu vai zudumu gadījumā,
- kompensācija par vilciena atcelšanu no pārvadātāja vai pasūtītāja puses,
- kvalitātes uzraudzības sistēma

2.4 Piedāvātā regula izvirza noteikumus par maksimālajiem un minimālajiem kompensāciju apjomiem aizkavēšanās, bojājuma, zuduma, informācijas par kavēšanos trūkuma dēļ un zaudētām vai bojātam precēm kavējumu dēļ. Piemēram, ja preces ir sabojātas, tiek noteikta maksimālā kompensācija EUR 75 apmērā par kilogramu bruto bojātās masas. Blokvilcienu (vilcienu ar nemainīgu sastāvu un viena tipa vagoniem) aizkavēšanās gadījumā kompensāciju nosaka ne mazāk par 5 % un ne vairāk par 25 % no transportēšanas cenas. Gadījumā, ja nav sniegta informācija par aizkavēšanos, kompensācija veido vismaz 5 % no transportēšanas cenas.

2.5 Līgumslēdzējām pusēm jāizvirza noteikums par kompensāciju gadījumā, ja dzelzceļa uzņēmums vai pakalpojuma pasūtītājs atceļ vilcienu. Puses var vienoties par kompensāciju gadījumā, ja deklarēta pārvadājamo preču vērtība vai interese par piegādi.

2.6 Pušu atbildība tiek izslēgta, ja vainīga viena no pusēm, ja tā ir trešās puses kļūda vai jebkāda cita rīcība, nepārvarama vara, neparedzēti apstākļi jeb to sekas. Ja tiek celta prasība par kompensāciju infrastruktūras vadītāja dēļ, tad dzelzceļa uzņēmums to samaksā un attiecīgi pieprasa samaksāto summu no infrastruktūras vadītāja.

2.7 Ja iesaistīti vairāki dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumi, tad visi uzņēmumi ir "kopīgi un atsevišķi atbildīgi" neraugoties uz to, kura uzņēmuma vainas dēļ radusies kavēšanās vai zaudējumi.

3. Piezīmes par komisijas ierosinājumu

3.1 Lai veicinātu dzīvotspējīgu transporta sistēmu un drošu līdzsvaru starp transporta veidiem, kā noteikts Eiropas Transporta politikas Baltajā grāmatā 2010. gadam, Savienība ir noteikusi mērķi palielināt dzelzceļa kravu pārvadājumu apjomu. Viens no veidiem, kā uzlabot dzelzceļa kravu transportēšanu, ir kvalitātes uzlabošana, un tas kopumā ir apsveicami.

3.2 Komisija piedāvā stimulēšanas sistēmu, saskaņā ar kuru vēlme izvairīties no kompensāciju maksājumiem varētu paaugstināt kvalitāti un īpaši uzlabot precizitāti. Parasti uzņēmēju pirmā reakcija uz paaugstinātu finansiālo risku, kas varētu rasties no iespējamām kompensāciju izmaksām, ir pakalpojumu cenu celšana.

3.3 Parādās jautājums, vai Komisijas piedāvātā pieceja ir atbilstoša.

3.4 Tiek aptverts gan starptautiskais, gan nacionālais transports. Komisija pati piedāvātajai regulai uzrakstījusi paskaidrojošu memorandu par to, ka kvalitātes līgumi galvenokārt jau pastāv nacionālajā transportā, bet starptautiskajos pārvadājumos to ir mazāk. Bez tam Komisija piezīmē, ka problēmas galvenokārt rodas tad, ja iesaistīti vairāki dzelzceļa uzņēmumi, kā tas galvenokārt ir starptautiskajā transportā.

3.5 Jautājums ir par to, vai, iejaucoties darījumu partneru līgumsaistībās (nav runa par patērētāju aizsardzību), būtu jāparedz lielāki ierobežojumi starptautisko kravu pārvadāšanas jomā.

3.6 Jāpievērš uzmanība arī tam, kādi pozitīvi stimuli ir pieejami ES regulā paredzēto kompensāciju maksājumu vietā,

kas dzelzceļa sektorā būtu unikāli un papildinātu esošo starptautisko konvenciju COTIF (CIM). Piemēram, ES direktīvas 2001/14/EK 11. pantā paredzētas atlaides maksā par infrastruktūru gadījumā, ja uzņēmums veic pasākumus, lai samazinātu pārtraukumus un uzlabotu pārvadājumu sistēmas darbību.

3.7 Veicinot dzelzceļa kravu pārvadājumu attīstību, ir ļoti svarīgi izvairīties no diskriminējošas attieksmes attiecībā uz dažādiem konkurējošiem transporta veidiem.

3.8 Tādējādi parādās jautājums par to, vai pastāv līdzīgi Komisijas noteikumi attiecībā uz kravu pārvadājumiem ar lidmašīnām un pa ceļiem. Starptautiskie līgumi par kompensācijām bojājumu vai zudumu gadījumos piedāvā ievērojami zemāku maksu (Monreālas konvencija par gaisa transportu — vienu trešo daļu no regulā noteiktā maksimālā apjoma, Konvencijā par Līgumu attiecībā uz Starptautiskajiem kravu pārvadājumiem pa zemes ceļiem [CMR] — vienu sesto daļu no regulā noteiktā maksimālā apjoma).

3.9 Paliek neskaidrs jautājums par saderību starp kvalitātes uzraudzības sistēmu, par ko jāvienojas līgumslēdzējiem pusēm, un tehniskajām savietojamības specifikācijām (TSS) par kravu elektroniskas pārraudzības programmām. Vilcienu kustības pa dzelzceļu Viseiropas elektroniskā pārraudzība reālajā laikā ir ietverta TSS kravu elektroniskās pārraudzības programmās. Šajos noteikumos definētas harmonizētas tehniskās specifikācijas un sakaru nosacījumi. Tomēr to pielietošana un ieviešana vēl aizvien prasa pamatīgas investīcijas, un tam būs nepieciešami daudzi gadi.

3.10 Saskaņā ar priekšlikumu dzelzceļa uzņēmums var pieprasīt infrastruktūras vadītājam atmaksāt kompensācijas summas, ja viņa dēļ notikusi aizkavēšanās.

3.11 Arī šai gadījumā mēģinājumi apiet šos noteikumus, iespējams, palielinās maršruta izmaksas (papildriski), un grafikos tiks iekļauta laika rezerve kavējumiem. Tā nebūtu vēlāmā reakcija, ņemot vērā ierobežotās infrastruktūras iespējas. To jau var novērot aviotransporta sektorā, kopš stājās spēkā direktīva par pasažieru kompensācijām. Infrastruktūras vadītājiem risku aprēķināšana būs krietni sarežģītāka, jo viņi nezina un nevar ietekmēt preču plūsmas vērtību un no tās izrietošo kompensācijas apjomu.

3.12 Jāpatur prātā tas, ka jauno Centrālās un Austrumeiropas dalībvalstu infrastruktūra ir sliktākā stāvoklī, prasa apjomīgas investīcijas, un regulā paredzētās kompensāciju izmaksu saistības varētu radīt vērā ņemamas grūtības.

3.13 Ieviešot priekšlikumu, daudz darba būs jāiegulda, nosakot katras puses konkrēto atbildību un dzelzceļa uzņēmumam iesniedzot kompensācijas prasības pret infrastruktūras vadītāju. Atbildības noteikšana būs apgrūtināša arī gadījumos, kad iesaistīti vairāki dzelzceļa uzņēmumi.

3.14 Paredzamo augsto kompensāciju rezultātā dzelzceļa uzņēmumi nedrīkst pieļaut kompromisu drošības jautājumos, lai ievērotu piegādes termiņus. Jāizslēdz arī iespēja dzelzceļa uzņēmumiem izdarīt pārmērīgu spiedienu uz darbiniekiem, kas varētu radīt pārkāpumus attiecībā uz darba, braukšanas un atpūtas laikiem.

3.15 Savā atzinumā par otro dzelzceļa paketi EESK jau norādījusi uz to, ka sociālie nosacījumi dzelzceļa transporta jomā samazina tās konkurētspēju. Tās rezultāta nedrīkst rasties situācija, ka darba apstākļi dzelzceļa transportā tiek pielīdzināti darba apstākļiem uz ceļiem un dzelzceļa uzņēmumi tiek rosināti neievērot noteikumus un izdarīt spiedienu uz darbiniekiem.

Briseļē, 2005. gada 9. februārī

4. Secinājumi

4.1 EESK kopumā atzinīgi vērtē pasākumus, lai uzlabotu dzelzceļa pārvadājumu kvalitāti.

4.2 Būtu jādod priekšroka pozitīviem stimulēšanas pasākumiem, nevis stingriem kompensāciju izmaksu nosacījumiem, kas radītu mēģinājumus tos apiet un vairotu sarežģītas atmaksas sistēmas. Īpaši tas attiecas uz infrastruktūras vadītāja lomu.

4.3 Pasākumi dzelzceļa kravu pārvadājumu kvalitātes uzlabošanai nedrīkst diskriminēt citus transporta veidus.

4.4 EESK lūdz Komisijai pārbaudīt pasākumu ietekmi uz dzelzceļa uzņēmumiem un infrastruktūras vadītājiem jaunajās dalībvalstīs.

4.5 EESK uzstāj, ka pasākumi kravu pārvadāšanas kvalitātes uzlabošanas jomā nedrīkst radīt situāciju, kad dzelzceļa uzņēmumi cenšas apiet noteikumus uz drošības un darba apstākļu rēķina.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas Paziņojumu Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Balto grāmatu un vispārējo interešu pakalpojumiem

(COM (2004) 374 final)

(2005/C 221/04)

2004. gada 13. maijā Komisija pieņēma lēmumu saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tēmu: Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Balto grāmatu un vispārējo interešu pakalpojumiem

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu par šo tēmu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 17. janvārī (ziņotājs: *Hencks kgs*; līdzziņotājs: *Hernández Bataller kgs*).

Tās 414. plenārajā sesija 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 9. februāra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 131 balsīm "par", 5 "pret", 2 "atturoties" pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

kompetencēm vispārējo ekonomisko interešu pakalpojumu jomā.

1.1 Vispārējo interešu pakalpojumi (VIP) šodien ir sabiedrības joma, kas cieši saistīta ar Eiropas integrāciju.

1.5 Tomēr būtībā sekundāro likumdošanu joprojām raksturo vispārēja neatbilstība starp ES likumdošanā detalizēti izstrādāto un tieši spēkā esošo konkurences likumu no vienas puses un vispārējo interešu mērķiem, kuri konkurences likumā minēti kā izņēmums, no otras puses.

1.2 Vispārējo ekonomisko interešu pakalpojumi (VEIP) nesētajos līgumos ir atzīti par Savienības kopējām vērtībām. Tie sniedz ieguldījumu sociālajā un teritoriālajā kohēzijā (16. pants); pieeja VEIP un tiesības saistībā ar specifiskiem vispārējo interešu komponentiem (sociālā drošība un sociālā palīdzība, veselības aizsardzība, vides aizsardzība utt.) ir noteiktas Pamatiesību hartā (IV sadaļa, II panta 34. un 36. punkts).

1.6 Eiropas Savienībā joprojām ir grūtības pārvarēt pretrunas starp tirgus izveidi, kas balstīts tikai uz konkurētspēju, un nepieciešamību nodrošināt valsts kontroles procesu, ko ekonomiskie mehānismi vieni paši nespētu nodrošināt. Vispārējo interešu pakalpojumi nav metodes vai instrumenti, bet tie sevī ietver cilvēktiesības, sociālās saites un integrāciju.

1.3 VIP ir ne tikai būtisks konkurētspējas faktors un svarīgs elements Lisabonas mērķu sasniegšanā, tie ir arī Eiropas sociālā modeļa pamatelementi. Tie palīdz nodrošināt cilvēka pamattiesības, sniedz ieguldījumu uz zināšanām balstītā ekonomikā un sociālajā, ekonomiskajā un teritoriālajā kohēzijā, kā arī ir noturīgas attīstības sastāvdaļa.

1.7 Bez tam nevajadzētu ignorēt faktu, ka starp Eiropas iedzīvotājiem rodas neizpratne, kritika un noraidījums attieksmē pret politiskajām nostādnēm, kuras it kā izstrādātas ar mērķi panākt Eiropas integrāciju, kas šķiet arvien mazāk ir saistīta ar viņu rūpēm, kas pastiprina sociālo nošķirtību, apdraud sociālo kohēziju un sociālo modeli.

1.4 Lai gan EESK vēl nav izdevies panākt, lai vispārējo interešu pakalpojumu veicināšana tiktu iekļauta Konstitucionālā līguma 3. pantā ka viens no mērķiem, zināms solis uz priekšu attiecībā uz VIP ir sperts Konstitucionālā līguma galīgajā versijā: saskaņā ar III panta 122. punktu ES var izdot likumus par vispārējo ekonomisko interešu pakalpojumiem horizontālā veidā attiecībā uz principiem un nosacījumiem saistībā ar šādu pakalpojumu nodrošināšanu. Konstitucionālais līgums atzīst arī administratīvās brīvības principu attiecībā uz vietējām varas iestādēm, kā arī konstitucionālā principa līmenī sniedz iespēju vietējām varas iestādēm pašām nodrošināt vispārējo ekonomisko interešu pakalpojumus, tādējādi īstenojot subsidiaritātes principu saistībā ar attiecīgajām Savienības un dalībvalstu

1.8 Eiropas Savienībai ir jāgūst panākumi, nodrošinot līdzsvarotu tirgus mehānismu kopumu un vispārējo interešu pakalpojumu uzdevumus jomās, kurās šāda savstarpēja papildināšana ir savienojama ar vispārējo interešu pakalpojumu mērķiem un kuras var piedāvāt lietotājam vai patērētājam pievienoto vērtību. Tas nozīmē, ka, ievērojot nosacījumus, kas aprakstīti EK Līguma 86. panta 2. punktā, vispārējo interešu pakalpojumu efektīvs sniegums spriedzes situācijās ir svarīgāks par konkurences noteikumu darbību saskaņā ar Kopienas tiesu praksi.

1.9 Vispārējo interešu pakalpojumu sniegšanā ir nepieciešama politiskā griba, lai kontrolētu kolektīvo interešu pārvaldību, kā arī ievērotu Eiropas sabiedrības modelim raksturīgās pamattiesības. Šis modelis piedāvā atbilstošu sociālo aizsardzību ikvienam, neatkarīgi no vecuma, sociālā statusa vai dzīvesvietas. Bez tam tas nodrošina labu kvalitāti, reālu un ērtu piekļuvi būtiskām precēm, tādām kā pārtika, mājoklis, ūdens, ceļošana, komunikācijas, utt. Vispārējo interešu pakalpojumi tādējādi ir daļa no sociālās tirgus ekonomikas, kas netiek nodrošināti tikai ar konkurences palīdzību. Ja nenotiks atbilstoša sabiedrības iekļaušanās, attīstīsies divu ātrumu Savienība, kur izcelsies atšķirības attīstībā, nevienlīdzība un sociālā atstumšana.

1.10 Tuvākajā nākotnē daudzi eiropieši tiks aicināti izteikt savu viedokli referendumā par Konstitucionālā līguma ratifikāciju. Bez sabiedrības atbalsta nav iespējama politiska Eiropa. Tomēr sabiedrības atbalsts netiks sniegts, ja Savienība nebūs spējīga nodrošināt garantijas, kas aizsargātu un uzlabotu Eiropas sabiedrības modeli un Eiropas sociālo modeli.

1.11 Tā kā Baltā grāmata par vispārējo interešu pakalpojumiem iedibina pamatu augstas kvalitātes, pieejamu un pietiekoši lētu vispārējo interešu pakalpojumu nodrošināšanai, tā ir viens no daudzajiem svarīgajiem soļiem Eiropas atbalsta veicināšanā un tāda "Nē" balsojuma novēršanā, kas grautu Eiropas integrācijas attīstību.

1.12 Debates, ko ierosināja Baltā grāmata, un šo debašu rezultāti ir cieši saistīti ar debatēm par valsts — privātajām partnerattiecībām, pakalpojumu tirgu, jo īpaši sociālajiem pakalpojumiem, valsts atbalstu, ziņojumu, kas tiek gatavots par ūdens nozari, Lisabonas stratēģijas pārskatīšanu un novērtēšanas ziņojumiem.

2. Baltā grāmata par vispārējo interešu pakalpojumiem

2.1 Baltā grāmata, ko Eiropas Komisija pieņēma 2004. gada 12. maijā, sniedz pārskatu par svarīgajām Eiropas debatēm pēc Zaļās grāmatas publicēšanas 2003. gadā, kā arī par tās rosināto pienesumu, jo īpaši no Eiropas institūciju un sabiedrības puses. Tā piedāvā stratēģiskus virzienus nākamajiem gadiem.

2.2 Debatēs par Zaļo grāmatu ir atklājušās viedokļu un perspektīvu atšķirības. Tomēr ir panākta vienprātība attiecībā

uz nepieciešamību nodrošināt tirgus mehānismu un sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu līdzsvarotību.

2.3 Lai gan vispārējo interešu pakalpojumu nodrošināšanu var organizēt sadarbībā ar privāto sektoru vai to uzticēt privātā vai valsts sektora komerciālajiem vai nekomerciālajiem uzņēmumiem, valsts pakalpojumu pienākumu un uzdevumu definīcija joprojām ir attiecīgā līmeņa valsts varas iestāžu uzdevums. Attiecīgās varas iestādes ir atbildīgas arī par tirgus neregulēšanu, kā arī par to lai nodrošinātu, ka operatori (privātie vai valsts) pilda tiem uzticētos sabiedrisko pakalpojumu uzdevumus.

2.4 Komisijas pieeja ir balstīta uz deviņiem principiem.

2.4.1 Valsts varas iestāžu darbība iedzīvotājiem tuvākajā līmenī: vispārējo interešu pakalpojumi ir jāorganizē un jāregulē, pēc iespējas tuvu iedzīvotājiem, stingri ievērojot subsidiaritātes principu.

2.4.2 Valsts pakalpojumu mērķu sasniegšana konkurētspējīgu, atvērtu tirgu ietvaros: Komisija pieturas pie viedokļa, ka atvērta un konkurētspējīga iekšējā tirgus mērķi un augstas kvalitātes, pieejami un pietiekoši lēti vispārējo interešu pakalpojumi ir savienojami. Saskaņā ar EK Līgumu un ņemot vērā nosacījumus, kas aprakstīti 86. panta 2. punktā, vispārējo interešu pakalpojumu efektīva sniegšana spriedzes situācijās dominē pār Līguma noteikumu piemērošanu.

2.4.3 Kohēzijas un vispārējas pieejas nodrošināšana: visu pilsoņu un uzņēmumu pieeja pietiekoši lētiem, augstas kvalitātes vispārējo interešu pakalpojumiem visā dalībvalstu teritorijā ir būtiska Eiropas Savienības sociālās un teritoriālās kohēzijas veicināšanā. Šādā kontekstā universāli pakalpojumi ir galvena koncepcija, ko Kopiena izstrādājusi, lai nodrošinātu efektīvu pieeju svarīgākajiem pakalpojumiem.

2.4.4 Augsta līmeņa kvalitātes, drošības un aizsardzības uzturēšana: pakalpojumu nodrošināšanas drošība un jo īpaši piegādes drošība ir svarīga prasība, kas jāatspoguļo, definējot valsts pakalpojumu uzdevumus. Nosacījumiem, kādos tiek sniegti pakalpojumi, arī jābūt pietiekoši stimulējošiem, lai uzņēmēji būtu ieinteresēti uzturēt atbilstošu ilgtermiņa investīciju līmeni.

2.4.5 Patērētāju un lietotāju tiesību nodrošināšana: tas jo īpaši ietver pieeju pakalpojumiem — ieskaitot pārrobežu pakalpojumus — visā Savienības teritorijā un visām iedzīvotāju grupām, pieejamas pakalpojumu cenas, tai skaitā speciālas shēmas personām ar zemiem ienākumiem, fizisku drošību, drošību un uzticamību, nepārtrauktību, augstu kvalitāti, izvēli, pārredzamību un pieeju informācijai no piegādātājiem un reglamentējošām institūcijām. Šo principu ieviešanai kopumā ir nepieciešamas neatkarīgas reglamentējošas institūcijas ar skaidri noteiktām pilnvarām un pienākumiem, tādiem kā sankciju pilnvaras (transponēšanas un vispārēju pakalpojumu nodrošināšanas pārraudzības līdzeklis), un tiem jāietver noteikumi par pārstāvniecību un patērētāju un lietotāju aktīvu dalību pakalpojumu definīciju izstrādē un to novērtēšanā, atbilstošu atjaunošanas un kompensācijas mehānismu pieejamību, kā arī attīstības noteikuma pastāvēšanu, kas ļauj prasības pielāgot saskaņā ar mainīgajām lietotāju un patērētāju vajadzībām un interesēm, kā arī ar pārmaiņām ekonomikā un tehnoloģijās.

2.4.6 Snieguma uzraudzība un izvērtēšana: saskaņā ar sabiedriskajā apspriešanā pausto valdošo viedokli, Komisija uzskata, ka jebkurai izvērtēšanai jābūt daudzpusīgai un tajā jāiekļauj visi attiecīgie juridiskie, ekonomiskie, sociālie un vides aspekti.

2.4.7 Pakalpojumu un situāciju dažādības respektēšana: jebkurai Kopienas politiskajai nostādnei vispārējo interešu pakalpojumu jomā ir pietiekoši jāņem vērā dažādība, kas raksturo dažādos vispārējo interešu pakalpojumus un situācijas, kurās tie tiek sniegti. Tomēr tas nenozīmē, ka nav nepieciešams nodrošināt Kopienas pieejas konsekvenci dažādos sektoros vai ka kopēju koncepciju izstrādāšana vairākiem sektoriem nevarētu būt noderīga.

2.4.8 Pārredzamības palielināšana: šo principu ir jāpiemēro visiem piegādes procesu aspektiem un tam jāsedz valsts pakalpojumu uzdevumu, organizācijas, pakalpojumu finansēšanas un pakalpojumu reglamentēšanas, kā arī to produkcijas un izvērtēšanas definīcija, ieskaitot sūdzību risināšanas mehānismus.

2.4.9 Juridiskās noteiktības nodrošināšana: Komisija apzinās, ka Kopienas likumu piemērošana vispārējo interešu pakalpojumiem varētu radīt sarežģījumus. Tāpēc tā nepārtraukti tieksies uzlabot juridisko noteiktību attiecībā uz Kopienas likumdošanas piemērošanu vispārējo interešu pakalpojumu nodrošināšanā, neskarot Eiropas Kopienas Tiesas un Pirmās instances tiesas praksi.

2.5 *Balstoties uz šiem principiem, Baltā grāmata iesaka atstāt jaunus virzienus.*

2.5.1 Dažādības respektēšana saskaņotā tiesisko aktu ietvaros: Komisija izvērtēs ietvarlikuma pamatojamību un

nepieciešamību attiecībā uz vispārējo interešu pakalpojumiem Konstitucionālā līguma spēkā stāšanās brīdī; tā uzsāks pārskatīt situāciju vispārējo interešu pakalpojumu nozarē un līdz 2005. gada beigām iesniegs ziņojumu.

2.5.2 Juridisko tiesisko aktu precizēšana un vienkāršošana attiecībā uz kompensācijām sakarā ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu: Komisija līdz 2005. gada jūlijam pieņems lēmumu par Līguma 86. panta piemērošanu attiecībā uz valsts atbalstu sabiedrisko pakalpojumu kompensāciju formā, ko piešķir atsevišķiem uzņēmumiem, kuriem uzticēta vispārējo ekonomisko interešu pakalpojumu sniegšana; līdz 2005. gada jūlijam tā pieņems Kopienas ietvaru attiecībā uz valsts atbalstu sabiedrisko pakalpojumu kompensācijas formā; līdz 2005. gada jūlijam tā pieņems Direktīvas 80/723/EEK grozījumu par finanšu attiecību starp dalībvalstīm un valsts uzņēmumiem pārredzamību; līdz 2005. gada jūlijam tā vēl vairāk precizēs, saskaņā ar kādiem nosacījumiem sabiedrisko pakalpojumu kompensācijas var uzskatīt par valsts atbalstu 87. panta 1. punkta ietvaros.

2.5.3 Skaidra un pārredzama ietvara nodrošināšana to uzņēmumu atlases nolūkos, kuriem var uzticēt vispārējo interešu pakalpojumu sniegšanu: Komisija rīkos sabiedrisku apspriešanu par Zaļo grāmatu jautājumos, kas saistīti ar valsts — privāto partnerību iepirkumiem; kur tas nepieciešams, tā iesniegs priekšlikumus, pamatojoties uz sabiedriskās apspriešanas rezultātiem.

2.5.4 Vispārējo interešu atzīšana sociālajos un veselības pakalpojumos: 2005. gada laikā Komisija iesniegs Paziņojumu par vispārējo interešu pakalpojumiem sociālajā un veselības jomā; lai palīdzētu nodrošināt augsta līmeņa veselības aizsardzību visā Savienībā, tā veicinās ar medicīnisko aprūpi saistīto sadarbību starp dalībvalstīm.

2.5.5 Rezultātu un snieguma novērtēšana: Komisija 2004. gadā iepazīstināja ar savu pirmo horizontālo novērtējumu par vispārējo interešu pakalpojumiem, pamatojoties uz novērtēšanas metodoloģiju; tā pārskatīs novērtēšanas mehānismus 2006. gadā.

2.5.6 Nozaru politisko nostādņu pārskatīšana: Komisija veicinās nacionālo reglamentējošo varas iestāžu sadarbību, pamatojoties uz reglamentējošo iestāžu tīklu; pārskatos, kas jau ir paredzēti dažādajos sektoros, tā ņems vērā Zaļās grāmatas sabiedriskās apspriešanas rezultātus; līdz 2005. gada jūlijam elektronisko sakaru universālo pakalpojumu pārskatīšana; elektronisko sakaru paketes pārskatīšana līdz 2006. gada jūlijam; līdz 2006. gada beigām direktīvas par pasta pakalpojumiem pārskatīšana; iekšējo tirgu pārskatīšana attiecībā uz elektrību un gāzi līdz 2006. gada 1. janvārim; direktīvas "Televīzija bez robežām" pārskatīšana 2005. gada sākumā; pašreiz tiek izvērtēta ūdens nozare.

2.5.7 Mūsu iekšējo politisko nostādņu atspoguļošana mūsu starptautiskās tirdzniecības politikā: Komisija turpinās nodrošināt, lai Kopienas ieņemtā nostāja starptautiskajās tirdzniecības pārrunās pilnībā atbilstu ES iekšējiem reglamentējošajiem noteikumiem attiecībā uz vispārējo interešu pakalpojumiem.

2.5.8 Vispārējo interešu pakalpojumu veicināšana sadarbībā, kas veicina attīstību: Komisija palīdzēs jaunattīstības valstīm izstrādāt stabilu reglamentējošo bāzi un iestāžu sistēmu kā galveno priekšnosacījumu investīciju veicināšanai, kā arī pieejai vispārējo interešu pamatpakalpojumu finansējumam.

3. Vispārēji komentāri

3.1 EESK pozitīvi vērtē Baltās grāmatas publicēšanu. Tā atzīmē deviņus principus un astoņus jaunus virzienus, kas ieteikti Baltajā grāmatā, lai nostiprinātu vispārējo interešu pakalpojumu pastāvēšanu. Tomēr tā pauž nožēlu, ka tās pēdējos gados atkārtoti izteiktās prasības⁽¹⁾ ieviest ietvardirektīvu vai ietvarlikumu, kas garantētu VIP pastāvēšanu, dalībvalstu brīvību noteikt, organizēt un izvēlēties pārvaldības metodes attiecībā uz VIP, kā arī VIP ilgtermiņa finansēšanas un snieguma izvērtējumu, patērētāju tiesības utt., nav ņemtas vērā, lai gan Komisija bija apņēmusies izstrādāt ziņojumu par šo jautājumu līdz 2005. gada beigām.

3.2 EESK jo īpaši pozitīvi vērtē faktu, ka Baltajā grāmatā ir sniegts precīzs to priekšlikumu un pasākumu grafiks, ko Eiropas Komisija plāno veikt, lai piemērotu šos principus un virzienus nākamo gadu laikā.

3.3 EESK cieši sekos šo saistību īstenošanai un ir gatava sniegt ieguldījumu attiecībā uz to efektivitātes nodrošināšanu.

4. Atsevišķi komentāri

4.1 Pirmais princips — valsts varas iestāžu darbības nodrošināšana iedzīvotājiem tuvākajā līmenī — nozīmē, ka vispārējo interešu pakalpojumi tiek organizēti un reglamentēti iedzīvotājiem iespējami tuvākajā līmenī un ka “stingri jāievēro subsidiaritātes princips”. Tomēr 30. apakšsvītras piezīme attiecas uz regulas projektu par vietējo iekšzemes transportu, kas “noteiktu prasību dalībvalstīm izmantot sabiedrisko pakalpojumu piešķiršanu” un tādējādi sistemātiskus konkursus. Nevar pastāvēt subsidiaritāte, ja katrai instancei nav tiesību izvēlēties, kā tā pārvalda vispārējo interešu pakalpojumus tās atbildības ietvaros.

4.2 Trešais princips — kohēzijas un vispārējās pieejas nodrošināšana — lika Komisijai uzsvērt, ka “universāls pakalpojums ir galvenā koncepcija, ko Kopiena ir izstrādājusi, lai nodrošinātu efektīvu pieeju svarīgajiem pakalpojumiem”. Tas nozīmē ļaut “prasības pielāgot saskaņā ar mainīgajām lietotāju un patērētāju vajadzībām un interesēm, kā arī ar pārmaiņām ekonomikā un tehnoloģijās”. Saskaņā ar šo uzskatu un kā daļu

no e-Eiropas plāna, kas iesaka kopējas platjoslas izmantošanu elektroniskajos sakaros, EESK uzsver, ka 20 % no ES-15 valstu iedzīvotājiem pašreiz ir liegta piekļuve šādiem pakalpojumiem. Platjosla ir vispārējo interešu pakalpojums, kas uzlabo dzīves apstākļus, samazinot attālumus un veicinot gan ģeogrāfiski izolētu, gan visnabadzīgāko iedzīvotāju piekļuvi veselības aprūpei, izglītībai un sabiedriskajiem pakalpojumiem. Tādējādi izriet, ka gadījumā, ja universālo telekomunikāciju pakalpojums par pieejamu cenu nav izvērts līdz platjoslai un mobilo telefonu sakariem, vēl vairāk aizkavēsies Eiropas Savienības jauno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju ieviešanas izmantošanas process, turklāt digitālā šķirtne kļūs izteiktāka, jo īpaši jaunajās dalībvalstīs.

4.3 Sestais princips — snieguma uzraudzība un izvērtēšana — arī ir saskaņā ar EESK un daudzu citu iesaistīto pušu pastiprināto uzmanību attiecībā uz vispārējo interešu pakalpojumu snieguma progresīva novērtējuma izveidi, lai uzlabotu to efektivitāti, padarītu pieeju tiem daudz vienlīdzīgāku un palīdzētu tos pielāgot patērētāju, pilsoņu un sabiedrības mainīgajām prasībām, kā arī izmaiņām likumdošanā. Baltajā grāmatā pareizi tiek uzsvērts, ka novērtējumam jābūt “daudzpusīgam un tam jāietver visi atbilstošie juridiskie, ekonomiskie, sociālie un vides aspekti”; EESK vēlētos, lai novērtējumā būtu ietverti arī nodarbinātības jautājumi. EESK uzsver, ka Eiropas Savienības uzdevums ir noteikt kopēju metodoloģiju un kritērijus, jo īpaši attiecībā uz kvalitāti, un rosināt objektīvas un neatkarīgas novērtēšanas procesu, kas jāveic saskaņā ar subsidiaritātes principu. Pēc EESK domām, Baltās grāmatas priekšlikumiem pārskatīt nozaru politiskās nostādnes (skatīt 2. panta 5. punkta 6. apakšpunktu) ir jāpievieno ziņojumi, kuros izvērtētas iepriekš veikto pasākumu sekas. Ņemot vērā, ka tādējādi tiek satuvinātas visas ieinteresētās puses, EESK atkārti tās priekšlikumu palīdzēt vadīt novērtēšanu. Šajā sakarā EESK izvērtēs iespēju nodibināt pastāvīgu VIP izpētes grupu.

4.4 Septītais princips — pakalpojumu un situāciju dažādības respektēšana — “Tomēr tas nenozīmē, ka nav nepieciešams nodrošināt Kopienas pieejas konsekveni dažādos sektoros vai ka kopēju koncepciju izstrādāšana vairākiem sektoriem nevarētu būt noderīga”. Saskaņā ar ieteikto virzienu Komisija atkārtoti izvērtēs vispārējo interešu pakalpojumu ietvarlikuma iespējamību un nepieciešamību, stājoties spēkā Konstitucionālajam līgumam, un iesniegs ziņojumu pirms 2005. gada beigām. Tādējādi Baltajā grāmatā netiek izskatīts EESK un daudzu citu Eiropas dalībnieku aicinājums izstrādāt pamatdirektīvu (skatīt EESK Atzinumu par “Zaļo grāmatu par vispārējo interešu pakalpojumiem” — OV C 80, 2004. gada 30. marts). Tomēr pastāv skaidra nepieciešamība konsolidēt VIP kā vienu veselu, iekļaujot vispārējo interešu sociālos un veselības pakalpojumus, ņemot vērā to specifiskās iezīmes, ja tās ir saistītas ar konkurences likumu, finansēšanu, subsidiaritātes principa ieviešanu un to lomu Eiropas integrācijā.

⁽¹⁾ EESK atzinumi par *Vispārējās intereses pakalpojumi*, OV C 241 2002. gada 7. oktobrī, un par *Zaļā grāmatā par vispārējās intereses pakalpojumiem*, OV C 80 2004. gada 30. martā.

4.5 Devītais princips — juridiskās noteiktības nodrošināšana — liks Komisijai “nepārtraukti tiekties uzlabot juridisko noteiktību”, neskarot Eiropas Kopienu Tiesas un Pirmās instances tiesas praksi. Šis princips rosina divus ieteiktos virzienus.

4.5.1 “juridisko tiesisko aktu precizēšana un vienkāršošana attiecībā uz kompensācijām sakarā ar sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas pienākumu līdz 2005. gada jūlijam”, kam jāpalīdz nodrošināt ilgtermiņa finansējumu drošību gan investīcijām, kas nepieciešamas lai nodrošinātu pakalpojumu nepārtrauktību un ilgtspējību, gan sabiedrisko pakalpojumu un obligāto universālo pakalpojumu kompensācijām, neierobežojot pārredzamības, nediskriminācijas un proporcionalitātes principu; atzīt, ka šāda veida kompensācijām var būt dažādas formas un ka šīs formas ir jāpielāgo mērķiem: valsts subsīdijas, iekšējās korekcijas, kas dod iespēju segt izdevumus no komerciālā darbībā iegūtās peļņas, piešķirot vai nepiešķirot ekskluzīvas tiesības, uzņēmēju savstarpējās kompensācijas fonds, nodokļu vai citi atbrīvojumi, valsts — privātās partnerības, atbalsts par pakalpojumu nodrošināšanu, utt.

4.5.2 “Skaidra un pārredzama ietvara nodrošināšana to uzņēmumu atlases nolūkos, kuriem var uzticēt vispārējo interešu pakalpojumu sniegšanu”, balstoties uz Zaļās grāmatas sabiedrisko apspriešanu jautājumos, kas saistīti ar valsts — privāto partnerību. EESK tas nozīmē, ka ir jānodrošina dažādība attiecībā uz veidu, kā vispārējo interešu pakalpojumi tiek vadīti, kā arī iesaistīto iestāžu izvēles brīvība: vai nu tieša VIP vadība, ko veic pati valsts iestāde (kā valsts pakalpojums vai valsts sabiedrība), vai vadības uzdevumu nodošana valsts uzņēmumam vai kopuzņēmumam, ar kuru valsts iestāde realizē kontroli, kas ir līdzvērtīga tās sniegtajiem pakalpojumiem vai kas darbojas kā bezpeļņas, sociālais, kooperatīvais vai asociatīvais uzņēmums, vai arī deleģēšana uzņēmumam uz noteiktu laika periodu (koncesija pēc konkursa), neizslēdzot iespēju pārejai no vienas apsaimniekošanas modalitātes uz otru.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

5. Secinājumi

5.1 Baltā grāmata par vispārējo interešu pakalpojumiem iezīmē soli uz priekšu, apsverot šos pakalpojumus Savienībā. Tā ir pārliecinošs pamats, uz kā attīstīt Eiropas politikas konceptuālos elementus attiecībā uz vispārējo interešu pakalpojumiem, sniedzot iespēju Eiropas uzņēmumiem un visiem Eiropas iedzīvotājiem gūt labumu no pieejamiem, pietiekoši lētiem un efektīviem sabiedriskajiem pakalpojumiem, izmantojot vadošās tehnoloģijas.

5.2 Vispārējo interešu pakalpojumi ir ne tikai centrālais ekonomiskās konkurētspējas faktors, bet arī galvenais elements sociālajā un vides jomā. Tie ir galvenās vērtības trīszarotajā pieejā Lisabonas Stratēģijai (ekonomiskais, sociālais un vides aspekts) un ir būtiski, lai padarītu ES par viskonkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zināšanām balstītu sabiedrību, kas balstīta uz ilgtspējīgu ekonomisko izaugsmi, vairāk un labāku darba vietas nodrošināšanu un labāku sociālo kohēziju. Vispārējo interešu pakalpojumi, ņemot vērā to specifiskas iezīmes, ir svarīgāki par vienoto tirgu un ir būtisks individu un uzņēmēju ekonomiskās un sociālās labklājības priekšnosacījums.

5.3 Eiropas Savienības uzdevums ir panākt līdzsvarotu tirgus mehānismu un sabiedrisko pakalpojumu darbību jomās, kurās papildināmība ir savienojama ar vispārējo interešu pakalpojumu mērķiem un var dot pievienoto vērtību attiecībā uz Eiropas pilsoņu dzīves kvalitātes uzlabojumiem saistībā ar ekonomisko izaugsmi, darba vietu radīšanu un stabilu labklājību.

5.4 “Pilsoņu tiesības gūt labumu no vispārējo interešu pakalpojumiem, kas ir pieejami, pietiekami lēti un efektīvi, ir jāsargā un jāapstiprina solidaritātes un ekonomiskās un sociālās kohēzijas vārdā, kas tiek atzīti par Līguma pamatprincipiem. Jebkāda vispārējo interešu pakalpojumu liberalizācija, ko pieņem dalībvalsts, ir jāveic, ievērojot iepriekš minētos kritērijus. Tātad ir nepieciešamība izveidot vispārēju principu kopumu pakalpojumiem, kas dažādās dalībvalstīs tiek sniegti dažādos veidos, tajā pašā laikā pilnā mērā respektējot subsidiaritātes principu”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu "Ģeotermiskās enerģijas — zemes siltuma izmantošana"

(2005/C 221/05)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004.gada 1.jūlijā saskaņā ar tās Reglamenta 29.panta 2.punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par šādu tēmu: "Ģeotermiskās enerģijas — zemes siltuma izmantošana".

Transporta, enerģētikas infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kurai tika uzdots veikt darbu, pieņēma tās atzinumu 2005.gada 17. janvārī. Ziņotājs bija WOLF kgs.

Komiteja tās 414. plenārajā sesijā 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 9. februāra sēdē) ar 132 balsīm par un 2 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

Šis atzinums papildina iepriekšējos Komitejas enerģētikas un izpētes politikas atzinumus. Tajā raksturota ģeotermijas (zemes siltuma) kā tāda enerģijas avota attīstīšana un izmantošana, kas resursu apjoma ziņā varētu atbilst ilgtspējīguma kritērijiem, kurš izmantošanas procesa laikā neemitē CO₂ un ko tādēļ var uzskatīt par atjaunojamās enerģijas avotu. Īsi raksturota un novērtēta situācija ģeotermijas attīstībā un izmantošanā, tās iespējamais potenciāls un problēmas ar ieviešanu tirgū. Raksturojums veikts, ņemot vērā situāciju globālās enerģētikas jautājumā.

Saturs:

1. Enerģētikas jautājums
2. Ģeotermija
3. Pašreizējā situācija
4. Turpmākā attīstība un ieteikumi
5. Kopsavilkums

1. Enerģētikas jautājums

1.1 Lietderīgā enerģija ⁽¹⁾ veido mūsu šodienas dzīvesveida un kultūras pamatu. Tikai tās pietiekamā pieejamība ir nodrošinājusi pašreizējo dzīves standartu: vidējais mūža ilgums, apgāde ar pārtiku, vispārīgā labklājība un personīgā brīvība lielajās un augšupejošajās nācijās ar attīstītu rūpniecību sasniegusi agrāk vēl nepieredzētu līmeni. Bez pietiekamas enerģijas apgādes šie sasniegumi būtu ļoti apdraudēti.

⁽¹⁾ Enerģija netiek patērēta, bet gan tikai pārvērsta un tādējādi izmantota. Tas notiek atbilstošu pārvēršanas procesu rezultātā, piemēram, dedzinot oglek, pārvēršot vēja enerģiju strāvā vai saskaldot atoma kodolu (enerģijas ieguve; $E = mc^2$). To sauc arī par "energoapgādi", "enerģijas ieguvu" vai "enerģijas patēriņu".

1.2 Vajadzība pēc drošas, lētas, videi nekaitīgas un noturīgas apgādes ar lietderīgo enerģiju ir jautājums, kas ir kopīgs Lisabonas, Ģēteborgas un Barselonas Padomju lēmumiem. Tiem atbilstoši Eiropas Savienība enerģētikas politikā virzās uz trīs cieši saistītiem un vienlīdz svarīgiem mērķiem, tas ir, (1) konkurētspēju, (2) apgādes drošību un (3) vides aizsardzību un uzlabošanu, visi mērķi kopā vērsti uz noturīgu attīstību.

1.3 Komiteja vairākos atzinumos ⁽²⁾ ir konstatējusi, ka enerģijas apgāde un izmantošana ir saistīta ar vides piesārņošanu, risku, resursu izsmelšanu, kā arī problemātisku ārpolitisku atkarību un nejausībām — skatīt pašreizējo naftas cenu — un ka svarīgākais pasākums, lai samazinātu energoapgādes, ekonomisko krīžu un cita veida risku, ir pēc iespējas daudzpusīga un līdzsvarota visu enerģijas veidu un formu izmantošana, tajā skaitā visi enerģijas taupīšanas un racionālas izlietošanas centieni.

1.4 Nevienu iespēju un tehnikas veidu, kas varētu veicināt energoapgādi nākotnē, nevar nosaukt par tehniski nevainojamu, tādu, kas neatstāj kaitīgu ietekmi uz vidi, kas apmierinātu visas vajadzības un kura potenciāls būtu pārskatāms pietiekami ilgā periodā. Turklāt gan parasto enerģijas avotu, gan alternatīvu enerģijas formu pašreizējā tendence un izmaksu attīstība liecina, ka nākotnē enerģija vairs nebūs tik lēta ka līdz šim, dedzinot ⁽³⁾ fosilos enerģijas avotus kā, piemēram, naftu, ogles un dabas gāzi.

⁽²⁾ Atjaunojamo enerģijas avotu veicināšana: rīcības iespējas un finanšu instrumenti, ierosinājums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par koģenerācijas tehnoloģiju veicināšanu, pamatojoties uz lietderīgā siltuma vajadzību enerģētikas iekšējā tirgū, Padomes direktīvas (Euratom) ierosinājuma projekts pamata saistību un vispārīgu principu noteikšanai kodoliekārtu drošības jomā un Padomes direktīvas (Euratom) ierosinājuma projekts par izlietoto degvielas kasešu un radioaktīvo atkritumu savākšanu, kodolenerģijas nozīme elektroenerģijas ražošanā. Kodoltermiskā enerģija.

⁽³⁾ Kas nākotnē aizvien vairāk jāierobežo ne tikai šo resursu samazināšanās, bet arī CO₂ (Kioto!) emisijas dēļ.

1.5 Tādēļ tālredzīgā un atbildīgā enerģētikas politikā arī nevar pašauties uz to, ka uz augstāk minētajiem mērķiem vērstu energoapgādi var garantēt, izmantojot tikai dažus enerģijas avotus.

1.6 Tātad, ilgtermiņā iespējama, vidi saudzējoša un ekonomiski savietojama energoapgāde nav garantēta ⁽¹⁾ ne Eiropā, ne pasaulē. Iespējamus risinājumus var izstrādāt tikai uz turpmāku intensīvu pētījumu un attīstības pamata. Tajā jāietilpst arī pilotiekārtu uzstādīšanai, to tehniskajai un ekonomiskajai izmēģināšanai un beidzot to pakāpeniskai ieviešanai tirgū.

1.7 Turklāt Komiteja ir norādījusi, ka enerģijas problēmas risināšanai jābūt globālai un jāaptver daudz ilgāks laika periods, jo enerģētikas ekonomikā izmaiņas notiek ļoti lēni, un klimata gāzu (siltumnīcefekta gāzu) emisija ir nevis reģionāla, bet gan globāla problēma. Turklāt paredzams, ka nākotnē, sevišķi šī gadsimta otrajā pusē šī problemātiskā situācija vēl vairāk saasiņāsies.

1.8 Gan resursu ierobežojumus, gan emisijas problemātiku papildus apgrūtina arī prognoze, ka pasaules vajadzība pēc enerģijas, kuru izraisa iedzīvotāju skaita pieaugums un mazāk attīstīto valstu vajadzība panākt iekavēto, līdz 2060.gadam divkāršosies vai pat trīskāršosies. Saskaņā ar mūsdienu zināšanu līmeni šo ļoti ievērojamo papildu vajadzību nevarēs kompensēt tikai ar efektivitātes palielināšanu un enerģijas taupīšanu.

1.9 Tādējādi stratēģija ⁽²⁾ un attīstības perspektīva jāvērs vēl aiz šī 2060. gada mērķa apvāršņa.

1.10 Komiteja jau ir konstatējusi, ka pilsoņu uztverē un sabiedriskajās diskusijās pastāv plašs viedokļu spektrs, kas sniežas no riska un iespēju nenovērtēšanas līdz to pārspīlēšanai.

1.11 Līdz ar to vēl nav izstrādāta pietiekami vienota vispasaules enerģētikas politika. Turklāt šis fakts apgrūtina nepieciešamo ES iespēju vienlīdzības panākšanu globālajā ekonomiskajā konkurencē.

⁽¹⁾ Kopējās problemātikas priekšvēstneši bija līdzšinējās naftas krīzes (piemēram, 1973. un 1979.gadā), pašreizējais naftas cenu kāpums, kā arī pašreizējās, konfliktam starp ekonomiku un ekoloģiju raksturīgas domstarpības par emisijas sertifikātu piešķiršanu.

⁽²⁾ Skatīt arī 2.2.1.2, kā arī 2.2.2.2

1.12 Pat Savienības dalībvalstu nostājā pastāv zināmas atšķirības attiecībā uz enerģijas problēmu. Tomēr gan dalībvalstu, gan ES līmenī valda vienots viedoklis, ka jāturpina (tālāk) attīstīt visas iespējas — izņemot kodolenerģiju dažās dalībvalstīs. Šajā nolūkā tiek izmantotas daudzas šim mērķim atbilstošas pētniecības un attīstības programmas un citas daļēji pat uzkrātās veicināšanas programmas gan dalībvalstu, gan ES līmenī.

1.13 Īpašs ES mērķis šajā procesā ir ievērojami palielināt atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanu vidējā un ilgā termiņā, kas var veicināt arī klimata aizsardzību. Šajā situācijā ģeotermijai ir svarīga nozīme.

2. Ģeotermija (zemes siltums)

2.1 Ar ģeotermisko enerģijas iegūvi saprot tādas tehniskos paņēmienus, ar kuru palīdzību no ļoti karstās zemes iekšienes atzaro un padara izmantojamu uz zemes virspusi plūstošo siltuma straumi. Kā enerģijas avota nesēju izmanto ūdeni (šķidrā/tvaika veidā).

2.1.1 Tomēr šīs siltuma plūsmas koncentrācija ir ļoti niecīga. Zem zemes virskārtas pastāvošā temperatūra, pieaugot dziļumam, palielinās tikai ļoti nedaudz: vidējais rādītājs ir temperatūras pieaugums par 3°C uz katriem 100 metriem dziļuma. Ģeoloģiskās zonas, kurās, pieaugot dziļumam, temperatūra palielinās vairāk, sauc par ģeotermiskajām anomālijām.

2.1.2 Augšējo zemes slāņu siltuma daudzumu var ietekmēt arī saules stari; šī tēma vēl turpmāk tiks aplūkota sadaļā par zemes siltumu.

2.2 Zemes siltuma **izmantošanā izšķir divas formas.**

2.2.1 **Pirmkārt, tā ir siltuma izmantošana apkures nolūkā.** Pašlaik apkurei ES nepieciešami apmēram 40 % no kopējās energoapgādes, un parasti šim nolūkam pietiek ar relatīvi zemu (ūdens) temperatūru (jau < 100°C).

2.2.1.1 Tikai apkures nolūkā cita starpā izmanto tā sauktās **zemes siltuma zondes**, kuras pa apakšgalā slēgtu koaksiālu cauruli (kas iegremdēta 2,5 — 3 km dziļumā), caurskalo ūdens, tādējādi uzņemot lietderīgo siltuma jaudu līdz apmēram 500 kWth.

2.2.1.2 Īpašs zemes virsmai ļoti tuvā siltuma izmantošanas veids ir **zemes siltuma sūkņu** ("apgrieztā saldētava") izmantošana ēku apkurē (no apmēram 2 kWth līdz 2 MWth); šajā procesā vēl izmanto "saldēšanas līdzekli" (¹). Šeit pastāv vairāki varianti, kas atkarībā no izmantotās tehnikas aptver dziļumu no viena līdz pat vairākiem simtiem metru.

2.2.2 **Otrkārt**, runa ir **par elektroenerģijas ražošanu**, kuras ieguvei nepieciešama salīdzinoši augstāka (ūdens) temperatūra (piemēram, > 120°C), turklāt karsējama ūdens parasti tiek vadīts pa pazemi, plūstot cauri diviem lielākā savstarpējā attālumā ierīkoti urbūmiem pretējos virzienos. Šādā veidā var iegūt lielāku siltuma jaudu, proti, apmēram no 5 līdz 30 MWth.

2.2.2.1 Tomēr arī šīs (ūdens) temperatūras vēl ir zemas salīdzinājumā ar (siltuma enerģijas pārvēršanai elektroenerģijā) vēlamo termodinamisko efektivitātes koeficientu un nepieciešamo turbīnas cikla vārīšanās temperatūru.

2.2.2.2 Tādēļ turbīnas ciklam pārsvarā izmanto darba šķidrumus ar zemāku vārīšanās temperatūru nekā ūdenim (kā, piemēram, perfluorpentāns C5F12). Šim nolūkam tiek attīstīti īpaši turbīnu cikli kā *Organic Rankine Cycle* (ORC process) vai *Kalina* process.

2.2.3 Īpaši izdevīgi ir **kombinēt abas izmantošanas formas** (elektroenerģiju un siltumu) un strāvas ražošanā pāri palikušo vai neizmanto siltumu izmantot apkurei: vienlaicīga apkures siltuma un elektroenerģijas ražošana.

2.3 Lai piegādātu tehniski izmantojamu enerģiju sevišķi strāvas ražošanā, parasti ir piemēroti tikai pietiekoši dziļi, tas ir, vairākus kilometrus zem Zemes virsmas esoši siltuma krātuves. Šajā nolūkā jāveic dārgi dziļurbūmi.

(¹) Nākotnē, piemēram, CO₂

2.3.1 Tomēr šādu iekārtu attīstības un ekspluatācijas izdevumi, palielinoties dziļumam, manāmi pieaug. Tādēļ atkarībā no paredzētā izmantošanas veida ir jāveic analīze, apsverot urbuma (iegremdēšanas) dziļumu, lietderības koeficientu un siltuma ieguvumu.

2.4 Tādēļ izmantojamas siltuma krātuves vispirms tika meklēti galvenokārt tajās ģeoloģiskajās zonās, kurās pastāv ģeotermiskās anomālijas.

2.4.1 Izteiktas ģeotermiskās anomālijas (tā sauktās augstas entalpijas (²) krātuves) pārsvarā atrodas reģionos ar paaugstinātu vulkānisko aktivitāti (Islandē, Itālijā, Grieķijā, Turcijā). Augsti entalpijās krātuves jau senos laikos izmantoja kā dziedinošos avotus, un kopš apmēram simts gadiem tās izmanto arī strāvas ražošanā (Larderello, Itālijā, 1904).

2.4.2 Turpretī nelielas ģeotermiskās anomālijas (tā sauktās zemas entalpijas hidrotermālās krātuves), tas ir, pieaugot dziļumam notiek tikai neliela temperatūras paaugstināšanās, atrodas tektoniski aktīvos apgabalos (Augšreinas iepļaka, Tirēnu jūra, Egejas jūra utt.) un tālāk izplatīta ūdeni vadošajās nogulās (Panonijas zemiene Ungārijā un Rumānijā, Ziemeļvācijas — Polijas zemiene).

2.5 Tā kā ģeotermisko anomāliju zonas ir ierobežotas, kopš 80-to gadu beigām notiek aizvien intensīvāki mēģinājumi atklāt arī "parastajās" ģeoloģiskajās formācijās uzkrāto siltumu, lai labāk apmierinātu pieaugošo vajadzību pēc lietderīgās enerģijas un labāk varētu pielāgot siltuma un enerģijas piedāvājumu attiecīgajām reģionālajām vajadzībām.

2.5.1 Tādā veidā, sākot ar 90-tajiem gadiem, enerģijas ieguvei sāka izmantot atradnes ārpus ģeotermiskajām anomālijām — lielākoties vāciski runājošajās zemēs. Elektroenerģijas ražošanu Altheimā un Bādublumenavā (Austrija) un Noištātē — Glēvē (Vācija) izdevās īstenot tikai pēdējo četru gadu laikā.

2.5.2 Tā kā šajā nolūkā jāieurbjas vismaz 2 ½ km dziļumā, bet vēl labāk 4 līdz 5 km dziļumā, ir nepieciešams izdarīt attiecīgus dziļurbumus.

(²) Ar termodinamikā izmantoto jēdzienu "entalpija" saprot iekšējās enerģijas un izplešanās enerģijas (izplešanās darba) summu.

2.6 Šo metožu priekšrocības ir šādas:

- Zemes siltuma izmantošana atšķirība no vēja vai saules enerģijas nav atkarīga no laika apstākļiem, kā arī diennakts laika vai gadalaika, tādēļ tā var kalpot svarīgai pamata slodzes nodrošināšanai;
- ieguves procesā no dažu kilometru dziļumā esošās krātuves uz Zemes virspusi jānogādā tikai jau gatavais siltums, tādējādi atkrīt citos nepieciešamie primārās siltuma ražošanas procesi (kā sadedzināšanas vai kodolprocesi), kā arī ar tiem saistītās izmaksas un vides piesārņojums;
- tās ir gandrīz neizmēļamas reģeneratīvas siltuma krātuves, kuru izmantošana teorētiski varētu dot ievērojamu ieguldījumu enerģijas sagatavošanā;

2.7 Tomēr ir arī šādi trūkumi:

- esošās temperatūras ir relatīvi zemas, lai panāktu strāvas ražošanai vajadzīgo termodinamisko lietderības koeficientu;
- tā kā nepieciešams, lai pazemes krātuvēs nemitīgi notiku jauna zemes siltuma pieplūde, un no šīm krātuvēm siltums ir jāpārvieta, ir jāatklāj un jāizmanto lieli apjomi, lai lielas siltuma ņemšanas gadījumā neiestātos krājuma izsīkuma pazīmes, kas varētu likt pārtraukt krātuves izmantošanu (priekšlaicīgi pārtraucot plānoto lietošanas ilgumu);
- izmantojot krātuvi, jānovērš iespējamā vidi piesārņojošu un/vai kodīgu vielu (tajā skaitā CO₂, CH₄, H₂S, kā arī sāļu) iespējamā ietekme vai noplūde un jācinās ar iekārtu sastāvdaļu koroziju;
- ģeotermiski atradņu atklāšanas un izmantošanas izmaksas un ekonomiskās nejaušības (tāja skaitā atklāšanas risks, krājuma izsīkšanas risks) vēl ir salīdzinoši lielas.

3. Pašreizējā situācija

3.1 Pamatā dziļu ģeotermijā pastāv trīs veidu atklāšanas un izmantošanas tehnoloģijas — parasti ar nepieciešamību izdarīt ik pa diviem urbumiem (dublets) ⁽¹⁾ — vai to varianti, proti

- Hidrotermālas atradnes, no kurām pazemes neartēziskos (tas ir, zem spiediena neesošus) siltā ūdens krājumus nogādā līdz zemes virsmai un līdz šim parasti izmanto apkurei. Pašlaik šīs metodes izmantošanu paplašina arī attiecībā uz karstā ūdens krājumiem, kuru temperatūra ir

augstāka, nolūkā ražot strāvu. Siltuma nesējs ir Zemes dziļēs esošais ūdens.

- Hot-Dry-Rock sistēmas KSI (karsto, sauso iežu veidojumi), kurās ar dziļurbumu un masveida stimulācijas pasākumu palīdzību atklāj piemērotus iežu veidojumus. Ar ievadīta virszemes ūdens palīdzību no tiem tiek ņemts siltums, atdzesējot ar stimulāciju mākslīgi izveidotās siltumapmaiņas virsmas dziļu iežos;
- Zem spiediena esošās karstā ūdens krātuves, kurās var izmantot vairāk nekā 250°C (tik karstu gan tikai retos, īpaos gadījumos) karstu ūdens/tvaika maisījumu strāvas ražošanai vai procesa siltuma izmantošanai.

Papildus vēl tiek izstrādātas virszemes tehnoloģijas ⁽²⁾, ar kuru palīdzību jāuzlabo siltuma pārvietošana un siltuma izmantošana.

3.2 ES pašlaik uzstādītā ģeotermisko iekārtu strāvas ražošanas jauda — pamatā izmantojot ģeotermiskās anomālijas — ir apmēram 1 GWel, tātad apmēram 2% no ES uzstādītās kopējās elektriskās jaudas, un lielākā tās daļa ir Itālijā. Tiešai siltuma izmantošanai apkures nolūkā pašlaik ir uzstādīti apmēram 4 GWth. Tomēr saskaņā ar tendenču prognozēm 2010.gadā tie varētu būt jau 8 GWth vai vēl vairāk.

3.3 Tātad, līdz šim abi izmantošanas veidi nav devuši apjoma ziņā nozīmīgu ieguldījumu ES energoapgādē, un pat to īpatsvars atjaunojamo enerģijas avotu izmantošanā līdz šim ir bijis niecīgs.

3.4 Tomēr ģeotermiskās enerģijas izmantošanā pēdējos gados novērojams manāms pieaugums gan dalībvalstīs veiktu, gan ES veicināšanas pasākumu rezultātā. Ja siltuma jaudas diapazons svārstās dažu līdz dažu desmitu MWth robežās, ģeotermija tādējādi veicina arī decentralizētu energoapgādi.

3.5 Pēc Komitejas ieskata tas ir pilnībā pamatoti un atbalstāmi. Arī šajā situācijā lielākajā daļā gadījumu ir runa par pilotiekārtām, kurās jāizmēģina un jāturpina tālāk attīstīt dažādas metodes.

3.6 Ārpus ģeotermisko anomāliju zonām izmaksas par vienu kWhel elektroenerģijas pašlaik ir uz pusi mazākas nekā saules enerģijas izmaksas un divreiz lielākas nekā vēja enerģijai; un pat šajā gadījumā parasti nepieciešams, lai siltums un strāva tiktu ražoti vienlaicīgi.

⁽¹⁾ Tomēr skatīt 2.2.1.1.punktu par slēgto "Zemes siltuma zondi" un 2.2.1.2.punktu par "Zemes siltuma sūkni".

⁽²⁾ Skatīt 2.2.2.2. punktu par turbīnas ciklu

3.6.1 Patiesībā (skatīt augstāk) šeit ģeotermiskās enerģijas piedāvājumu lielā mērā var orientēt uz pastāvošo vajadzību, kas, pieaugot atjaunojamo enerģiju daļai tirgū, būs izdevīgi. Tad vēja un saules enerģijas jaudas svārstību dēļ aizvien vairāk būs nepieciešami regulēšanas un buferpasākumi; paredzams, ka tajos nevarēs iztikt bez enerģiju patērējošiem un augstu izmaksu uzkrāšanas līdzekļiem ka ūdeņradis.

4. Turpmākā attīstība un ieteikumi

4.1 Ja ierobežojums uz ģeotermisko anomāliju zonām (skatīt arī 2.4. un 2.5. punktu) atkrīt, ģeotermiskās enerģijas izmantošanai ir liels potenciāls, lai ievērojami veicinātu videi nekaitīgu un noturīgu energoapgādi (skatīt arī 4.13. punktu).

4.2 Lai apgūtu un attīstītu šo potenciālu, ekonomiski izdevīgas elektrības ražošanas nolūkā ir nepieciešams veikt vismaz 4 — 5 km dziļus urbumus, lai varētu atklāt tādus (iežu) slāņus, kuros ir nepieciešamā minimālā temperatūra 150 °C. Turklāt ieži tur ir jāapstrādā (jāstimulē) tā, lai būtu iespējama pietiekama siltuma apmaiņa starp karstajiem iežiem un dabiski pieejamo vai injicēto ūdeni, kā arī pietiekama ūdens plūsma.

4.2.1 Turpretī (skatīt arī 2.2.1.1. punktu) tikai siltuma ieguvei (apkures nolūkā) pietiek arī ar mazāku urbuma dziļumu, piemēram, 2 — 3 km.

4.3 Pašlaik jau tiek attīstītas un izmēģinātas atbilstošas tehnoloģiskās pieejas vairākās dažādu Eiropas ģeoloģisko veidojumu (piemēram, *Soultz-sous-Forêts*, Lielajā Šēnebekā) vietās. Paplašināšanas potenciāls šeit slēpjas no atrašanās vietas neatkarīgi, tādēļ eksportējamu izmantošanas tehnoloģiju attīstībā. Tomēr šī mērķa sasniegšanai vēl nepieciešami ievērojami izpētes un attīstības centieni.

4.4 No vienas puses ir jāturpina attīstīt jau esošās dažādās tehnoloģijas līdz to pielietošanas gatavībai un pārbaudīt augstāk minētos noturīgas ģeotermiskās enerģijas izmantošanas priekšnoteikumus.

4.4.1 Īpaši nozīmīgs ir jautājums, vai šādā stimulētā krātuvē patiešām ir iespējams izpildīt hidrauliskos un termodinamiskos pietiekamas ilgtspējības priekšnoteikumus.

4.5 No otras puses tāda gadījumā arī atsevišķi procesa soļi pakāpeniski ir jāuzlabo un jāracionalizē tiktāl, lai šī enerģijas izmantošanas veida izmaksas kļūtu konkurētspējīgas (skatīt zemāk). Šajā nolūkā jāpieliek atbilstoši pētniecības un attīstības centieni (skatīt 1.6.punktu), kā arī jāveic tirgus sagatavošanas pasākumi, lai panāktu ražošanas izmaksu ietaupījumu.

4.6 Vidējā termiņā ar konkurētspēju saprotama ģeotermiskās enerģijas izmantošanas spēja izmaksu ziņā konkurēt ar vēja enerģijas izmantošanu. Tas ir paredzams, ņemot vērā aizvien jūtāmākos vēja enerģijas trūkumus. Tie saistīti ar ļoti svārstīgo piedāvājumu, kas, kā zināms, saistīti ar ievērojamām sekundārajām izmaksām un emisijām citā vietā, iedzīvotāju apgrūtināšanu un ainavas bojāšanu, kā arī pieaugošajām apkopes un remonta izmaksām. Kopējā novērtējumā jāiekļauj arī izdevumu slodze, kas rodas patērētājiem un valstij.

4.7 Ilgtermiņa perspektīvā un, ņemot vērā, domājams, arī turpmāk augošās naftas un dabas gāzes cenas (un krājumu iespējamo izsīkumu), rodas jautājums par ģeotermiski iegūtas enerģijas vispārīgo konkurētspēju. Tas ir, vai arī šī enerģijas veida izmantošana, ņemot vērā visu enerģijas pārvēršanas tehnoloģiju ārējās izmaksas, un ja jā, tad kad, ilgtermiņā bez dotācijām vai tirgu deformējošām privileģējošām darbībām var kļūt konkurētspējīga.

4.8 Līdz tam laikam tomēr ir nepieciešams (!):

— gan dalībvalstīm, gan ES ar mērķtiecīgām pētniecības un attīstības programmām tik lielā mērā veicināt zinātniski tehnisko attīstību, lai dažādas tehnoloģijas un procesa darbības varētu attīstīt un izmēģināt pietiekami daudzās eksperimentālajās iekārtās, un

— lai sākotnēji veicinātu ieviešanu tirgū, pieņemt arī noteikumus (piemēram, barošanas strāvas likums un temperatūra telpās/telpu klimata kontrole) par privātām investīcijām, ikreiz ar pakāpeniski samazinošos iedarbību, kas tirgū ieviešanas fāzē uz noteiktu laiku padara pievilcīgu piegādātās enerģijas pārdošanu, lai varētu izmēģināt, uzlabot un novērtēt arī ekonomisko potenciālu. Tas īpaši attiecas arī uz līgumu slēgšanas modeļiem starp energoapgādes uzņēmumiem un patērētājiem;

— nodrošinājums pret risku, kas saistīts ar ģeotermisko atradņu izpēti un sagatavošanu ieguvei kā, piemēram, atklāšanas un urbšanas risku.

4.9 Komiteja ir apmierināta, ka šajā jomā jau daudz kas tiek darīts. Tā pilnībā atbalsta šajā saistībā notiekošos vai izsludinātos Komisijas pētniecības un attīstības projektus un arī tās nolūku vēlreiz būtiski pastiprināt tās atbilstošos centienus nākošajā pētniecības un attīstības pamatprogrammā. Tā atbalsta arī dalībvalstu atbilstošās pētniecības un attīstības programmas, kā arī dalībvalstu centienus jau tagad ar veicinošiem pasākumiem atvieglot un stimulēt eksperimentālo ieviešanu tirgū.

(!) Skatīt "Atjaunojamo enerģijas avotu veicināšana: rīcības iespējas un finansēšanas instrumenti"

4.10 Šajā saistībā Komiteja atkārtoti iesaka izmantot Eiropas pētniecības telpas iespējas ar visaptverošas, pārredzamas, saskaņotas un visu partneru atbalstītas stratēģijas ENERĢIJAS IZPĒTE palīdzību un padarīt to par būtisku Septītās pētniecības un attīstības pamatprogrammas un *Euratom* programmas sastāvdaļu.

4.11 Tajā vajadzētu iekļaut arī nepieciešamos pētniecības un attīstības pasākumus ģeotermijas attīstībai un ierādīt tiem pienācīgo vietu līdz brīdim, kamēr arī bez šiem pasākumiem mainīgajā enerģijas tirgū varēs labāk pārbaudīt un novērtēt šīs tehnoloģijas ilgtermiņa izmaksu attīstību un faktiski realizējamo potenciālu.

4.12 Papildus Komiteja iesaka visas, tas ir, arī līdz šim tikai valsts līmenī veicinātās ģeotermijas pētniecības un attīstības programmas atklātas koordinācijas nolūkā pēc iespējas plaši iesaistīt Eiropas enerģijas izpētes programmā, tādējādi veicinot arī Eiropas sadarbību.

4.13 Šajā saistībā Komiteja saskata iespējas arī jauno dalībvalstu līdzdalībā ES pētniecības un attīstības pamatprogrammā. Šajās valstīs aktuālo esošo enerģijas sistēmu atjaunošanu vajadzētu izmantot, lai arī tur uzstādītu atbilstošas pilotiekārtas un paraugiekārtas.

4.14 Turklāt Komiteja iesaka Komisijai pacensties efektīvos veicināšanas pasākumus ieviešanai tirgū (piemēram, barošanas strāvas likumi) Eiropas Savienībā saskaņot tiktāl, lai vispirms vismaz "ģeotermijas" tehnikas jomā būtu iespējama ES mēroga godīga konkurence starp līdzīgām tehnoloģijām.

4.15 Ģeotermijā iespējamās un tādēļ sevišķi piemērotās vienlaicīgas apkures siltuma un elektroenerģijas ražošanas dēļ Komiteja iesaka Komisijai pievērst uzmanību arī atbilstošiem apkures tīkliem un siltuma izmantošanai.

5. Kopsavilkums

5.1 Ģeotermiskās enerģijas ieguve nozīmē tehnoloģijas, ar kuru palīdzību no ļoti karstajām zemes dziļēm atzaro siltuma plūsmu uz zemes virspusi.

5.2 Pirmām kārtām tas attiecas uz apgādi ar apkures siltumu, kā arī ar elektroenerģiju, vai abu veidu enerģiju vienlaicīgu ražošanu.

5.3 Ģeotermisko anomāliju apgabalos jau tiek izmantota ģeotermiski iegūta enerģija; tomēr tās relatīvais devums kopējā energoapgādē ir ļoti niecīgs.

5.4 Pielietojot tehnoloģijas, ar kuru palīdzību var izpētīt arī apgabalus ārpus ģeotermisko anomāliju zonām, ģeotermiskās enerģijas ieguve var attīstīt potenciālu par būtisku ieguldījumu ilgtspējīgā energoapgādē, sevišķi pamatslodzes nodrošināšanas jomā. Tomēr tas ir saistīts ar 4 — 5 km dziļurbumiem un papildus "stimulācijas pasākumiem".

5.5 Tomēr arī "nedziļā" zemes siltuma izmantošanā telpu apkurei un klimata uzturēšanai, pielietojot zemes siltuma sūkņus slēpjas daudzsolos attīstības potenciāls.

5.6 Pamatslodzes nodrošināšanas potenciāls padara ģeotermiju atšķirīgu no ieguves procesa ar svārstīgu piedāvājumu (kā vēja un saules enerģijas ieguve), kas ir vai būs atkarīgs no kontroles sistēmām, bufertehnoloģijām un uzkrāšanas tehnoloģijām, un to atstātā ietekme uz ainavu izraisa iedzīvotāju protestus.

5.7 Komiteja atkārtoti iesaka izmantot Eiropas pētniecības telpas iespējas ar visaptverošas stratēģijas ENERĢIJAS IZPĒTE palīdzību.

5.8 Tajā vajadzētu iekļaut arī nepieciešamos pētniecības un attīstības pasākumus ģeotermijas attīstībai, turpinot īstenot un atbilstoši padarot intensīvākas jau līdz šim notiekošās attiecīgās programmas.

5.9 Komiteja iesaka līdz šim tikai valstu līmenī veicinātās ģeotermijas pētniecības un attīstības programmas atklātas koordinācijas nolūkā pēc iespējas plaši iesaistīt šādā Eiropas enerģijas izpētes programmā un to integrējošos pasākumos.

5.10 Komiteja iesaka visās dalībvalstīs izveidot sākotnējos stimulus un noteikumus ar pakāpeniski samazinošos iedarbību ieviešanai tirgū (piemēram, barošanas strāvas likums), kā arī privātajiem investoriem, kas padara uz noteiktu laiku veicinātās enerģijas izpēti pievilcīgu, lai šādā veidā veicinātu arī šīs enerģijas formas potenciāla izmēģināšanu, uzlabošanu un novērtēšanu.

5.11 Komiteja iesaka šāda veida veicināšanas pasākumus Eiropas Savienība saskaņot tiktāl, lai ģeotermijas tehnoloģiju jomā būtu iespējama godīga konkurence ES līmenī.

Brisele, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums attiecībā uz Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas satelītu radionavigācijas programmas izvēšanas un komerciālās ekspluatācijas fāzes īstenošanu

(COM(2004) 477 final — 2004/0156 (COD))

(2005/C 221/06)

2004. gada 16. novembrī saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 156. pantu Padome nolēma pieprasīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas konsultāciju attiecībā uz Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas satelītu radionavigācijas programmas izvēšanas un komerciālās ekspluatācijas fāzes īstenošanu

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 17. janvārī. Referents — *Rannocchiarri* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 414. plenārajā sesijā 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 9. februāra sēdē) ar 134 balsīm par un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Atzīstot GALILEO programmas stratēģisko nozīmi konkurētspējīgas Eiropas sistēmas izveidē, EESK seko GALILEO satelītu radionavigācijas un izvietojanas infrastruktūras programmas attīstībai no šīs programmas uzsākšanas brīža. GALILEO programmas īpašā nozīme ir tās novatoriskā ietekme uz attiecīgajiem ekonomikas, nodarbinātības un sociālās dimensijas aspektiem, kā arī GALILEO iespēja nodrošināt pilsoniskās sabiedrības dzīves kvalitātes uzlabošanu.⁽¹⁾ Turklāt, kopš GALILEO kopuzņēmuma⁽²⁾ izveides brīža EESK apzinās nepieciešamību sistēmas attīstībā un izmantošanā iesaistīt privāto sektoru, tādējādi nodrošinot noturīgu atbalstu programmas attīstības un izvēšanas fāzes laikā⁽³⁾.

1.2 EESK tās pēdējā atzinumā par šo tēmu⁽⁴⁾ uzsvēra, ka “kopš 2003. gada 26. maijā panāktās Eiropas Kosmosa aģentūras (EKA) Padomes vienošanās par EKA dalībvalstu finanšu ieguldījumiem GALILEO programma beidzot ir sasniegusi faktisko sākuma fāzi.” Tika vēlreiz apliecināts, ka “GALILEO programma ir liels izaicinājums Eiropas Savienībai, tās neatkarībai, tehnoloģiskajām un zinātnes iespējām, tās ekonomikai, bet galvenokārt tās kosmosa un telekomunikāciju nozarēm”.

2. Pašreizējā situācija un paredzamā attīstība

2.1 GALILEO programma ietver četras fāzes:

⁽¹⁾ OV C 311 17/11/2001 19. lpp

⁽²⁾ Galileo kopuzņēmums izveidots saskaņā ar EK līguma 171. pantu un 2002. gada 21. maija Padomes Regulu EĶ 876/2002. Tas nodrošina Galileo Programmas attīstības fāzes īstenošanu, kā arī izvēšanas un ekspluatācijas fāzes pārvaldību. Kopīgā uzņēmuma birojs atrodas Briselē. Tā dibinātājs ir Eiropas Kopiena, kuru pārstāv Eiropas Komisija un Eiropas Kosmosa aģentūra.

⁽³⁾ OV C 48, 21/02/2002, 42. lpp.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par “Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei- pētījumu programmas GALILEO virzība uz priekšu 2004. gada sākumā”, OV C 302, 07.12.2004

— **Definēšanas fāze** — no 1999. līdz 2001. gadam, kuras laikā izstrādāja sistēmas arhitektūru un definēja piecus tālāk norādītos pakalpojumus. Šīs projekta fāzes finansējums galvenokārt tiek nodrošināts 5. PTA pamatprogrammas laika periodam no 1998. līdz 2002. gadam ietvaros.

— **Attīstības un novērtējuma fāze** — no 2002. līdz 2005. gadam ietver satelītu un uz zemes izvietoto komponentu attīstību un novērtēšanu orbitā. ES/EKA finansējums EUR 1,2 miljardu apmērā krietni pārsniedz 6. PTA pamatprogrammas ietvaros piešķirto finansējumu 2002. līdz 2006. gadam EUR 100 miljonu apmērā.

— **Izvēšanas fāze**, kas plānota 2006. un 2007. gadā, ietvers satelītu būvniecību un palaianu (pirmos divus satelītus paredzēts palaist 2005. gada beigās), kā arī pilnīgu uz zemes izvietotā komponenta izveidi. Kopējais finansējums tiek lēsts EUR 2.1 miljarda apmērā, no kuriem viena trešdaļa (t.i., EUR 700 miljoni) tiks piešķirti no Kopienas budžeta. Pārējās divas trešdaļas (t.i., EUR 1.4 miljardi) segs izvēlētais konsorcijs.

— **Komerčiālās ekspluatācijas fāzes uzsākšana paredzēta** 2008. gadā. Saskaņā ar aplēsēm ikgadējās vadības un uzturēšanas izmaksas EUR 220 miljonu apmērā pilnībā segs privātais sektors, izņemot Kopienas finansējumu EUR 500 miljonu apmērā, kas atbilstoši lēmumiem par Kopienas finanšu perspektīvu 2007. līdz 2013. gadam segs šīs projekta fāzes izmaksas pirmajos gados.

2.2 Definēšanas fāzes noslēgumā 2002. gada maijā uz četriem gadiem tika izveidots kopīgs GALILEO uzņēmums ar mērķi "nodrošināt vienotu administrēšanas un finanšu kontroles procesu attiecībā uz zinātniskās izpētes, attīstības un GALILEO programmas demonstrācijas projektu un šim mērķim mobilizēt visus minētajai programma piešķirtos līdzekļus".

2.3 Turklāt 2004. gada 12. jūlija Padomes Regula Nr. 1321/2004⁽¹⁾, ar kuru tiek izveidota GNSS (**Globālā satelītu navigācijas sistēmas**) uzraudzības iestāde un Padomes Vienotā rīcība 2004/552/KĀDP⁽²⁾, izveido sistēmas operatīvās struktūras, kas nodrošina valsts un sabiedrības interešu attiecībā uz programmām, kā arī GALILEO sistēmas, drošību un aizsardzību.

2.4 Starptautiskā līmenī **Eiropas Savienība un Amerikas Savienotās Valstis** pēc četrus gadus ilgušām sarunām 2004. gada 26. jūnijā parakstīja īpaši nozīmīgu līgumu par GALILEO un GPS sistēmām⁽³⁾. Līgums attiecas uz divu satelītu navigācijas un izvietojuma sistēmu pakalpojumu veicināšanu, piegādi un izmantošanu, kā arī pilnīgu izmantojamo lietojumprogrammu savietojamību. Abas sistēmas darbosies paralēli bez signāla pārraides traucējumiem. Tādējādi GALILEO kļūs par pasaules standartu Globālo satelītu navigācijas sistēmu (GNSS) ekspluatācijā gan civilām, gan komerciālām vajadzībām. GPS vadību nodrošina militāras struktūras. Turklāt šī sistēma kļūs pieejama ar viena uztvērēja palīdzību un "pievilcīga" pašreizējiem GPS lietotājiem.

2.5 Tāpat starptautiskā līmenī 2004. gada 13. jūlijā tika parakstīts sadarbības līgums ar **Izraēlu**. Pirms tam — 2003. gada 30. oktobrī — tika noslēgts līgums ar **Kīnu**. Jau zināmu laiku notiek sarunas par sadarbību ar **Krievijas sistēmu GLONASS**⁽⁴⁾. Šīs sarunas jau ir sasniegušas ievērojamu progresu, it īpaši attiecībā uz frekvenču iegūšanu un Krievijas palaišanas iekārtu izmantošanu. Sarunas par sadarbības līgumiem ar Krievijas Federāciju, Ukrainu un Indiju šobrīd sasniegušas ievērojamu progresu, ir izveidotas iestrādes sadarbībai ar Austrāliju, Brazīliju, Meksiku un Dienvidkoreju. Savukārt Šveice, Norvēģija un Kanāda izskata iespēju piedalīties ar finansējumu.

⁽¹⁾ Padomes Regula par Eiropas satelītu radionavigācijas programmas vadības struktūru izveidi (OV L 246, 2004. gada 20. jūlijā)

⁽²⁾ Skat. OV L 246, 20.07.2004

⁽³⁾ ASV GPS: *Global Positioning System* (ASV globālā pozīcijas noteikšanas sistēma), kuras darbību nodrošina bruņotie spēki

⁽⁴⁾ GLONASS: *GLOBAL NAVIGATION SATELLITE SYSTEM*.

2.6 Rīcības plāns attiecībā uz **Vidusjūras baseina valstīm** tika izstrādāts 2002. gada aprīlī Eiropas un Vidusjūras valstu ārlietu ministru konferencē Valensijā. Rīcības plāns paredz sadarbību satelītu radionavigācijas un izvietojuma jomā. Nesen Kairā GALILEO kopīgais uzņēmums uzsāka **Euro-Med GNSS** (Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu Globālā satelītu navigācijas sistēma) demonstrēšanas, apmācības un GNSS reģionālā plāna koordinēšanas projektu, lai sadarbībā ar Vidusjūras valstu partneriem uzraudzītu un izvērtētu ģeostacionārā satelīta un GALILEO priekšgājēja **EGNOS**⁽⁵⁾ ietekmi.

2.7 Tiklīdz tiks uzsākta pilnīga GALILEO sistēmas ekspluatācija, tā nodrošinās **piecus pakalpojumu veidus**:

- atklātus pakalpojumus, kas ir piemērots plašas sabiedrības masveida patēriņa lietošanai un vispārējiem pakalpojumiem;
- komercpakalpojumus, kas nodrošinās profesionālu pielietojumu izstrādi un attīstību ar paplašinātu navigācijas funkciju un vērtīgākiem datiem salīdzinājumā ar atklātiem pakalpojumiem, kā arī sniegs īpašas pakalpojuma garantijas;
- augsta līmeņa dzīvības drošības pakalpojumus situācijās, kad tiek apdraudēta cilvēka dzīvība, piemēram, jūras navigācijā un gaisa navigācijā;
- meklēšanas un glābšanas pakalpojumus, kas nodrošinās būtiskus uzlabojumus esošajās meklēšanas un glābšanas sistēmās;
- regulētos pakalpojumus valsts civildienestiem (PRS) kodētā formā. Šos pakalpojumus neietekmēs radiopārraides traucējumi. Tie būs ierobežoti un attieksies galvenokārt uz valsts iestādēm, kuru darbība ir saistīta ar civilo aizsardzību, valsts drošību, miera uzturēšanas misijām un tiesībsargājošām funkcijām, kur nepieciešams maksimāls aizsardzības līmenis⁽⁶⁾.

2.8 Nemot vērā GALILEO funkcionālās iezīmes, civilās pārvaldības un galvenokārt komerciālo un profesionālo pielietojumu, Komisija lēš, ka potenciālais tirgus līdz 2010. gadam varētu sasniegt aptuveni 3 miljardus saņēmēju ar ikgadējo ienākumu no ieguldījumiem līdz pat EUR 250 miljardu apmērā, savukārt paredzamais jaunizveidoto uzņēmumu un augsti kvalificētu speciālistu darba vietu skaits lēšams simtos tūkstošu, no kuriem Eiropā — 150 000.

⁽⁵⁾ EGNOS: *European Geostationary Navigation Overlay Service* (Eiropas Geostacionārās navigācijas pārklājuma dienests): sistēma, kuras darbības pamatā ir GPS signāla pārveidošana, izmantojot uz zemes izvietotu staciju tīklu un ģeostacionārās iekārtas. Ir nepieciešama EGNOS integrācija minētajā sistēmā saskaņā ar kopīgas koncesijas shēmu.

⁽⁶⁾ Skat. Koncesiju GALILEO programmas izvēšanas un ekspluatācijas fāzei 2003/S 200-179789, kas publicēta 2003. gada 17. oktobrī

2.9 2004. gada septembrī GALILEO kopīgais uzņēmums noslēdza **konkursa sarunu fāzi**. Tas saņēma divus konkursa piedāvājumus no diviem konsorcijiem, kuri bija iesnieguši pieteikumus koncesijas līgumu slēgšanai (*Eurely* ⁽¹⁾) un *Invasat* ⁽²⁾). Galīgās atlases pamatā bija sekojoši kritēriji: uzņēmuma saimnieciskās darbības un finanšu iespējas, tehniskās iespējas, kā arī juridiskie un tehniskie aspekti.

2.10 Atbilstoši noteiktajiem kompetences ietvariem, brīdī, kad kopīgais uzņēmums būs iesniedzis ziņojumu par konkursa procesu Komisijai, un Komisija būs pieņēmusi Paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei ⁽³⁾ par pāreju uz izvēšanas un ekspluatācijas fāzi, tam būs iespēja iegūt "**nepieciešamās politiskās direktīvas par valsts finansējuma saņemšanu nākamajām fāzēm un uzdevumu valsts dienestiem sniedzamā pakalpojuma jomā**, it īpaši pakalpojumu definējumu". Tā rezultātā būs iespējams piedāvājumu iesniegt parakstīšanai uzraudzības iestādē, kura īsteno saskaņā ar Regulu EK 1321/2004 piešķirtās pilnvaras.

2.11 **Komitejai** zināmas bažas rada tas, ka augstāk minētās procedūras varētu izrādīties pārāk sarežģītas un varētu ietvert divkārtus kontroles pasākumus, kas nav nedz skaidri formulēti, nedz arī veicina mērķa sasniegšanu.

2.12 Turklāt apskatāmā regula paredz, ka **Uzraudzības iestāde**, kuru tā definē kā Kopienas aģentūru, kas nodarbošies ar sabiedrības interešu pārvaldību EK Regulā 1321/2004 paredzētās satelītu radionavigācijas sistēmas ietvaros, netiks izveidota agrāk par 2005. gadu.

3. Eiropas Komisijas priekšlikums

3.1 Komisijas priekšlikums apmierina nepieciešamību pēc **specifiska juridiska dokumenta**, lai nodrošinātu patstāvīga budžeta posteņa izveidošanu, kas savukārt ļautu īstenot efektīvāku GALILEO izvēšanas un ekspluatācijas fāzes pārvaldību un uzraudzību gan no finansiālā viedokļa, gan attiecībā uz koncesijas saņēmēju.

3.2 Priekšlikumā Regulai definēta kārtība, kādā ieteicams veikt Kopienas finanšu ieguldījumus izvēšanas un ekspluatācijas fāzes īstenošanai. Tas vērsts uz:

3.2.1 kopienas nepieciešamību garantēt saskaņotu budžeta struktūru līdzekļiem, ko iegūst pati Kopiena un arī koncesijas īpašnieks no:

⁽¹⁾ EURELY: konsorcijs, kuru izveidojuši uzņēmumi ALCATEL, FINMECCANICA un VINCI

⁽²⁾ INAVSAT : dibinātāji - EADS Space, Inmarsat Ventures un the Thales Group.

⁽³⁾ COM(2004) 636 galīgā red., pieņemta 2004. gada 6. oktobrī

— GALILEO pakalpojumu sniegšanas;

— no licencēm un intelektuālā īpašuma tiesībām, kas attiecas uz sistēmas komponentiem, ko tam bez maksas ir piešķirusi Uzraudzības iestāde;

— no EIB [Eiropas Investīciju bankas] piešķirtajiem ilgtermiņa aizdevumiem;

3.2.2 atbilstīgu institucionālās pārvaldības un uzraudzības struktūras noteikšanu Uzraudzības iestādē.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 **EESK** uzskata, ka steidzīgi nepieciešams sniegt sīkākus paskaidrojumus par dažādu pakalpojumu piegādes tehniskajiem jautājumiem. Tas nodrošinās atklātus standartnoteikumus, kas dos iespējas citiem pakalpojumu sniedzējiem un jauniem pakalpojumu veidiem. Līdz ar to jaunpienācēji, īpaši maza apjoma lietotāji, varētu izvairīties no mākslīgiem ierobežojumiem un pārmērīgiem nodokļiem.

4.2 Attiecībā uz **budžeta garantiju saskaņotību** EESK cer, ka pēc iespējas ātrāk tiks pieņemtas Savienības budžeta jaunās finansēšanas perspektīvas. Bez tam EESK atbalsta Komisijas lūgumu par īpašas budžeta pozīcijas piešķiršanu GALILEO programmai EUR 1 miljarda apmērā, kas būtu neatkarīga no citām budžeta pozīcijām. Komiteja arī iesaka atrast līdzekļus, lai nodrošinātu EGNOS attīstību un integrāciju GALILEO programmā. EESK uzskata, ka pētnieciskā darbība par GNSS satelītu radio izvietojumu arī jāiekļauj un jāfinansē 7. PTA Pamatprogrammas ietvaros.

4.3 EESK arī uzskata, ka nepieciešami precizējumi par to, kā finanšu asinējuma shēmā tiks iekļauts to trešās pasaules valstu finansējums, kas jau izrādījušas interesi par finansiāliem ieguldījumiem GALILEO.

4.4 EESK ir pārliecināta, ka budžeta projekts paredz priekšrocības koncesijas saņēmējam, ņemot vērā tā lomu pakalpojuma nodrošināšanā, licenču lietošanā un atbrīvošanā no IPRs ⁽⁴⁾ [intelektuālā īpašuma tiesības]. Diemžēl EESK spiesta izteikt bažas par to, koncesijas saņēmējs var iegūt dominējošu pozīciju vai monopolitātes, kas varētu izkropļot konkurenci vai apspiest brīvo tirgu.

⁽⁴⁾ IPR: intellectual property rights

4.5 Attiecībā uz **vadības un kontroles iestāžu sistēmas atzīšanas procedūru**, kas tika pasūtīta kā “ārpakalpojums” Eiropas aģentūrā (Eiropas satelītu radionavigācijas uzraudzības organizācija), Komiteja vēlētos uzsvērt sekojošo:

4.5.1 Eiropas kosmosa aģentūra nav pārstāvēta **Eiropas GNSS organizācijas administratīvajā padomē**, tomēr tā ietilpst pašreizējā Kopējā uzņēmuma administratīvajā padomē.

4.5.2 Kopējā uzņēmuma vadības un uzraudzības atbildība jānodod Eiropas GNSS organizācijai, kas administrē GALILEO fondus, darbojas kā līgumslēdzēja organizācija koncesijas līgumam, uzrauga līgumsaistību izpildi, piešķir koncesijas saņēmējam tiesības izmantot aktīvus līguma darbības laikā, organizē vienošanos ar EGNOS operatoru, koordinē dalībvalstu iniciatīvas nepieciešamajām frekvencēm, lai sistēma darbotos, garantē sastāvdaļu sertifikācijas atbilstību un nodrošina atbilstību drošības prasībām, ieskaitot tās, kas izriet no Vienotās rīcības 2004/552/KADP.

4.5.3 EESK nevar neraizēties par īpaši sarežģīto varas pāreju no kopīgā uzņēmuma, kuram jābeidz sava darbība 2006. gada maijā, uz jauno Eiropas GNSS Uzraudzības iestādi, kam jāsāk darboties 2005. gada vidū.

4.5.4 Tādēļ Komiteja iesaka Komisijai un Padomei uzmanīgi sekot līdzi tam, kā notiek “sadzīves” un pārejas posms no kopīgā uzņēmuma uz Uzraudzības iestādi.

4.5.5 **Vienotās rīcības** noteikumi **2004/552/CFSP** un regula, kura nosaka Eiropas GNSS Uzraudzības iestādes izveidi, kas paredz **Sistēmas drošuma un drošības komitejas** izveidi, regulēs visus ar GALILEO iekšējo drošību saistītos jautājumus.

EESK uzskata, ka nekavējoties jānostiprina GALILEO sistēmas attiecības ar citām esošajām Eiropas iniciatīvām, tādām kā Vides un drošības globālā uzraudzība (GMES) un COSPAs-SARSAT⁽¹⁾ meklēšanas un glābšanas sistēma, tieslietu un iekšlietu tīkls un GRID [globālo resursu informācijas datu bāze] multivides tīkls.

(1) COSPAS (Krievu akronīms “Cosmicheskaya Sistyema Poiska Avariynich Sudov” vai Kuģu meklēšanas sistēma ar satelīta palīdzību -SARSAT: Search And Rescue Satellite Aided Tracking: starptautiska meklēšanas un glābšanas sistēma ar satelīta palīdzību cilvēkiem. No 1982. gada līdz 2003. gadam ar sistēmas palīdzību tika atrasti vairāk kā 15 000 cilvēku visā pasaulē.

4.5.6 EESK⁽²⁾ atkārtoti uzsver to, ka ir būtiski jautājumus par drošību, **privātās dzīves un personas datu aizsardzību** risināt kopīgi, **konsultējoties ar Eiropas pamattiesību aģentūru⁽³⁾, kad vien iespējams, vai izveidojot attiecīgu konsultatīvu iestādi**. Nav pietiekami pašlaik vienīgi uz noteikumu 19. pantu Regulā EK 45/2001, kas paredz Eiropas GNSS Uzraudzības iestādes izveidošanu. EESK uzskata, ka skaidri noteiktas garantijas privātās dzīves un personas datu aizsardzībai nav mazāk svarīgas par drošības apsvērumiem, lai nodrošinātu pilnīgu pilsoniskās sabiedrības atbalstu GALILEO panākumiem.

4.5.7 Neaizmirstot par nepieciešamību iesaistīt pilsonisko sabiedrību, EESK piezīmē, ka tik nozīmīgs pasākums kā GALILEO Programma Eiropā patiesībā paliek nezināms lielākajai daļai Eiropas iedzīvotāju. Šī iemesla dēļ EESK cer, ka Eiropas iestādes sadarbībā ar valstu valdībām noorganizēs informācijas kampaņu, kas ne tikai papildinās Eiropas iedzīvotāju izpratni par šo lielisko Eiropas zinātniskās pētniecības sasniegumu, bet pārliecinās arī par viņu privātuma nodrošināšanu.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK iesaka pievienot sekojošus punktus regulas priekšlikuma apsvērumiem:

5.1.1 **Jauns apsvērum 3(a):** “Ņemot vērā programmas iespējamo ietekmi uz Eiropas pilsoņu dzīvi, Komisija parūpēsies par to, lai pārliecinātos, ka Eiropas Pamattiesību aģentūrai vai kādai citai alternatīvai *ad hoc* organizācijai tiek uzticēta privātuma un personas datu aizsardzība, ieviešot GALILEO pakalpojumus. Tas nodrošinās pārskatāmu attīstību un pastāvīgu dialogu ar potenciālajiem lietotājiem un pilsonisko sabiedrību.”

(2) EESK atzinums “Priekšlikums Padomes Regulai par GALILEO kopuzņēmuma izveidošanu”, 3.5. punkts, OV C 48 no 21.02.2002

(3) Skat. 2004. gada 25. oktobra COM(2004) 693, Komisijas paziņojumu, kas iesaka 2005. gadā nodibināt aģentūru, kurai uzticētu privātās dzīves aizsardzību lietās, kas saistītas ar personas datu apstrādi.

5.1.2 **Pievienot 12. apsvērumam:** “, nodrošināt turpmākus Kopienass līdzekļus tai pašā budžeta pozīcijā EGNOS attīstībai un integrācijai GALILEO, kā arī nodrošināt pietiekamu uzmanību un līdzekļus 7. PTA satelītu radionavigācijas pamatprogrammai un tās iekļaušanai esošajos tīklos.”

5.1.3 **Jauns apsvēruma 13(a):** “Komisija un Padome nodrošinās to, ka GALILEO Kopīgā uzņēmuma pāreja uz jauno Eiropas GNSS uzraudzības iestādi tiks ieviesta pilnīgas pārredzamības apstākļos, lai izvairītos no iespējamās dublēšanās, darbības aizkavēšanās, vai, vēl sliktāk, tirgus ierobežojumiem.”

5.1.4 **Jauns apsvēruma 14(a):** “Komisija nodrošinās to, ka jebkādi trešo valstu finansiālie ieguldījumi Eiropas GNSS Uzraudzības iestādes līdzekļos atspoguļo savstarpējās intereses un līdzsvaru starp attiecīgajiem līgumiem, kas tiks iesniegti Padomei un Eiropas Parlamentam.”

6. Secinājumi

6.1 EESK apliecina tās **pilnīgu atbalstu GALILEO programmai** un iestājas par nepieciešamību paātrināt abu noslēdzošo programmas fāžu īstenošanu, kas nepieciešama, lai nodrošinātu pilnvērtīgu sistēmas ekspluatācijas uzsākšanu līdz 2008. gadam.

6.2 EESK lūdz Komisiju *ex ante* izvērtēt pievienoto vērtību, kuru koncesijas saņēmējs gūst pakalpojumu sniegšanas un intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanas rezultātā, kā arī izplatīt precīzu, uz izvērtējuma rezultātiem balstītu informāciju.

6.3 EESK uzskata, ka ir panākts būtisks progress **globālās infrastruktūras** izveidē, īpaši attiecinot to uz ES un ASV sadarbības līgumu, kurš nodrošina pilnīgu esošo pasaules satelītu

radionavigācijas un izvietojšanas sistēmu savietojamību un sadarbību.

6.4 EESK uzskata, ka ļoti nozīmīga ir starptautiskā sadarbība ar Ķīnu un Izraēlu un ka ir nepieciešams veikt visus iespējamus pasākumus, lai tiktu noslēgti savstarpēji līgumi ar Šveici, Norvēģiju, Krievijas Federāciju, Ukrainu, Indiju, Austrāliju, Meksiku, Brazīliju un Dienvidkoreju. Komiteja uzskata Vidusjūras baseinu par privileģētu reģionu, jo tam jau šobrīd ir iespēja izmantot EGNOS pakalpojumus. Turklāt tam ir stratēģiska nozīme miera, stabilitātes un noturīgas attīstības nodrošināšanā Eiropā.

6.5 Šajā sakarā, EESK ir pārliecināta, ka pakalpojuma pieejamības paplašināšana attiecībā uz trešajām valstīm ir būtisks ieguldījums Eiropas Savienības politikas ārējo attiecību dimensijā.

6.6 EESK izsaka cerību, Eiropas Komisijai tiks piešķirts atbilstošs budžets informatīvas kampaņas īstenošanai, kas ne vien veicinās Eiropas pilsoņu informētību par šo lielisko Eiropas zinātniskās pētniecības produktu, bet arī nostiprinās pārliecību, ka tiks nodrošināta pietiekama pilsoņu personas datu aizsardzība.

6.7 Visbeidzot, EESK cer, ka tiks pieņemti augstāk izklāstītie komentāri par atsevišķām preambulām (personas datu aizsardzība, finanšu resursu palielināšana, pārejas fāze un trešo valstu ieguldījums). Šo ieteikumu mērķis ir veicināt skaidrību šajā iniciatīvā ietvertajos jautājumos, tās caurspīdīgumu un nodrošināt, lai programmai tiktu piešķirti pietiekami resursi. Līdz ar šie ieteikumi atspoguļo gan Eiropas institūciju, gan pilsoniskās sabiedrības intereses.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai ar ko nosaka telpiskās informācijas infrastruktūru Kopienā (INSPIRE)

(COM(2004) 516 final — 2004/0175 (COD))

(2005/C 221/07)

2004. gada 13. septembrī Padome saskaņā ar Kopienas dibināšanas līguma 175. pantu pieņēma lēmumu lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes ar ko nosaka telpiskās informācijas infrastruktūru Kopienā (INSPIRE)

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kurai bija uzticēts sagatavot Komitejas darbus par šo tēmu, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 13. janvārī (Ziņotājs: **Daniel RÉTUREAU** kgs).

Savā 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (9. februāra sēdē), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šo atzinumu ar 140 balsīm par un 2 atturoties.

1. Komitejas atzinuma kopsavilkums

1.1 Komiteja uzskata, ka Kopienas līmeņa telpiskās informācijas infrastruktūras (INSPIRE) izveidošana ir piemērota, vēlama un atbilst proporcionalitātes principam. Šī infrastruktūra koordinēs un padarīs savstarpēji savietojamus un pieejamus dalībvalstu nacionālajā līmenī iegūtos telpiskos datus, lai zinātniski pamatoti uzlabotu ar vidi saistīto lēmumu un to kontroles, kā arī atsevišķu direktīvu ietvaros noteikto ziņojumu dokumentēšanu. Komiteja uzskata, ka juridiskā bāze (KDL 175. pants) ir atbilstoša.

1.2 Šīs iniciatīvas būtība ir samazināt paralēlu darbu, robus vai nepilnības un veicināt koordināciju un pastāvību datu iegūšanā un iegūto datu apstrādē; tai ir nepieciešama Kopienas līmeņa darbība; tā būs avots efektīvākai datu izmantošanai pārvaldē un iesaistītajos dienestos, kā arī to pielietošanai tur, kur dažādos veidos darbojas valsts un privātie operatori, kuru pakalpojumiem ir pievienotā vērtība (kartes vai specializētas datu bāzes, utt.).

1.3 Ierosinātā direktīva nosaka šādam darbam nepieciešamo tiesisko un tehnisko ietvaru; tā iedibina tehnisko komiteju un uzliek dalībvalstīm pienākumu nodrošināt pieeju to ģeogrāfiskajiem datiem. Kontroli nodrošina Komisija; ir paredzēti regulāri ziņojumi.

1.4 Tādēļ Komiteja atbalsta šo atzinumam iesniegto priekšlikumu, jo tam ir nenoliedzama Kopienas pievienotā vērtība, tas sniedz saskaņotu pamatprincipu kopumu un veicina progresu, kas nepieciešams iegūto telpisko datu kvalitātes un satura uzlabošanā, lai pamatotu vides politiku, un, iespējams, arī citas nacionālās un Eiropas līmeņa politikas, kā arī lai tos varētu izmantot lēmumu pieņemšanas procesā.

1.5 Komiteja vēlas uzsvērt nepieciešamību izmantot atvērto datņu protokolus un formātus vai plaši izmantotas formas, kas lasāmas, izmantojot bezmaksas programmatūras; tā arī uzstāj

uz nepieciešamību nodrošināt INSPIRE ietvaros saskaņotās un pieejamās informācijas nodošanu publiskai lietošanai, jo šie zinātniskie dati ir nepieciešami kā vides politikā, tā arī studentiem un pētniekiem. Visbeidzot, Komiteja uzsver, ka šim procesam jānotiek, neapdraudot atsevišķu datu konfidencialitāti neatkarīgi no tā, vai tie attiecas uz privāto dzīvi, vispārējām interesēm vai drošības jautājumiem.

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Tiesiskais pamats ir KDL 175. panta 1. punkts. Tas ļauj, atsaucoties uz 174. pantu, ierosināt pasākumus vides un veselības aizsardzības jomā, pamatojoties uz tehniskiem un zinātniskiem datiem.

2.2 Dabas, kā arī cilvēku izraisītajām parādībām ir ietekme uz vides kvalitāti un veselību; tādēļ ir pamatoti Kopienas informācijas un koordinācijas pasākumi, pie tam ievērojot proporcionalitātes un subsidiaritātes principu, kā arī piesardzības principu.

2.3 Ir ierosināta ietvara direktīva, kas ļauj, plaši pamatojoties uz subsidiaritāti, pielāgot nosacījumus konkrētiem apstākļiem valstīs un reģionos.

2.4 Iegūtie metadati galvenokārt nāks no nacionālajiem publiskajiem avotiem, bet nav izslēgtas arī citu avotu izmantošana. Kopienas portāls dos elektronisku pieeju nacionālajām datu bāzēm.

2.4.1 Pielikumā minēto datu vākšana dalībvalstīm nav obligāta. INSPIRE iniciatīva papildina citas iniciatīvas, tādas kā GMES (Vides un drošības globālais monitorings) un GALILEO, kuras var izmantot specifisku vai papildinošu datu iegūšanai.

2.4.2 INSPIRE horizontālā uzbūve ir būtiska; tā aptver vairākas nozares, ļaujot noteikt un papildināt trūkstošos datus.

2.4.3 Vides likumdošana katras nozares tekstā nosaka uz to attiecošos datu veidu, kvalitāti un pieprasāmību (piemēram, ūdens kvalitātes direktīva).

2.4.4 Datu apmaiņai, kas ļauj noteikt dalībvalstu iespējamās sastaptās grūtības vai robus informācijā, vajadzētu pakāpeniski ļaut atrast risinājumus.

2.5 Mērķis ir tādu detalizētu telpisko (ģeogrāfisko) datu vākšana un saskaņošana, kas minēti, piemēram, pielikumos I, II un III, dažādo nacionālo datu vākšanas un šo datu apstrādes sistēmu savienojamības nodrošināšana, lai tos nodotu lēmumu pieņēmēju, administratīvo dienestu, pētniecības struktūru un vispār ieinteresēto pušu rīcībā.

2.6 Saskaņotos datus dalībvalstis ievieto tīklos un šie viegli pieejamie dati un dažādie pakalpojumi varēs kalpot par tehnisko un zinātnisko bāzi Eiropas, nacionālajām vai starptautiskajām politikām visdažādākajās jomās.

2.7 Veicot apmaiņu ar un kombinējot dažādās valstīs iegūto informāciju un zināšanas, būs iespējams novērst dublēšanos un ņemt vērā vides prasības visās Kopienas politikās.

2.8 Komisija pielietos savas izpildpilnvaras, ko tai piešķir Padomes 1998. g. 22. jūnija lēmums; dažādi Komisijas dienesti, tostarp Eurostat un Kopīgais pētniecības centrs, tiks aktīvi iesaistīti direktīvas ieviešanā, un arī Eiropas Vides aģentūra sniegs savu atbalstu. Dalībvalstis nozīmēs nacionālo valsts iestādi, kas būs atbildīga par sakariem ar Komisiju. INSPIRE tehniskajai vadībai ir paredzēta komitoloģijas procedūra, iesaistot valdību ekspertus, Eiropas aģentūras un iesaistītos ģenerāldirektorātus.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja piekrīt un atbalsta direktīvas par Kopienas ģeogrāfisko datu infrastruktūras izveidošanu projektu. Tā uzskata, ka KDL 175. pants tai ir atbilstošs tiesiskais pamats.

3.2 Kopā ar citiem informācijas avotiem INSPIRE sniegs atbalstu lēmumu pieņemšanai vides, veselības, kā arī daudzās citās jomās.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

3.3 Komiteja uzskata, ka, salīdzinot izmaksas ar iegūto labumu, projekts ir atbalstāms; tas ļaus novērst dublēšanos un precizēt Kopienas politikas, kā arī informēt sabiedrību.

3.4 Komiteja uzskata, ka Kopienas infrastruktūrai, kā arī informācijai un pakalpojumiem, kuriem tā nodrošina pieeju, ir jābūt publiski pieejamiem, jo tie ietver galvenokārt zinātniskos datus un zināšanu pamatus, kuru izmantošana ir vispārējās interesēs (dabas vai rūpniecības riski, veselība, utt.). Ir jāizvairās no šķēršļiem, kurus varētu radīt pārāk ierobežojoši datu sēriju un pakalpojumu izmantošanas noteikumi.

3.5 Var arī paredzēt valsts-privāto partnerību, kā arī to, ka datus izmanto privātas organizācijas vai privātpersonas, lai sniegtu pakalpojumus ar pievienotu vērtību vai izveidotu speciālas ģeogrāfisko datu bāzes uzņēmējdarbības nolūkos.

3.6 Datu sēriju un pakalpojumu savietojamība ir būtisks nosacījums INSPIRE infrastruktūras veiksmīgai darbībai, un Komiteja atbalsta priekšlikumu noteikt ieviešanas un piegādātāju un lietotāju, kā arī standartizācijas iestāžu sadarbības nosacījumus. Bez šaubām, ir nepieciešamas steidzami saskaņot darbības, bet tā ir sarežģīta joma. Tomēr Komiteja atbalsta ieviešanas un ziņojumu iesniegšanas termiņus.

3.7 Komiteja uzskata, ka nacionālajā un Kopienas līmenī ieviestajām procedūrām un datu bāzēm jābūt atklātām vai brīvi pieejamām, bez autortiesību radītiem ierobežojumiem, kā arī datiem jābūt lasāmiem, izmantojot visas pašreizējās interneta pieejas programmatūras, lai novērstu jebkādu diskrimināciju datu pieejā un lietošanā atkarībā no programmatūrām un pielietojamajiem materiāliem.

3.8 Visbeidzot, pilnībā atbalstot Komisijas piedāvāto izņēmumu sarakstu, Komiteja atgādina savas pastāvīgās bažas par personas datu un privātās dzīves aizsardzību. Šai aizsardzībai jāpapildina nepieciešamība aizsargāt galvenās nacionālās intereses un ar sabiedrības drošību saistītās prasības, kad runa ir par to datu, kas nonāk brīvā apritē, saturu un jutību.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komiteja vēlētos saņemt Direktīvas projektā paredzētos regulāros ziņojumus.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Plūdu riska pārvaldība — plūdu novēršana, mazināšana un pretplūdu aizsardzība

(COM (2004) 472 final)

(2005/C 221/08)

Eiropas Komisija, rīkojoties saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu, 2004. gada 12. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju jautājumā par Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Plūdu riska pārvaldība — plūdu novēršana, mazināšana un pretplūdu aizsardzība

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darbu minētajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 13. janvārī (ziņotāja — Sanchez Miguel kdze).

Savā 414. plenārajā sesijā 2005. gada 9. un 10. februārī (9. februāra sanāksmē) Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 132 balsīm par un 2 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads

1.1 Var teikt, ka Ūdens pamatdirektīvas⁽¹⁾ (ŪPD) pieņemšana ir bijis nozīmīgs pavērsiens ES ūdens resursu politikas jomā ne tikai tādēļ, ka ar to ir ieviesta saskaņota pieeja atšķirīgām situācijām, kas veidojas mūsu kontinentālajos un jūras ūdeņos, bet arī tādēļ, ka ar minēto direktīvu ir noteikta efektīva metode šādu ūdeņu kvalitātes novērtēšanai un ieviesta centralizēta organizatoriskā sistēma, kas ļauj izmantot vienotu pieeju katra upes baseina problēmu risināšanai neatkarīgi no dažādajām piekritībām, kuras ir spēkā katram upes baseina posmam. Turklāt Komisija turpināja papildināt un pilnveidot ŪPD, pieņemot tiesību aktus⁽²⁾ un citus noteikumus⁽³⁾, lai nodrošinātu to, ka ES ūdens resursu politika darbojas mūsu upju un jūru aizsardzībai.

1.2 Neizprotami, tomēr ŪPD bez ievērības atstāja dažus ārkārtīgi svarīgus aspektus, kas skar mūsu upju baseinu kvalitāti, tostarp plūdu problēmu. Plūdi kā tādi ir pavisam dabiska parādība, tomēr daļā gadījumu cilvēka darbība ārkārtīgi pastiprina to ietekmi. Daudzas plūdu postošās sekas varētu mazināt līdz minimumam, īstenojot piemērotu politiku upju un upju krastu izmantošanai un aizsardzībai. Šim nolūkam jo īpaši būtu jāizveido ar ūdeņiem saistīta infrastruktūra, faktiski — ne tikai formāli — novērtējot ietekmi uz vidi, lai izvairītos no tā, ka tiek mainīta dabas procesa dinamika, un saglabātu priekšrocības, ko sniedz saprātīga ūdens resursu izmantošana.

⁽¹⁾ OV L 327, 22.12.2000., 72. lpp.

⁽²⁾ EESK atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par gruntsūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu (COM(2003)550 final) – OV C 112, 30.04.2004., 40.–43. lpp.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Lēmums, ar ko izveido prioritāro vielu sarakstu ūdens resursu politikas jomā, KOM(2000) 47 galīgā versija. Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai: Cenu politika ūdens resursu ilgtspējības stiprināšanai, COM(2000) 477 final. Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: Ceļā uz stratēģiju jūras vides aizsardzībai un saglabāšanai, COM(2002) 539 final.

1.3 Plūdu risks ES pieaug galvenokārt divu iemeslu dēļ: pirmkārt, klimata pārmaiņu ietekmē, kā rezultātā biežāk iespējamas lietusgāzes un atmosfēras sasilšanas rezultātā paaugstinās jūras līmenis. Otrs faktors ir tā ietekme, ko rada cilvēka rīcība, tāda kā būvdarbi uz upēm un projekti, kas paredz upes ūdensteces novirzīšanu, kā arī ostu būvniecība, neveicot pasākumus, lai novērtētu un neitralizētu to ietekmi uz vidi. Vēl viens cilvēkrīcības faktors ir pieaugoša mūsu kontinenta noplicināšana, ko rada masveida koku izciršana, ugunsgrēki un cita dabai nelabvēlīga rīcība. Vārdu sakot, tuvredzīgas rīcības rezultātā plūdu risks turpina pieaugt. Tādējādi šo risku iespējams mazināt, pieņemot ilgtspējīgus ekonomiskās, sociālās un vides attīstības modeļus.

1.3.1 Applūstot zemes platībām, ko izmanto rūpniecībai, intensīvai zemkopībai un mājlopu audzēšanai kā arī apbūvētām teritorijām, izplatās vielas un produkti, kuri parastos apstākļos neapdraud ūdens kvalitāti, taču plūdu rezultātā kļūst par bīstamiem piesārņotājiem, kas var ietekmēt sabiedrības veselību un attiecīgās ekosistēmas.

1.4 EESK atgādina, ka laikā no 1998. līdz 2002. gadam Eiropa cieta zaudējumus vairāk nekā 100 lielos plūdus, tajā skaitā katastrofālajos Donavas un Elbas plūdus 2002. gadā. Kopš 1998. gada plūdu dēļ dzīvību zaudējuši apmēram 700 cilvēki, aptuveni pusmiljons iedzīvotāju zaudējuši pajumti, un radušos apdrošināto zaudējumu apjoms sasniedza 25 miljardus EUR⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Avots : COM (2004) 472 final

1.5 Komisija, apzinoties pašreizējo stāvokli, 2004. gada jūlijā iesniedza Vides padomei priekšlikumu ES pasākumiem pretplūdu aizsardzības jomā ar mērķi nodrošināt saskaņotu rīcību, lai uzlabotu aizsardzību pret plūdu radīto risku. Dalībvalstīm jāsadarbojas, veicot riska zonu kartēšanu un īstenojot plūdu riska pārvaldības plānus ikvienā upes baseinā un piekrastes zonā, vienlaikus Komisijai veicinot informācijas saskaņošanu starp visām valstīm un popularizējot šajā jomā labākos praktiskos risinājumus.

1.6 Visbeidzot jāpiebilst — lai gan šī rīcība jāīsteno Kopienas ūdens resursu politikas kontekstā, šis jautājums skar arī citas Eiropas politikas jomas, tādas kā lauksaimniecība, vide, civilā aizsardzība, transports u. c. Turklāt pastāv tiesiska problēma ar ārkārtīgi tālejošām sekām, kas skar visas minētās politikas jomas, saistībā ar palieņu apsaimniekošanu: valsts ietekmes sfēras, kas piemērojama upju krastu un piekrastes joslu aizsardzībai, norobežošana un definēšana tā, lai būtiskas izmaiņas tajās nevarētu veikt tikai un vienīgi politiski motivētas iestādes, tādējādi skarot citu iestāžu piekritību ūdens resursu pārvaldības un plūdu riska plānošanas jomā. Aizsargājamo zonu norobežošana atvieglotu pasākumu īstenošanu plūdu novēršanai.

2. Komisijas priekšlikuma būtība

2.1 Paziņojumu var iedalīt trijās iedaļās, proti:

- plūdu riska pārvaldība;
- darbs, kas jau tiek darīts, un nākotnes iniciatīvas;
- saskaņota ES rīcības programma.

2.2 Plūdu riska pārvaldības mērķis ir mazināt plūdu varbūtību un ietekmi. Tādējādi tiek ierosināts plūdu riska pārvaldības plānos iestrādāt šādus elementus:

- preventīvie pasākumi;
- aizsardzība;
- gatavība;
- reaģēšanas plāni ārkārtas situācijā;
- atjaunošanas pasākumi un gūtā pieredze.

2.3 Saistībā ar to, kas jau tiek darīts, un attiecībā uz nākotnes iniciatīvām, kas vērstas uz to, lai mazinātu plūdu sekas, tiek piedāvāts rīkoties trijos līmeņos.

2.3.1 Eiropas līmenī rīcība ir vēsta uz esošo pasākumu un politikas īstenošanu, lai novērstu un mazinātu plūdus. Mērķis pētniecības politikas jomā ir izmantot pētniecības projektus, tādus kā "FLOODsite", kas palīdz uzlabot integrētās plūdu riska analīzes un pārvaldības metodoloģiju. Izmantojot struktūrfondu, jo īpaši Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļus, iespējams uzlabot tehnoloģiju izpēti un to pielietojumu infrastruktūru izveidē⁽¹⁾. Projekts "IRMA" ("INTERREG Reinas-Māsas rīcības pasākumi") ir piemērs tam, kā cīnīties ar plūdiem pārrobežu kontekstā.

2.3.1.1 Tāpat Eiropas līmenī tiek piedāvāts izmantot KPL [kopējo lauksaimniecības politiku], lai mežsaimniecības un citu lauksaimniecības pasākumu ietvaros noteiktu pretplūdu aizsardzības zonas kā līdzekli augsnes aizsardzībai. Līdzīgi tiek plānots ŪPD ietvaros iedarbināt vides politiku, iekļaujot plūdu riska pārvaldību integrētos upju baseinu [apsaimniekošanas] plānos. Turklāt ārkārtas gadījumos jāturpina darboties Solidaritātes fondam, kas tika izveidots 2002. gadā pēc lielajiem plūdiem Centrāleiropā.

2.3.2 Attiecībā uz dalībvalstu lomu jāuzsver, ka tās ir rīkojušās, lai cīnītos ar plūdu sekām, izstrādājot oficiālas un likumīgas vadlīnijas, jo īpaši tajās valstīs, kas visvairāk cieš no šādiem negadījumiem. Ir izstrādāti pretplūdu aizsardzības plāni un stratēģijas, un pat sastādītas riska zonu kartes tajos reģionos, kuros plūdi notiek visbiežāk.

2.3.3 Treškārt, ir izstrādāti pasākumi starptautiskai sadarbībai pārrobežu upju kontekstā, jo īpaši Centrāleiropā, izveidojot iestādes, kam jānodrošina saskaņota pieeja upju baseinu apsaimniekošanai.

2.4 ES saskaņotas rīcības programma ietver dažas iezīmes, kam ir izšķiroša nozīme, lai izstrādātu pasākumus plūdu seku novēršanai un mazināšanai. Ievērojamas cienīgākās no tām ir: iestāžu sadarbības uzlabošana upju baseinu un piekrastes zonas apsaimniekošanas plānu ietvaros, plūdu riska zonu kartografēšana kā plānošanas līdzeklis un labākās pieredzes apmaiņa.

2.4.1 Lai šo programmu veiksmīgi īstenotu, dalībvalstīm, Komisijai un citām ieinteresētajām pusēm jāsadarbojas un jāpilda savi pienākumi un saistības plūdu riska novēršanas jomā.

⁽¹⁾ Interesantu piemēru par ilglaicīgu plūdu vadīšanas un reģionālās attīstības programmu Tisas ielejā EESK Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētajai nodaļai prezentēja Ungārijas Vides un ūdens vadīšanas nodaļas pārstāvis **Sándor Tóth kgs.**

2.4.2 Ir grūti noteikt šādas vienotas rīcības aptuvenās skaitliskās izmaksas, tomēr kvalitatīvie ieguvumi, kas, līdz minimumam samazinot plūdu sekas, labvēlīgi ietekmēs Eiropas iedzīvotājus, viņu īpašumus un attiecīgos cilvēkus un zonas, ir krietni svarīgāki par jebkurām izmaksām.

2.5 Pielikumā izklāstītas vadlīnijas plūdu riska pārvaldības plānu izstrādei un īstenošanai un plūdu riska zonu kartografēšanai; tam ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu vienotu pieeju programmas mērķu sasniegšanai.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu, kas vērsts uz to, lai uzlabotu un saskaņotu pašreizējās [plūdu] novēršanas sistēmas, kuras ir izveidotas daudzās dalībvalstīs, lai mazinātu plūdu sekas. Neskatoties uz to, pirmkārt, problēma ir pamatīgi jāizvērtē, lai lemtu par piemērotu līdzekļu izmantošanu, jo īpaši izstrādājot efektīvus preventīvus pasākumus, kas ļautu novērst lielu daļu plūdu radīto postījumu. Otrkārt, cik vien iespējams saskaņoti jādefinē daži pamatjēdzieni, kas priekšlikumā nav minēti, tā lai varētu vienoties par pasākumiem, kurus ierosina iekļaut apsaimniekošanas plānos un riska zonu kartēs.

3.2 Plūdi ir dabas parādība, kas saistīta ar upju un piekrastes [eko]sistēmu normālu funkcionēšanu un darbojas pēc ģeoloģiskā laika skalas, kas ir daudz lielāka par skalu, kuru parasti lieto, piemēram, ekonomiskajā plānošanā vai zemniecībā u. tml. Tādējādi "atkārtošanās intervāls" nozīmē, ka:

- plūdu gadījumā — vai tie notiktu reizi 100 vai 500 gados — upe appludinās attiecīgo zonu;
- šādi plūdi noteikti atkārtosies;
- tie var atkārtoties jebkurā brīdī.

Jēdzieni, ko izmanto hidroloģiskajā plānošanā, tostarp ir:

- Upes gultne jeb dabiska pārtraukta vai nepārtraukta ūdenstece ir zemesgabals, ko pārklāj ūdens, nepārsniedzot maksimālo ierasto līmeņa paaugstināšanās atzīmi.
- Paliene ir zonas, ko norobežo teorētiskas līmeņa atzīmes, kuras ūdens varētu sasniegt plūdu laikā, kuru statistiskais atkārtšanās intervāls varētu būt 100 vai 500 gadi. Tās neietekmē (valsts vai privātas) īpašumtiesības uz zemi, tomēr kompetentā iestāde var noteikt ierobežojumus to lietošanai, lai nodrošinātu personu un īpašuma aizsardzību.
- Plūdiem pakļautu zemju parastie raksturlielumi tostarp ir mitrāji, aluviāli meži, citas palienes, konusveida grūžu sanesas, ko rada lietussgāzes kalnu apgabalos, lagūnu dumbrāji un vairākas iezīmes (daudzas no kurām ir rakstu-

rīgas ekoloģiski vērtīgām ekosistēmām), kas norāda plūdu robežas, kuri, kā jau minēts, ir parādība, kas saistīta ar upju un piekrastes [eko]sistēmu normālu darbību.

3.3 Tas, cik plūdi ir nopietni, ir atkarīgs no tā, kā cilvēki izmanto plūdu zonas, veicot darbības, kas ietekmē normālu šo ūdeņu [eko]sistēmu funkcionēšanu, būtiski mainot upju un piekrastes vidi. Veicot šāda veida darbības, pieaug anormālu apstākļu veidošanās varbūtība, kas var ārkārtīgi nopietni kaitēt cilvēkiem un īpašumam. EESK uzskata, ka plūdu postošās iedarbības un apjoma pieaugumu veicina šādi faktori:

- daļā gadījumu ieilgusi nepiemērota zemniecība ņemot vērā zināšanas par zinātnes un tehnikas sasniegumiem, kas mūsdienās būtu nepieņemami;
- nepārdomāta plūdu riska pārvaldība (upju iztaisnošana, plūdu ūdeņu novadīšana, ūdenskrātuvju un aizsprostu būve, aiztures sistēmu atdalīšana ar dīķiem pie upes gultnes), pasākumi, kuri bieži vien izrādījušies nepiemēroti vai kopumā, sevišķi upes lejtecē, daļā gadījumu to efekts izrādījies pretējs gaidītajam.

3.4 Pieaugot plūdu riskam dabas faktoru, jo īpaši klimata pārmaiņu ietekmē, jāveic ļoti daudzi pētījumi, lai noteiktu to, kādā veidā šīs izmaiņas var ietekmēt upju un piekrastes [procesu] dinamiku un tādējādi, citu mainīgo lielumu starpā, arī plūdu skartās zonas un to atkārtšanās intervālus.

3.5 Riska pieaugums, kas ir tādas cilvēkrīcības rezultāts kā zemes izmantošana attiecīgajās zonās un tajās dzīvojošo cilvēku skaits, ir labojams, un tas ir jā dara, tostarp īstenojot aktīvas plānošanas politiku, kas vērsta uz to, lai nodrošinātu ILGTSPĒJĪGU plūdu zonu izmantošanu un mazinātu risku.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK piekrīt, ka plūdu riska pārvaldības mērķis ir mazināt plūdu varbūtību un/vai ietekmi, parasti īstenojot procesu, kas apvieno preventīvus, aizsardzības, informatīvus u. c. mērķus, kā to norādījusi Komisija. Neskatoties uz to, ir vērts klasificēt rīcības pasākumus un līdzekļus, ko varētu īstenot, un kritērijus, kuri ļautu katrā gadījumā izdarīt pareizo izvēli. Iespējams pielietot šādus preventīvus līdzekļus:

- Dabiski pretplūdu aizsardzības pasākumi, piemēram, dabiskās aizsūkšanās uzlabošana vai atjaunošana, samazinot zemes blīvumu, vai kalnu mežu sanācija; (kādreizējo) dabisko plūdu ūdens aiztures telpu atgūšana, plūdu viļņa tecēšanas un izplatīšanās ātruma mazināšana, atjaunojot iztaisnoto upju gultni, nokrišņu ūdens novadīšanas uzlabošana apdzīvotu vietu teritorijās;

— Rīcības pasākumi, kas maina plūdu zonas uzņēmību pret postījumiem, tādi kā agrīnas brīdināšanas sistēmas, zemes ierīcība un ierobežota zemes izmantošana plūdu zonās u. c.

— Rīcības pasākumi plūdu novēršanai (ar hidroloģiskiem un hidrauliskiem paņēmieniem): tie varētu būt ar būvdarbiem saistīti (plūdu kontroles tilpnes, notekas, dambji un citi) vai ar būvdarbiem nesaistīti pasākumi (izmantošanas aizliegumi pilsētās, programmas īpašuma aizsardzībai u. c.);

4.2 EESK piedāvā Komisijai apsaimniekošanas plānus balstīt uz šādiem principiem un šādiem, ar būvdarbiem nesaistītiem pasākumiem:

— Upju un piekrastes ūdeņu [eko]sistēmu dabiskā līdzsvara atjaunošana, veicinot dabisko dzīvotņu un [upju] baseinu dabisko pašregulēšanas funkciju atjaunošanos (skarto kalnu apgabalu atkārtota apmežošana, mitrāju un ar tiem saistīto ekosistēmu aizsardzība, erozijas un nogulsnešanās procesu uzraudzība ūdenstecēs, programmu izstrāde paaugstināta riska zemesgabalu alternatīvai izmantošanai un atjaunošanai u. c.).

— Ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanas princips plūdu zonās:

- i) novērtējot zemes ierīcībai izmantojamo ekonomikas potenciālu, kas ir atbilstīgs dabiskajai plūdu aktivitātei;
- ii) plānojot pāreju uz šiem modeļiem dažādās plānošanas jomās, jo īpaši zemes ierīcībā.

Tieši šajā kontekstā rezultatīvi vajadzētu darboties *ilgtermiņa stratēģiskās plānošanas principam*, t. i., nevis vienkārši ņemot vērā izmaiņas prognozēs, kā tas izklāstīts Komisijas paziņojumā, bet tās būtiski labojot gadījumos, kuros ir saprātīgi pieņemt, ka saglabāsies vai pieaugs pašreizējais riska līmenis.

4.3 Piemērotu pretplūdu aizsardzības pasākumu izvēlē jāizvirza piemērotas vadlīnijas un kritēriji:

— uzlabojot aizsardzību pret plūdiem, nedrīkst notikt hidrauliskās situācijas pasliktināšanās citā vietā (piemēram, palielinot ūdens aizplūšanu, paaugstinot ūdens līmeni vai paātrinot plūdu vilni upes lejtecē);

— iespēju robežās, ņemot vērā noturīgu attīstību, priekšroka dodama nevis tehnisku aizsardzības iekārtu ierīkošanai, bet sateces baseinu sanācijas pasākumiem un dabai tuviem pasākumiem, lai pastiprināti un, nenodarot kaitējumus, plūdu ūdeni vienmērīgi izkliedētu ("plaši ūdeņi nevis augsti ūdeņi");

— iespēju robežās priekšroka dodama pasākumiem, kuriem paredzams pozitīvs sinerģētisks efekts kopā ar citiem noturīgas attīstības mērķiem (piemēram, Ūdens pamatdirektīvas

mērķiem saistībā ar ūdeņu kvalitāti un gruntsūdeņiem, Eiropas dabas aizsardzības direktīvu mērķiem utt.).

4.4 Pieredze plūdu riska pārvaldības jomā dažādās pasaules daļās, jo īpaši kopš [pagājušā gadsimta] 70-tajiem gadiem, liecina, ka galvenās grūtības, ar ko nākas saskarties, īstenojot preventīvos pasākumus, nav tehniskas dabas un tās nevar atrisināt tikai un vienīgi ar riska vai bīstamo zonu kartografēšanas palīdzību. ASV, piemēram, Armijas inženieru korpus ir veicis vairāk nekā 20 000 riska zonu kartografēšanu, tomēr šādas kartes izmanto tikai nedaudzas vietējās varas iestādes, un, to darot, tās dod priekšroku viena, ar būvdarbiem saistīta pasākuma īstenošanai (tāda kā kanālu, aizsprostu un dambju būve), kas bieži vien nespēj nodrošināt pienācīgu plūdu kontroli un novērst lielu daļu postījumu, no kuriem būtu iespējams izvairīties, jo varas iestāžu un vairuma iedzīvotāju modrību ir iemidzinājusi viltus drošības sajūta.

4.5 Jāuzsver, ka ES tieši šādu pasākumu īstenošanu — pārsvarā dambju un kanālu būvi ierobežotai izmantošanai — finansē struktūrfondi (ERAF un Kohēzijas fonds). Preventīvo pasākumu — ar būvdarbiem saistītu vai citu — finansējums kopumā nav tik dāsns. Tādēļ EESK uzskata, ka jāizvērtē nepieciešamība izveidot īpašu finansēšanas līniju konkrētajai Rīcības pasākumu programmai vai, ja tas neizdodas, izstrādāt vadlīnijas rīcības pasākumu iekļaušanai citās Komisijas finansētajās programmās.

4.6 Jebkurā gadījumā iepriekš minēto strukturālo pasākumu īstenošana nav pietiekama, lai novērstu plūdus vai nodrošinātu plūdu zonu aizsardzību. Tiem ir jēga tikai kā plašāka risinājuma sastāvdaļai, ņemot vērā arī zemes ierīcību, transporta (autoceļu, dzelzceļa u. c.) plānošanu, plūdu drenāžas noteku uzturēšanu un to zonu un ekosistēmu aizsardzību, kas regulē dabisko noteci. Tādējādi nākotnē būtu vēlams precizēt paziņojuma pielikumā formulētās vadlīnijas un, izstrādājot šos plānus, tostarp izmantot metodoloģijas principus vai labākos praktiskos risinājumus.

4.7 Plūdu pārvaldības plānu iekļaušanai Ūdens pamatdirektīvā paredzētajos apsaimniekošanas plānos ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu to, ka tiek veikta vajadzīgā rīcības pasākuma plānošana visā upes baseina garumā un ka līdzekļi un rīcības pasākumi, kurus īsteno kompetentās iestādes dažādos līmeņos (pašvaldību, valsts, pārrobežu u. c.), ir atbilstīgi un pienācīgi saskaņoti. Jāizstrādā kritēriji un formulas, kas nodrošina abu minēto saderīgo, tomēr atšķirīgo plānošanas sistēmu pienācīgu integrāciju, izmantojot direktīvu, kas šo procesu veicina. Minētie elementi jāizstrādā sīkāk, īstenojot piedāvājumu turpināt pielikumā pievienoto vadlīniju pilnveidošanu.

4.8 Lai plūdu pārvaldību iekļautu ŪPD, būtībā nepieciešams:

- definēt plūdus kā parādību, kas saistīta ar upju un piekrastes [eko]sistēmu normālu funkcionēšanu un kas izņēmuma gadījumā vai periodiski var ietekmēt ūdens kvalitāti un ekosistēmas;
- definēt "plūdu zonu", kas ir cieši saistīts ar ŪPD piemērošanas jomas teritoriālo aspektu (zemes ierīcība, iespējama piesārņojums, ar ūdens kvalitāti saistītās ekosistēmas u. c.);
- definēt plūdu risku saistībā ar ŪPD ietvertajiem riskiem un ūdens objektu postījumiem;
- pielietot īpašu riska pārvaldību, īstenojot ūdens resursu apsaimniekošanu tieši tā, kā to paredz ŪPD (upes baseina ūdens izmantošana, izmaksu atgūšana, rīcības pasākumu plāni, aizsargājamo zonu izveide).

4.9 Nozīmīgākie plūdu riska pārvaldības aspekti saistībā ar plānošanu, kas balstās uz ŪPD, ir šādi:

- 1) Riska noteikšana un pārvaldība:
 - hidroloģiskie riski, ūdens kvalitāte un ekosistēmas;
 - saistītie ģeoloģiskie riski, nogrūvumi, lavīnas;
 - publisko iekšējo ūdensceļu un piekrastes ūdeņu apsaimniekošana un atjaunošana;
 - plūdu pārvaldības ekoloģiskie kritēriji;
 - pilsētplānošanas kritēriji.
- 2) Brīdināšana un avārijas:
 - ģeogrāfiskais zonējums,
 - hidroloģiskās informācijas sistēmas un avārijas novēšanas sistēma,
 - civilā aizsardzība,
 - tiesiskais pamats katrā dalībvalstī iepriekš minēto aspektu regulēšanai,
 - pilsoņu izglītošana,
 - attiecīgo iestāžu saskaņota rīcība.
- 3) Citi aspekti:
 - vairākprofilu pētniecība un saskaņošana,
 - riska seguma apdrošināšana,
 - drošas infrastruktūras būve.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

5. Secinājumi

5.1 EESK uzskata, ka ikvienā plūdu novēršanas, mazināšanas vai pretplūdu aizsardzības rīcības pasākumā jāiekļauj ŪPD radītā metodoloģija un instrumenti, jo īpaši upes baseina [apsaimniekošanas] plāns, kas ļauj regulēt visas darbības, kas attiecas uz iekšējo ūdensceļu un saistīto piekrastes zonu apsaimniekošanu. EESK pauž pārliecību, ka šim nolūkam paziņojums un šajā dokumentā izklāstītie komentāri jāiekļauj Kopienas direktīvā, kas palīdzētu riska pārvaldības plānus pieskaņot katra [upes] baseina plāna raksturlielumiem, tādējādi pielāgojot tos mūsu upju un piekrastes zonu īpašajam stāvoklim.

5.2 Lai pienācīgi iekļautu šos aspektus, jānodrošina:

- precīza to pamatjēdzienu definēšana, uz kuriem balstīsies rīcības pasākumi, jo īpaši tie, kas minēti atzinuma 4.7. punktā;
- pamatīga pašreizējās situācijas izvērtēšana katrā Eiropas upes baseinā un piekrastes zonā, jo īpaši tajās, kas klimata pārmaiņu un cilvēkrīcības rezultātā ir uzskatāmas par paaugstināta riska zonām;
- uzsvars uz rīcības pasākumiem, kuru mērķis ir plūdu kaitīgās ietekmes novēršana un kas ietver visus sabiedrībai paredzētos pasākumus un pamatojas uz tiem, nodrošinot sabiedrības pienācīgu izglītošanu un informēšanu.

5.3 Piedāvātā paziņojuma pielikumos izklāstīto riska pārvaldības plānu un riska zonu kartografēšanas apjoms jāpaplašina tā, lai izveidotu un precizētu rīcības pasākumu un līdzekļu klasifikāciju, ņemot vērā tos, kam ir vislielākā prioritāte un kas visvairāk atbilst saņemtajam finansējumam, kā arī kritērijus, kuri jāpilda, lai samazinātu izmaksas un vairotu ieguvumus, kas labvēlīgi ietekmē cilvēkus un īpašumu. Pats svarīgākais mērķis ir saskaņot dabisko iekšējo ūdensceļu un piekrastes [eko]sistēmu funkcionēšanu ar cilvēkrīcību, vārdu sakot, plūdu zonās nodrošināt saskaņotu un ilgtspējīgu darbību.

5.4 Visbeidzot, EESK uzskata, ka nozīmīgākie plūdu riska pārvaldības aspekti, kas skar plānošanu ŪPD ietvaros, ir riska, brīdināšanas un avārijas situāciju definēšana laikposmiem, kuros šī parādība norisinās. Turklāt ir svarīgi paturēt redzeslokā arī citus Kopienas pasākumus vairākprofilu pētniecības un saskaņošanas jomā, kas jo īpaši vērsti uz plūdu radīto postījumu mazināšanu, apdrošināšanas izveidi, lai segtu postījumus un līdz minimumam samazinātu upuru pārciestos ekonomiska rakstura zaudējumus, un — galvenokārt — uz to, lai vairotu modrību un pastiprinātu infrastruktūras projektu drošības kontroli iekšējo ūdensceļu un piekrastes sistēmās.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Padomes Regulas priekšlikumu par Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu

(COM(2004) 489 final — 2004/0164 (CNS))

(2005/C 221/09)

2004. gada 29. oktobrī Padome nolēma saskaņā ar EK Līguma 37. panta 2. punktu lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai iesniegt atzinumu par: Padomes Regulu priekšlikumu par Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kurai bija uzdots veikt priekšdarbus, pieņēma savu atzinumu 2005.gada 13. janvārī. Ziņojumu sniedza **KIENLE kgs.**

Komiteja savā 414. plenārajā sesijā 2005.gada 9. un 10. februārī (9. februāra sēdē) ar 133 balsīm par un 6 balsīm atturoties pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

2005. gada 1. janvārī sākās padziļinātas agrārās reformas īstenošana. Šīs reformas kodolu veido atdalītās uzņēmumu prēmijas, kā arī lielāka uzmanības pievēršana lauku apvidu attīstībai. Kopējās lauksaimniecības politikas finansiālo bāzi veido 2002. gada oktobrī pieņemtais valstu galotņu lēmums, ar kuru tiek noteikta lauksaimniecības izdevumu augšējā robeža pirmajā pilārā, kas nedrīkst pārsniegt faktisko no 25 valstīm sastāvošās ES 2006. gada līmeni līdz 2013. gadam. ES Finanšu plānā 2007. — 2013. gadam, kas regulē visu ES finansējumu, šis lēmums tiek akceptēts. Tas nozīmē, ka kopējai lauksaimniecības politikai paredzētajiem izdevumiem, ieskaitot tos, kas tiek novirzīti uz attīstības fāzē esošajām valstīm (27 valstu ES) 2007. gadā jāpasniedz EUR 57.18 miljardi un līdz 2013. gadam jāpalielinās par 1,1 procentu (rēķinot 2004. gada cenās).

Taču, kā jau ļauj nojaust nosaukums, šī Komisijas iesniegtā projekta priekšmets nav Kopējai lauksaimniecības politikai paredzēto līdzekļu izcelsme un izlietojums. Daudz vairāk projekts pievēršas lauksaimniecības un lauku apvidu attīstības veicināšanas īstenošanai no budžeta pielietojuma tehnikas viedokļa.

2. Komisijas priekšlikuma saturs

Eiropas Komisija vēlas ar iesniegtā projekta palīdzību izveidot budžeta tehnisko bāzi ES Kopējās lauksaimniecības politikas, tai skaitā lauku attīstības politikas, īstenošanai laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam. Ir paredzēts noregulēt Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu ar viena vienīga tiesiskā akta starpniecību. Šie priekšlikumi ir jāaplūko saistībā ar Regulas projektu par lauku reģionu attīstības veicināšanu. Komisijas mērķis ir vienkāršošana un efektivitātes paaugstināšana. To ir paredzēts sasniegt, pielietojot stingrāku kontroles, vērtēšanas un atskaišu sistēmu.

2.1 Finansēšanas fondu izveide

2.1.1 Līdz šim: Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF)

Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF), kas līdz šim tika veidots Kopējās lauksaimniecības politikas

finansēšanai, ir sadalīts Garantiju nodaļā un Virzības nodaļā. Par Garantiju nodaļas līdzekļiem tiek īstenota kopējā agrāro tirgu organizācija (tiešie maksājumi, eksporta kompensācijas, intervences iepirkumi), noteikti pasākumi veterinārijas un augu aizsardzības jomā, kā arī informācijas un Kopējās lauksaimniecības politikas izvērtēšanas pasākumi. Bez tam no Garantijas nodaļas pilnībā tiek finansēti noteikti lauku reģionu attīstības pasākumi (agrārās vides aizsardzības pasākumi, kompensācijas piemaksas reģionos ar sliktākiem apstākļiem, apmežošana, priekšlaicīga pensionēšana), kā arī investīciju pasākumi, kas neietilpst 1. mērķa grupas jomās.

Virzības nodaļa finansē pārējos lauku attīstībā investētos izdevumus, ko nesedz ELVGF Garantiju nodaļa, respektīvi, pasākumus 1. mērķa grupas jomās un *Leader* + iniciatīvu.

2.1.2 Nākotnē paredzēto Kopējās lauksaimniecības politikas fondu pamatprincipi

Jaunajiem fondiem struktūras ziņā ir jālīdzinās ELVGF. Fondu pārvaldi nodrošina komiteja, kas sastāv no dalībvalstu un Komisijas pārstāvjiem (41. pants, Fondu komiteja). Visi no jaunajiem fondiem finansētie pasākumi tagad būs pakļauti bilances sastādīšanas procedūrai. Līdz šim tas tika attiecināts tikai uz Garantijas nodaļas finansētajiem pasākumiem. Turpretī no Virzības nodaļas līdzekļiem finansētie pasākumi tika pārbaudīti tikai daudzgadīgo veicināšanas programmu ietvaros (saskaņā ar Struktūrfondu Regulu 1260/1999).

2.1.3 Jaunais Eiropas Lauku garantiju fonds (ELGF)

ELGF līdzinās pastāvošajai kopējā Lauksaimniecības fonda (ELVGF) Garantiju nodaļai, un no tā tāpat kā līdz šim cita starpā tiks finansēti ar intervenci, eksporta kompensācijām, tiešajiem maksājumiem, informācijas apmaiņu un noieta veicināšanu saistītie pasākumi. Taču lauku attīstības pasākumi vairs netiks finansēti no līdzšinējā ELGF. Tas turpmāk tiks veikts no ELFLA.

2.1.4 Jaunais Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA)

No jaunā fonda ELFLA turpmāk paredzēts finansēt visus lauku attīstības pasākumus, tādējādi vienkāršojot otrā pilāra finansējumu. Fondā jāapkopo ELVGF Virzības nodaļas līdzekļi un lauku attīstībai paredzētie līdzekļi no ELVGF Garantijas nodaļas. Ar pirmā pilāra modulācijas līdzekļiem, kas izriet no samazinājuma likmēm saskaņā ar Regulas (EK) 1782/2003 10. pantu tādējādi lauku attīstībai paredzētie budžeta līdzekļi 2013. gadā pēc ES Komisijas aprēķiniem sasniegs kopumā EUR 14,2 miljardus (rēķinot uz 2004. gada cenu bāzes 27 valstu ES).

2.2 Maksājumu veikšana un kontrole

2.2.1 Maksātāji

Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu par maksājumiem joprojām būs atbildīgi dalībvalstu izveidotie maksātāji. Ar maksātājiem ir jāsaprot pilnvarotas dalībvalstu oficiālās iestādes vai institūcijas, kuru uzdevums ir pārbaudīt iesniegto pieteikumu atbilstību, veikt izdarīto maksājumu uzskaiti un iesniegt Komisijai nepieciešamos dokumentus.

2.2.2 Maksājumu veids un līdzekļu veidošana

Maksājumiem no ELGF jānotiek katru mēnesi, bet maksājumiem no ELFLA — reizi ceturksnī. Saskaņā ar Regulu projektu ELFLA līdzekļi tiks veidoti gada griezumā, sadalot tos pa programmām un piešķirot uz vairākiem gadiem. Tiks piemērots princips "n+2", kā arī automātiski atcelta līdzekļu piesaiste pēc šī laika. Princips "n+2" nozīmē, ka kādas programmas ietvaros piešķirtajiem līdzekļiem ir jābūt iztērētiem līdz otrā piešķiršanai sekojošā gada beigām ("n" = piešķiršanas gads).

2.2.3 Informācijas nodošana Komisijai

Dalībvalstīm jāiesniedz Komisijai izdevumu deklarācijas, kā arī pēc budžeta gada noslēgšanas — gada finanšu pārskati un apliecinājums, ka iesniegtie aprēķini ir pilnīgi, precīzi un sastādīti pareizi. Jauns papildinājums šeit ir akreditētā maksātāja vadītāja uzticamības deklarācija. Turklāt attiecībā uz ELFLA izdevumiem akreditētajam maksātājam saskaņā ar Komisijas priekšlikumu ir jāastāda gada finanšu pārskati sadalījumā pa atsevišķām programmām.

2.2.4 Rēķinu un atbilstības pārbaude un finanšu pārskats

Saskaņā ar Regulas projektu Komisija līdz 30. aprīlim pārbauda maksātāju rēķinus. Lēmums par rēķinu atbilstības atzīšanu attiecas uz iesniegto aprēķinu pilnīgumu, precizitāti un sastādīšanas pareizību. Analogi līdzšinējai procedūrai Komisijai jāpārbauda, vai kādas summas no kopējā finansējuma ir izslēdzamas un kādā apjomā (atbilstības noslēgums). Jaunums ir finanšu labojumu veikšanai piešķirtā termiņa pagarināšana no 24 līdz 36 mēnešiem. Komisijai katru gadu jāiesniedz Eiropas

Parlamentam un Padomei līdz 1. septembrim (līdz šim: 1. jūlijam) finanšu pārskats par fondu pārvaldīšanu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Veicināšanai ir jābūt sabiedrībā akceptējamai un pārskatāmai

EESK ir pilnīgi skaidrs, ka Kopējai lauksaimniecības politikai paredzētie finanšu līdzekļi veido ievērojamu — kaut arī laika gaitā relatīvi samazinātu — ES kopējā budžeta daļu. Vēl jo vairāk, EESK uzskata par obligātu to, ka lauksaimniecības un lauku attīstības veicināšanu akceptē un var pārredzēt visa sabiedrība. Lai to nodrošinātu, EESK uzskata par nepieciešamiem divus priekšnoteikumus:

- Maksājumiem pēc iespējas neierobežoti ir jāsasniedz to galīgie saņēmēji.
- Ar efektīvas kontroles palīdzību efektīvi jānovērš ļaunprātīgas izmantošanas iespējas.

3.2 Inovatīvi principi procedūras vienkāršošanai

EESK saskata iesniegtajā Regulas projektā pavisam atšķirīgus, inovatīvus principus, kas uzlabo un vienkāršo budžeta tehnišķās pārvaldes procedūru. Īstenošana, izveidojot divus saturiskā ziņā skaidri atdalītus fondus, pēc EESK domām, ir pareizs un mērķtiecīgs risinājums. Ar Regulu ir panākts ievērojams progress vienkāršošanas ziņā. Kopējās lauksaimniecības politikas finansēšana tiek regulēta uz vienu vienīgu tiesisko normatīvu pamata. Līdz šim pielietoto divu kontroles sistēmu vietā tiek ieviesta viena kontroles sistēma. Dažādās lauku attīstības pasākumu finanšu vadības sistēmas tiek apvienotas. Tomēr otra finanšu vadības sistēma ELGF finansētajiem pasākumiem turpina pastāvēt. Paralēli tam Regulas projekts par lauku attīstības veicināšanu samazina 5 programmu plānošanas sistēmas līdz vienai vienīgai programmu plānošanas sistēmai un samazina programmu skaitu. EESK atzīst šos vienkāršojumus, ko sevišķi sajūtīs Briseles administrācija.

3.3 No vienkāršošanas jāgūst jūtams labums galīgajiem saņēmējiem

Tomēr, pēc EESK domām, vienkāršojumiem ir jābūt sajūtamiem visos līmeņos. No tās ir jāgūst labums gan ES, gan dalībvalstīm, gan finansējuma galīgajiem saņēmējiem. EESK uzskata par īpaši svarīgu to, lai birokrātisko procesu vienkāršošana sasniegtu pārvaldes ķēdes galu, respektīvi, lauksaimniekus. Taču pašreizējo situāciju, kādā atrodas Eiropas lauksaimnieki, lielā mērā raksturo augsts birokrātijas līmenis, kas konkrēti izpaužas kā atbalstu izmaksas kavēšanās. Ārkārtīgi izteikti tas bija, piemēram, SAPARD (atbalsts kandidātvalstu lauksaimniecībai un lauku attīstībai pirms iestāšanās), ko nesen kritizēja arī Eiropas Kopienu Tiesa. Taču pastāv ļoti neliels risks, ka nelikumīgi lauksaimniekiem izmaksātās summas atkal nevarēs iekasēt. Tādēļ EESK uzskata par obligāti nepieciešamu nodrošināt ātras un iespējami nesarežģītas atbalsta saņemšanas iespējas galīgajiem saņēmējiem.

3.4 Administratīvās izmaksas var samazināt

Izvirzītais vienkāršošanas mērķis pietiekamā mērā tiek īstenots Komisijai, taču ne dalībvalstīm. Atsevišķas Regulu daļas pat kavē vienkāršošanu un palielina administratīvās izmaksas. EESK izsaka nožēlu, ka akreditētajiem maksātājiem sakarā ar atšķirīgo maksājumu veidu un līdzekļu piesaisti joprojām ir jāuztur divas finanšu vadības sistēmas. Tādēļ obligāti būtu jāpievērš uzmanība tam, lai šīs abas sistēmas līdzinātos "plūstošām līnijām", nodrošinot pēc iespējas minimālu nepieciešamo ieguldījumu. Šai ziņā ir vajadzīga turpmāka pielāgošana, un sevišķi tas attiecas uz Regulu par lauku attīstību. Papildu dokumentu sagādāšana ir papildu apgrūtinājums dalībvalstīm.

3.5 Dalībvalstis ir noslogotas vairāk

No Komisijas priekšlikumiem izriet, ka dalībvalstīm rodas paaugstināta finansiālā līdzatbildība sakarā ar pagarināto apstrīdēšanas periodu un stingrākiem termiņu noteikumiem, kā arī Komisijas iespējām iekasēt līdzekļus atpakaļ. EESK principā uzskata par apsveicamu to, ka nosacījumi par līdzekļu iekasēšanu atpakaļ atbildību par izmaksātajiem veicināšanas līdzekļiem uzliek ne tikai ES, bet arī dalībvalstīm. Lai nodrošinātu efektīvu un pārredzamu līdzekļu izlietojumu, ir jāparedz iespēja nelikumīgi izmaksātus līdzekļus iekasēt atpakaļ arī pēc ilgāka laika. Ņemot vērā daudzu dalībvalstu izteikto kritiku par paaugstināto līdzatbildību, EESK pievēršīs ļoti lielu uzmanību, lai šīs dalībvalstis nezaudētu interesi par programmām — uz potenciālo galīgo saņēmēju rēķina. Lielāka dalībvalstu disciplinētība jāpanāk arī ar stingrākiem izmaksāšanas termiņu nosacījumiem (noilgumu). EESK atzinīgi vērtē izmaksu ierobežošanu, taču šāda veida laika ierobežojumus uzskata par pārmērīgiem, un tādēļ aicina Komisiju vēlreiz apdomāt paredzētos termiņus.

3.6 "Virsējā līmeņa veicināšanai" jāpalieliek izņēmuma statusā

EESK iesaka apdomāt, vai tehniskās palīdzības paplašināšanas rezultātā netiek atrauti līdzekļi fondu galvenajiem mērķiem, kas saistīti ar lauksaimniecības un lauku attīstības veicināšanu. Šāda "virsējā līmeņa veicināšana", t.i., to institūciju un struktūru atbalstīšana, kam jānodarbojas ar pašu veicināšanas līdzekļu piešķiršanas procedūru, nedrīkstētu iegūt pārsvaru. Jo vairāk — tai ir jāaprobežojas tikai ar patiesajām vajadzībām. Šeit EESK īpaši kritizē to, ka Kопiena atbalsta pārvaldes un kontroles struktūru izveidošanu un attīstīšanu dalībvalstīs. Tas neapšaubāmi ir dalībvalstu pienākums. EESK ierosina šāda veida tehnisko palīdzību piešķirt tikai atsevišķos izņēmuma gadījumos un uz ierobežotu laiku. Šajā gadījumā EESK pieprasa Komisijai sniegt ziņojumu, lai varētu stingri kontrolēt šāda veida veicināšanu.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Lauksaimniecības un lauku attīstības fonda nosaukums (ELFLA)

Jaunais Eiropas lauksaimniecības un lauku attīstības fonds (ELLAF) regulā par lauku attīstības veicināšanu ir nodēvēts par Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA). EESK lūdz izvairīties no šiem dažādajiem apzīmējumiem un regulu tekstos lietot vienotu nosaukumu.

4.2 Pārvaldes izmaksas

4.2.1 Sertifikācijas procedūras paplašināšana (7. pants)

Papildus administratīvās izmaksas rada sertifikācijas sistēmas paplašināšana, iesaistot pavadošās sistēmas (7. pants). Līdz šim sertifikācijas iestāde pārbaudīja, vai Komisijai iesniegtās gada bilances ir pilnīgas, precīzas un sastādītas pareizi. Tagad sertifikācijas iestādei apstiprina "pārvaldīšanas sistēmas, uzraudzība un kontrole, ko ievieš akreditētie pilnvarotie maksātāji, kā arī pārbauda šo iestāžu gada bilanci". EESK pieprasa izskaidrot nepieciešamību pēc šāda veida apstiprināšanas. Ir jāizvirza par mērķi vienotu sertifikācijas iestāžu darba koncentrēšanos uz akreditēto maksātāju izdevumu apstiprināšanu.

4.2.2 Gada bilances sastādīšana (8. pants)

Attiecībā uz maksājumiem no jaunā lauksaimniecības un lauku attīstības atbalstam paredzētā fonda ELFLA jāsastāda ikgadējie aprēķini, bet finansējuma sistēma (līdzekļu piesaiste, avansa maksājumi, starpposmu maksājumi, atlikušās summas izmaksas) ir paredzēti visam programmas darbības laikam kopumā. EESK ir nobažījies, ka sakarā ar to, ka akreditētajiem maksātājiem ir jānorāda savi izdevumi gan gada bilancēs, gan kopējā programmas noslēguma bilancē, līdz ar ko palielinās nepieciešamais ieguldījums. Gada pārskati vienmēr ir jāapstiprina.

Turklāt akreditētajiem maksātājiem ir jāiesniedz nodalīti gada finanšu pārskati par atsevišķu ELFLA programmu izdevumiem. Arī sertifikācijas iestādēm, kas līdz šim pārskatus iesniedza gada finanšu pārskata ietvaros, ir jāastāda šie pārskati, lai varētu sniegt atsevišķu gada pārskatu. EESK izsaka nožēlu, ka Komisija nav panākusi tālāku vienkāršošanu, tomēr uzskata šo ieguldījumu par pamatotu.

4.2.3 Papildu dokumenti (8. pants)

Papildus gada finanšu pārskatam jāiesniedz akreditētās maksāšanas iestādes vadītāja uzticamības deklarācija. EESK neuzskata, ka tas ir nepieciešams. Kontroles sistēma jau pastāv uz akreditēto maksātāju un sertifikācijas iestāžu izveides bāzes. Pēc EESK domām, pietiktu arī ar to, ka akreditētās maksāšanas iestādes vadītājs apstiprinātu iesniegto ziņu pareizību.

4.3 *Finansējums*

4.3.1 Tehniskās palīdzības finansējuma paplašināšana (5. pants)

Tehniskās palīdzības finansējumu ir paredzēts paplašināt, iekļaujot Kopējās lauksaimniecības politikas analīzi, pārvaldi, papildinošos pasākumus un īstenošanu, kā arī izveidojot kontroles sistēmas un ieviešot tehnisko un administratīvo palīdzību. No jauna šeit klāt nāk arī izpildaģentūru finansēšana saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 58/2003 un informācijas izplatīšanas un ieinteresēšanas pasākumu finansēšana, kā arī tādu pasākumu finansēšana, kas saistīti ar sadarbības veicināšanu un pieredzes apmaiņu lauku attīstības jomā Kopienas līmenī (ieskaitot ieinteresēto personu tīkla izveidi). To ir paredzēts īstenot centrālās līdzekļu pārvaldes ietvaros. EESK uzlūko kādas dalībvalsts pārvaldes atbalstīšanu ar Kopienas līdzekļiem ārkārtīgi kritiski.

Turpretī sazarota tīkla izveides veicināšanu Komisija ir ietvērusi mērķtiecīgi.

4.3.2 Summu atpakaļiekasēšana (32. pants, 33. pants, 35. pants)

Tiek pastiprināta dalībvalstu līdzdalība finansiālo seku likvidēšanā, kas rodas dēļ līdzekļu neiekasēšanas atpakaļ. Komisija saskaņā ar priekšlikumiem var pieprasīt atpakaļ neiekasēto summu atmaksāšanu no dalībvalstīm, ja tā nav uzsākusi visus iespējamus uz iekasēšanu vērstos administratīvi tiesiskās un tiesas procedūras (maksājumiem no ELGF: gadā, kas seko pirmajam iestāžu vai tiesas nolūmam). Līdz šim tas nebija iespējams. Ja iekasēšana atpakaļ nav notikusi 4 gadu laikā (ja iekasēšana atpakaļ ir atsevišķas dalībvalsts tiesas procedūras priekšmets: 6 gadu laikā), dalībvalstij jāsedz 50 % no finansiālo seku summas. Līdz šim finansiālās sekas bija vienīgi Kopienas problēma. EESK kopumā apsvēca faktu, ka atbildību par maksājumiem neuzņemas tikai Kопiena, bet arī dalībvalstis. Tādējādi varētu veicināt to, ka dalībvalstis rūpīgāk izveido savas veicināšanas struktūras un to kontroli. Tomēr paaugstināta finansiāla līdzatbildība nedrīkst izraisīt dalībvalstu intereses zudumu par programmu. Ņemot vērā 4 vai 6 gadus ilgo procedūras termiņu, EESK ierosina pārskatīt dalībvalstu līdzdalības termiņus un procentu likmes.

Briselē, 2005.gada 9. februārī

4.3.3 Avansa maksājumu ierobežojums līdz 7 % (25. pants)

Saskaņā ar 25. pantu avansa maksājums, ko pēc lauku attīstības programmas apstiprināšanas Komisija veic dalībvalsts noteiktajam akreditētajam maksātājam, tiek ierobežots līdz 7 % no kopējā ELFLA līdzdalības apjoma. EESK uzskata šādu ierobežojumu par pieņemamu, jo šādi ierobežojumi jau pastāv un nav jābaidās, kas tas nelabvēlīgi ietekmēs atkreditēto maksātāju likviditāti.

4.4 *Maksājumu termiņš (16. pants)*

Saskaņā ar 16. panta nosacījumiem ir paredzēts noteikts laika ierobežojums dalībvalstu aizkavētajiem maksājumiem — attiecīgā budžeta gada 15. oktobris. Zināmā mērā vēlākas izmaksas nav iespējams novērst (piemēram, uz tiesas sprieduma pamata). Īpaši, pārejot uz jauno (atdalīto) uzņēmuma prēmiju sistēmu pārvaldei būs nepieciešams vairāk rīcības brīvības laika ziņā. Tādēļ EESK uzskata, ka 15. oktobris nav piemērots datums.

4.5 *Finansējuma piešķiršanas atteikuma termiņš (31. pants)*

Saskaņā ar 31. pantu (atbilstības pārbaude) Komisija var pie zināmiem priekšnoteikumiem atteikt finansējuma piešķiršanu (ja nav nodrošināta atbilstība Kopienas normatīviem, cenšanās panākt dalībvalstu vienošanos). Tas neattiecas uz izdevumiem, kas radušies vairāk kā 36 mēnešus pirms tā brīža, kurā Komisija ir rakstiski paziņojusi attiecīgajai dalībvalstij pārbaudes rezultātus. Šis "noilguma termiņš" līdz šim bija 24 mēneši. Tā izmaiņas paplašina Komisijas iespējas novērst tādus maksājumus, kas neatbilst Kopienas tiesiskajiem normatīviem. Taču EESK uzskata, ka šādas atbilstības pārbaudes pakļaušana zināmam laika spiedienam, kā tas bija līdz šim, ir mērķtiecīga. Savlaicīga ES iejaukšanās kalpo arī profilaksei un disciplinēs dalībvalstis.

4.6 *Komisijas veikta maksājumu ierobežošana (17. pants)*

17. pantā Komisija paredz sev iespēju ierobežot vai pārtraukt izmaksas dalībvalstīm. Papildus Komisijas iespējām rēķinu pārbaudīšanas ietvaros atprasīt maksājumus vai tos neveikt, Komisijai tagad tiek nodrošināta arī iespēja aktuālajā brīdī ierobežot atbalsta izmaksas gadījumā, ja Kopienas līdzekļi tiek izmantoti ļaunprātīgi. Šāda veida rīcība ir praktizēta jau līdz šim. Atbilstošs pamatojums, pēc EESK domām, ir atbalstāms.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Ierosinājums Padomes Regulai, ar ko groza Regulas (EEK) Nr. 2759/75, (EEK) Nr. 2771/75, (EEK) Nr. 2777/75, (EK) Nr. 1254/1999, (EK) Nr. 1255/1999 un (EK) Nr. 2529/2001 attiecībā uz ārkārtas pasākumiem tirgus atbalstam

(COM(2004) 712 final — 2004/0254 (CNS))

(2005/C 221/10)

2004. gada 3. decembrī Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 37.pantu nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izteikt atzinumu par tēmu Ierosinājums Padomes Regulai, ar ko groza Regulas (EEK) Nr. 2759/75, (EEC) Nr. 2771/75, (EEK) Nr. 2777/75, (EK) Nr. 1254/1999, (EK) Nr. 1255/1999 un (EK) Nr. 2529/2001 attiecībā uz ārkārtas pasākumiem tirgus atbalstam

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kurai tika uzdots veikt darbu, pieņēma tās atzinumu 2005. gada 13. janvārī. Ziņotājs bija *Leif E. Nielsen* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 414. plenārajā sesijā 2005 gada 9. un 10. februārī (2005. gada 9. februāra sēdē) ar 135 balsīm "par", 6 atturoties, pieņēma šādu atzinumu:

1. Situācijas raksturojums

1.1 Smagu dzīvnieku infekcijas slimību, tajā skaitā liellopu sūkļveida encefalopātijas (BSE), mutēs un nagu sērgas (FMD), cūku mēra (CSF) un Nūkāsas slimības (ND) uzliesmojumi izraisījuši atkārtotas krīzes ES dzīvnieku izcelsmes produktu tirgū. Šādu epizootiju izcelšanās rezultātā tiek kauti dzīvnieki, kā arī noteikti aprītes ierobežojumi u.c. pasākumi, ar kuru palīdzību jāaptur slimības izplatīšanās. Parasti slimību apkarošanas izmaksas sedz Veterinārijas fonds ar dalībvalstu līdzdalību izmaksu segšanā apmēram 50 % apmērā.

1.2 Bez tam attiecīgajiem produktiem tiek apgrūtināta tirgus situācija, tajā skaitā realizācijas aizlieguma un ierobežojuma zonu dēļ. Cūkgaļas, olu, mājputnu, liellopu, piena un piena produktu, kā arī aitu un kazu gaļas tirgus organizācijās tādēļ šajās situācijās paredzētas iespējas veikt tirgus atbalsta pasākumus. Šo ārkārtas pasākumu piemērošanas izšķirošs priekšnoteikums ir tāds, lai attiecīgās dalībvalstis būtu veikušas nepieciešamos veterinārmedicīniskos pasākumus epizootiju ierobežošanai. Tirgus atbalsta pasākumi turklāt tiek veikti tikai tādā apjomā un laikā periodā, kāds noteikti ir nepieciešams attiecīgā tirgus atbalstam.

1.3 Attiecīgie ārkārtas pasākumi, kurus Komisija apstiprina ar komitejas procedūru, agrāk tika pilnībā finansēti no Kopienas līdzekļiem, piemēram CSF ierobežošanai 80-to gadu beigās un 90-to gadu sākumā. 1992.gadā saistībā ar CSF pirmo reizi tika izmantots valstu līdzfinansējums. Neskaidrības dēļ par tā apjomu Komisija 1994.gadā precizēja Kopienas finansējumu un noteica to 70 % apmērā maksimālajam dzīvnieku skaitam.

Vēlāk tā pati likme tika izmantota liellopu gaļas sektorā cīņā ar BSE un FMD. Kopš 2001.gada valstu līdzfinansējums ir 50 %, kas pēc Revīzijas tiesas pieprasījuma ir analogisks Veterinārā fonda līdzfinansējumam un tirgus pasākumu līdzfinansējumam.

1.4 2003. gadā EKT nolēma, ka Komisijai nav tiesiska pamata noteikt valstu līdzfinansējumu 30 % apmērā; spriedumu pieņēma, pamatojoties uz Vācijas iesniegto prasību Tiesā lietā par liellopu gaļas iepirkšanas noteikumiem saistībā ar BSE (¹). Līdz ar to Komisijai nav nekāda tiesiskā pamata turpināt līdzšinējo praksi. Tādēļ tiek ierosināts turpmāk noteikt valstu līdzfinansējumu 50 % apmērā, precizējot tirgus organizāciju cūkgaļai, olām, mājputnu gaļai, liellopu gaļai, pienam un aitas un kazas gaļai, kā arī pasākumiem, kas attiecas uz iekšējo tirgu un noietu trešo valstu tirgos.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Diemžēl Komisija un dalībvalstis kopš 1992.gada nav ievērojušas vispārīgo pilna Kopienas finansējuma principu attiecībā uz pasākumiem tā sauktā "pirmā pīlāra" ietvaros kopīgajā lauksaimniecības politikā, tajā skaitā pasākumiem, kas tiek veikti, pamatojoties uz kopīgo tirgus organizāciju. Lietas būtība ir tāda, ka Padome pašreizējā ierosinājuma pieņemšanas gaitā var atkāpties no šī principa, ko tā pati ir ieviesusi. Tomēr Komisija, pamatojoties uz EKT lēmumu šajā lietā, nevar atkāpties no Padomes lēmumiem bez īpaša pilnvarojuma pat gadījumā, ja tas notiek ar dalībvalstu līdzdalību kompetentajās pārvaldības komitejās.

(¹) 2003. gada 30. septembra spriedums lietā C-239/01, Spriedumu krājums 2003 I-10333.lpp

2.2 Atkarībā no epizootiju apmēra un ilguma attiecīgie pasākumi var būt saistīti ar ievērojamām izmaksām, kuras lielākoties jāsedz no valsts līdzekļiem. Jautājums par izmaksu dalījumu starp ES un dalībvalstīm ir cieši saistīts ar dalībvalstu finansiālo solidaritāti. Valsts līdzfinansējuma gadījumā dažu dalībvalstu gatavība būs lielāka, t.i., tām būs lielākas iespējas segt šos izdevumus nekā citām. Dažas dalībvalstis drīkst tieši vai netieši novirzīt izmaksas uz uzņēmumiem, kā rezultātā, kā tas kļuva redzams BSE krīzes gadījumā, varētu rasties ievērojami konkurences traucējumi.

2.3 Komisijas ierosinājuma rezultātā dalībvalstīm, veicot dzīvnieku slimību apkarošanas un profilakses pasākumus, būs jāuzņemas vairāk saistību, ja tās ir līdzfinansētājas. Kaut arī Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja var saprast šo argumentu, tomēr nav izslēgts, ka šī prasība dažkārt kavēs vai apgrūtinās lēmuma pieņemšanu — tādējādi varētu nenotikt efektīvi apkarošanas pasākumi.

2.4 EESK izprot arī Komisijas nostāju, saskaņā ar kuru ierosinājums esot pielīdzināms kopš 1992.gada pastāvošās prakses turpināšanai un tiekot nodrošināta analogija starp Veterinārā fonda pasākumiem un tirgus organizācijas pasākumiem.

2.5 Tomēr Komiteja uzskata, ka tirgus organizācijas ārkārtas pasākumu izmaksas, kuras agrāk noteica Padome, jāaplūko no

kopīgas atbildības un finansiālās solidaritātes aspekta. Šī principa neievērošana, pēc EESK ieskata, izraisītu risku, ka epizootiju apkarošanā dalībvalstis izvēlētos atšķirīgus rīcības veidus; neskatoties uz efektīvu kontroli un slimību profilaksi, epizootijas varētu izcelties nejauši un neprognozējami. To sekas tirgū ietekmētu arī citas dalībvalstis. Turklāt valsts līdzfinansējums šajā jomā slēpj novirzīšanas uz citām jomām risku un risku, ka kopīgā lauksaimniecības politika tiks vēl vairāk "renacionalizēta".

2.6 Ja, neņemot vērā augstāk minēto, Komisijas ierosinājums tiks atbalstīts, administratīvi tehniskā ziņā būtu apgrūtināsi un lietišķi nepamatoti, ja uz finansiālo ieguldījumu saskaņā ar šiem noteikumiem tiktu attiecināti Līguma noteikumi par valsts atbalstu. Komisijas ierosinājumam par atbrīvošanu no paziņojuma procedūras līdz ar to būtu vajadzējis būt spēkā jau no paša sākuma.

3. Secinājums

3.1 EESK atbalsta neierobežotas Kopienas solidaritātes principa piemērošanu attiecībā uz ārkārtas pasākumiem tirgus organizācijas ietvaros. Tādēļ Komiteja neatbalsta Komisijas ierosinājumu noteikt dalībvalstu līdzfinansējumu 50 % apmērā.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums Pekina +10: pārskats par panākumiem, kādi gūti dzimumu vienlīdzības jomā Eiropā un jaunattīstības valstīs

(2005/C 221/11)

2004. gada 16. decembra plenārsēdē Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma sastādīt pašiniciatīvas atzinumu par Pekina +10: pārskats par panākumiem, kādi gūti dzimumu vienlīdzības jomā Eiropā un jaunattīstības valstīs.

Ārējo attiecību nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darbu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 12. janvārī. Ziņotāja bija **Florio kdze**.

Savā 414. plenārajā sesijā 2005. gada 9. un 10. februārī (9. februāra sanāksmē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 135 balsīm "par", 1 balsi "pret", 6 "atturoties".

1. Ievads

1.1 Apvienoto Nāciju Organizācijas Sieviešu stāvokļa komisija (SSK) 49. sesijā, kas notiks no 2005. gada 28. februāra līdz 11. martam, izskatīs Darbības Programmas un Pekinas Deklarācijas, ko apstiprināja 4. Pasaules Sieviešu konferencē (Pekina, 1995.g.), pieteikumu, ka arī gala dokumentus, ko apstiprināja Ģenerālās Asamblejas 23. īpašajā sesijā ar nosaukumu "Sievietes 2000: dzimumu vienlīdzība, attīstība un miers divdesmit pirmajā gadsimtā" (Nujorka, 2000.g.), kas uzsāka līdzšinējo panākumu un sastapto šķēršļu dzimumu vienlīdzības sasniegšanā izvērtēšanu.

1.2 23. īpašajā sesijā Ģenerālā asambleja pieņēma rezolūciju "Turpmākā rīcība un iniciatīvas Pekinas Deklarācijas un Darbības Programmas ieviešanā" un politisku deklarāciju, kurā dalībvalstis vienojās par vēleizvēju tiksanos pēc 10 gadiem pēc programmas pieņemšanas, lai izvērtētu panākumus un apsvērtu jaunas iniciatīvas.

1.3 Kā paredzēts SSK daudzgadīgajā programmā, 49. sesijas darbā galvenā uzmanība tiks pievērsta 12 jomām, kas definētas Darbības programmā, un pašreiz risināmo jautājumu un jauno stratēģiju noteikšanai par to, kā sniegt turpmākas iespējas sievietēm un bērniem. Lai veicinātu dialogu, asambleja pieļaus plašāku dalībvalstu, pilsoniskās sabiedrības un starptautisko organizāciju delegāciju līdzdalību.

1.4 Apvienoto Nāciju Organizācijas ieguldījums dzimumu vienlīdzības problēmas izvirzīšanā starptautiskajā darba kārtībā

bijis izšķirošs. Pirmā Pasaules konference sieviešu jautājumā notika **1975. gadā**, kad izsludināja Desmitgadi sievietēm (**Mehiko**). Otrajā konferencē ("Desmitgades viduspunkts", notika **Kopenhāgenā 1980. gadā**) valdības (sākotnēji 57) uzsāka *Konvencijas par visu veidu sieviešu diskriminācijas novēršanu* (CEDAW, 1979) parakstīšanu, kas ir viens no pagrieziena punktiem ilgajā virzībā uz dzimumu vienlīdzību. Trešā konference (**Nairobi, 1985. g.**) apstiprināja darbības plānu "Progresīvas stratēģijas sieviešu stāvokļa uzlabošanā", kurā valdības un starptautiskās organizācijas kā mērķi pasludināja dzimumu vienlīdzību.

1.5 Turpmākā darbība virzībā uz sieviešu jautājumu un sieviešu lomas atzīšanu bija **ANO Drošības padomes rezolūcija Nr. 1325** (2000. g.) par sievietēm, mieru un drošību (kas atzina, ka karam ir atšķirīga ietekme uz sievietēm un atkārtoti apstiprināja nepieciešamību stiprināt sieviešu nozīmi lēmumu pieņemšanas procesos attiecībā uz konfliktu novēršanu un risināšanu). Runājot vispārīgāk, sieviešu veicināšana ņemta vērā visu Apvienoto Nāciju Organizācijas sponsorēto galveno konferenču un starptautisko sanāksmju secinājumos jau vairāk kā desmit gadus. (1)

1.6 Vēl viens svarīgs pavērsiens bija Apvienoto Nāciju Organizācijas Tūkstošgades sammits, kas notika 2000. gada septembrī un kurā dalībvalstis noteica astoņu skaidrus un izmērojamus mērķus (*Tūkstošgades attīstības mērķi*), lai līdz 2015. gadam ievērojami samazinātu nabadzību, badu, slimības

(1) Vides un attīstības konference (Riodežaneiro, 1992.), Pasaules Cilvēktiesību konference (Vīne, 1993.), ANO Ģenerālās asamblejas īpašā sesija par HIV/AIDS (Nujorka, 2001.), Starptautiskā ledzīvotāju un attīstības konference (Kaira, 1994.), Pasaules sammits sociālās attīstības jautājumā (Kopenhāgena, 1995.), Pasaules konference pret rasismu, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un ar to saistīto neiecietību (Durbāna, 2001.), Starptautiskā konference par attīstības finansēšanu (Montereja, 2002.), Otrā Pasaules asambleja novecošanas jautājumā (Madrīde, 2002.) un Pasaules sammits ilgtspējīgas attīstības jautājumā (Johannesburga, 2002.), Pasaules sammits informācijas sabiedrības jautājumā (Ženēva, 2003., un Tunisija, 2005.).

un vides degradāciju. Tūkstošgades Deklarācija izrietēja arī no nepieciešamības sastādīt loģisku to prioritāšu sarakstu, kas dažādās starptautiska līmeņa konferencēs un sammitos noteiktas beidzamo desmit gadu laikā. Viena trešā daļa no uzdevumiem attiecas uz dzimumu vienlīdzības un sieviešu iespēju sekmēšanu un ir cieši saistīta ar izglītību un apmācību; viena piektā daļa attiecas uz reproduktīvo veselību. Tomēr dzimumu jautājumi caurvij visus astoņus mērķus.

2. Vispārīgi komentāri

2.1 Lai gan Apvienoto Nāciju Organizācijas sistēma ir izveidojusi nozīmīgu juridisko sistēmu dzimumu vienlīdzības sasniegšanā, praktiskā principu piemērošana valstīs un to tirdzniecības un attīstības politika dažreiz neatbilst uz papīra izklāstītajiem nodomiem. Pilnīgu sieviešu pilsonisko, ekonomisko, sociālo un politisko tiesību sasniegšanu praksē bieži apdraud makroekonomikas politika un tirdzniecības līgumi, kas balstīti uz neoliberālu principiem un nemaz neņem vērā dzimumu jautājumus.

2.2 Turklāt sarežģītā starptautiskā situācija noteikti nav labvēlīga vide sieviešu stāvokļa uzlabošanai, un pastāv risks, ka iepriekšējos gados gūtie panākumi tiks pakāpeniski grauti.

2.3 Pašreizējie konflikti vēl vairāk pavājina un saasina sieviešu stāvokli.

2.4 Vardarbība ģimenē joprojām eksistē visā pasaulē un skar visu vecumu, sociālo slāņu un reliģiju sievietes.

2.5 Tāpēc ir svarīgi no jauna apstiprināt dzimumu vienlīdzību un sieviešu tiesību aizsardzību kā prioritāru mērķi un līdzekli taisnīgas attīstības panākšanai, labākai bagātību pārdalei, noturīgai ekonomikas izaugsmei un sistēmu stiprināšanai, lai aizsargātu vājākās iedzīvotāju grupas.

3. Ekonomikas un sociālo lietu komitejas nozīme

3.1 Ekonomikas un sociālo lietu komitejai ir svarīgi iesaistīties Eiropas Savienības gūto panākumu novērtēšanā attiecībā uz dzimumu vienlīdzību, sastādot pašai savu dokumentu.

3.2 Šeit jāatzīmē, ka Komiteja vienmēr gan savos daudzajos atzinumos, gan veicinot dažādas iniciatīvas, ir pievērsusi lielu uzmanību darbībai, kuras mērķis ir sieviešu stāvokļa uzlabošana. Ar īpašu atsauci uz Ceturto konferenci sieviešu jautājumā (Pekina, 1995.g.) un jo īpaši uz tās turpinājumu (Pekina +5) Komiteja sniegusi divus atzinumus (EXT/131 un REX/033),

kuros tā uzsvērusi, piemēram, cik nozīmīgi Komitejas delegācijai ir apmeklēt Apvienoto Nāciju Organizācijas sanāksmes.

3.3 Turklāt sadarbības kontekstā ar Eiropas institūcijām — īpaši ar Padomi, Eiropas Parlamentu un Komisiju — Komiteja ir uzņēmusies nozīmīgu lomu, proti, novērot daudzās Eiropas Savienības iniciatīvas dzimumu vienlīdzības nodrošināšanā, kas pēdējo gadu laikā saistītas ar mēģinājumu risināt Pekinā izvirzītos jautājumus un pārvarēt tur identificētos šķēršļus.

3.4 Šajā ziņā mēs uzskatām, ka, pārskatot kopš Ceturrtās konferences gūtos panākumus un sastaptos šķēršļus, Komiteja varētu sniegt vērtīgu ieguldījumu, nodrošinot to, ka sieviešu jautājumi tiek *sistemātiski* ņemti vērā arvien lielākā skaitā Eiropas politikas un sabiedrības darbības jomu.

3.5 Turklāt, ņemot vērā, ka Eiropas Savienībai būs jāuzņemas vadošā loma starptautiskajā līmenī līdz ar milzīgo atbildību, ar ko tā saistīta, mēs paredzam šajā atzinumā noteikt iespējamo ES ieguldījumu sieviešu dzīves apstākļu un stāvokļa augšupejas uzlabošanā visā pasaulē, pamatojoties uz tās sadarbības un tirdzniecības un attīstības politikām.

4. Eiropas Savienība

4.1 Dzimumu vienlīdzības jautājums Eiropas Savienībā, kas jau bija iekļauts Līgumā, tika sistematizēts tālāk Amsterdamas līgumā, kurā pieņēma divpusēju pieeju, kas apvienoja dzimumu jautājumu ietveršanu visās Kopienas politikās un īpašus atsevišķus pasākumus sieviešu stāvokļa uzlabošanā. Tomēr jautājums par vienlīdzīgām iespējām vīriešiem un sievietēm jau bija ietverts Kopienas ekonomikas un sociālās kohēzijas politikā un bija būtisks struktūrfondu uzdevums jau kopš 1994. gada.

4.2 ES ir pieņēmusi integrētu pieeju, kas nošķir starp likumdošanas un finansu instrumentiem un atvērtās koordinācijas metodes lietošanu sociālās politikas jomā. Pie jaunākajiem pieņemtajiem instrumentiem attiecībā uz dzimumu vienlīdzības panākšanu ES ir pieskaitāma Dzimumu vienlīdzības pamatstratēģija (2001. — 2005.) kopā ar ikgadējām dzimumu vienlīdzības darba programmām un struktūrfondu.

4.3 Dzimumu vienlīdzības pamatstratēģija (2001. — 2005.) ir izstrādāta saskaņotības uzlabošanai, lai koordinētu darbību un programmas, ko vispirms radīja uz nozaru bāzes, atspoguļojot Amsterdamas divpusējo pieeju, piemēram, izveidojot drošus indikatorus un novērošanas sistēmu, izvērtējot un publikojot iegūtos rezultātus.

4.4 Stratēģija nosaka piecas plašas savstarpēji saistītas darbības jomas/uzdevumus dzimumu vienlīdzības sekmēšanā: ekonomika (saistīta ar nodarbinātības stratēģiju un struktūrfondu, kā arī ar dzimumu vienlīdzības piemērošanu visās politikas jomās, kam ir ietekme uz sieviešu stāvokli ekonomikā); līdzdalība un pārstāvība (saistībā ar lēmumu pieņemšanas procesiem); sociālās tiesības (saistītas ar dzīves apstākļiem un būtiskām atšķirībām, kas raksturīgas sociālās aizsardzības sistēmām); pilsoņu tiesības (saistīta ar cilvēka pamattiesībām un brīvībām ar īpašu uzsvāri uz vardarbību un seksuālo tirdzniecību); izmaiņas lomās un stereotipos (saistītas ar kultūru un plašsaziņas līdzekļiem).

4.5 Dzimumu vienlīdzības politika ir veicināta arī, izmantojot struktūrfondus. Noteikumi periodam no 2000. gada līdz 2006. gadam ir balstīti uz rūpīgu un kritisku vienlīdzīgu iespēju veicināšanas pasākumu un to trūkumu analīzi, un tie sevī ietver Amsterdamas līgumā noteikto divpusējo pieeju. Turklāt struktūrfondi un jo īpaši Eiropas Sociālais fonds vienmēr ir tikuši uzskatīti par Eiropas nodarbinātības stratēģijas galvenajiem instrumentiem; 2003. gada jūlijā pieņemtajās jaunajās nodarbinātības politikas vadlīnijās dzimumu vienlīdzība ir visu mērķu horizontālais jautājums un vīriešu un sieviešu vienlīdzība ir ietverta īpašā vadlīnijā.

4.6 Ievērojami panākumi ir gūti Eiropas Sociālā fonda ietvaros, īpaši saistībā ar nodarbinātības un apmācības politiku. Darbs šajā jomā galvenokārt veltīts sieviešu piekļuves darba tirgum un viņu līdzdalības un stāvokļa šajā tirgū uzlabošanai (E ass), kā arī veidiem, kā apvienot darba un ģimenes dzīvi. Šajā jomā jau šobrīd vērojami rosinoši sasniegumi. Tādējādi ESF ir pievērsies Eiropadomes Lisabonā (2000. g.) noteiktajiem kvantitatīvajiem uzdevumiem, saskaņā ar kuriem sieviešu nodarbinātībai jāpieaug no 51 % (2000. g.) līdz 60 %; un Eiropadomes Barselonā (2002. g.) pieņemtajiem uzdevumiem, saskaņā ar kuriem pirmskolas pakalpojumi jānodrošina 90 % bērnu no triju gadu vecuma līdz skolas vecumam un vismaz 33 % bērnu, kas jaunāki par trijiem gadiem (līdz 2010. gadam).

4.7 Tomēr pasākumiem darba kvalitātes un karjeras iespēju uzlabošanā, kas rosina sievietes uzņemt darbu, mazina algu starpību un sekmē sieviešu stāvokli jauno tehnoloģiju nozarē, ir tikai gadījuma raksturs. Attiecībā uz darba/dzīves līdzsvaru ir daži projekti, kas uzlabo bērnu aprūpes struktūras, toties ļoti nedaudzi pasākumi, kas skaidri un nepārprotami saistīti ar gados vecu cilvēku vai ģimenes apgādājamo aprūpi.

4.8 Dzimumu jautājumiem veltītā attiecība pārējos fondos joprojām ir visai pieticīga, īpaši tajos, kas saistīti ar lauksaimniecību un zivsaimniecību — nozarēm, kurās tradicionāli sieviešu īpatsvars nav liels, pat neraugoties uz to, ka sievietēm ir aktīva loma šo nozaru attīstībā. Tāpēc šajās jomās saglabājas milzīga nevienlīdzība, un sieviešu ieguldījums sabiedrībā, ieskaitot vides aizsardzības pilnveidošanu, joprojām ir nepietiekami novērtēts.

4.9 ES politiku atbalsta dažādas īpašas finansēšanas programmas un iniciatīvas, piemēram, NOW (nodarbinātība) attiecībā uz darba tirgu, STOP sadarbības veicināšanā, lai apkārotu sieviešu un bērnu tirdzniecību, DAPHNE informācijas un aizsardzības uzlabošanā vardarbības upuriem un Sievietes un zinātne (pētniecības un attīstības pamatprogramma) jauno tehnoloģiju nozarē. Pamatstratēģija ir paredzēta arī, lai stiprinātu dzimumu kā galvenā virziena noteikšanu dažādās Kopienas iniciatīvās, tādās kā *Equal*, *Interreg*, *Urban*, *Leader*, kā arī *Leonardo*, *Socrates*, *Youth and Culture* kultūras nozarē.

4.10 Komisijas ziņojumā par vienlīdzību starp vīriešiem un sievietēm (COM(2004) 115 final) atzīmēts, ka šajā jomā jau eksistē visai plaša ES juridiskā sistēma⁽¹⁾, kas balstās uz izvērtētām precedentu tiesībām. Ir izstrādāts priekšlikums arī atsevišķai direktīvai par vienlīdzīgas izturēšanās pret sievietēm un vīriešiem principa ieviešanu piekļuvē precēm un pakalpojumiem un to apgādē, kurā jāapvieno un jāstandartizē attiecīgie esošie tiesību akti.

4.11 Savā neseno sanāksmē Nīderlandes prezidentūras laikā, Eiropas nodarbinātības un sociālo lietu ministri attiecībā uz atsevišķas direktīvas sastādīšanu par vienlīdzīgu izturēšanos atzīmēja, ka jomas, kurās visvairāk nepieciešama darbība, ir algu paritāte, vienlīdzīga piekļuve darbam, vienlīdzīgas tiesības attiecībā uz sociālās aizsardzības sistēmām, mācību un karjeras iespējas un pierādīšanas pienākums dzimumu diskriminācijas lietās.

⁽¹⁾ Direktīvas par vienlīdzīgu izturēšanos pret vīriešiem un sievietēm attiecībā uz piekļuvi nodarbinātībai, arodapmācībai un virzīšanai, un darba apstākļiem (Padomes Direktīva 2002/73/EK, ar ko groza Direktīvu 76/207/EEK); Direktīva par vienlīdzīgu apmaksu (75/117/EEK); Direktīva par vienlīdzīgu izturēšanos sociālās nodrošināšanas jautājumos (79/7/EEK), vienlīdzīgu izturēšanos darba sociālās nodrošināšanas programmās (86/378/EEK) un vienlīdzīga izturēšanās pret vīriešiem un sievietēm, kuri ir pašnodarbināti (86/613/EEK); kā arī direktīvas par veselības aizsardzību un drošību darbā attiecībā uz darba ņēmējām-grūtniecēm un darba ņēmējām, kuras baro bērnu ar krūti (92/85/EEK), darba laika organizāciju (93/104/EK), bērna kopšanas atvaļinājumu (96/34/EK), pierādījuma smagumu lietās par diskrimināciju, kas balstīta uz dzimumu (97/80/EK), un nepilnu darba laiku (97/81/EK).

4.12 Priekšlikumu direktīvai, ar ko ievieš vienlīdzīgas izturēšanās pret sievietēm un vīriešiem principu piekļuvē precēm un pakalpojumiem un to apgādē (2003/0265 (CNS)), izskatījusi arī EESK⁽¹⁾, kas noteikusi konkrētus galvenos trūkumus, kuri jānovērš bez kavēšanās.

4.13 Turklāt pēc Pekinas Darbības programmas pieņemšanas un pēc Lisabonas Padomes dažu pēdējo gadu laikā apkopots vairāk statistikas par dzimumiem, daļēji pateicoties jaunu radītāju ieviešanai (piemēram, attiecībā uz lēmumu pieņemšanas procesiem, darba tirgu vai sadzīves vardarbību), kas ļauj efektīvi analizēt problēmas un novērot politikas un pasākumu ietekmi. Tāpēc panākumi ir jau redzami attiecībā uz statistiku, lai gan vēl joprojām daudz kas ir darāms, ja vēlamies ieviest nopietnu pārraudzību dažādās jomās. Precīzu gūto panākumu apjomu iespējams apstiprināt tikai tad, ja notiekošās parādības un procesus ir iespējams kvantitatīvi un kvalitatīvi pārbaudīt un analizēt.

4.14 No otras puses, dzimumu budžeti — t. i., dzimumu jautājuma iesaistīšana budžeta procedūrā — joprojām tik pat kā nepastāv ne Eiropas līmenī, ne dalībvalstīs. Dzimumu dimensijas ieviešana ikvienā budžeta plānošanas līmenī nozīmē atzinumu, ka vadītāju lēmumi nav vis neitrāli, bet gan tiem ir atšķirīga ietekme uz vīriešiem un sievietēm; šajā nozīmē *dzimumu budžeta sastādīšana* ir arī instruments, ar ko izvērtēt politikas, finansēšanas un nodokļu ietekmi uz vīriešiem un sievietēm.

4.15 Diemžēl, lai gan Kopienas politika sieviešu atbalstam ir jau uzsākta, joprojām ir nepieciešama dalībvalstu, kuras ir galvenās šo politiku īstenošanā, pozitīva darbība un milzīga pūles, lai nodrošinātu mērķu sasniegšanu.

4.16 Lai gan sieviešu bezdarbs Eiropā ir samazinājies uz 55,6 %, Lisabonas Padomes izvirzītais mērķis vairākās valstīs joprojām šķiet tāls. Sievietes ir palielinājušas vājākās darba ņēmēju kategorijas rindas, kur nodarbinātība ir nestabila, bieži nav sociālās aizsardzības sistēmas. Daudzās valstīs starp vīriešiem un sievietēm turpina pastāvēt vai saasinās būtiska algu diskriminācija, un gan vertikāla, gan horizontāla noslāņošanās joprojām ir bēdīgi slavena realitāte. Kā jau atzīmēts, pat attiecībā uz darba/dzīves līdzsvaru pasākumi izrādās vērsti tikai un vienīgi uz bērnu aprūpi; tikpat kā nekas netiek darīts, lai

atbalstītu citu ģimenes locekļu aprūpi, un tikai dažas valstis ir ieviesušas pasākumus, lai rosinātu bērna kopšanas atvaļinājuma piešķiršanu arī strādājošiem tēviem.

4.17 Ievērojamas atšķirības pastāv arī attiecībā uz lēmumu pieņemšanu. Iedomājieties kaut vai to vien, ka ES līmenī Eiropas Komisijas Komisāru kolēģiju veido 22 vīrieši un septiņas sievietes (tikai 24 % no kopējā skaita) un Parlamentā ir 510 vīriešu un 222 sievietes (tikai 30 % no kopējā skaita). Situācija nav labāka arī nacionālajā līmenī: vidējā procentuālā sieviešu attiecība nacionālajos parlamentos nav pat 25 %, un valdībās šī attiecība tik tikko pārsniedz 20 %.⁽²⁾ Sievietes ir jo īpaši mazā skaitā pārstāvētas EESK (tikai 79 no Komitejas locekļu kopskaita, kas ir 317) (tikai 25 %).

5. Eiropas Savienība un trešās valstis: starptautiskā sadarbība un tirdzniecība sieviešu stāvokļa uzlabošanai

5.1 Vienlīdzīgu iespēju problēma vīriešiem un sievietēm tagad ir pilnībā ņemta vērā arī Eiropas Savienības sadarbības un attīstības politikā: Komisijas Paziņojums (COM(95) 423 final) (1995. gada 18. septembris), kam sekoja Padomes Rezolūcija par dzimumu jautājumu iekļaušanu sadarbībā attīstības jomā (1995. gada 20. decembris), veidoja pamatu sākotnējās regulas pieņemšanai 1998. gadā (Padomes 1998. gada 22. decembra Regula (EC) Nr. 2836/98), kas tagad pagarināta periodam no 2004. gada līdz 2006. gadam. Jaunais teksts (Nr. 806/2004) nostiprina mērķus — atbalsts dzimumu vienlīdzības jautājumu iesaistīšanai visās politikās un īpašu pasākumu pieņemšana, lai veicinātu vienlīdzīgas iespējas kā būtisku ieguldījumu nabadzības samazināšanā pasaulē — un nosaka kā prioritātes resursu un pakalpojumu sievietēm novērošanu, jo īpaši attiecībā uz izglītību, nodarbinātību un līdzdalību lēmumu pieņemšanas procesos. Uzsvērts arī atbalsts valsts un privātajiem pasākumiem dzimumu vienlīdzības veicināšanā.

5.2 Darbības programma dzimumu vienlīdzības iesaistīšanai Kopienas sadarbībā attīstības jautājumā (2001. — 2006.)⁽³⁾ ir paredzēta, lai novērstu plaisu starp noteiktajiem principiem un praksi, pamatojoties uz konkrētu stratēģiju un prioritāro jomu noteikšanu: makroekonomikas politikas atbalsts, lai mazinātu nabadzību, un sociālās attīstības programmas veselības aizsardzībā un izglītībā; pārtikas drošība un ilgtspējīga lauku attīstība; transports; institucionālas kapacitātes veidošana un laba pārvaldība; tirdzniecība un attīstība, sadarbība un reģionālā integrācija; atbalsts dzimumu kā galvenā virziena izvirzīšanai visos projektos un programmās kā reģionālajā, tā nacionālajā līmenī; instrumentu un atbilstošas apmācības nodrošināšana Eiropas Komisijas personālam dzimumu vienlīdzības jautājumos.

⁽¹⁾ Skatīt Atzinumu ...

⁽²⁾ Eiropas Komisijas Nodarbinātības un sociālo lietu ģenerāldirekcija dati, uz 2004. gada 29. septembri

⁽³⁾ COM(2001) 295 final

5.3 Programmas dokuments 2005. un 2006. gadam *Dzimumu vienlīdzības veicināšana sadarbībā attīstības jautājumā* nosaka šādas prioritārās darbības jomas: pozitīvas attieksmes un uzvedības veicināšana pusaudžu vidū, lai cīnītos pret vardarbību, kas vērsta pret meitenēm un sievietēm; apmācību un metodoloģiskā atbalsta nepieciešamība ieinteresētajām pusēm partnerības valstīs.

5.4 Eiropas Komisija atbalsta darbību un projektus dzimumu vienlīdzības uzlabošanā, divpusēji un reģionāli sadarbojoties ar Rietumbalkānu, Austrumeiropas un Centrālāzijas, Vidusjūras, Āfrikas, Karību un Klusā okeāna un Latīņamerikas valstīm. Pārējais finansiālais atbalsts tiek piešķirts, pamatojoties uz tēmu, nevis uz ģeogrāfiju.

5.5 Kotonū līgums, kas 2000. gada 23. jūnijā parakstīts ar AKK (Āfrikas-Karību-Klusā okeāna) valstīm, iezīmē svarīgu punktu arī ES attiecību ar trešajām valstīm attīstībā. Šis līgums, kurš atspoguļo saikni, kāda pastāv starp politiku, tirdzniecību un attīstību, ievieš sociālo dimensiju, arī veicinot pilnīgu nevalstisko ieinteresēto pušu, ieskaitot pilsonisko sabiedrību, līdzdalību attīstības stratēģijās. Arī dzimumu vienlīdzība ir noteikta kā viens no līguma caurviju jautājumiem un tāpēc ir sistemātiski ņemama vērā (8. un 31. pants). Ļoti pozitīvs pavērsiens ir tas, ka nevalstiskās ieinteresētās puses tagad piedalīsies dažādās nacionālās stratēģijas dokumentu programmēšanas fāzēs, un mēs ceram, ka īpaša uzmanība šajā gadījumā tiks pievērsta sieviešu organizāciju iekļaušanai.

Līgums sniedz Komitejai nepārprotamas pilnvaras konsultēt ekonomisko un sociālo interešu grupas, tādējādi formalizējot savu privilēģētā sarunu biedra lomu.

5.6 Pilnībā panākt sieviešu iekļaušanu un aktīvu iesaistīšanu attīstības politikā neapšaubāmi būs grūts un ilgstošs process, taču mēs uzskatām, ka ir svarīgi, lai visas Eiropas institūcijas uzturētu augstu ieinteresētības līmeni, lai tas, kas noteikts uz papīra, tiktu realizēts konkrētos pasākumos.

5.7 No šī viedokļa, mūsuprāt, ir svarīgi, lai Kopenas ekonomikas un sociālās kohēzijas politika tiktu izvirzīta kā paraugs, ko iespējams eksportēt visā pārējā pasaulē un ES, lai veicinātu un piemērotu sociālās kohēzijas principus starptautiskajā līmenī ar ES attiecību ar trešajām valstīm starpniecību.

5.8 Viena lietderīga pieeja noteikti varētu būt īpašu klauzulu ietveršana tirdzniecības un sadarbības līgumos vai pat pozitīvu darbību uzsākšana tajās valstīs, kas respektē sieviešu tiesības.

5.9 Lai gan tirdzniecības liberalizācija ir ievērojami palielinājusi sieviešu nodarbinātību jaunattīstības valstīs, tā bieži ir arī

novirzījusi sievietes to darba ņēmēju kategorijā, kuru nodarbinātība ir nepastāvīga, prasa mazāk prasmju, ir sliktāk apmaksāta un kurā nav nekādas sociālās aizsardzības sistēmas. Turklāt tirdzniecības liberalizāciju bieži pavada strukturālas reformas, ko ierosina vai uzliek starptautiskas organizācijas, kuras atbilstošu sociālās aizsardzības mehānismu trūkuma dēļ rada īpaši smagu slogu iedzīvotāju vājākajām grupām, kurās sievietes bieži ir vairākumā.

5.10 Šīs politikas, jo īpaši tirdzniecības politika tomēr, šķiet, ļoti maz ņem vērā dzimumu vienlīdzības jautājumus. Ievērojot to, ka tās nekādā gadījumā nav neitrālas, ka tām, pat gluži otrādi, bieži ir negatīva ietekme jo īpaši uz sievietēm, un ka valsts ekonomiskajā attīstībā nevar neņemt vērā sociālās vienlīdzības jautājumu, būtu lietderīgi, ja (1) šādas politikas apspriestu, ņemot vērā dzimumu vienlīdzības jautājumu, un (2) ieviestu sistēmas šo politiku ietekmes novērošanai makro- un mikroekonomikas līmenī.

6. Secinājumi un darba priekšlikumi

Šobrīd Eiropas institūciju izveidotā sadarbība ir panākusi ievērojamus rezultātus aktīvu politiku izstrādāšanā, lai palīdzētu sievietēm, kā arī īpašu programmu un projektu izstrādāšanā, kas sekmējuši sieviešu līdzdalību darba tirgū, viņu tiesību aizstāvību un viņu dzīves apstākļu uzlabošanu. EESK atzīmē, ka tomēr joprojām ir daudz jomu, kurās jāveic konkrēta darbība:

- Sieviešu līdzdalība un pārstāvniecība lēmumu pieņemšanas procesos joprojām ir pārlietu zema gan Eiropas institūcijās, gan nacionālajā, reģionālajā un vietējā līmenī lielākajā daļā dalībvalstu; tā ir jārosina visos līmeņos, un jāapsver arī kvotu sistēmas ieviešana.
- Apmācības pasākumi, lai sekmētu dzimumu vienlīdzības jautājuma attiecināšanu uz visām jomām, jāievieš gan institūcijās, gan dalībvalstīs visos līmeņos, sākot no lēmumu pieņemšanas līdz pat politikas un stratēģijas īstenošanai.
- Mērķtiecīgas dzimumu izpētes un novērtējums kā arī statistikas un specifiski indikatori ir būtiski problēmjautājumu noteikšanā, darbības stratēģiju un politiku uzlabošanā, kā arī to ietekmes efektīvā izvērtēšanā; ir nepieciešams turpināt vākt neapkopotus datus un noteikt jaunus rādītājus.
- Resursi, kas iedalīti sieviešu veicināšanai visos ES fondos un finanšu instrumentos un dalībvalstīs, ir rūpīgi jākvantificē, arī un jo īpaši rosinot un veicinot *dzimumu budžeta veidošanu (Gender-Budgeting)*.

- Tomēr vissvarīgākais pamatnosacījums ir vienlīdzīgu tiesību nodrošināšana attiecībā uz piekļuvi izglītībai un apmācībām sievietēm, kā aicināts Tūkstošgades attīstības mērķu 3. mērķī.
- Attiecībā uz struktūrfondiem plašāk jāievieš pasākumi, kas palīdzētu sievietēm lauksaimniecības (ELVGF) uz zivsaimniecības (ZGF) nozarēs un iespējami būtu saistīti ar vides aizsardzību, vēl vienu jomu, kurā Kopienas uz dzimumu jautājumu attiecināmā politika ir visai vāja.
- Jauns impulss jādod politikai, kas rosinātu sieviešu uzņēmējdarbību un palielinātu sieviešu klātbūtni jauno tehnoloģiju nozarē.
- Jāpastiprina apmācības pasākumi uz zināšanām balstītas sabiedrības jomā, lai tā nekļūtu par tālāku sieviešu izslēgšanas un diskriminācijas jomu, kas pretēji var sniegt lielu ieguldījumu Lisabonas stratēģijas ietvaros uzstādīto mērķu sasniegšanā.
- Vispārīgāk runājot, ir nepieciešami turpmāki pasākumi darba tirgū, lai apkarotu vertikālo un horizontālo noslāņošanu un novērstu visus šķēršļus, kas traucē sasniegt patiesu vienlīdzību; dalībvalstīm sadarbībā ar sociālajiem partneriem jānosaka īpaši, kvantificējami mērķi un uzdevumi. Attiecībā jo īpaši uz algu diskrimināciju dalībvalstīm jāuzsāk daudzpusējas pieejas piemērošana, kā noteikts Padomes vadlīnijās dalībvalstu nodarbinātības politikai⁽¹⁾, kas ietver izglītību un apmācību, darbu klasifikāciju un apmaksas sistēmu, un kultūras stereotipus kā šīs problēmas pamata dimensijas.
- Pasākumos, kas paredzēti darba un ģimenes dzīves līdzsvarošanai, lielāka uzmanība jāvērs uz aprūpes sniegšanu vecāka gadagājuma radniekiem, jo īpaši ņemot vērā iedzīvotāju novecošanu, neaizmirstot arī bērnu aprūpes jomu.
- Lai sekmētu vienlīdzīgas iespējas starp vīriešiem un sievietēm, jārosina un jāuzlabo investīcijas valsts pakalpojumos, jo īpaši skolu un universitāšu izglītībā, veselības aprūpē un labklājības pakalpojumos.
- Ir jāuzsāk imigrācijas un patvēruma politika un politika, kas veicina sieviešu-migrantu integrāciju, kā arī pasākumi, lai

palīdzētu sievietēm, kas bijušas konfliktu, diskriminācijas un vardarbības upuri savas izcelsmes valstī, un tas jādara arī dalībvalstīs.

- Jāpieliek pūles, lai apkarotu sieviešu un bērnu tirdzniecību.
- Ciktāl tas saistīts ar tirdzniecības un attīstības politiku, ir nepieciešams izveidot tādu politiku, kas attiektos uz sabiedrību kopumā un jo īpaši uz sieviešu lomu; ieinteresētās sieviešu grupas pilnībā jāiesaista attīstības politikas veidošanā un nacionālās stratēģijas dokumentu sastādīšanā attiecīgajās valstīs; īpaši svarīgi ir palielināt arī īpašo finansējumu sievietēm, lai tādējādi uzlabotu viņu ekonomisko un sociālo stāvokli.
- Jānovēro tirdzniecības līgumu un attīstības politikas ietekme, ieskaitot mikroekonomikas līmeni, paredzot īpaši to ietekmes uz vājāko sociālo grupu dzīves apstākļiem analīzi un ņemot vērā dzimumu atšķirības.
- Jāveicina Komisijas un tās delegāciju nozīme, lai veicinātu to ietekmi cilvēktiesību ievērošanas nodrošināšanā un līdz ar to arī sieviešu aizsardzības nodrošināšanā, ja ir pārkāptas viņu tiesības.
- Delegācijām jāuzliek īpaša atbildība par dzimumu jautājumu *iesaistīšanas* visās jomās veicināšanu.
- Eiropas Savienībai jāliek lietā visa sava ietekme, lai pārliecinātu pēc iespējas vairāk valstu ratificēt un ieviest starptautiskos līgumus, kam ir pozitīva ietekme uz sieviešu stāvokli, jo īpaši Starptautisko konvenciju par sieviešu visu veidu diskriminācijas likvidēšanu un Fakultatīvo protokolu, un nodrošināt to, lai valstu parakstītāju iesniegtie iebildumi tiktu atsaukti.

Komiteja apņemas izpētīt sieviešu lomu jaunajās dalībvalstīs.

Ņemot vērā Komitejas lomu, tās atbildību attiecībā uz pilsonisko sabiedrību, tās mērķus un pieredzi, kas gūta nepārtrauktā to jautājumu novērošanā, kas saistīti ar dzimumu vienlīdzību, būtu lietderīgi, ka Komiteja tiktu pārstāvēta Eiropas Savienības Komisijas delegācijā Apvienoto Nāciju Organizācijas Sieviešu stāvokļa komisijas (SSK) 49. sesijā.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Padomes 2003. gada 22. jūlija Lēmums par vadlīnijām dalībvalstu nodarbinātības politikai (OV L 197/13)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Zaļo grāmatu — Iepirkumi aizsardzības jomā

(COM(2004) 608 final)

(2005/C 221/12)

Saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu Komisija 2004. gada 23. septembrī nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Zaļo grāmatu — Iepirkumi aizsardzības jomā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai sagatavot atzinumu par minēto tēmu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, EESK savā 414. plenārajā sesijā (2005. gada 9. februāra sanāksmē) par ģenerālreferentu iecēla **Wilkinson kgu**. Tajā pašā sanāksmē EESK ar 96 balsīm "par", un 9 "atturoties" pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

1.1 Zaļā grāmata par iepirkumu aizsardzības jomā (COM(2004) 608 final) ir viens no pasākumiem, kas ietverts 2003. gada marta Komisijas paziņojumā "Ceļā uz Eiropas Savienības politiku aizsardzības aprīkojuma jomā", par kuru komiteja jau ir sniegusi komentārus 2003. gada septembrī ⁽¹⁾.

1.2 Eiropas Aizsardzības aprīkojuma tirgus (*European Defence Equipment Market (EDEM)*), faktiski ir tikai iekšējā tirgus daļa, kas aptver konkrēto sektoru. Zaļās grāmatas mērķis ir veicināt atvērtāka un pārskatāmāka ES aizsardzības aprīkojuma iekšējā tirgus pakāpenisku izveidi, ievērojot sektora īpatnības. Tādējādi tiktu nostiprināta aizsardzības rūpniecība, palielināta tās konkurētspēja un rentabilitāte un sniegts atbalsts Eiropas Savienības militāro resursu attīstībai Eiropas Drošības un aizsardzības politikas (EDAP) ietvaros saskaņā ar Kopējo ārpolitikas un drošības politiku (KĀDP).

1.3 Padome 2004. gada 12. jūlijā apstiprināja Eiropas Aizsardzības aģentūras (EAA) izveidi, lai "nodrošinātu atbalstu dalībvalstīm to darbā Eiropas aizsardzības spēju pilnveidošanai krīžu pārvarēšanas jomā un EDAP stiprināšanai šobrīd un nākotnē". Minētā aģentūra jau ir uzsākusi darbu. EAA ⁽²⁾ darbība ir virzīta uz Eiropas aizsardzības rādītāju uzlabošanu, novēršot pašreizējo sadrumstalotību un veicinot vienotu pieeju.

1.4 "Aizsardzības rādītāji ietver vajadzīgo" iespēju pieejamību rentablā veidā atbilstoši paredzētajiem uzdevumiem un

doktrīnu minēto uzdevumu uzsākšanai. Tie ietver arī iespējami maksimālas savietojamības nodrošināšanu. Šobrīd 25 dalībvalstis kopumā aizsardzības vajadzībām tērē aptuveni 160 miljardus *euro* gadā, no tiem aptuveni 20 % tiek izmantoti aprīkojuma iepirkšanai (tajā skaitā arī izpētei un attīstībai, preču iegādei un atbalstam) ⁽³⁾.

2. Vispārējās piezīmes

2.1 Zaļajā grāmatā aplūkoti jautājumi attiecas uz aizsardzības aprīkojuma iepirkuma sistēmu uzlabošanas iespējām 25 dalībvalstīs. Būtisku progresu iespējams panākt vienīgi tad, kad būs skaidri definēti pārējie "aizsardzības rādītāji" (skat 1.4. punktu) elementi ⁽⁴⁾. Šajā nozarē ir īpaši izteikta nepieciešamība pēc skaidri formulētām vadlīnijām, saskaņotām prasībām un procesa nepārtrauktības. Komiteja atzinīgi novērtē iniciatīvu, jo tā uzskatāma par daļu no procesa, kas virzīts uz stabilākas EDAP izveides uzsākšanu pārredzamā un konkurētspējīgā tirgū.

2.2 Augstu vērtējama arī Eiropas Aizsardzības aģentūrai paredzētā vadošā loma. Būs nepieciešama skaidra vienošanās par EAA un citu aizsardzības aprīkojuma tirgus jomā iesaistīto pušu lomu ⁽⁵⁾, un EESK paredz, ka attīstības gaitā samazināsies šo organizāciju individuālā loma. Pirms jebkādu izmaiņu ieviešanas tomēr jāņem vērā no OCCAR ⁽⁶⁾ pieredzes gūtā mācība (šī organizācija veic projektu faktisko vadību, ieskaitot līgumslēgšanas jautājumus).

⁽¹⁾ 2004. gada 14. janvāra OV EK C 10/1

⁽²⁾ EAA paredzētas četras funkcijas; aizsardzības spēju attīstība, sadarbība bruņojuma jomā, Eiropas aizsardzības tehnoloģiskā un rūpnieciskā bāze un aizsardzības aprīkojums un izpēte un tehnoloģija.

⁽³⁾ Kā esam norādījuši atzinumā par COM(2003) 113 final, kopējie ES izdevumi veido aptuveni 40 % no attiecīgajiem ASV izdevumiem, tomēr aptver tikai aptuveni 10 % no operatīvajām vajadzībām.

⁽⁴⁾ Piemēram, Komiteja atzīmē neseno EAA vadītāja paziņojumu (2004. gada septembrī), kurā teikts, ka ES bruņotie spēki nav pielāgoti mūsdienu pasaulei, tajā pastāvošajiem konfliktiem un draudiem un kurā tiek atzīmēta nepieciešamība iegādāties vairāk progresīvo tehnoloģiju aprīkojuma.

⁽⁵⁾ Piemēram, Kopīgas sadarbības organizācija bruņojuma jautājumos (OCCAR), Rietumeiropas bruņojuma grupa (WEAG) un Nodomu protokola valstis.

⁽⁶⁾ OCCAR ir kopīgas sadarbības organizācija bruņojuma jautājumos, kurā šobrīd ietilpst 5 ES dalībvalstis.

2.3 Mēs piekrītam, ka aizsardzības aprīkojuma iepirkuma procesa uzsākšana (un pielietotās procedūras) katrā dalībvalstī ir atšķirīga un ka izmaiņas, visticamāk, netiks ieviestas vienlīdz ātri. Mēs piekrītam, ka būtu lietderīgi izveidot vienotāku pamatu iepirkuma procesam aizsardzības jomā un ka to var veikt relatīvi ātri, ņemot vērā visu dalībvalstu vienošanos un sadarbību.

2.4 EESK piekrīt, ka ir nepieciešams mazināt aizsardzības aprīkojuma tirgus sadrumstalotību, palielināt tā konkurētspēju un pārredzamību, kas ir obligāts priekšnoteikums stabilas ES aizsardzības rūpniecības nodrošināšanai un nostiprināšanai, kā arī rentabla iepirkuma procesu un atbilstošu aizsardzības spēju īstenošanai.

2.5 Zaļās grāmatas 2. punktā aprakstīto aizsardzības preču un pakalpojumu tirgus īpatnību analīze ir labs pamats tirgus izvērtēšanai un norāda uz vairākām šim tirgum raksturīgām grūtībām.

2.6 Tomēr EESK vēlas uzsvērt, ka jebkura aizsardzības rūpniecības pārstrukturēšana ir attiecīgās nozares ietvaros risināms jautājums, ņemot vērā faktisko situāciju tirgū (⁷). Tam par iemeslu ir fakts, ka lielākie nozares uzņēmumi ir starptautiski, neskatoties uz to, ka to klienti ir konkrētas valstis. Turklāt dalībvalstīs pastāv atšķirīgas rūpniecības stratēģijas, un aizsardzības rūpniecība ir tikai daļa no tām.

2.7 Lai rūpniecība (gan aizsardzības, gan citas nozares) funkcionētu efektīvi, būtu rentabla un uzrādītu pozitīvus ekonomiskos rezultātus, jāizvairās no pārlieku liela regulatīvo procedūru skaita.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Jāprecizē, uz kurām aizsardzības aprīkojuma iepirkuma procesa daļām attieksies pieņemtie noteikumi. Bez aprīkojuma iepirkšanas jāizvērtē arī izpētes un attīstības, uzturēšanas, remonta, modifikācijas un apmācības aspekti, kas ietver "īpašumtiesību" izmaksas; parasti šie pakalpojumi izmaksā vairāk kā aprīkojuma iepirkums.

(⁷) Ņemot vērā aizsardzības tirgus īpašās iezīmes un nepieciešamību pārvaldīt maksājumus valstu finanšu režīma ietvaros, dalībvalstīm tomēr nenoliedzami būs nozīmīga loma aizsardzības aprīkojuma attīstības veicināšanā.

3.2 296. pants

3.2.1 EESK piekrīt, ka arī turpmāk būs nepieciešami atbrīvojumi no ES noteikumiem par valsts iepirkumu, kas piešķirti saskaņā ar ES Līguma 296. panta nosacījumiem, lai atļautu dalībvalstīm atkāpties no minētajām normām, ja tas nepieciešams attiecīgo valstu būtisku drošības interešu aizsardzībai.

3.2.2 Komisijai būtu jānorāda aprīkojuma, attiecībā uz kuru šī atkāpe izmantota 5 gadu laikā, vērtība (kā procentuālā daļa no ES kopējiem izdevumiem aizsardzības aprīkojuma iegādei). Tādējādi tiktu izstrādāti kritēriji, kas palīdzētu izvērtēt progresu.

3.2.3 Problēma ir tā, ka šādas atkāpes vairākās dalībvalstīs ir kļuvušas gandrīz par normu, un tas acīmredzami nav savienojams ar vienotā tirgus būtību. EESK atbalsta Komisijas nostāju, ka šajā jomā nepieciešamas izmaiņas. Problēmas varētu radīt 296. panta piemērošana atbilstoši iepriekšējās lietās pieņemtajiem lēmumiem (⁸), vienlaicīgi saglabājot iespēju atkāpties no vispārējiem valsts iepirkuma noteikumiem. Dalībvalstīm jābūt gatavām pamatot (nepieciešamības gadījumā — juridiski) savas pieļautās atkāpes. Diskusijā nepieciešams uzsvērt lielākas konkurences un pārskatāmības priekšrocības.

3.2.4 1958. gadā saskaņā ar 296. panta 2. apakšpunktu izveidotais preču saraksts, kas norāda uz 296. panta 1. apakšpunkta piemērošanas sfēru, nav praktiski pielietojams, un tādējādi tam nav reālas nozīmes atbilstīgas pieļaujamo atkāpju izmantošanas nodrošināšanā. Arī turpmāk katrs atsevišķs gadījums vērtējams pēc tā nozīmes un ietekmes, jo atsevišķos gadījumos atkāpes no normas attiecināmas pat uz pamata aprīkojumu (⁹). Turklāt, maz ticams, ka šie saraksti būs atbilstoši jaunākajiem sasniegumiem.

3.2.5 Tādējādi nav viegli noteikt, uz kurām precēm un pakalpojumiem attiecināmi 296. panta noteikumi. Pirmkārt, ir nepieciešams veikt esošā ES tiesiskā regulējuma skaidrojumu ar "interpretācijas paziņojuma" palīdzību, tādējādi veicinot tiesiskā regulējuma izpratni, kā arī pilnvērtīgāku un konsekventāku piemērošanu.

3.2.6 Tāpat kā iepirkums visi šādi paziņojumi ietekmēs vairākus citus aspektus, ieskaitot valsts atbalstu un (iespējams) vispārējās intereses pakalpojumus, un šī ietekme ir jāņem vērā.

(⁸) Lēmumu "Brēmenes lietā" (1999/763/63 (OV L 301/8, 1999. gada 24. novembrī) un "Koninklijke Schelde Groep" (OV L 14/56, 2003. gada 21. janvārī) var minēt kā skaidra formulējuma trūkuma piemērus.

(⁹) Jāatzīmē, ka pat šķietami vienkāršs aprīkojums, piemēram, apģērbs, var būt saistīts ar modernu un attīstītu tehnoloģiju izmantošanu.

3.2.7 Mēs uzskatām, ka "sarunu procedūra" ar iepriekšēju paziņojuma publicēšanu būtu piemērota tajos aizsardzības aprīkojuma iepirkuma gadījumos, kad nav piemērotas "atklātas" vai "ierobežotas" iepirkuma metodes. Tomēr šo viedokli vēl būs nepieciešams atkārtoti izvērtēt tad, kad būs gūta pieredze darbā ar "interpretācijas paziņojumu".

3.2.8 Pastāv uzskats, ka paziņojums izmantojams vienīgi kā starpposma dokuments līdz brīdim, kad tiks izstrādāta speciāla direktīva (vai cits specifisks tiesisks dokuments). EESK uzskata, ka pēc tam, kad tiks sagatavots un apstiprināts "interpretācijas paziņojums", nepieciešamība pēc jauna likumdošanas dokumenta vērtējama, pamatojoties uz tā ietekmi. Mēs atbalstām drīzu un ātru rīcību minētā paziņojuma izstrādē.

3.2.9 Pastāv vēl viena iespēja, kas nav minēta Zaļajā grāmatā, proti, izveidot dalībvalstu "ētikas kodeksu", kuru valstis varētu izmantot kā vēl vienu Eiropas aizsardzības aprīkojuma tirgus izveides līdzekli. Ņemot vērā, ka šī joma ietilpst dalībvalstu atbildības lokā, minēto iespēju varētu izvērtēt, iesaistot EEA kā koordinatoru. Šāda kodeksa izpilde un uzraudzība varētu radīt zināmas grūtības, un tajā būs nepieciešams iestrādāt iekšējā tirgus aspektus.

3.3 Paziņojumu par konkursu publicēšana

3.3.1 Izteiktā nepieciešamība izveidot centralizētu formātu un sistēmu paziņojumu par konkursu (iepirkuma procesa uzsākšanu) publicēšanai nav pārlicinoša. Ja aizsardzības aprīkojums principiāli uzskatāms par iekšējā tirgus daļu (lai gan tam ir iespējamas lielākas atkāpes no tiesiskajām normām), tam piemērojami tādi paši nosacījumi kā citām kategorijām. Tas būs saistīts ar dažādām sistēmām un bieži sastopamām problēmām, piemēram valodas problēmām. Pamatojums centralizētas publicēšanas sistēmas ieviešanai ir vājš.

3.3.2 Potenciālās problēmas saistītas ar konfidencialitātes prasību ievērošanu un kompensācijas darījumiem (*offset*), kas aizsardzības aprīkojumam raksturīgāki nekā citām precēm un pakalpojumiem, kā arī ar piegādes drošību, jo pēc līguma piešķiršanas ir grūti mainīt piegādātājus vai darbu izpildītājus. Par visām minētajām jomām atbildība jāuzņemas pašām dalībvalstīm, tomēr vispārēji vadoši norādījumi no Komisijas puses varētu būt noderīgi.

3.4 Divējāds pielietojums

3.4.1 Mūsdienās bieži vien ir gandrīz neiespējami definēt uzņēmumu kā "aizsardzības aprīkojuma ražotāju". Lielai daļai aprīkojuma ir divējāds pielietojums un šo preču īpatsvars pieaug. Tas vērtējams pozitīvi no vairākiem aspektiem, piemēram, apjomradīto ietaupījumu rezultātā var tikt panāktas konkurētspējīgākas cenas un lielākas iespējas garantēt piegādes drošību.

3.4.2 Ieguldījumam aizsardzības aprīkojuma izpētes un tehniskās attīstības jomā ir būtiska nozīme un pielietojums arī citām (civilām) vajadzībām. Tādēļ ir svarīgi nodrošināt, lai resursiem, kas ieguldīti aizsardzības izpētes un tehniskās attīstības darbā, nepiemērotu pārāk neelastīgu režīmu.

3.4.3 Mēs joprojām uzskatām, ka vēl daudz jāstrādā, lai maksimāli paaugstinātu aizsardzības aprīkojuma jomā nepieciešamās saskaņotības un precizitātes vērtību, kā minēts mūsu agrāk sagatavotajā dokumentā par aizsardzības aprīkojumu ⁽¹⁰⁾.

3.5 Eiropas Aizsardzības aģentūra (EAA)

3.5.1 Mēs atzinīgi vērtējam EAA izveidi un atzīstam, ka tai var būt vadošā loma aizsardzības aprīkojuma jomā. Mēs atzīmējam, ka tā joprojām veido resursus, kas nepieciešami šīs lomas īstenošanai.

3.5.2 Svarīgs EAA uzdevums ir nodrošināt, lai ES pilnībā ievērotu NATO lomu, doktrīnu un mācību, maksimāli palielinot savienojamību un samazinot jebkādas atšķirības. Šobrīd vēl nav skaidrs, kā EAA varētu radīt pievienoto vērtību, tieši iesaistoties valsts iepirkuma procesā, bet aģentūras pieredze un zināšanas aizsardzības aprīkojuma jomā ļaus tai sniegt ieteikumus attiecībā uz valstu normatīvo aktu saskaņošanas iespējām.

3.5.3 Aģentūrai būs liela nozīme, panākot vienošanos par sadarbības bruņojuma jomā finansiālajiem aspektiem. Potenciālās grūtības varētu radīt tehniskās izpētes un attīstības izmaksu un ieguvumu sadalījums ar aizsardzību saistītās jomās, kā arī aizsardzības aspektu un vispārējo aspektu nodalīšana.

3.5.4 EAA būtu jāsniedz palīdzība valstu licencēšanas sistēmu saskaņošanas darbā tajos gadījumos, kad aizsardzības aprīkojums tiek piegādāts no vienas dalībvalsts uz citu. Šobrīd valstu procedūras ir gan atšķirīgas, gan apgrūtinošas. Aģentūra varētu arī iesaistīties darbā, lai panāktu vienošanos par kompensāciju nosacījumu (*offset arrangements*) piemērošanu, ņemot vērā, ka šie nosacījumi arī nākotnē būs būtiska iepirkuma procedūras iezīme.

3.5.5 Iespējams, ka EAA radīs iespēju panākt vienošanos valstu rūpniecības politikas jomā, ciktāl tā attiecas uz aizsardzības preču ražošanu, un noteikt elementus, kas veido "stratēģisko aprīkojumu", kura piegādi ES vēlas īstenot pati, lai samazinātu atkarību no trešajām valstīm;

⁽¹⁰⁾ Skat. 1. piezīmē minētā atzinuma 5. punktu.

3.5.6 EAA iespējams spētu rosināt dalībvalstis izvērtēt virkni jaunu iegādes metožu, piemēram, koplietošanas un kopfinansēšanas (*pooling*) un līzings iespējas, lai nodrošinātu valstu tehniskās vajadzības.

3.5.7 Tā kā EDAP var būt efektīva vienīgi tad, ja dalībvalstis izrādīs stipru politisko gribu nodrošināt ES uzdevumu izpildes iespējas, arī EAA ir zināma loma dalībvalstu rosināšanā šādai rīcībai.

4. Secinājumi

4.1 Aizsardzības aprīkojums ir tikai viena no prasībām stabilu "aizsardzības rādītāju" nodrošināšanai. Lai rūpniecība pilnvērtīgi pildītu savu uzdevumu, tai ir nepieciešamas skaidras vadlīnijas, saskaņotas prasības un procesa nepārtrauktība. Tai jāuzņemas arī atbildība par nepieciešamo pārstrukturēšanu. Nepieciešama arī pārāk apgrūtināšu regulējošo procedūru novērsšana.

4.2 Ir skaidri un nepārprotami jānorāda, uz kurām aizsardzības aprīkojuma iepirkuma procesa daļām attieksies pieņemtie noteikumi.

4.3 Arī turpmāk būs nepieciešama Līguma 296. panta noteikumu piemērošana. Lai novērstu pārāk biežu minēto noteikumu izmantošanu, Komisijai ir jāizstrādā kritēriji, pamatojoties uz pašreizējo situāciju un rezultātiem. Nav lietderīgi

saglabāt aprīkojumu un procedūru sarakstu, uz kuriem attiecināmi 296. panta noteikumi.

4.4 Pirmkārt Komisijai būtu iespējami īsā laikā jāizstrādā "interpretācijas paziņojums" par 296. panta noteikumiem. Tikai pēc tam, kad būs gūta pieredze darbā ar šo paziņojumu, būs iespējams izlemt, vai nepieciešams arī tiesisks instruments.

4.5 "Divējāda pielietojuma" aprīkojums kļūst aizvien izplatītāks, un šī tendence ir apsveicama, it īpaši, ņemot vērā militārā aprīkojuma tehniskās izpētes un attīstības pakalpojumu potenciālo pielietojumu civilām vajadzībām.

4.6 Atzinīgi vērtējama ir arī Eiropas Aizsardzības aģentūrai (EAA) paredzētā nozīmīgā loma; ir skaidri jānosaka, kāda loma ir katrai šajā jomā iesaistītajai aģentūrai.

4.7 Svarīgākās EAA funkcijas šajā jomā ir:

- nodrošināt saskaņošanu ar NATO prasībām,
- sniegt palīdzību sarunās par visiem nepieciešamajiem finanšu aspektiem,
- palīdzēt saskaņot dalībvalstīs spēkā esošās procedūras,
- sniegt ieteikumus par jauniem un progresīviem nepieciešamās kapacitātes nodrošināšanas veidiem,
- veicināt nepieciešamo politisko gribu.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, kas groza Padomes Direktīvu 91/440/EEK par Kopienas dzelzceļu attīstību

(COM(2004) 139 final — 2004/0047 (COD))

(2005/C 221/13)

2004. gada 28. aprīlī Padome nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai, kas groza Padomes Direktīvu 91/440/EEK par Kopienas dzelzceļu attīstību

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 17. janvārī. Ziņotājs bija **Chagas kgs.**

Savā 414. plenārajā sesijā (2005. gada 9. februāra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 122 balsīm "par", 53 balsīm "pret" un 12 atturoties.

1. Ievads

1.1 Šis priekšlikums veido daļu no **trešās dzelzceļu paketes**, ko Eiropas Komisija pieņēma 2004. gada 3. martā. Pārējās sastāvdaļas ir:

— priekšlikums Direktīvai par vilcienu apkalpes sertificēšanu (COM(2004) 142 final);

— priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par starptautisko dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (COM(2004) 143 final);

— priekšlikums Regulai par kompensācijas un kvalitātes prasībām attiecībā uz dzelzceļu kravas pārvadājumu pakalpojumiem (COM(2004) 144 final);

un

— Komisijas Paziņojums par turpmāku Eiropas dzelzceļu sistēmas integrāciju (COM(2004) 140 final);

— Komisijas personāla darba dokuments par pakāpenisku tirgus atvēršanu starptautiskajiem pasažieru pārvadājumu dzelzceļa pakalpojumiem (NOD(2004) 236).

1.2 **Pirmā dzelzceļu pakete** (saukta arī par infrastruktūras paketi) stājās spēkā 2001. gada 15. martā un bija iestrādājama nacionālajos tiesību aktos līdz 2003. gada 15. martam. To veido šādas sastāvdaļas:

— Direktīvas 91/440/EEK grozījums, tostarp brīva piekļuve tirgum starptautiskajiem dzelzceļa kravu pārvadājumiem Transeiropas dzelzceļa kravu pārvadājumu tīklā līdz 2003. gada 15. martam un visu starptautisko dzelzceļa kravu pārvadājumu liberalizācija līdz 2008. gada 15. martam ⁽¹⁾;

— Direktīvas par Eiropas licenci dzelzceļa uzņēmumiem darbības sfēras paplašinājums (Direktīvas 95/18/EK grozījums) ⁽²⁾;

— noteikumu, ar kuriem nosaka dzelzceļu infrastruktūras kapacitātes sadalījumu un maksas iekasēšanu par dzelzceļu infrastruktūras lietojumu un sertificēšanu attiecībā uz drošumu, saskaņošana (aizstāj Direktīvu 95/19/EK) ⁽³⁾.

1.3 2003. gada oktobrī Eiropas Komisija iesūdzēja deviņas dalībvalstis Eiropas Tiesā par to, ka tās nav paziņojušas par pirmās dzelzceļu paketes iestrādāšanu nacionālajos tiesību aktos. Līdz 2004. gada maijam joprojām nav saņemti paziņojumi no piecām valstīm un divas dalībvalstis nacionālajos tiesību aktos ir iestrādājušas tikai dažus noteikumus.

⁽¹⁾ Direktīva 2001/12/EK – OV L 75, 15.03.2001., 1. lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

⁽²⁾ Direktīva 2001/13/EK – OV L 75, 15.03.2001., 26. lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

⁽³⁾ Direktīva 2001/14/EK – OV L 75, 15.03.2001., 29. lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

1.4 **Otrā dzelzceļu pakete** tika publicēta *Eiropas Kopienas Oficiālajā Vēstnesī* 2004. gada 30. aprīlī un ir iestrādājama nacionālajos tiesību aktos līdz 2006. gada 30. aprīlim. To veido šādas sastāvdaļas:

— Direktīvas 91/440/EK grozījums: novirza brīvu piekļuvi tirgum starptautiskajiem dzelzceļa kravu pārvadājumiem uz 2006. gada 1. janvāri un nacionālo dzelzceļa kravu pārvadājumu, tostarp kabotāžas, liberalizāciju no 2007. gada 1. janvāra ⁽⁴⁾;

— Direktīva par dzelzceļu drošību Kopienā ⁽⁵⁾;

— Regula, ar ko nodibina Eiropas Dzelzceļu aģentūru ⁽⁶⁾;

— Direktīvas par ātrgaitas dzelzceļu sistēmu savienojamību (96/48/EK) un Direktīvas par standarta dzelzceļu sistēmu (2001/16/EK) ⁽⁷⁾ grozījums.

1.5 Pirmā un otrā dzelzceļu pakete nodrošināja tiesisko pamatu vienota dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgus izveidei. Pasākumi ietver piekļuvi tirgum, dzelzceļa uzņēmumu licencēšanu un drošuma sertificēšanu, piekļuvi infrastruktūrai un maksas aprēķināšanu par tās lietojumu, tiesiskas sistēmas izveidi attiecībā uz dzelzceļu drošumu un pasākumus, lai nodrošinātu dzelzceļu sistēmu tehnisko savienojamību.

1.6 Kā EESK jau norādījusi savā atzinumā par otro dzelzceļu paketi ⁽⁸⁾, šī jaunā tiesiskā sistēma rada nepieciešamību pilnībā reorganizēt šo nozari un izveidot jaunas iestādes un kompetences.

1.7 Šajā pašā atzinumā EESK norādīja arī uz Eiropas sociālo noteikumu nepieciešamību. Eiropas sociālie partneri dzelzceļa nozarē, Eiropas Dzelzceļu kopiena (CER) un Eiropas Transporta darbinieku federācija 2004. gada 17. janvārī parakstīja divus Eiropas līgumus attiecībā uz:

- 1) Eiropas vilciena vadītāja licences ieviešanu vilcieni vadītājiem, kas apkalpo starptautiskos reisus;
- 2) līgumiem par noteiktiem aspektiem starptautiskos reisus apkalpojošo vilcieni komandu nodarbinātībā.

⁽⁴⁾ Direktīva 2004/51/EK – OV L 164, 30.04.2004., 164. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽⁵⁾ Direktīva 2004/49/EK – OV L 164, 30.04.2004., 44. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003. 131. lpp.

⁽⁶⁾ Regula (EK) Nr. 881/2004 – OV L 164, 30.04.2004., 1. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽⁷⁾ Direktīva 2004/50/EK – OV L 164, 30.04.2004., 114. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

1.8 Kā daļu no trešās dzelzceļu paketes Komisija ierosina direktīvu par vilcieni komandu sertificēšanu, kas stātos spēkā vai nu 2010. vai 2015. gadā.

1.9 Iesniedzot turpmāku grozījumu Direktīvai 91/440/EEK, Komisija turpina tiekties uz savu mērķi par pakāpenisku noteikumu atcelšanu dzelzceļu nozarē.

2. Eiropas Komisijas priekšlikums

2.1 Komisija ierosina atcelt noteikumus attiecībā uz piekļuvi tirgum starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos, sākot no 2010. gada 1. janvāra. Priekšlikums attiecas arī uz kabotāžu, proti, uz pasažieru iekāpšanu un izkāpšanu dzelzceļa stacijās visā maršrutā. Vienlaicīgi ir jāatceļ noteikums par brīvu piekļuvi tirgum attiecībā uz starptautiskajiem grupējumiem.

2.2 Katru gadu ES-25 6 miljoni pasažieru ceļo ar vilcieni, vietējiem un reģionālajiem pakalpojumiem paņemot laivas tiesu. Starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumi veido tikai ap 10 % no ceļojumiem pa dzelzceļu, pamatojoties uz pārdotajām biļetēm. Tas sevī ietver reģionālus pārrobežu pakalpojumus, tālsatiksmes pārrobežu pakalpojumus un ātrgaitas satiksmes (pārrobežu) pakalpojumus.

2.3 Komisija atzīst, ka starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumu, ieskaitot kabotāžu, atvēršana konkurencei, iespējams, varētu negatīvi ietekmēt pasažieru transporta valsts pakalpojumu ekonomisko līdzsvaru. Tā ierosina piešķirt izņēmumus attiecībā uz brīvu piekļuvi tirgum gadījumos, kad jau stājušies spēkā valsts pakalpojumu līgumi saskaņā ar Direktīvu (EEK) Nr. 1191/69 un kad noteikumu atcelšana starptautisko pakalpojumu jomā varētu izjaukt līdzsvaru. Šādu izņēmumu piešķiršana tikai tajos gadījumos, kad tas ir absolūti izšķiroši transporta valsts pakalpojumu nosacījuma uzturēšanā un kad to sankcionējusi reglamentējošā iestāde saskaņā ar Direktīvas 2001/14/EK 30. pantu. Jābūt arī iespējai juridiski pārskatīt lēmumu par izņēmumu piešķiršanu.

2.4 Komisijai jāiesniedz ziņojums par noteikuma ieviešanu līdz 2012. gada 31. decembrim.

3. Priekšlikuma novērtējums

3.1 Dzelzceļa nozares atveseļošanas priekšnosacījumi

3.1.1 Priekšlikums atcelt noteikumus starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos pamatojas uz pieņēmumu, ka konkurence starptautiskajos pakalpojumos novedīs pie viena vai vairākiem šādiem rezultātiem: lielāks pasažieru skaits, pāreja no citiem transporta veidiem (jo īpaši gaisa transporta) uz dzelzceļu, uzlabota klientu apkalpošanas kvalitāte un zemākas cenas.

3.1.2 Savā atzinumā par otro dzelzceļu paketi⁽⁹⁾ EESK jau norādīja dzelzceļu sistēmas atveseļošanas pamata priekšnosacījumus:

- dzelzceļu infrastruktūras paplašināšanas un konsolidēšanas finansēšana;
- tehniskas savienojamības ieviešana un tās nodrošināšana ar nepieciešamajiem līdzekļiem;
- vides radīšana godīgai konkurencei starp transporta veidiem un jo īpaši:
 - garantija tam, ka ceļu transporta nozarē tiek ievēroti sociālie tiesību akti;
 - infrastruktūras godīgas maksas noteikšanas politikas nodrošinājums attiecībā uz visiem transporta veidiem.

3.1.3 Uz šo dienu priekšlikums attiecībā uz infrastruktūras godīgas maksas noteikšanas politiku visos transporta veidos, kā izsludināts Baltajā grāmatā par Eiropas transporta politiku 2010. gadam, vēl nav īstenots.

3.1.4 Sociālo tiesību aktu ceļu transportā monitorings un pienācīga piemērošana vēl joprojām ir nopietna problēma.

3.1.5 Turklāt jārod risinājums daudzu dzelzceļa uzņēmējsabiedrību parādu problēmām. Īpaši jaunajās dalībvalstīs dzelzceļu uzņēmējsabiedrības nespēs konkurēt, nerodot risinājumu saviem lielajiem parādiem.

3.1.6 EESK norādīja arī to, ka jaunu iestāžu izveide, kā to prasa pirmā un otrā dzelzceļu pakete (reglamentējošā iestāde, aprēķinūs veicošā iestāde, par sadalījumu atbildīgā iestāde, reģistrējošā iestāde, par drošumu atbildīgā iestāde, nelaimes gadījumu izmeklēšanas iestāde), būtu saistīta ar dzelzceļu nozares organizatorisko struktūru pārkārtošanu īsā laikā un

⁽⁹⁾ Skatīt 8. zemsvītras piezīmi.

prasītu daudzus praktiskās pieredzes gadus, pirms varētu strādāt nevainojami. EESK pasludinājusi, ka, tāsprāt, galvenā prioritāte ir dzelzceļu drošums. Tas sevī ietvertu arī Eiropas sociālo tiesību aktu ieviešanu dzelzceļa nozarē.

3.2 Noteikumu atcelšanas attiecībā uz dzelzceļa kravu pārvadājumu pakalpojumiem ex-post analīze

3.2.1 Lēmumi attiecībā uz noteikumu atcelšanu dzelzceļa kravu pārvadājumu pakalpojumu jomā ir jau pieņemti, taču ietekme, kāda būs šiem lēmumiem, vēl nav zināma.

3.2.2 Eiropas Komisijai līdz 2006. gada 1. janvārim ir jāsniedz ziņojums, kas aptver šādas jomas⁽¹⁰⁾:

- Direktīvas 91/440/EK ieviešana dalībvalstīs un tā veida pārbaude, kādā reāli darbojas dažādās iesaistītās iestādes;
- tirgus attīstība, jo īpaši starptautiskās tendences transportā, visu tirgus dalībnieku (ieskaitot jaunus operatorus) darbība un tirgus daļas;
- ietekme uz visu transporta nozari un jo īpaši uz jebkādam pārmaiņām alternatīvā transporta pārvadātāju darbībā;
- ietekme uz drošuma līmeni atsevišķās dalībvalstīs;
- darba apstākļi šajās nozarēs atsevišķās dalībvalstīs.

3.2.3 EESK uzskata, ka ir pieņemami nogaidīt, līdz ziņojums būs publicēts un panākta izpratne par to ietekmi, kāda panākta ar līdz tam ieviestajiem pasākumiem, pirms izdarīt jebkādas turpmākus soļus tirgus atvēršanai, un lūdz Komisiju iesniegt ziņojumu savlaicīgi.

3.3 Noteikumu atcelšanas attiecībā uz starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumiem ex-ante analīze

3.3.1 Pirms izsludināt trešo dzelzceļu paketi, Komisija pasūtīja veikt pētījumu par noteikumu atcelšanu attiecībā uz pakalpojumiem pasažieriem. Pētījuma deklarētais mērķis bija izpētīt dažādas iespējas noteikumu atcelšanas ziņā un ieteikt vienu no tām. Šīs iespējas bija šādas:

- noteikumu atcelšana starptautiskajos pakalpojumos bez kabotāžas;
- noteikumu atcelšana starptautiskajos pakalpojumos ar kabotāžu;
- noteikumu atcelšana kā nacionālajos, tā starptautiskajos dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumos.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/51/EK, kas groza Padomes Direktīvu 91/440/EEK par Kopienas dzelzceļu attīstību, 2. panta d) apakšpunkts.

3.3.2 Pētījums ieteica noteikumu atcelšana starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos ar kabotāžu ⁽¹⁾.

3.3.3 EESK nožēlo, ka šāda veida pētījumu neizmantoja, lai visaptveroši izpētītu nozīmīgus jautājumus. Šie jautājumi attiecas uz ietekmi, kāda noteikumu atcelšanai ir uz pakalpojumiem pasažieriem, tostarp:

- reģionālo dzelzceļu pakalpojumi, kā vispārējas intereses pakalpojumi, jo īpaši mazajās un vidēja lieluma dalībvalstīs;
- klientu apkalpošanas kvalitāte;
- nodarbinātības un darba apstākļi dzelzceļa pasažieru transportā;
- jauno Centrālās un Austrumeiropas dalībvalstu dzelzceļu operatori.

3.3.4 Pētījums ietver novērojumus atsevišķās jomās, kam tas pievērsts (tādās kā biļešu cenu un maršrutu cenu svarīgums). Šie novērojumi veikti, pamatojoties uz četrus gadījumus izpēti (Zviedrija, Vācija, Spānija, Ungārija) un divu maršrutu imitācijas pārbaudi. Arī pētījums iesaka atturēties no noteikumu atcelšanas nacionālajos dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumos. Tomēr pētījumam izvirzītais mērķis bija ieteikt vienu no trijām iespējām.

3.4 Noteikumu atcelšanas ietekme uz reģionālajiem un valsts pakalpojumiem

3.4.1 Kabotāžas dēļ priekšlikums attiecībā uz noteikumu atcelšanu starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos prasa, lai noteiktā apjomā atvērtu tirgus konkrētos nacionālo pasažieru pārvadājumu pakalpojumos.

3.4.2 Nacionālais pasažieru transports bieži ir tīklveida transports, kurā pelna, ko iegūst maršrutos ar lielu pasažieru skaitu, kompensē zaudējumus maršrutos ar mazāku pasažieru skaitu, tādējādi nodrošinot iespēju sniegt pilnīgākus pakalpojumus. Tas neattiecas tikai uz valsts pakalpojumu maršrutiem ar ekskluzīvām tiesībām un/vai subsīdijām, attiecībā uz kuriem Komisijas priekšlikums pieļauj izņēmumus, ievērojot stingrus nosacījumus.

3.4.3 Jo īpaši mazajās un vidēja lieluma dalībvalstīs tas varētu novest pie nopietnas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumu, uz kuriem neattiecas ar līgumu nostiprinātas ekskluzīvas tiesības, sagraušanas.

⁽¹⁾ ES dzelzceļa pasažieru pārvadājumu liberalizācija: izvērstas ietekmes izvērtējums, 2004. gada februāris, autors: *Steer Davies Gleave*, Londona.

3.4.4 Dažās dalībvalstīs līgumi par valsts pakalpojumu saistībām attiecas ne tikai uz atsevišķiem maršrutiem, bet uz visu tīklu kopumā. Šādos apstākļos būs grūti sniegt pierādījumu par valsts pakalpojumu transporta līdzsvara apdraudējumu.

3.4.5 Izņēmumu iespējamība, kā to ierosina Komisija, būs saistīta ar sarežģītām procedūrām, pierādot izņēmumu likumību, un tiklab varētu novest pie juridiskiem strīdiem.

3.4.6 2000. gada jūlijā Eiropas Komisija ierosināja COM(2000) 7 final jaunai Regulai, ar ko aizvieto Regulu (EEK) Nr. 1191/69 par raksturīgām saistībām valsts pakalpojumu transporta nozarē koncepcijā, kas paredz noteikumus attiecībā uz ekskluzīvām tiesībām un kompensāciju valsts pasažieru transportā.

3.4.7 Šis priekšlikums grozīt Regulu (EEK) Nr. 1191/69 Transporta padomē bloķēts vairākus gadus. Paliek būtiskas atšķirības starp Komisijas priekšlikumu un Eiropas Parlamenta nostāju, un tām varētu būt vērā ņemama nozīme attiecībā uz priekšlikuma ietekmi noteikumu atcelšanas dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumos izpratnē. Komisija plāno līdz gada beigām iesniegt jaunu priekšlikumu.

3.4.8 Tas ir vēl viens arguments par labu nogaidīšanai, līdz šo tiesību aktu pieņem, pirms izvirzīt jebkādas priekšlikumus valsts sniegtu dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pakalpojumu līdzsvara aizsargāšanā saistībā ar noteikumu atcelšanu.

3.5 Ietekme uz klientu apkalpošanas kvalitāti

3.5.1 Ņemot vērā augstās izmaksas un tradicionāli zemās biļešu cenas, pētījums secina, ka ir maz ticams, ka noteikumu atcelšana starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos novedīs pie turpmāka cenu samazinājuma klientiem.

3.5.2 Paplašināta izvēle, kas izriet no konkurences dzelzceļa operatoru starpā vienā un tajā pašā maršrutā, vienlaikus varētu nozīmēt to, ka līdz šim pastāvējušos standartus — viens saraksts, viena biļete, informācija no viena avota — vairs nebūs iespējams garantēt. Tiks radītas lielākas barjeras piekļuve informācijai.

3.5.3 Komisijas atbilde uz to ir ierosināt tiesību aktu, kas uzliek pienākumu konkurējošajām uzņēmējiesabiedrībām sadarboties, lai uzturētu tādas informācijas standartus, kādi nodrošināti līdz šim.

3.5.4 EESK pētīs šo priekšlikumu atsevišķā atzinumā. Tomēr Komiteja vēlas norādīt, ka sadarbības pienākuma uzlikšana konkurējošajām uzņēmēj sabiedrībām klientu informēšanas nolūkā ir tikai nepieciešama, kolīdz atvērts pasažieru pārvadājumu pakalpojumu tirgus.

3.6 Ietekme uz nodarbinātību

3.6.1 Komisija pieņem, ka noteikumu atcelšana starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos īsā laikā novedīs pie apkalpošā personāla skaita samazināšanas, taču vidējā termiņā nodarbināto skaits atkal palielināsies pasažieru skaita pieauguma rezultātā. Tajā, piemēram, nav ņemta vērā iespējamā negatīvā ietekme uz nodarbinātību, kas izriet no noteikumu atcelšanas ietekmes uz reģionālajiem un valsts apkalpotajiem maršrutiem. Ievērojot šīs ierosinātās direktīvas 1.7. pantu, ietekme būs atkarīga no katras dalībvalsts lēmuma par reģionālā pasažieru transporta finansēšanu.

3.6.2 Beidzamo desmit gadu laikā nodarbināto skaits dzelzceļa nozarē ir samazinājies uz pusi. Dzelzceļu operatori jaunajās dalībvalstīs un Rietumeiropas dzelzceļā ir ziņojuši par turpmāku lielu štatu samazināšanu. Ja noteikumu atcelšana starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos noved pie tā, ka mazajās un vidēja lieluma ES dalībvalstīs dzelzceļa operatorus izspiež arī no nacionālajiem tālsatiksmes pakalpojumiem, tad pozitīva ietekme uz nodarbinātību nav gaidāma.

3.6.3 Pasažieru dzelzceļa pārvadājumi tradicionāli ir bijis transporta veids, kas pieejams visiem sabiedrības slāņiem. Gaisa transports no luksusa transporta veida ir pārtapis masu transporta veidā. Pozitīvo ietekmi uz nodarbinātību, kas saistīta ar šo attīstību, tādā mērā nav iespējams projicēt uz starptautisko pasažieru dzelzceļa transportu.

3.6.4 Tajā pašā laikā augstas kvalitātes darba vietas bijušajās valstij piederošajās avioliņijās nomainījušas zemākas kvalitātes darba vietas citos civilās aviācijas nozares segmentos.

3.6.5 EESK uzlūko krasi nodarbināto skaita samazināšanu dzelzceļa nozarē ar lielām bažām. Tāds darba vietu samazinājums, kā šis, izraisa ievērojamas sociālās problēmas jaunajās dalībvalstīs, kurās ir augsts bezdarba līmenis un nepietiekami attīstīta sociālās apdrošināšanas sistēma. Šajā ziņā ir steidzami

nepieciešami sociālā atbalsta pasākumi. EESK iebilst pret jebkādiem pasākumiem, kas izraisa turpmāku darba vietu skaita samazinājumu un darba vietu kvalitātes pasliktināšanos nozarē, kas jau tā pārdzīvo spriedzi.

3.7 Ietekme uz dzelzceļa operatoriem jaunajās dalībvalstīs

3.7.1 *Steer Davies Gleave* pētījums, kas minēts iepriekš, norāda, ka sliktais infrastruktūras stāvoklis jaunajās dalībvalstīs, sliktais dzelzceļa operatoru finansiālais stāvoklis un biļešu cenas, kas parasti ir zemākas par ilgtermiņa izmaksu līmeni, rada papildu šķēršļus lielākai konkurencei.

3.7.2 Turklāt dzelzceļa operatoriem nav augstas kvalitātes ritošā sastāva, kāds nepieciešams, lai izturētu konkurenci.

3.7.3 Reģionālajiem dzelzceļa pakalpojumiem ir pat vēl lielāka nozīme jaunajās dalībvalstīs nekā ES-15. Ja noteikumu atcelšanai starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumu jomā ir negatīva ietekme uz reģionālo pakalpojumu sniegšanu, šī ietekme būs jo lielāka jaunajās dalībvalstīs. Tas paātrinās šobrīd relatīvi lielās pasažieru transporta daļas samazināšanos dzelzceļā.

4. Secinājums

4.1 Savos iepriekšējos atzinumos EESK vienmēr iestājusies par dzelzceļa nozares atveseļošanu Eiropā un ir norādījusi uz būtiskiem priekšnosacījumiem tā sasniegšanā:

- infrastruktūras izvērsšana un satiksmes sastrēgumu novēršana;
- savienojamības izveidošana dzelzceļa sistēmu starpā;
- godīgas konkurences radīšana starp transporta veidiem;
- sociālo noteikumu un dzelzceļa drošuma garantēšana.

4.2 EESK aicina Komisiju un dalībvalstis palīdzēt nodrošināt to, lai šos priekšnosacījumus īstenotu pēc iespējas ātrāk.

4.3 EESK uzsver dzelzceļa pasažieru transporta svarīgumu, ievērojot cilvēku mobilitātes vajadzību, un šī transporta kā vispārēji interesējošu pakalpojumu sniedzēja nozīmi.

4.4 EESK atzīst tīkla pakalpojumu sniedzēja nozīmi un tā integrēšanu citos sabiedriskā transporta veidos sabiedrības mobilitātes interesēs. Šo pakalpojumu nedrīkst pakļaut riskam.

4.5 EESK uzskata, ka jebkāds lēmums par noteikumu atcelšanu starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumos jāpamato ar plašām un skaidrām zināšanām par šādas noteikumu atcelšanas visaptverošo ietekmi uz dzelzceļa pasažieru transportu, kā arī par pirmajā un otrajā dzelzceļu paketē lemtu pasākumu ietekmi.

4.6 Tādēļ Komiteja aicina Komisiju veikt atbilstošu to priekšrocību un trūkumu, ko izraisīs noteikumu atcelšana attiecībā uz pakalpojumiem pasažieriem, *ex-ante* analīzi. Analīzē jāpievēršas noteikumu atcelšanas ietekmei uz:

- reģionālo un vispārējas intereses dzelzceļa transportu, jo īpaši mazajās un vidēja lieluma dalībvalstīs;
- klientu apkalpošanas kvalitāti;
- nodarbinātību un darba apstākļiem dzelzceļa pasažieru transportā;
- dzelzceļa operatoriem jaunajās Centrālās un Austrumeiropas dalībvalstīs.

4.7 EESK aicina Komisiju sākotnēji iesniegt ziņojumu par tirgus atvēršanas ieviešanu attiecībā uz dzelzceļa kravu pārvadājumu pakalpojumiem, kā to prasa Direktīva 91/440/EEK (ko groza ar Direktīvu 2004/51/EK).

4.8 EESK norāda, ka priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par dalībvalstu veikto darbību saistībā ar prasībām attiecībā uz valsts pakalpojumiem un valsts pakalpojumu līgumu piešķiršanu pasažieru transportā pa dzelzceļu, sauszemes ceļiem un iekšzemes ūdens ceļiem

[COM(2000) 7 final un grozītā priekšlikuma COM(2002) 107 final] joprojām Padomē nav izlemts. Sīki izstrādātai šīs Direktīvas formai var būt ietekme uz noteikumiem par valsts pakalpojumu maršrutu aizsardzību noteikumu atcelšanas attiecībā uz starptautisko pasažieru pārvadājumu pakalpojumiem sistēmas ietvaros.

4.9 Pakalpojumu kvalitātes uzlabošana pasažieru maršrutos sekmē šī transporta veida pievilcību, kas savukārt tuvina Eiropas transporta politikas mērķi, kas ir ilgspejīga transporta sistēma. Galvenā atbildība šajā jomā jāuzņemas dzelzceļa operatori. Tomēr EESK ir kritiski noskaņota pret pasākumiem, kas varētu pazemināt pašreizējos pakalpojumu kvalitātes standartus. Komiteja vēlas lielāku uzmanību veltīt pasākumiem, kuru mērķis ir kvalitātes uzlabošana.

4.10 EESK uzskata, ka veiksmīgākas dzelzceļa uzņēmējdarbības sadarbības veicināšana būs pareizais veids, kā uzlabot pakalpojumu kvalitāti pasažieriem starptautiskajā dzelzceļa pasažieru transportā, jo īpaši reģionālajā starptautiskajā pasažieru transportā.

4.11 EESK ļoti priecātos, ja Komisija uzsāktu dialogu ar Eiropas sociālajiem partneriem par noteikumu atcelšanas ietekmi uz dzelzceļa transportu un jo īpaši uz nodarbinātības kvantitatīvajiem un kvalitatīvajiem rādītājiem.

4.12 Dzelzceļa pasažieru transporta daļa pasažieru transportā kopumā ir ievērojami lielāka jaunajās dalībvalstīs nekā ES 15. Tādēļ EESK uzskata, ka īpaša uzmanība obligāti jāpievērš dzelzceļa pasažieru transporta attīstībai jaunajās dalībvalstīs un tirgus atvēršanas ietekmei uz šīm valstīm. Uzturēt šo lielo daļu ir visas Kopienas interesēs un atbilst Baltās grāmatas par transporta politiku mērķim.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam (saskaņā ar Reglamenta 54. panta 3. punktu)

Sekojošie izmaiņu pieteikumu priekšlikumi, kuri ieguva vairāk nekā vienu ceturtdaļu no kopējā balsu skaita, tika noraidīti apspriešanas gaitā.

3.1.4 punkts

Svītrot.

Pamatojums

Šim punktam nav nekāda sakara ar dzelzceļa liberalizāciju. Ziņojumā par Eiropas dzelzceļa izmaiņām un attīstību apvienojas divi aspekti. Nav pamata apgalvot, ka sociālās jomas tiesību aktu kontrole autotransportā radītu nopietnu problēmu, ja esošā plašā likumdošana regulē transportlīdzekļa vadīšanas un atpūtas laiku un šoferu darba grafiku. Likumdošanā paredzēto normu ievērošanu kontrolē ar tahogrāfa palīdzību. Bez tam šī gada augustā stāsies spēkā noteikumi par jaunas kontroles ierīces — digitālā tahogrāfa ieviešanu, kas ļaus precīzāk kontrolēt šoferu darba grafiku.

Balsošanas rezultāti:

Par: 58

Pret: 80

Atturējās: 7

3.1.6 punkts

Svītrot pēdējo teikumu:

“Tas sevī ietvertu arī Eiropas sociālo tiesību aktu ieviešanu dzelzceļa nozarē”.

Pamatojums

Dzelzceļa drošību Savienībā regulē Direktīva Nr. 2004/49/EK.

Balsošanas rezultāti:

Par: 52

Pret: 93

Atturējās: 5

3.2.3 punkts

Aizvietot punktu ar:

“Pēc EESK uzskatiem, tūlīt pēc publicēšanas būs jāanalizē šā ziņojuma saturs, lai noteiktu, vai priekšlikumā direktīvai jāveic grozījumi vai izmaiņas”.

Pamatojums

Esošais formulējums prasa bloķēt likumdošanas procesu, radot juridisku nedrošību, kas kaitē visiem: uzņēmumiem, strādājošajiem, klientiem.

Pozitīvāka un konstruktīvāka pieeja ietvertu skaidri paustu vēlmi ņemt vērā secinājumus, lai, iespējams, veiktu grozījumus vai izmaiņas priekšlikumā direktīvai.

Tādējādi process ir dinamisks un atvērts.

Balsošanas rezultāti:

Par: 54

Pret: 92

Atturējās: 9

3.4.7 punkts un 3.4.8. punkts

Aizvietot punktus ar sekojošo tekstu un pielāgot numerāciju (3.4.7):

“Kad priekšlikums jaunajai Direktīvai (EEK) Nr. 119/69 tiks iesniegts Ministru padomei un Eiropas Parlamentam, būs jāanalizē šā teksta iespējamā ietekme uz pasažieru pārvadājumu pa dzelzceļu liberalizāciju un sabiedrisko pakalpojumu līdzsvaru”.

Pamatojums

Pašreizējais formulējums atsaucas uz situāciju, kas vairs neeksistē. Komisija ir izstrādājusi jaunu tekstu, ko, iespējams, iesniegs Transporta ministru padomei jūnijā. Nav iespējams paredzēt, kā tas tiks uzņemts Ministru padomē un Eiropas Parlamentā.

Ierosinātais formulējums ir konstruktīvāks.

Balsošanas rezultāti:

Par: 68

Pret: 90

Atturējās: 8

3.6 punkts

Svītrot.

Pamatojums

Nevar apstiprināt to, ka dzelzceļa transporta liberalizācijas rezultātā palielināsies bezdarba līmenis, un no jauna radītās darba vietas būs zemākas kategorijas, ja citu transporta veidu jomās liberalizācijas rezultātā darba vietu skaits pieaudzis. Jāatceras tas, ka dzelzceļa transports ir vienīgais transporta veids, kas nav liberalizēts.

Balsošanas rezultāti:

Par: 66

Pret: 102

Atturējās: 6

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par vilcienu apkalpju, kas vada lokomotīves un vilcienus Kopienas dzelzceļu tīklā, sertificēšanu

(COM(2004) 142 final — 2004/0048 (COD))

(2005/C 221/14)

2004. gada 28. aprīlī Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 71. pantu nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas konsultāciju attiecībā uz Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par vilcienu apkalpju, kas vada lokomotīves un vilcienus Kopienas dzelzceļu tīklā, sertificēšanu

Transporta, enerģijas, infrastruktūras un informāciju sabiedrības nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 17. janvārī. Ziņotājs bija **Chagas kungs**.

Savā 414. plenārā sesijā (2005. gada 9. februāra sēdē) Komiteja ar 127 balsīm par, 25 pret un 26 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

1.1 Šis priekšlikums veido daļu no **trešās dzelzceļu paketes**, ko Eiropas Komisija pieņēma 2004. gada 3. martā. Pārējo daļu veido:

- Direktīvas 91/440/EEK grozījums: starptautiskā dzelzceļa pasažieru transporta liberalizācija (COM(2004) 139 final);
- priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par starptautiskā dzelzceļa pasažieru tiesībām un pienākumiem (COM(2004) 143 final);
- priekšlikums Regulai par kompensācijas un kvalitātes prasībām attiecībā uz dzelzceļa kravas pārvadājumu pakalpojumiem (COM(2004) 144 final);

un

- Komisijas Paziņojums par turpmāku Eiropas dzelzceļu sistēmas integrāciju (COM(2004) 140 final);
- Komisijas personāla darba dokuments par pakāpenisku tirgus atvēršanu starptautiskajiem pasažieru pārvadājumu pakalpojumiem dzelzceļā (SEC(2004) 236).

1.2 **Pirmā dzelzceļu pakete** (saukta arī par infrastruktūras paketi) stājās spēkā 2001. gada 15. martā un bija iestrādājama nacionālajos tiesību aktos līdz 2003. gada 15. martam. To veido šādas sastāvdaļas:

- Direktīvas 91/440/EEK grozījums, tostarp brīva piekļuve starptautisko dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgum Transeiropas dzelzceļa kravu pārvadājumu tīklā līdz 2003. gada 15. martam un visu starptautisko dzelzceļa kravu pārvadājumu liberalizācija līdz 2008. gada 15. martam ⁽¹⁾;
- Direktīvas par Eiropas licenci dzelzceļa uzņēmumiem darbības sfēras paplašinājums (Direktīvas 95/18/EK grozījums) ⁽²⁾;
- noteikumu, ar kuriem nosaka dzelzceļu infrastruktūras kapacitātes sadalījumu un maksas iekasēšanu par dzelzceļu infrastruktūras lietojumu un sertificēšanu attiecībā uz drošumu, saskaņošana (aizvieto Direktīvu 95/19/EK) ⁽³⁾.

1.3 2003. gada oktobrī Eiropas Komisija iesūdzēja deviņas dalībvalstis Eiropas Tiesā par to, ka tās nav paziņojušas par pirmās dzelzceļu paketes iestrādāšanu nacionālajos tiesību aktos. Līdz 2004. gada maijam joprojām nav saņemti paziņojumi no piecām valstīm un divas dalībvalstis nacionālajos tiesību aktos ir iestrādājušas tikai dažus noteikumus.

⁽¹⁾ Direktīva 2001/12/EK – OV L 75, 15.03.2001., 1. lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

⁽²⁾ Direktīva 2001/13/EK – OV L 75, 15.03.2001., 26. lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

⁽³⁾ Direktīva 2001/14/EK – OV L 75, 15.03.2001., 29. lpp. – EESK atzinums – OV C 209, 22.07.1999., 22. lpp.

1.4 **Otrā dzelzceļu pakete** tika publicēta *Eiropas Kopienas Oficiālajā Vēstnesī* 2004. gada 30. aprīlī un ir iestrādājama nacionālajos tiesību aktos līdz 2006. gada 30. aprīlim. To veido šādas sastāvdaļas:

— Direktīvas 91/440/EK grozījums: novirza brīvu piekļuvi starptautisko dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgum uz 2006. gada 1. janvāri un nacionālo dzelzceļa kravu pārvadājumu, tostarp kabotāžas, liberalizāciju no 2007. gada 1. janvāra ⁽¹⁾;

— Direktīva par dzelzceļu drošumu Kopienā ⁽²⁾;

— Regula, ar ko nodibina Eiropas Dzelzceļu aģentūru ⁽³⁾;

— Direktīvas par ātrgaitas dzelzceļu sistēmu savienojamību (96/48/EK) un Direktīvas par standarta dzelzceļu sistēmu (2001/16/EK) ⁽⁴⁾ grozījums.

1.5 Pirmā un otrā dzelzceļu pakete nodrošināja tiesisko pamatu vienota dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgus izveidei. Pasākumi ietver piekļuvi tirgum, dzelzceļa uzņēmumu licencēšanu un drošuma sertificēšanu, piekļuvi infrastruktūrai un maksas aprēķināšanu par tās lietojumu, tiesiskas sistēmas izveidi attiecībā uz dzelzceļu drošumu un pasākumus, lai nodrošinātu dzelzceļu sistēmu tehnisko savienojamību.

1.6 Kā EESK jau norādījusi savā atzinumā par otro dzelzceļu paketi ⁽⁵⁾, šī jaunā tiesiskā sistēma rada nepieciešamību pilnībā reorganizēt šo nozari un izveidot jaunas iestādes un atlaides.

1.7 Šajā sistēmā **sociālajiem noteikumiem** attiecībā uz tā personāla apmācību un darba apstākļiem, kas veic dzelzceļu drošumā izšķirošus pienākumus, ir pievērsta nepietiekama uzmanība vai arī vispār nav pievērsta uzmanība.

1.8 Eiropas sociālie partneri dzelzceļa nozarē — Eiropas Dzelzceļu kopiena (EDzK) un Eiropas Transporta darbinieku federācija (ETF) — 2004. gada 17. janvārī parakstīja divus Eiropas līgumus attiecībā uz šādiem jautājumiem:

1) Eiropas vilciena vadītāja apliecības ieviešana vilcieni vadītājiem, kas apkalpo starptautiskos reisu;

2) noteikti vilcieni apkalpju, kas iesaistītas pārrobežu pakalpojumu sniegšanā, darba apstākļu aspekti.

⁽¹⁾ Direktīva 2004/51/EK – OV L 164, 30.04.2004., 164. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽²⁾ Direktīva 2004/49/EK – OV L 164, 30.04.2004., 44. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003. 131. lpp.

⁽³⁾ Regula (EK) Nr. 881/2004 – OV L 164, 30.04.2004., 1. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽⁴⁾ Direktīva 2004/50/EK – OV L 164, 30.04.2004., 114. lpp. – EESK atzinums – OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 61, 14.03.2003., 131. lpp.

1.9 Šis priekšlikums daļēji atspoguļo sociālo partneru līgumu par Eiropas vilciena vadītāja apliecības ieviešanu.

1.10 Eiropas Komisija ir informējusi EESK par to, ka Eiropas sociālie partneri ir oficiāli vērsušies pie tās, lai līgumu par darba apstākļiem (darba un atpūtas periodi) ieviestu Padomes lēmuma formā. Pašreiz Komisija šo iesniegumu izskata.

2. Eiropas Komisijas priekšlikums

2.1 Nepieciešamība uzlabot savienojamību un personāla pārvaldību ir Komisijas norādītais iemesls Direktīvas projekta izstrādāšanai. Mērķis ir atvieglot dzelzceļa uzņēmumu autorizēšanu, vienlaikus uzturot augstu drošuma līmeni un garantējot darba ņēmēju brīvu pārvietošanos.

2.2 Komisija min arī Eiropas sociālo partneru mērķus, tādus kā:

— garantēt vilcieni apkalpju augstu profesionālo sagatavotību, lai uzturētu un veicinātu nepieciešamo drošuma līmeni, un

— samazināt sociālā dempinga risku.

2.3 Komisija ierosina vilcieni vadītāju sertificēšanas procesu, balstoties uz vienoto Eiropas standartu minimumu. Vispirms līdz 2010. gadam jāsertificē vilcieni vadītāji, kas strādā starptautiskajos maršrutos, pēc tam — līdz 2015. gadam — visi pārējie vilcieni vadītāji, kas strādā nacionālajos maršrutos.

2.4 Atbilstoši Komisijas teiktajam, pirmais posms aptvers aptuveni 10 000 vilcieni vadītāju un otrajā — aptuveni 200 000 vilcieni vadītāju.

2.5 Komisija ierosina sertificēšanas procesu arī pārējai vilcieni apkalpei, kas vilcieni vadīšanā iesaistīta netieši. Tomēr direktīvas projekts nesatur nevienu specifisku noteikumu šajā jautājumā, un jo īpaši tas nesatur nevienu noteikumu attiecībā uz pārējai vilcieni apkalpei nepieciešamo prasmju līmeni. Jāņem vērā direktīvā noteiktie principi. Prasības attiecībā uz prasmēm vēlāk jānosaka Eiropas Dzelzceļu aģentūrai vai arī tās jānosaka savienojamības tehniskajās sertifikācijās.

2.6 Direktīvas projekts izvirza noteikumu par sertificēšanas procesu divās daļās:

- 1) Eiropas vilciena vadītāja apliecība, ko izdod atbildīgās iestādes un atzīst visā Kopienā, ir vilciena vadītāja īpašums un apliecina atbilstību pamata prasībām un to, ka vilciena vadītājs ir apguvis pamata prasmes;
- 2) saskaņots papildu sertifikāts, ko izsniedz dzelzceļa uzņēmums, paliek uzņēmuma īpašums un apliecina īpašas zināšanas saistībā ar uzņēmumu vai infrastruktūru.

2.7 Atbildīgajām iestādēm un dzelzceļu uzņēmumiem jāuztur reģistri, kuros norādītas attiecīgās kvalifikācijas un to atjaunojums, kā arī licenču/apliecību pārtraukšana un grozījumi un saskaņotie papildu sertifikāti.

2.8 Ierosinātas trīs vilcienu vadītāju kategorijas: (A) manevrējošās lokomotīves un darba vilcieni, (B) pasažieru vilcieni un (C) augstas kvalitātes vilcieni.

2.9 Minimālais vecums ir 20 gadu, lai gan to iespējams pazemināt līdz 18 gadiem, ja vilciena vadītājs strādā nacionālajā dzelzceļā valsts teritorijā.

2.10 Projekts satur noteikumus attiecībā uz apliecību un saskaņoto papildu sertifikātu grozīšanu un atjaunošanu, un periodisku pārbaūžu veikšanu, lai nodrošinātu to, ka apliecību un sertifikātu īpašnieki joprojām atbilst izvirzītajiem nosacījumiem, kā arī noteikumus par apliecību un sertifikātu atsaukšanu un iespēju pārsūdzēt šādus lēmumus. Projektā iztirtā arī inspekcijas pasākumi un sodi.

2.11 Tāpat projektā ir noteikumi par pielaišanu apmācībai, pārbaudēm un noteikumi par apmācību sistēmu un procedūru novērtējumu.

2.12 I pielikumā iztirtā Kopienas parauga apliecība un papildu sertifikāts, savukārt II — VII pielikumā aprakstīti vilciena vadītāja pienākumi, medicīniskās/psiholoģiskās pārbaudes un profesionālās kvalifikācijas.

2.13 Jāpieprasa Eiropas Dzelzceļu aģentūrai līdz 2010. gada beigām iesniegt ziņojumu, kurā tai būs jāizskata viedkartes ieviešanas iespējas.

3. Komisijas priekšlikuma izvērtējums

3.1 Pamata piebildumi

3.1.1 EESK pamatā atzinīgi novērtē priekšlikumu.

3.1.2 Vilcienu vadītājiem un pārējai apkalpei, kas veic drošumu izšķirošus uzdevumus, ir milzīga atbildība par satiksmes, pasažieru un preču drošumu. Liberalizētā dzelzceļa tirgū kopējiem noteikumiem jānodrošina augsts prasmju līmenis.

3.1.3 Saskaņots noteikumu minimums atvieglo arī personāla pārrobežu izvietojumu⁽¹⁾. Tomēr atšķirības dalībvalstu darbības sistēmās un noteikumos attiecībā uz drošumu personāla pārrobežu izvietojumu kavē vairāk nekā jebkas cits, un kavēs vēl daudzus gadus arī turpmāk. Šīs atšķirības un dažādu valodu pastāvēšana izvirza ievērojamas turpmākās prasības attiecībā uz personāla prasmēm.

3.1.4 EESK norāda arī to, ka augsts prasmju līmenis un sertificēšanas process, kas šo līmeni apliecina, palīdz nodrošināt profesijas prestižu un pievilcību arī nākotnē. Tas ir svarīgi profesijā ar nepievilcīgu darba laika režīmu un mazāku darba drošību, ievērojot pieprasījuma pieaugumu tagadējās nodarbinātības aģentūrās. Sauszemes ceļu un iekšzemes ūdens ceļu nozaru uzņēmumi jau šobrīd sūdzas par vērā ņemamām problēmām personāla nokomplektēšanā. Šīs direktīvas mērķi nevar ierobežot tikai ar apmācību.

3.1.5 Tradicionālie pašreglamentējošie dzelzceļu uzņēmumi ir bijuši pilnībā atbildīgi par personāla apmācību un prasmju līmeni un pakalpojumu drošu darbību. Tā rezultātā vērojams augsts prasmju līmenis, un dzelzceļš ir viens no drošākajiem transporta veidiem.

3.1.6 Jāpievērš uzmanība, lai līdz ar šo direktīvu izvirzītais uzdevums novestu pie lielākas mobilitātes vilcienu vadītāju vidū un nediskriminējošas piekļuves apmācību iestādēm, nevis pie situācijas, kad apmācību kvalitāte kopumā pasliktinās un apmācību maksa jāsedz darbaspēkam.

⁽¹⁾ Tomēr jāuzsver, ka vilcienu vadītāju un apkalpu maiņa robežpunktos aizņem tikai dažas minūtes (piemēram, astoņas minūtes, šķērsojot Brenneras robežpunktu). Apstāšanās uz robežām kravu pārvadājumu nozarē notiek vairāk citu faktoru dēļ, tādu kā dokumentu pārbaude vai ritošā sastāva inspekcija.

3.2 Atsevišķi noteikumi

3.2.1 Sertificēšanas apjoms un ieviešana

3.2.1.1 EESK atbalsta pakāpenisku sertifikēšanas ieviešanu **starptautiskajā un nacionālajā satiksmē**. Tas dos uzņēmumiem iespēju regulēt darbību.

3.2.1.2 Tomēr 34. pantā paredzētais **termiņš** (2008. — 2010. gads pārrobežu satiksmē un 2010. — 2015. gads vilcienu vadītājiem, kas strādā nacionālajā dzelzceļā) ir pārsteidzošs. Vilcienu vadītāju sertifikēšanai jānotiek ātrāk, ņemot vērā, ka starptautisko kravu pārvadājumu satiksmes liberalizācijas process ir uzsākts kopš 2003. gada un jāpabeidz līdz 2006. gadam un nacionālā kravu pārvadājumu satiksme jāliberalizē sākot ar 2007. gadu.

3.2.1.3 EESK atbalsta arī **vilcienu apkalpju sertifikēšanu**. Personālam, kas veic drošības funkcijas, ir būtiska nozīme dzelzceļu drošumā. Tomēr ierosinātā definīcija nav izsmeļoša: "Bez vilcienu vadītāja jebkurš personāla loceklis, kas atrodas lokomotīvē vai vilcienā un ir netieši iesaistīts lokomotīves vai vilciena vadīšanā" (25. pants). Labāk būtu runāt par vilciena apkalpes locekļiem, kuri veic drošības uzdevumus. EESK uzskata, ka būtu vēlams direktīvā arī precizēt šīs kategorijas personāla veicamos uzdevumus un nepieciešamās prasmes.

3.2.2 Vilcienu vadītāju kategorijas

3.2.2.1 Ierosinātas trīs "**vilciena vadītāja apliecības kategorijas**" — manevrējošās lokomotīves un darba vilcieni; pasažieru pārvadāšana un preču pārvadāšana (4. panta 2. punkts). Atsevišķa pasažieru un kravu pārvadājumu satiksmes nodalīšana nav praktiska, un šādam nodalījumam nav būtiska pamatojuma. Apmācība un konkrētais reālais darbs nav atšķirīgs. Atsevišķus sertifikātus jāizdod, lai apliecinātu zināšanas par lokomotīvēm, ar kurām nācies strādāt, taču bieži vien lokomotīves ir vienādas. Pietiek ar divām kategorijām — pamatojoties uz prasībām attiecībā uz drošumu –, proti: lokomotīves, ko vada slēgtajās līnijās (šķīrotavas, darba laukumi), un lokomotīves, ko vada atklātajās līnijās (maģistrālu vilcienu vadītāji).

3.2.2.2 EESK uzskata arī, ka kategoriju būtu lietderīgāk norādīt vilciena vadītāja apliecībā, nevis saskaņotajā papildu sertifikātā.

3.2.3 Minimālais vecums un profesionālā pieredze

3.2.3.1 Direktīvas projekts precizē **minimālo vecumu** — 20 gadu, lai gan dalībvalsts var izsniegt apliecību, kas derīga

tikai tās teritorijā, vilcienu vadītājiem no 18 gadu vecuma (8. pants). Vairākās dalībvalstīs (¹⁾ minimālais vecums ir 21 gads. Tā rezultātā direktīva pazeminās minimālo vecumu, vismaz pārrobežu satiksmē.

3.2.3.2 EESK uzskata, ka par minimālo vecumu būtu jānosaka 21 gads. Pārrobežu satiksme izvirza augstākas prasības, un tajā nepieciešams kvalificētāks personāls. Šī vecuma prasība ir savienojama arī ar iespēju pazemināt vecuma limitu nacionālajā satiksmē.

3.2.3.3 EESK atbalstītu arī prasību par trīs gadu **profesionālo pieredzi** darbā kā nacionālā maģistrālā dzelzceļa vilciena vadītājam pirms iesaistīšanās kā vilciena vadītājam starptautiskajā satiksmē. Līdzīgs noteikums attiecībā uz nacionālo satiksmi jau iekļauts 10. pantā. Tādu dzelzceļu uzņēmējdarbību gadījumā, kas piedāvā tikai starptautiskos dzelzceļa transporta pakalpojumus, nepieciešamo vilcienu vadītāju pieredzi būtu iespējams apgūt sadarbībā ar citām dzelzceļu uzņēmējdarbībām, kas piedāvā nacionālos pakalpojumus.

3.2.4 Sertificēšanas procesa struktūra

3.2.4.1 Komisija ierosina **divdaļīgu sertifikēšanas procesu**, kad Eiropas vadītāja apliecību izsniedz attiecīgā iestāde un to atzīst visā Eiropā, un papildu sertifikātu izsniedz dzelzceļu uzņēmumi. Iemesls procesa dalījumam divās daļās ir tas, ka vienotas apliecības ar viedkarti izdošana, kā tas sākotnēji tika iecerēti, ir pārāk sarežģīta un saistīta ar pārāk lielām izmaksām, lai to ieviestu.

3.2.4.2 EESK būtībā piekrīt Komisijas ierosinātajai struktūrai. Tomēr divu dokumentu lietojums varētu izraisīt apjukumu. Jo īpaši tas attiecas uz **zināšanām par infrastruktūru**. Skaidri jānodala zināšanas par noteikumiem attiecībā uz darbību un drošumu, kādus piemēro konkrētajā infrastruktūrā, un zināšanas par dzelzceļu līnijām un izvietojumu. Tā kā to noteikumu pārzināšanu attiecībā uz darbību, ko piemēro vienā vai vairākos infrastruktūras tīklos, varētu apliecināt vilciena vadītāja apliecībā, tad zināšanas par līnijām un izvietojumu — kas regulāri jāatjaunina — būtu jāapliecina saskaņotajā papildu sertifikātā.

3.2.4.3 Divdaļīgs sertifikēšanas process ir iespējams pārejas periodā. Tomēr galīgais mērķis ir izsniegt vienotu dokumentu ar viedkarti, kas apliecina tās īpašnieka pamatzināšanas un zināšanas, kas attiecas uz konkrētu uzņēmumu, un šo faktu vajadzētu paturēt prātā.

(¹) Piemēram, Austrijā, Dānijā, Nīderlandē, Vācijā un Norvēģijā

3.2.5 Eksaminētāju un mācību iestāžu akreditēšana

3.2.5.1 Eiropas Dzelzceļu aģentūrai ir uzdevums noteikt kritērijus mācību spēku, eksaminētāju un mācību iestāžu akreditēšanai. EESK atzīst to par praktisku risinājumu, taču uzskata, ka direktīva vairākos punktos nav skaidra un nepārprotami formulēta. Nav skaidri noteikts, kādas pārbaudes jāveic akreditētam eksaminētājam un kādas prasmes apliecina pats dzelzceļa uzņēmums bez akreditēta eksaminētāja. Nav skaidri noteikts arī tas, ka zināšanu pārbaude par konkrētas infrastruktūras darbības un drošuma sistēmu jāveic eksaminētājam, kurš akreditēts konkrētajā dalībvalstī.

3.2.6 Profesionālā kvalifikācija un medicīniskās/psiholoģiskās prasības

3.2.6.1 Direktīvas projekta pielikumos uzskaitīti vilcienu vadītāju pienākumi, nepieciešamās vispārējās un profesionālās zināšanas un medicīniskās/psiholoģiskās prasības. Būtībā Komisija ir ievērojusi Eiropas sociālo partneru līgumā par Eiropas vilciena vadītāja apliecības ieviešanu nosprausto līniju.

3.2.6.2 EESK atzinīgi novērtē Komisijas lēmumu balstīties uz sociālo partneru noteiktajām medicīniskajām/psiholoģiskajām prasībām. Tas garantēs augstu prasmju līmeni, no kā kā iegūs satiksmes drošums. EESK kopumā uzskata, ka direktīvas tekstā jāprecizē nepieciešamā vilciena vadītāja kvalifikācija un sertificēšanā prasības.

3.2.6.3 Grozījumus pielikumos jāveic dalībvalstu pārstāvju komitejai, kas ir atbildīga arī par Savienojamības tehnisko specifikāciju (STS) pieņemšanu. Savienojamības direktīvu sakarā obligāti jānotiek apspriedēm ar sociālajiem partneriem jautājumos, kas attiecas uz kvalifikāciju un aroda un veselības aizsardzību. Tā kā direktīvas pielikumi par vilcienu apkalpju sertificēšanu ir balstīti uz Eiropas sociālo partneru definīcijām, ir loģiski, ka šos sociālos partnerus iesaista pielikumu grozīšanas darbā. EESK uzstāj, lai šāds noteikums tiktu ieviests direktīvā.

3.2.7 Periodiskās pārbaudes

3.2.7.1 Noteiktas zināšanas periodiski jāpārbauda, lai pārliecinātos par to, vai īpašnieks var paturēt apliecību vai saskaņoto sertifikātu.

3.2.7.2 Attiecībā uz periodiskajām medicīniskajām pārbaudēm Komisija ir rīkojusies saskaņā ar Eiropas sociālo partneru līgumu.

3.2.7.3 EESK vēlas norādīt uz psiholoģisku konsultāciju nepieciešamību pēc dzelzceļu satiksmes nelaimes gadījumiem, kas saistīti ar cilvēku upuriem (kas bieži vien ir pašnāvību gadījumi). Direktīvā tas nav ņemts vērā (14. pants apvienojumā ar III pielikumu).

3.2.7.4 Priekšlikums ir pārāk neprecīzs jautājumā par līnijas pārzināšanas regulāru atsvaidzināšanu. Skaidri jānosaka, ka līnijas pārzināšanas sertifikāts zaudē savu derīgumu, ja pa līniju nav braukts vienu gadu.

3.2.7.5 Direktīvā nekas nav minēts par turpmāku vilcienu vadītāju apmācību vispārējo zināšanu jomā ik pēc regulāriem starplaikiem. Šim jautājumam pievērsta uzmanība Eiropas sociālo partneru līgumā. Ievērojot šo līgumu, EESK iesaka direktīvā paredzēt to, ka pamatzināšanas jāattīsta un jāpapildina katru gadu.

3.2.8 Apliecību anulēšana

3.2.8.1 Direktīva paredz, ka vilcienu vadītājiem jāinformē atbildīgās iestādes, ja viņi vairs neatbilst savu pienākumu pildīšanai nepieciešamajiem nosacījumiem. Tas ir līdzvērtīgi tam, ka vadītāji nāktu un "ziņotu par sevi", ko viņi nevar darīt. Tikai akreditēts arodslimību ārsts var pieņemt šādu lēmumu un informēt uzņēmumu. Un uzņēmumi ir tie, kuriem jāinformē atbildīgās iestādes.

3.2.8.2 Direktīva nenosaka apliecības atgūšanas procedūru pēc tam, kad tā bijusi anulēta.

4. Priekšlikums direktīvai par vilcienu apkalpju sertificēšanu un Eiropas sociālo partneru līgums par Eiropas vadītāja apliecības ieviešanu

4.1 EESK atzinīgi novērtē faktu, ka Eiropas sociālie partneri — EdzK un ETF paši ir uzņēmušies iniciatīvu un jau ir ierosinājuši to vilcienu vadītāju licencēšanu, kuri strādā starptautiskajos maršrutos.

4.2 Līguma priekšrocība ir tāda, ka darbiniekiem uzņēmumos, kas ir EdzK biedri, visai drīz tiks izvirzītas augstas kvalifikācijas prasības un nebūs nepieciešams gaidīt līdz 2010. gadam. Šos uzņēmumus nedrīkst sodīt *vis-à-vis* uzņēmumiem, kuri līgumu nepiemēro.

4.3 EESK uzskata, ka Eiropas sociālo partneru līgums pilnībā jāņem vērā tajās jomās, kas pārklājas ar direktīvas darbības sfēru.

4.4 Eiropas sociālo partneru līgumā pieņemts, ka attiecīgajiem vilcienu vadītājiem vienmēr ir kāda veida nacionālais sertifikāts, un tādēļ šis jautājums netiek regulēts. Tas balstās uz tradicionālo dzelzceļu uzņēmumu daudzgadējo pieredzi, sadarbojoties maršrutos.

4.5 Eiropas vilcienu vadītāja apliecība, kas paredzēta sociālo partneru līgumā, ir papildu licence, kas apliecina papildu zināšanas, kādas nepieciešamas, lai vadītu vilcienu citas valsts infrastruktūrā. Šo apliecību izsniedz uzņēmumi, un tā ir uzņēmumu īpašums.

4.6 Direktīvā ierosinātais papildu sertifikāts vairāk vai mazāk atbilst Eiropas vilcienu vadītāja apliecībai.

4.7 EESK lūdz Komisiju pārbaudīt, kādā mērā Eiropas vilcienu vadītāja apliecību, kas paredzēta sociālo partneru līgumā, var atzīt kā līdzvērtīgu saskaņotajam papildu sertifikātam pārejas periodā, lai rēķinātos ar uzņēmumiem, kas jau veikuši pasākumus šajā jautājumā. Direktīvā vajadzētu būt attiecīgam noteikumam, kas to atspoguļo.

4.8 EESK uzskata, ka uzņēmumi, kas parakstījuši sociālo partneru līgumu, zaudēs *vis-à-vis* uzņēmumiem, kas izmanto direktīvas sertificēšanas sistēmu, tiktāl, cik saskaņā ar līguma noteikumiem katru gadu jānodrošina turpmāka apmācība vispārējās profesionālajās zināšanās, bet šis noteikums nav iekļauts direktīvas projektā, lai gan ir būtiski svarīgs prasmju līmeņa uzturēšanā.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

5. Secinājumi

5.1 EESK atbalsta priekšlikumu direktīvai par vilcienu apkalpju sertificēšanu. Komiteja nožēlo, ka šis sociālais pasākums tiek sniegts kā beidzamais posms Eiropas tiesību aktu ķēdē attiecībā uz dzelzceļa kravu pārvadājumu nozares liberalizāciju.

5.2 Vilcienu vadītājiem un apkalpēm ir galvenā loma drošuma jomā. Vilcienu vadītāju un apkalpju sertificēšanai jāgarantē tas, ka šie vadītāji un apkalpes ir augstu kvalificēti.

5.3 EESK ir nobažījies par milzīgo laika atstarpi starp pilnīgu dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgus atvēršanu un galīgajiem sertificēšanas ieviešanas termiņiem un lūdz Komisiju veikt visus iespējamus pasākumus, lai šo atstarpi samazinātu.

5.4 Tādēļ EESK aicina Padomi un Eiropas Parlamentu izslēgt direktīvas projektu attiecībā uz vilcienu apkalpju sertificēšanu no trešās dzelzceļu paketes un izskatīt to atsevišķi, lai izvairītos no turpmākiem aizkavējumiem. Eiropas Parlamentam un Padomei direktīva jāpieņem ātri un kā prioritāra rakstura jautājums.

5.5 Tā rīkojoties, Padome un Eiropas Parlaments būs pilnībā ņēmuši vērā EESK atzinumu un tajā ierosinātos grozījumus.

5.6 EESK atbalsta Eiropas sociālo partneru līgumu par to vilcienu apkalpju, kas iesaistītas pārrobežu pakalpojumos, konkrētiem darba apstākļu aspektiem. Tā aicina Komisiju iesniegt līgumu Padomē lēmuma pieņemšanai un iesaka Padomei priekšlikumu pieņemt.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam (saskaņā ar Reglamenta 54.panta 3. punktu)

Sekojošos izmaiņu pieteikumus, par kuriem vismaz viena ceturtdaļa nodoto balsu bija "par", Komiteja apspriedes laikā noraidīja:

3.2.3.3 punkts

Svītrot punktu.

Pamatojums

Direktīvas priekšlikumā paredzētas divas sertifikāta piešķiršanas fāzes:

- Eiropas līmenī atzīta vilciena Eiropas licences ieviešana,
- Papildu tādas saskaņotas apliecības izsniegšana, kas atzīst uzņēmuma īpašo kvalifikāciju, kā arī katras infrastruktūras kvalifikāciju.

Direktīva paredz arī vadītāju licences un papildu saskaņotās licences izmaiņu un atjaunošanas nosacījumus, kā arī minimālo prasību periodisku kontroli.

Papildu saskaņotās apliecības mērķis ir pārliecināties par vadītāja spējām un viņa zināšanām par attiecīgo vai attiecīgajām līnijām.

Tādēļ nav iemesla nacionālajos pārvadājumos noteiktajiem diviem gadiem vēl pievienot triju gadu pārbaudes laika prasību starptautiskajos pārvadājumos, kuru vajadzētu pievienot saskaņā ar šī punkta tekstu pašreizējā redakcijā, kas nosaka, ka tas nepieciešams, lai pārietu no vietējo lokomotīvu vadītāju kategorijas uz galveno nacionālo līniju vadītāju kategoriju (kā preču, ta arī pasažieru pārvadājumos).

Tāda prasība, kas ieviestu pārbaudes laiku piecu gadu garumā, mazinātu papildu saskaņotās apliecības vērtību un būtu pretrunā ar vēlmi atvieglot pārrobežu savienojamību. Tās rezultāts (vai tās mērķis) būtu dzelzceļa pārrobežu līniju attīstības un uzlabošanas apturēšana.

Visbeidzot, nav nepieciešamības ieviest dažādas prasības nacionālo līniju un starptautisko tīklu vilcieniem vadītājiem, jo papildu saskaņotā apliecība jebkurā gadījumā nodrošina kvalifikāciju un tīkla pārzināšanu.

Šo iemeslu dēļ 3.2.3.3 punkts nešķiet pamatots un tas būtu jāsvītrot

Balsošanas rezultāts:

Balsis "par" : 59

Balsis "pret" : 100

Atturējās: 11

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Padomes Regulai par vispārējo tarifa preferenču sistēmas piemērošanu

(COM(2004)699 final)

(2005/C 221/15)

2004. gada 10. novembrī Padome, rīkojoties saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262.pantu, nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju jautājumā par Priekšlikumu Padomes Regulai par vispārējo tarifa preferenču sistēmas piemērošanu.

Ārējo attiecību specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darbu šai jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 12. janvārī. Ziņotājs bija **Pezzini kgs**.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 9. februāra sēdē) ar 132 balsīm "par", 1 balsi "pret" un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Termiņš Padomes 2001.gada 10.decembra Regulai (EK) Nr. 2501/2001⁽¹⁾ par ilggadīgas vispārējo tarifa preferenču sistēmas (VTP) piemērošanu beigsies 2005.gada 31. decembrī. 2004.gada jūlijā Komisija pieņēma vadlīnijas⁽²⁾ par VTP nozīmi nākamo desmit gadu laika periodā, sākot no 2006.gada 1.janvāra līdz 2015.gada 31.decembrim. Šobrīd tā ir publicējusi savus priekšlikumus⁽³⁾ īstenošanas regulai.

1.1.1 1994.gadā, pieņemot iepriekšējās vadlīnijas⁽⁴⁾ desmit gadu laikposmam no 1994. līdz 2005.gadam un to īstenošanas regulas, tika ieviestas vairākas nozīmīgas izmaiņas: tarifu modulēšana atkarībā no ražošanas riska pakāpes, diferencēšana un īpašie veicināšanas režīmi. 2001.gadā uz nenoteiktu laiku tika ieviests īpašs režīms vismazāk attīstītajām valstīm (VAV), ar nosaukumu "Visu, izņemot ieročus" ["Everything but Arms" (EBA)]. Pieredze liecina, ka daži no šiem pasākumiem praksē darbojas labi un to piemērošana jāturpina, turpretim citus derētu korigēt, ņemot vērā gūto pieredzi.

1.1.2 VTP ietvaros Kopiena piešķir tirdzniecības preferences jaunattīstības valstīm jau kopš 1971.gada. Tirdzniecības politikai ir galvenā nozīme, veidojot ES attiecības ar pārējo pasauli. VTP sistēma ir šīs politikas daļa, tai jāatbilst attīstības politikas mērķiem un jānostiprina šie mērķi. Šajā nolūkā tai jāpilda PTO [Pasaules Tirdzniecības organizācijas] prasības un, jo īpaši, 1979.gada VVTT [Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību] iespēju klauzula. Tāpat tai jābūt saderīgai ar Dohas Attīstības darba kārtību [Doha Development Agenda]. Galvenā prioritāte — palīdzēt jaunattīstības valstīm gūt labumu no globalizācijas procesa, jo īpaši, sasaistot tirdzniecību ar noturīgu attīstību. Šajā kontekstā ir saprotams, ka noturīga attīstība ietver daudzveidīgus aspektus: pamatcilvēktiesību un darbinieku tiesību ievērošana, labas pārvaldības prakse un vides aizsar-

dzība. Turklāt cīņa pret narkotikām ir visu valstu kopīgs pienākums.

1.2 Kopš pirmo reizi tika publicētas vadlīnijas nākamo desmit gadu laikposmam, Komisija saistībā ar tām ir veikusi plaša mēroga konsultācijas. Tomēr, ņemot vērā to, ka bija nepieciešama specializēta statistika, ietekmes novērtējums ir veikts iekšēji. Komisija novērtēs iespējamo ietekmi uz tālākajiem ES reģioniem, tiklīdz būs stājusies spēkā attiecīgā regula.

1.3 Nav paredzams, ka atzinuma projektā piedāvāto izmaiņu rezultātā varētu būtiski mainīties situācija muitas ieņēmumu ikgadējo zaudējumu jomā, salīdzinot ar pašreizējo situāciju.

2. Komisijas priekšlikumi

2.1 Priekšlikumu būtība — vienkāršot pašreizējo sistēmu, samazinot režīmu skaitu no pieciem līdz trim; to nodrošina, ieviešot vienotu veicināšanas režīmu, lai nomainītu trīs šobrīd spēkā esošos īpašos veicināšanas režīmus, kas attiecas uz darbinieku tiesību aizsardzību, vides aizsardzību un cīņu pret narkotiku ražošanu un tirdzniecību. Tādējādi piedāvāto sistēmu veido:

- vispārējais režīms,
- īpašais veicināšanas režīms (SIA) noturīgai attīstībai un
- īpašais režīms (EBA) vismazāk attīstītajām valstīm.

2.2 Turpmāku vienkāršošanu varētu nodrošināt, no saņēmēju saraksta svītrojot valstis, kurām šobrīd ir preferenciāla piekļuve Kopienas tirgum saskaņā ar divpusējiem, reģionāliem vai citiem brīvās tirdzniecības līgumiem (BTL). Kopiena nodrošinātu to, ka šī pasākuma īstenošanas rezultātā neviena valsts nebūtu zaudētāja, attiecīgajos BTL nostiprinot priekšrocības ikvienam konkrētam ražojumam, uz kuru iepriekš attiecās VTP režīms.

⁽¹⁾ OV L 346, 31.12.2001.

⁽²⁾ COM(2004) 461 final

⁽³⁾ COM(2004) 699 final

⁽⁴⁾ COM(1994) 212 final

2.3 Preferences arī turpmāk varētu diferencēt atkarībā no ražojumu riska pakāpes. Zema riska ražojumiem, izņemot lauksaimniecības komponentus, arī turpmāk varētu nepiemērot Kopējā muitas tarifa (KMT) nodokļus. Saglabātos pašreizējais 3,5 procentu punktu vienotas likmes samazinājums paaugstināta riska ražojumiem.

2.4 Vispārējais režīms būtu pieejams visām valstīm, izņemot tās, kuras Pasaules Banka trīs secīgu gadu laikposmā būtu klasificējusi kā valstis ar augstu ienākumu līmeni, un kuru piecas lielākās VTP segto izvedumu sadaļas, kuru saņēmējs ir Kопiena, veidotu mazāk par 75 % no kopējā attiecīgās valsts izvedumu apjoma, ko sedz VTP un kuru saņēmējs ir Kопiena. Ikviena šāda valsts, kas šobrīd ir saņēmēja VTP sistēmas ietvaros, tiktu izslēgta no sistēmas, tiklīdz stātos spēkā piedāvātā regula. Saņēmējas valstis, kas bauda arī tās priekšrocības, ko sniedz tirdzniecības līgums ar Kопienu, aptverot vismaz visas tās preferences, kuras attiecīgajai valstij nodrošina pašreizējā sistēma, tāpat tiktu svītrotas no kvalificēto pretendentu saraksta.

2.5 Īpašais veicināšanas režīms (SIA) noturīgi attīstībai paredzēts tām jaunattīstības valstīm, kurām tas visvairāk vajadzīgs. Papildu preferences nekavējoties (atkarībā no pieteikuma iesniegšanas) tiktu piešķirtas jaunattīstības valstīm, kas ratificējušas un efektīvi īstenojušas visas sešpadsmit **I pielikumā** uzskaitītās cilvēktiesību un darbinieku tiesību pamatkonvencijas un vismaz septiņas no konvencijām, kas attiecas uz labas pārvaldības praksi un vides aizsardzību, un ir uzskaitītas **II pielikumā**. Vienlaikus saņēmējām valstīm nāktos uzņemt saistības ratificēt un efektīvi īstenot starptautiskās konvencijas, ko tās vēl nav ratificējušas. Par šī procesa izpildes termiņu tiks noteikts 2008.gada 31.decembris.

2.5.1 Izvēloties konvencijas, priekšroka dota tām, kuru mehānismu varētu izmantot attiecīgās starptautiskās organizācijas, lai regulāri novērtētu to, cik efektīvi tās tiek īstenotas. Komisija šo novērtējumu ņemtu vērā, pirms lemtu par to, kurām pretendētām tiks piešķirts SIA. Pamatojoties uz jaunattīstības valstu pieteikumiem, Komisija vēlāk sastādītu šī režīma saņēmēju sarakstu.

2.5.2 Valstīm, kuras vēlēšies saņemt SIA, būs jāiesniedz pieteikums trīs mēnešu laikā, skaitot no regulas publicēšanas datuma.

2.5.3 Vēl viena prasība — pretendētām jābūt neaizsargātām valstīm. Šim nolūkam neaizsargāta valsts definēta kā valsts, ko Pasaules Banka nav klasificējusi kā valsti ar augstu ienākumu līmeni vai kuras VTP segto izvedumu apjoms, kuru

saņēmējs ir Kопiena, nepārsniedz 1 % no VTP segto Kопienas ievadumu kopējā apjoma.

2.6 Priekšlikumi paredz pasākumus, lai mazinātu ietekmi uz saņēmēju valsti brīdī, kad Apvienoto Nāciju Organizācija to būs svītrojusi no VAV saraksta. To varētu nodrošināt ar pārejas perioda palīdzību, pakāpeniski attālinot konkrētu valsti no EBA režīma. Šobrīd attiecīgā valsts automātiski un nekavējoties zaudē visas VTP priekšrocības, ko tā bauda kā VAV. Jaunais mehānisms ļauj šo procesu īstenot pārejas periodā.

2.7 Diferencēšanas mehānisms ir saglabāts, tomēr pārveidots, lai vienkāršotu tā darbību. Šobrīd tas būtu piemērojams to valstu ražojumu grupām, kas ir konkurētspējīgas Kопienas tirgū un kurām vairs nav vajadzīga VTP sistēma, lai veicinātu izvedumus, bet pašreizējos kritērijus (preferenciālo ievadumu daļa, attīstības indekss un izvedumu specializācijas indekss) varētu nomainīt ar vienu vienkāršu kritēriju: Kопienas tirgus daļu, kas izteikta kā preferenciālo ievadumu daļa. Ražojumu grupas ir definētas, atsaucoties uz Kombinētās nomenklatūras "nodaļām". Tā kā diferencētas tiks vienīgi tās valstis, kas ir konkurētspējīgas visu attiecīgās nodaļas ražojumu jomā, mazās saņēmējas valstis netiks diferencētas, balstoties tikai uz dažiem vienas nodaļas konkurētspējīgiem ražojumiem.

2.7.1 Diferencēšanu varētu piemērot ikvienai saņēmējai valstij saistībā ar viena segmenta ražojumiem, ja Kопienas ievadums attiecīgā segmenta ražojumiem no konkrētās valsts pārsniedz 15 % no šo pašu ražojumu Kопienas ievadumiem no visām valstīm trīs secīgu gadu laika periodā. Noteiktiem tekstilizstrādājumiem šis sliekšnis ir samazināts līdz 12,5 %.

2.8 Gadījumā, ja atbilstoši regulai proporcionālā nodokļa likme būtu pazemināta līdz 1 % vai vēl zemāk, pilnībā tiktu atcelta attiecīgā nodokļa piemērošana. Līdzīgi varētu pilnībā atcelt nodokļa piemērošanu gadījumā, ja īpašais nodoklis katrai atsevišķai summai sastādītu 2 vai mazāk eiro.

2.9 Priekšlikumi paredz nosacījumus preferenciālo režīmu pagaidu atcelšanai konkrētos norādītajos apstākļos attiecībā vai nu uz visiem, vai konkrētiem vienas valsts ražojumiem. Tā nav būtiska atkāpe no *status quo*. Komisija ir norādījusi, ka šos nosacījumus joprojām paredzēts piemērot tikai ārkārtas gadījumos.

2.9.1 Ja ražojumu, kura izcelsme ir saņēmējā valstī, ievad ar noteikumiem, kas izraisa vai draud izraisīt Kопienas ražotājam nopietnas grūtības līdzīgu vai tieši konkurējošu ražojumu ziņā, pēc dalībvalsts pieprasījuma vai pēc Komisijas iniciatīvas jebkurā brīdī var atkārtoti ieviest KMT nodokļus.

2.10 Regulu īstenot Komisijai palīdzētu Vispārējo preferenču komiteja, ko veidotu dalībvalstu pārstāvji un kuras darbu vadītu Komisijas pārstāvis. Komiteja saņemtu Komisijas sagatavotus pārskatus par sistēmas darbību un varētu pārbaudīt jebkuru ar to saistītu jautājumu, tomēr tā jo īpaši iesaistītos tādu jautājumu risināšanā kā pretendentes valsts tiesības saņemt SIA noturīgai attīstībai, priekšrocību pagaidu atcelšana, atkārtota KMT nodokļu ieviešana gadījumos, kad rodas grūtības Kopienas ražotājam, un pārejas periodu noteikšana valstīm, kuras zaudē EBA sniegtās priekšrocības, jo tiek svītrotas no Apvienoto Nāciju Organizācijas vismazāk attīstīto valstu saraksta.

3. Vispārējie komentāri

3.1 VTP ir nozīmīgs ES ārējās tirdzniecības politikas elements, kam ir tālejoša ietekme: tas būtiski ietekmē notikumu gaitu jaunattīstības valstīs, tas iespaido ES budžetu, skar attiecības ar ES tirdzniecības partneriem no tādām organizācijām kā PTO, un tam ir vērā ņemamas sekas attiecībā uz Eiropas rūpniecību, jo īpaši apstrādes rūpniecību. Tas ir viens no nedaudzajiem jautājumiem, kas Eiropas līmenī drīzāk tiek pārvaldīts federālā, nevis pretējā veidā: Komisijai šajā jomā ir ekskluzīva kompetence. Globalizācijas process ir vairojis VTP nozīmību: ES ir pielietojusi šo režīmu, lai palīdzētu jaunattīstības valstīm gūt labumu no globalizācijas procesa. Vienlaikus tas ir ļāvis ES popularizēt ilgtspējīgas attīstības praksi, piešķirot preferenciālus noteikumus piekļuvei Eiropas tirgum tām valstīm, kuras ievēro cilvēktiesību pamatprincipus.

3.2 Kad Komisija publicēja vadlīnijas⁽⁵⁾, uz kurām balstīti šie priekšlikumi, EESK izdeva Atzinumu⁽⁶⁾, sīki komentējot tajās izvirzītos jautājumus. Šajā Atzinumā tā apgalvoja, ka sistēmas vienkāršošanai jāklūst par prioritāru mērķi. Tādējādi Komiteja atzinīgi novērtēja Komisijas priekšlikumos ietvertos pasākumus, kas vērsti uz struktūras vienkāršošanu. Tā jo īpaši uzskata, ka režīmu skaita samazināšana no pieciem līdz trim ievērojami veicinās attiecīgā mērķa sasniegšanu.

3.3 EESK tāpat aicināja samazināt dalībnieču valstu skaitu⁽⁷⁾ un piedāvāja tostarp svītrot valstis, kurām šobrīd ir preferenciāla piekļuve Kopienai saskaņā ar BTL, nodrošinot, ka visas preferences, kas tām bija piešķirtas pašreizējās VTP sistēmas ietvaros, tiek ietilpinātas attiecīgā divpusējā līgumā. Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka šis ieteikums ir pieņemts.

3.4 EESK izteica bažas⁽⁷⁾ par to, ka Kopienas palīdzības lielākā daļa tiek piešķirta tām saņēmējam valstīm, kas ir visvairāk pārtikušas, nevis tām, kurām tā visvairāk nepie-

ciešama. Komiteja ļoti atzinīgi vērtē to, ka Komisija ir ķērusies pie šī jautājuma risināšanās, tomēr vēlas uzzināt, vai priekšlikumi šajā virzienā ir pietiekami izsmeljoši.

3.5 EESK ieteica⁽⁷⁾ saglabāt diferencēšanas mehānismu, tomēr norādot, ka tas jāpadara vienkāršāks un caurskatāmāks. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumus šajā jomā un uzskata, ka ar to palīdzību šo mehānismu varēs ievērojami uzlabot abos aspektos. Jo īpaši pašreizējo daudzo kritēriju aizstāšana ar vienu skaidru kritēriju ir tā, kam vajadzētu padarīt procesu gan vienkāršāku, gan caurskatāmāku.

3.6 EESK mudināja⁽⁷⁾ izmantot izdevību, lai saskaņotu, vienādotu un racionalizētu visus VTP sistēmas noteikumus un procedūras. Tā pauž viedokli, ka ar pašreizējiem priekšlikumiem ir sperts liels solis šī ideāla īstenošanas virzienā.

3.7 EESK aicināja⁽⁷⁾ publicēt sīki izstrādātu ietekmes novērtējumu līdz ar Komisijas priekšlikumiem. Komiteja ir vīlusies, ka tas nav izdarīts, un vēlētos vērst uzmanību uz to, ka ir bezjēdzīgi vērtēt ietekmi uz tālākajiem ES reģioniem pēc tam, kad tā jau ir notikusi, ja vien šāda pasākuma mērķis nav sistēmas pārveide vērtējuma kontekstā, kas būtu pretrunā prasībai, lai noteikumi laika gaitā saglabātos nemainīgi. Nenoteiktība kaitē apmierinošai VTP sistēmas darbībai.

3.8 EESK atbalsta tāda jēdziena iekļaušanu "noturīgas attīstības" definīcijā, kas paredz cilvēktiesību ievērošanu, darbinieku tiesību aizsardzību, vides aizsardzību, labas pārvaldības praksi un narkotiku ražošanas un tirdzniecības ierobežošanu.

3.9 EESK vērsa uzmanību uz to⁽⁷⁾, ka pašreizējie īpašie veicināšanas režīmi ir bijuši pilnīgi neefektīvi, lai sasniegtu noderīgus mērķus. Tikai divas valstis ir kvalificējušās īpašajam veicināšanas režīmam darbinieku tiesību aizsardzības jomā, bet neviena nav kvalificējusies īpašajam veicināšanas režīmam vides aizsardzības jomā; vienlaikus divpadsmit valstīm ir piešķirts īpašais veicināšanas režīms, lai apkarotu narkotiku ražošanu un tirdzniecību, kas tomēr nav manāmi ietekmējis šo darbību norisi.

3.9.1 EESK uzskata, ka jauno priekšlikumu iedarbība visticamāk aprobežosies ar procesa vienkāršošanu — protams, apsveicamu pasākumu. Stimulēšanas apjoms nav palielināts, un nav pamata uzskatīt, ka jaunie režīmi sniegs saņēmējam valstīm lielāku ierosmi īstenot noturīgas attīstības principus un praksi. Saskaņoties ar prasību pieņemt divdesmit septiņas starptautiskas konvencijas, tās tikpat labi varētu dot priekšroku pašu diktētajiem noteikumiem un atteikties no piedāvātajām priekšrocībām.

⁽⁵⁾ Skat. atsauci iepriekš.

⁽⁶⁾ EESK 2004. gada 25. februāra atzinums – OV C 110, 30.04.2004

⁽⁷⁾ Turpat.

3.9.2 Ņemot vērā to, cik grūti ir sniegt vērtīgu stimulu tādas tarifu barjeras ietvaros, kas nemitīgi pazeminās, varētu padomāt arī par šo konvenciju ievērošanas piesaisti attīstības atbalsta piešķiršanai.

3.10 EESK novērojumi liecina, ka visas konvencijas, atbilstība kurām ir jānodrošina pretendentiem valstīm, ietver mehānismus, ko "attiecīgās starptautiskās organizācijas" var izmantot, lai regulāri novērtētu to, cik efektīva ir šo konvenciju īstenošana. EESK atbalsta viedokli, ka šajā novērtēšanas procesā vajadzētu piedalīties sociālajiem partneriem.

3.11 EESK norāda, ka nosacījumi priekšrocību pagaidu atcelšanai ir maz mainījušies, salīdzinot ar tiem, kas ir spēkā pašreizējā režīmā. Ņemot vērā to, ka tie ir likti lietā tikai vienas valsts (Mjanmas) gadījumā, kas ir starptautisko konvenciju neievērošanas radikāls piemērs, ir pamats šaubīties par to, cik šie nosacījumi ir noderīgi, lai veicinātu noturīgu attīstību. Sankcija, kas tiek piemērota tikai šādos retos gadījumos, ir niecīgs iebiedēšanas līdzeklis. EESK labprātāk vēlētos redzēt šī mehānisma kā SIA stiprināšanas plašāku pielietojanu noturīgas attīstības veicināšanai, jo Komiteja baidās, ka šis mehānisms visticamāk netiks lietots.

3.12 EESK šaubās par to, vai jaunā sistēma būs efektīvāks iebiedēšanas līdzeklis pret krāpšanu nekā sistēma, ko tā nomainīs. Komiteja labprātāk vēlētos redzēt krietni aktīvāku pieeju šī jautājuma risināšanai. Tai jo īpaši patīkami būtu vērot, kā tiek veidoti mehānismi ciešākai sadarbībai starp ES iestādēm un to kolēģiem saņēmējās valstīs. Ir grūti izvairīties no secinājuma, ka šajā jomā Komisija ir pieņēmusi *festina lente* jeb "steidzies lēnām" politiku.

3.13 EESK atzinīgi vērtē to, ka pirms šo priekšlikumu izstrādes Komisija ir veikusi plaša mēroga konsultācijas gan ES, gan saņēmējās valstīs.

3.14 EESK norāda, ka Vispārējo preferenču komiteja, darbojoties "Regulēšanas komitejas" procedūras ietvaros, arī turpmāk palīdzēs Komisijai nodrošināt VTP sistēmas pārvaldību.

4. Īpašie komentāri

4.1 EESK norāda, ka no vispārējā režīma piemērošanas jomas tiks svītrotas tikai tās valstis, kuras Pasaules Banka būs klasificējusi kā valstis ar augstu ienākumu līmeni, un tad, ja to izveidumi nebūs pietiekami dažādoti. Komiteja pauž viedokli, ka to valstu skaits, kas atbilst šiem kritērijiem, būs ierobežots. Tā piedāvāja (*) no jaunajām vadlīnijām tostarp izslēgt valstis,

(*) Turpat.

kurām ir kodolieroču programmas, un valstis, kuras darbojas kā nodokļu paradīze. Komiteja ar nožēlu konstatē, ka daudzas no tām, šķiet, turpinās kvalificēties iekļaušanai saņēmēju sarakstā.

4.2 Viens no kritērijiem, lai valsti iekļautu SIA ilgtspējīgas attīstības veicināšanai, ir — tai ir jābūt "neaižsargātai valstij". Saskaņā ar [EKD] 9.panta 2.punktā ietvertu definīciju tā ir valsts, kas nav izslēgta no vispārējā režīma piemērošanas atbilstoši iepriekš 4.1 apakšpunktā izklāstītajiem noteikumiem vai kuras VTP segtie izveidumi, kuru saņēmējs ir Kopiena, veido mazāk par 1 % no kopējiem VTP segtajiem Kopienas ieviedumiem. EESK pauž viedokli, ka ir jāpārstrādā šī panta formulējums, vārdu "vai" nomainot ar vārdu "un", citādi tam būs ietekme, kas neapšaubāmi nebija paredzēta.

4.3 EESK vērsa uzmanību uz to (*), ka pašreizējās sistēmas ietvaros diferencēšanas punkts ir stipri attālināts no atjaunošanas punkta. Tādēļ Komiteja atzinīgi vērtē to, ka nākotnē diferencēšana tiks veikta nākamajā gadā pēc trīs secīgu gadu laikposma, kas ir atskaites periods jebkurai attiecīgajai valstij un nozarei.

4.4 EESK atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumu uzturēt reģionālo ieguldījumu Regulas (EEK) Nr.2454/93 ietvaros tad, ja tāda ražojuma izcelsme, ko izmanto turpmākajai ražošanai valstī, kura pieder reģionālajai grupai, ir kādā citā šās grupas valstī, kura neizmanto režīmu, ko piemēro gala produktam, ar noteikumu, ka abas valstis gūst labumu no šās grupas reģionālās uzkrāšanās. Komiteja vēlas vērst uzmanību uz to, ka iepriekš ar šiem nosacījumiem tika ievērojami manipulēti krāpnieciskos nolūkos.

4.5 EESK atkārtoti pauž pārliecību (*), ka jāvienkāršo ražojumu izcelsmes noteikumi un attiecīgi jāsamazina atbilstības slogs, kas gulstas uz ES ievērojamiem, nodrošinot to atbilstību pašreizējiem nepreferenciālu ievadumu izcelsmes noteikumiem.

4.6 EESK atkārtoti pauž aicinājumu (*) veidot dialogu starp ES un VAV (vismazāk attīstītajām valstīm), lai uzlabotu īstenošanas noteikumus īpašiem pasākumiem, kas šīs valstīs tiktu veikti atsevišķos gadījumos, jo sevišķi, pielāgojoties pārejas periodam.

4.7 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu pilnībā nodokļu piemērošanu gadījumā, ja preferenču režīma rezultātā proporcionālā nodokļa likme ir 1,0 % vai mazāka, vai īpašais nodoklis ir 2 jeb mazāk eiro. Komiteja uzskata, kas tas būtu jūtams vienkāršošanas līdzeklis.

(*) CESE 1646/2004 – Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par noturīga Eiropas lauksaimniecības modeļa izveides pabeigšanu saistībā ar KLP reformām - cukura sektora reforma-COM(2004)499 final

4.8 EESK norāda, ka priekšrocību pagaidu atcelšanai ir limitēts trīs mēnešu periods, ko var atjaunot vienu reizi. Komisija varētu pagarināt šo periodu atbilstoši Lēmuma 1999/468/EK 3.un 7.pantam, kā tas jau tika darīts Mjanmas gadījumā. EESK dotu priekšroku nosacījumam, saskaņā ar kuru, tiklīdz ir piemērota priekšrocību pagaidu atcelšana, tā paliek spēkā līdz brīdim, kad vainīgā valsts ir likvidējusi priekšrocību atcelšanas cēloni, novēršot starptautisko konvenciju pārkāpumus, kas ir bijis galvenais atcelšanas iemesls.

4.9 EESK rodas iespaids, ka prasība valstīm vai teritorijām, kuras vēlas gūt labumu no SIA noturīgai attīstībai, iesniegt attiecīgu lūgumu trīs mēnešu laikā, skaitot no regulas spēkā stāšanās dienas, ir mazliet apgrūtināša un, iespējams, pašiznīcinoša, ierobežojot [režīma] piemērošanas jomu. Attiecīgajā brīdī varētu būt vairākas valstis, kas neatbildīs kritērijiem un tādējādi uzskatīs, ka nav vērts iesniegt pieteikumu. Pēc tam, kad būs beidzies trīs mēnešu termiņš, attiecīgajām valstīm vairs nebūs stimula ratificēt un efektīvi īstenot I un II pielikumā minētās starptautiskās konvencijas. Pēc EESK domām, būtu vēlams šīm valstīm neaizvērt durvis uz vēlāku uzņemšanu brīdī, kad tās atbildīs kvalificēšanās kritērijiem.

4.10 EESK vērsa uzmanību uz to ⁽¹⁰⁾, ka VTP sistēma ir viens no ES tirdzniecības politikas elementiem, kam tādējādi jābūt savienojamam ar citiem šīs politikas elementiem. Lai nodrošinātu saskaņotu tirdzniecības politiku, būtiska nozīme ir tam, lai procesā iesaistītos arī citi Komisijas ģenerāldirektori. Jo īpaši cieša, nepārtraukta un efektīva sadarbība jāveido starp Tirdzniecības un Uzņēmējdarbības ģenerāldirektoriem.

4.11 EESK arī uzskata, ka nopietnu tirgus darbības traucējumu gadījumos saistībā ar Līguma I pielikumā uzskaitītajām precēm vēlams piemērot drošības klauzulu pēc dalībvalsts lūguma Komisijai, kas tādā gadījumā apspriedīsies ar attiecīgo pārvaldības komiteju.

4.12 "Atbilstoši" Komisijas priekšlikumam VTP sistēmā jāiekļauj īpašais nosacījums attiecībā uz vismazāk attīstītajām valstīm (VAV) un jāpārņem jāpārņem regulas 416/2001citi nosacījumi (arī attiecībā uz cukuru). VAV ir pamatotas bažas, ka pēc ES cukura noteikumu reformas ar masveida cenu

pazemināšanos pēc plānotās pilnīgas ES tirgus atvēršanas šīm valstīm (tas ir paredzēts no 2009. gada 1. jūlija), tās nonāks neizdevīgākā situācijā, nevis iegūs priekšrocības. Šajā saistībā Komiteja norāda uz tās 2004. gada 15. decembra atzinumu ⁽¹¹⁾ par ierosināto GMO/cukura regulas reformu. Tajā Komisija tiek aicināta atbilstoši VAV izteiktajai vēlmei piešķirt preferenču importa kvotas cukuram laika periodā pēc 2009. gada, ieviešot periodiskas pārbaudes, kuras ņem vērā sakarību starp Eiropas cukura tirgus sistēmas reformu un vizmazāk attīstīto valstu (VAV) attīstības mērķus. EESK izsakās par labu SWAP darījumu ("trīsstūra tirdzniecība") aizliegšanai.

4.13 Kopumā EESK uzskata, ka apskatāmajiem produktiem attiecīgā kopējā tirgus organizāciju ietveros būtu skaidri jānosaka punkta 12(1) piemērošanas gadījumi.

5. Secinājumi

5.1 EESK atbalsta viedokli, ka pašreizējā sistēma ir jāpadara vienkāršāka un caurskatāmāka un ka jāizmanto izdevība saskaņot, vienādot un racionalizēt visus VTP noteikumus un procedūras. Tā uzskata, ka piedāvātā sistēma šajā ziņā ir būtisks uzlabojums, un tiktāl piekrīt Komisijas priekšlikumiem.

5.2 EESK piekrīt tam, ka tiks samazināts saņēmēju valstu skaits, tomēr baidās, ka samazināšana varētu nebūt pietiekami samērīga.

5.2.1 EESK uzskata, ka vispārējā tarifa preferenču sistēma jāsauglabā un jāattiecinā uz mazāk attīstītajām valstīm un valstīm, kurām visvairāk nepieciešams jaunā VTP režīma atbalsts, tādēļ diferenciācijas "sliksnis" tekstilprecēm un apģērbiem būtu jāsamazina līdz 10 procentiem ⁽¹²⁾.

5.3 EESK pauz viedokli, ka jaunais SIA [režīms] noturīgas attīstības veicināšanai tikai nedaudz vairāk ietekmēs saņēmēju valstu izturēšanos nekā režīms, kuru tas nomainīs.

5.4 EESK ir nobažījies par to, ka, šķiet, pienācīgi nav risināts jautājums par krāpniecību pašreizējās sistēmas ietvaros, un uzskata, ka šajā ziņā varēja paveikt vairāk.

5.5 EESK ir vīlusies, ka nav publicēts vai, atsevišķos gadījumos, acīmredzot nav veikts pamatīgs šo priekšlikumu ietekmes novērtējums.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁰⁾ Turpat.

⁽¹¹⁾ EESK 1646/2004 –Komisijas Paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam – par noturīgas Eiropas lauksaimniecības modeļa izveides pabeigšanu saistībā ar KLP reformām - cukura sektora reforma – COM(2004) 499 final

⁽¹²⁾ Priekšlikuma Padomes Regulai 13. punkts (COM(2004) 699 final).

I PIELIKUMS

ANO/SDO cilvēktiesību un darbinieku tiesību pamatkonvencijas

1. Starptautiskais līgums par civilām un politiskām tiesībām (*International Covenant on Civil and Political Rights*)
2. Starptautiskais līgums par ekonomiskām, sociālām un kultūras tiesībām (*International Covenant on Economic Social and Cultural Rights*)
3. Starptautiskais līgums par visa veida rasu diskriminācijas izskaušanu (*International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*)
4. Konvencija par jebkuras sievietes diskriminācijas izskaušanu (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*)
5. Konvencija pret spīdzināšanu un citu cietsirdīgu, necilvēcīgu vai pazemojošu apiešanos vai sodu (*Convention Against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*)
6. Konvencija par bērna tiesībām (*Convention on the Rights of the Child*)
7. Konvencija par genocīda noziegumu novēršanu un sodīšanu (*Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*)
8. Par minimālo vecumu pieņemšanai darbā (Nr. 138) (*Minimum Age for Admission to Employment (No. 138)*)
9. Par aizliegumu un nekavējošu rīcību, lai ierobežotu visnelabvēlīgākās bērnu darba formas (Nr. 182) (*Prohibition and Immediate Action for the Elimination of the Worst Forms of Child Labour (No. 182)*)
10. Konvencija par piespiedu darba atcelšanu (Nr. 105) (*Abolition of Forced Labour Convention (No. 105)*)
11. Konvencija par piespiedu obligātu darbu (Nr. 29) (*Forced Compulsory Labour Convention (No. 29)*)
12. Konvencija par vienlīdzīgu samaksu vīriešiem un sievietēm par vienlīdzīgas vērtības darbu (Nr. 100) (*Equal Remuneration of Men and Women Workers for Work of Equal Value Convention (No. 100)*)
13. Nodarbinātības un darba diskriminācijas konvencija (Nr. 111) (*Discrimination in Respect of Employment and Occupation Convention (No. 111)*)
14. Konvencija par biedrošanās brīvību un tiesībām veidot organizācijas (Nr. 87) (*Freedom of Association and Protection of the Right to Organise Convention (No. 87)*)
15. Konvencija par tiesību veidot organizācijas un slēgt kolektīvos līgumus principu piemērošanu (Nr. 98) (*Application of the Principles of the Right to Organise and to Bargain Collectively Convention (No. 98)*)
16. Starptautiskā konvencija par aparteīda noziegumu aizliegšanu un sodīšanu (*International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid*)

II PIELIKUMS

Ar vidi un pārvaldības principiem saistītas konvencijas

17. Monreālas Protokols par ozona slāni noārdošām vielām (*Montreal Protocol on Substances that deplete the Ozone Layer*)
18. Bāzeles Konvencija par bīstamo atkritumu pārrobežu kustības kontroli un to izvietošanu (*Basel Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and Their Disposal*)
19. Stokholmas Konvencija par noturīgajiem organiskajiem piesārņotājiem (*Stockholm Convention on persistent Organic Pollutants*)
20. Konvencija par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām sugām (*Convention on International Trade in Endangered Species*)
21. Konvencija par bioloģisko daudzveidību (*Convention on Biological Diversity*)
22. Kartahas Protokols par biodrošību (*Cartagena Protocol on Biosafety*)
23. ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Kioto Protokols (*Kyoto Protocol to the UN Framework Convention on Climate Change*)
24. 1961. gada ANO Vienotā konvencija par narkotiskajām vielām (*UN Single Convention on Narcotic Drugs (1961)*)
25. 1971. gada ANO Konvencija par psihotropajām vielām (*UN Convention on Psychotropic Substances (1971)*)
26. 1988. gada ANO Konvencija pret narkotiku un psihotropo vielu nelegālu apgrozījumu (*UN Convention against Illicit Traffic in Narcotic Drugs and Psychotropic Substances (1988)*)
27. ANO Meksikas Pretkorupcijas konvencija (*Mexico UN Convention against Corruption*)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par priekšlikumu attiecībā uz Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu par maksājumu piedziņas procedūras iedibināšanu

(COM(2004) 173 final/3 — 2004/0055 COD)

(2005/C 221/16)

2004. gada 6. aprīlī Padome saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 95. pantu pieņēma lēmumu konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju attiecībā uz: Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par Eiropas maksājumu piedziņas procedūras iedibināšanu

Komitejas Birojs uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai sagatavot komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 9. februāra sēdē), iecēla **Pegado Liz kgu** par ģenerālreferentu un pieņēma šādu atzinumu ar 73 balsīm "par" un 2 atturoties.

1. Priekšlikuma mērķis

1.1 Ar priekšlikumu attiecībā uz Regulu par Eiropas maksājumu piedziņas tiesas procedūras iedibināšanu ⁽¹⁾ Komisija turpina vairākas iniciatīvas, pakāpeniski veidojot un attīstot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, nojaucot barjeras un veicinot civilprocesu vienkāršošanu Eiropas līmenī, kā norādīts Rīcības plānā, ko 1998. gada 3. decembrī apstiprinājusi Tieslietu un iekšlietu padome ⁽²⁾.

1.2 Šis priekšlikums atbilst vienam no 2002. gada 20. decembra Zaļās grāmatas pamatmērķiem ⁽³⁾; ar citiem jautājumiem, kas attiecināmi uz otru mērķi, proti, Eiropas tiesvedības procedūras izveidi neliela apjoma prasībās, atsevišķi nodarbojas Komisija.

1.3 Lai izveidotu Eiropas maksājumu piedziņas procedūru, Komisija ir ņēmusi vērā Eiropas Parlamenta un EESK komentārus un ieteikumus attiecībā uz iepriekš minēto Zaļo grāmatu, un šobrīd iepazīstina ar regulas, kuras mērķis ir izveidot visā Eiropas Savienības teritorijā piemērojamu vienotu maksājumu piedziņas procedūru, projektu.

1.4 Šīs Komisijas iniciatīvas pamatā ir atšķirības Dalībvalstu civilprocesuālajā likumdošanā, kā rezultātā rodas augstas izmaksas un kavējumi pārrobežu prāvu izskatīšanā, kas var kļūt disproporcionāli, it īpaši gadījumos, kad tiek izskatītas lietas par neapstrīdētu parādu piedziņu.

1.5 Komisija ir nolēmusi paplašināt vienotās maksājumu piedziņas procedūras piemērojamību arī dalībvalstu līmeņa lietām, lai atbilstoši EESK atzinumam par Zaļo grāmatu nodrošinātu vienlīdzīgu pieeju visiem un lai novērstu komersantu savstarpējās konkurences izkropļošanu, vienlaicīgi nodrošinot procedūras savietojamību ar proporcionalitātes un subsidiaritātes principiem.

1.6 Tekstā skaidri norādīts, ka maksājumu piedziņas procedūra ir papildu izvēles iespēja, jo kreditors vienmēr var izvēlēties citu, formālāku procedūru, kas paredzēta attiecīgās valsts likumdošanā. Arī tas atbilst EESK atzinumam.

1.7 Definējot procedūru, Komisija rīkojās atbilstīgi zemāk norādītajiem pamatprincipiem:

- a) procedūrai jābūt iespējami vienkāršai un balstītai uz standarta veidlapu pielietojumu;
- b) netiek pārbaudīta prasības iesniegšanas nepieciešamība un lietderība;
- c) netiek prasīta dokumentāru pierādījumu uzrādīšana;

⁽¹⁾ COM(2004) 173 final; 19.03.2004.

⁽²⁾ OV C 19, 23.01.1999.

⁽³⁾ COM(2002) 746 final; 20.12.2002, ziņotājs: Von Fürstenwerth kgs (OV C 220, 16.09.2003).

- d) adekvāta atbildētāja tiesību aizsardzība;
- e) nav nepieciešama apelācija;
- f) piemērojamība un izpildes iespējamība;
- g) netiek izvirzīta obligāta prasība, lai iesaistītās puses pārstāvētu profesionāli juristi.

1.8 Komisija nodrošina arī savstarpēju informācijas apmaiņu attiecībā uz tiesām, kuru jurisdikcijā ir Eiropas maksājumu piedziņa dažādās dalībvalstīs; šī informācija ir regulāri jāatjauno un jāpapildina.

1.9 Komiteja ir gandarīta, ka arī Apvienotā karaliste un Īrija izskata iespēju pievienoties šai shēmai, tāpat kā arī vairākām iniciatīvām pagātnē. Komiteja atzīst, ka vienmērīgāka piedāvātās sistēmas funkcionēšana tiktu nodrošināta, ja Dānija nebūtu pilnībā atteikusies no regulas piemērošanas un cer, ka nākotnē tiks pārvarēti šķēršļi, kas kavē tās pilnu līdzdalību vienotā Eiropas tiesiskajā telpā.

1.10 Priekšlikuma teritoriālais apjoms var radīt zināmas grūtības tā ieviešanā. Lai pārvarētu šīs grūtības, jāņem vērā i) atsevišķu teritoriju specifiskās īpašības, kā norādīts TEC 299. pantā, un ii) pienākumus, kurus dažas dalībvalstis ir uzņēmušas šajos reģionos. Tādēļ, neskatoties uz faktisko piedziņas procedūras ieviešanu, attiecīgo valstu varas iestādēm ir jāuzdod noteiktām kompetentām institūcijām veikt šos pienākumus valsts vārdā, tādējādi apstiprinot šo iestāžu rīcības likumību.

2. Precedenti un paralēlas iniciatīvas

2.1 Jau ilgu laiku Kopienas institūcijas, ieskaitot Eiropas Parlamentu ⁽¹⁾ un EESK ⁽²⁾, izstrādā dokumentus, kuros izteikta vēlme panākt civilprocesu standartizāciju un vienkāršošanu, lai nodrošinātu ātrāku un efektīvāku tiesu varas īstenošanu.

2.2 Atbildot uz šiem apsvērumiem, kurus galvenokārt izteikuši komersanti, profesionāļi un patērētāji, arī Komisija ilgstoši apsver un izvērtē piemērotākos turpmākās rīcības veidus; īpaši nozīmīgs ir progress, kas panākts Patērētāju tiesību jomā. ⁽³⁾

2.3 No Zaļās grāmatas par Eiropas maksājumu piedziņas procedūru un par pasākumiem neliela apjoma prasību izskatīšanas procesa vienkāršošanai un paātrināšanai skaidri izriet, ka jautājums tika izskatīts, ņemot vērā potenciālo likumdošanas iniciatīvu.

⁽¹⁾ Skat. EP lēmumi A2-152/86, 13.03.1987, A3-0212/94, 22.04.1994 un A-0355/96, 14.11.1996.

⁽²⁾ Īpaši skat. atzinumus attiecībā uz Zaļo grāmatu par tiesas pieejamību patērētājiem (ziņotājs: *Ataíde Ferreira*, kgs, OV C 295, 22.10.1994) un par vienotā tirgus un patērētāju aizsardzību: iespējas un šķēršļi (ziņotājs: *Ceballo Herrero*, kgs, OV C 39, 12.02.1996).

⁽³⁾ Šajā sakarībā, lūdzm skatīt sekojošus dokumentus:

- Komisijas paziņojums par kompensācijām patērētājiem (COM(84) 692 final, 12.12.1981) un papildu paziņojums par šo pašu tēmu (COM(87) 210 final, 07.05.1987), kas ietverts Eiropas Kopienu biļetenā Nr. 2/85,
- Komisijas paziņojums par jaunu stimulu patērētāju aizsardzības politikā (COM(85) 314 final, 23.07.1985) publicēta OV C 160, 01.07.1985 numurā,
- Komisijas 1996. gada 14. februāra rīcības plāns (COM(96) 13 final),
- Komisijas paziņojums par darbību tiesas lēmumu efektīvākai saņemšanai un izpildei Eiropas Savienībā (COM(97) 609 final; 22.12.1997, publicēta OV C 33, 31.01.1998).
- Zaļā grāmata par tiesas pieejamību patērētājiem un patērētāju domstarpību risināšanu vienotajā tirgū (COM(93) 576).
- Zaļā grāmata par alternatīvu domstarpību risināšanu civiltiesību un komercietisību jomā (COM(2002) 196 final; 19.04.2002).

2.4 Šī iniciatīva ietilpst īpaši nozīmīgu pasākumu virknē, kas pēdējo gadu laikā uzsākti tieslietu sadarbības civillietu jomā ietvaros ⁽¹⁾.

2.5 2004. gada 21. aprīļa Regula (EC) Nr. 805/2004 par Eiropas maksājumu piedziņas procedūras izpildi ārpustiesas kārtībā ⁽²⁾ pelna īpašu uzmanību, izvērtējot Komisijas šībrīža piedāvājumu, jo abi teksti apskata vienas situācijas divus dažādus aspektus — nepieciešamību pēc vienkāršākas un efektīvākas civiltiesību piemērošanas vienotā tiesiskajā telpā.

3. Tiesiskie dokumenti un pamatojums

3.1 Atbilstoši vairumam šajā jomā pieņemto iniciatīvu, Komisija ir izteikusi piedāvājumu apstiprināt regulu, kā pamatojumu izmantojot Līguma 61(c) un 65. pantus.

3.2 Savā agrākajā atzinumā EESK ir atbalstījusi šīs regulas pieņemšanu, un tādējādi atbalsta arī Komisijas lēmumu.

3.3 EESK piekrīt arī Komisijas izvēlei attiecībā uz tiesisko pamatojumu, kas pārsniedz tikai formālu attiecīgo juridisko jēdzienu interpretāciju. Tas ir vienīgais veids, kā sasniegt mērķi un izveidot vienotu ES tiesisko telpu.

4. Vispārīgi komentāri

4.1 EESK atbalsta regulas projektu, kurā, kā minēts iepriekš, ir ietverta lielākā daļa tās komentāru attiecībā uz *Zaļo grāmatu par Eiropas maksājumu piedziņas procedūru un par pasākumiem neliela apjoma prasību izskatīšanas procesa vienkāršošanai un paātrināšanai*, un kuras mērķis ir ieviest tiesības, kas paredzētas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā.

⁽¹⁾ Tas ietver:

- Komisijas 1995. gada 12. maija ieteikums par maksājumu termiņiem komercdarījumos un ar to saistītais Komisijas paziņojums (OV L 127, 10.06.1995 un OV C 144, 10.06.1995).
- 19.05.1998. Direktīva 98/27/EC; 19.5.1998 par rīkojumiem patērētāju interešu aizsardzības nodrošināšanai (OV L 166, 11.06.1998, 51. lpp).
- 2002. gada 29. jūnija Direktīva 2000/35/EC par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (OV L 200, 08.08.2000).
- 2000. gada 22. decembra Regula (EC) Nr. 44/2001 par tiesas lēmumu jurisdikciju un atzīšanu civillietās un komercietās (Brisele I) (OV L 12; 16.01.2001). EESK ziņotājs: *Malosse* kgs (CES 233 2000. gada 1. martā, OV C 117, 26.04.2000).
- 2001. gada 28. maija Regula (EC) Nr. 1206/2001 par dalībvalstu sadarbību liecību par liecību un pierādījumu pieņemšanu civillietās un komercietās (OV L 174, 27.06.2001). EESK ziņotājs: *Batallera k-gs* (2001. gada 28. februāra CES 228, OV C 139, 11.05.2001).
- Pasākumu programma savstarpējas tiesas lēmumu atzīšanas nodrošināšanai civillietās un komercietās (OV C 12, 15.01.2001).
- 2000. gada 29. maija Regula (EC) Nr. 1346/2000 par maksātspējas procesiem (OV L 160, 30.06.2000). EESK ziņotājs: *Ravoet* kgs (2000. gada 26. janvāra CES 79, OV C 75, 15.03.2000).
- 2000. gada 29. maija Regula (EC) Nr. 1347/2000 par tiesas lēmumu atzīšanu un izpildi lietās par laulību un vecāku atbildību (OJ L 160, 30.06.2000). EESK ziņotājs: *Braghin* kgs (CES 940, 1999. gada 20. oktobrī, OJ C 368, 20.12.1999).
- 2000. gada 29. maija Regula (EC) Nr. 1348/2000 par tiesas un ārpustiesas dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs civillietās un komercietās (OV L 160, 30.06.2000). EESK ziņotājs *Bataller k-gs* (1999. gada 21. oktobra CES 947, OV C 368, 20.12.1999).
- Padomes 2001. gada 28. maija lēmums, ar kuru tiek uzveidots Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls civillietās un komercietās (OV L 174, 27.06.2001). EESK ziņotājs: *Retureau* kgs (CES 227, 2001. gada 28. februārī, OV C 139, 11.05.2001).
- Komisijas paziņojums par jaunu juridisku struktūru maksājumiem iekšējā tirgus ietvaros [COM(2003) 718 final; 2.12.2003]. EESK ziņotājs: *Ravoet k-gs* (CES 951/204, 30.06.2004, OV C 302, 07.12.2004).

⁽²⁾ COM(2002) 159 final, OV C 203, 27.8.2002. EESK ziņotājs: *Ravoet* kgs (CESE 1348, 2002. gada 11. decembrī, OV C 85, 08.04.2003).

4.2 EESK lūdz Komisiju izskatīt iespēju paplašināt šo priekšlikumu tā, lai tas aptvertu visu Eiropas Ekonomisko zonu.

4.3 Nepieciešamība izveidot Eiropas procedūru ātrai neapstrīdētu parādu piedziņai, tāpat kā jautājums par adekvātu debitoru, pret kuriem ir vērsta piedziņa, aizstāvības tiesību nodrošināšanu, ir dokumentēta dažādu dalībvalstu atbildēs par augstāk minēto Zaļo grāmatu.

4.3.1 EESK uzskata, ka Komisijas priekšlikumu nepieciešams papildināt ar statistikas datiem par pārrobežu un dalībvalstu procesu skaitu, uz kuriem attiecināms jaunais ierosinātais dokuments, kā arī ar šī dokumenta ieviešanas izmaksu/ labumu analīzi — jautājumiem, par kuriem Komisijas paskaidrojuma rakstā nekas nav minēts.

4.4 Savā atzinumā par Zaļo grāmatu EESK īpaši norāda, ka “Formulējot Eiropas neliela apjoma parādu piedziņas procedūru, pamatmērķis ir noteikt piemērotus pasākumus tiesas procesu paātrināšanai, vienlaicīgi neapdraudot garantijas, kas tiesvedībā iesaistītajām pusēm paredzētas saskaņā ar likumu”.

4.5 EESK uzskata, ka, neskatoties uz to, ka priekšlikumu nepieciešams rūpīgi un detalizēti rediģēt, lai nodrošinātu efektīvāku tajā izvirzīto mērķu sasniegšanu, tas izsaka pārdomātu atbildi uz divkārtšo prasību nodrošināt ātru parādu piedziņu un garantēt aizstāvības tiesības.

4.6 Neskatoties uz to, EESK atzīmē, ka ir svarīgi, lai uzņēmumiem nerastos iespēja izmantot maksājumu piedziņas procedūru kā aizsegu ārkārtas procesiem, it īpaši, izdarot spiedienu vai atgūstot parādus, kas radušies patērētāju aizsardzības noteikumu neievērošanas rezultātā. Tāpat ir svarīgi nodrošināt, lai pieņemtā procedūra neveicinātu slepenas norunas starp uzņēmumiem dažādās dalībvalstīs, kā rezultātā neapstrīdētu maksājumu piedziņa tiktu izmantota, lai veiktu apšaubāmā un/ vai pat noziedzīgā veidā iegūtu līdzekļu pārskaitījumus, tādējādi faktiski izmantojot likumīgu procedūru tā sauktajiem “naudas atmazgāšanas” darījumiem.

4.7 EESK atzīmē arī, ka bieži vien maksājumu piedziņas gadījumi, kas nonāk līdz tiesai, pat ja tie ir neapstrīdēti, ir saistīti ar agresīvu un/ vai maldinošu reklāmu, kas veicina produktu pārdošanu, pārliecinot patērētāju, ka attiecīgā produkta pirkušs un izmantošana vai patēriņš nebūs saistīts ar papildu izmaksām, vai, ja šādas izmaksas radīsies, tās neietekmēs ģimenes finansiālo stāvokli.

4.8 Tādēļ EESK uzskata, ka priekšlikums apskata tikai vienu daudz plašākas un sarežģītākas problēmas aspektu. Līdz ar to EESK vēlreiz lūdz Komisiju izvirzīt likumdošanas aktu projektus, kas definē piegādātāju atbildību gadījumos, kad māsaimniecības parādi radušies piegādātāju pielietotas negodīgas prakses rezultātā⁽¹⁾.

4.9 Komisija uzskata, ka Eiropas maksājumu piedziņas procedūra var veiksmīgi pastāvēt līdzās citām identiskām procedūrām, kas kalpo tam pašam mērķim un ir ietvertas dalībvalstu likumdošanas aktos.

4.9.1 Tomēr EESK uzskata, ka jābūt vienai vienotai maksājumu piedziņas procedūrai, proti, tai, kas paredzēta izskatāmajā projektā. Pēc definīcijas šī procedūra ir uzskatāma par vispiemērotāko situācijās, uz kurām tā attiecināma, pretējā gadījumā tā zaudētu lietderību. Tādējādi, kad regula tiks pieņemta, dažu dalībvalstu likumdošanas aktos paredzētās procedūras zaudēs savu spēku.

⁽¹⁾ Skat. EESK atzinumu un informatīvo ziņojumu par māsaimniecības parādsaistībām (ziņotājs: *Ataíde Ferreira* kgs, OV C 149, 21.06.2002).

4.9.2 Eiropas maksājumu piedziņas procedūra būtu izmantojama kā papildu izvēles iespēja tikai tad, ja pastāv alternatīva kopēja procedūra, bet ne tad, ja alternatīva ir valsts vietējā maksājumu piedziņas procedūra.

4.9.3 Šo iemeslu dēļ ir nepieciešams mainīt paskaidrojošā memoranda un projekta 8. preambulas redakciju, nepārprotami nosakot, ka Eiropas maksājumu piedziņas procedūra ir izmantojama kā alternatīva vienīgi citām kopējām — apkopojošām vai parastām procedūrām, nevis līdzīgām dalībvalstu procedūram.

4.10 Lai apzīmētu personu, kurai tiek iesniegts paziņojums par piedziņu, Priekšlikumā bieži tiek izmantots termins “parādnieks”. EESK uzskata, ka šis termins nav pareizs, jo tas ietver domu, ka persona, kurai iesniegts paziņojums par parādu piedziņas vēršanu, ir parādnieks, taču būtībā, kamēr piedziņa faktiski netiek vērsta, parādnieka nav un nevar būt.

4.10.1 Tādēļ EESK uzskata, ka, lai nodrošinātu vienota termina lietošanu dokumentā, termins “parādnieks” visur tekstā aizstājams ar terminu “atbildētājs”.

4.11 Visiem priekšlikumā minētajiem termiņiem un laika periodiem jābūt norādītiem dienās, nevis nedēļās. Ir skaidri jānosaka laika periodu aprēķināšanas nosacījumi (piem. tiesas darba pārtraukumi, valsts svētki, sestdienas un svētdienas), lai nodrošinātu noteiktību un nepārprotamību. EESK iesaka izmantot nosacījumus, kas izklāstīti Eiropas Kopienų tiesas procesuālo noteikumu 80. pantā et seq.

4.12 Procesuālajās tiesībās, “kopējā procedūra” un “parastā procedūra” ir divi dažādi jēdzieni. Dažās dalībvalstīs galvenā atšķirība ir starp kopējām procedūrām un speciālajām procedūrām. Procedūra uzskatāma par speciālu, ja likums paredz īpašu procedūru īpašas tiesvedības gadījumos, bet pārējos gadījumos paredz kopēju procedūru. Kopējā procedūra var būt parasta, apkopojoša vai paātrināta, atkarībā no prasības summas.

4.12.1 Priekšlikumā termins “parasta procedūra” izmantots neskaidri, nenorādot atšķirību. 2(2). pants attiecas uz parasto procedūru atšķirībā no apkopojošās procedūras. 6(5), 8. un 12. pantā lietots termins “parasta procedūra/parasts process”, lai apzīmētu arī “kopējas” procedūras jēdzienu.

4.12.2 Tādējādi 6(5), 8. un 12. pantā termins “parasta procedūra/parasts process” jāaizvieto ar terminu “kopēja procedūra/ process”.

5. Īpaši komentāri

5.1 2. pants — Eiropas maksājumu piedziņas procedūra

5.1.1 Frāze “neapstrīdēti konkrēta apjoma naudas prasījumi” jāaizstāj ar frāzi “neapstrīdēti konkrēta apjoma neto prasījumi”.

5.1.2 Lai varētu uzsākt konkrēta parāda piedziņu, tam ir jābūt noteiktas neto summas apmērā un tā samaksas termiņam jābūt nokavētam. Šāda veida jēdziens ir ļoti skaidri precizēts dažādās tiesiskajās sistēmās, un tas jāievēro, lai nodrošinātu konsekvenci likumu izpildē.

5.2 4. pants — Prasības attiecībā uz paziņojuma par Eiropas maksājumu piedziņu piegādes kārtību

5.2.1 4(1) panta klauzulā "... ja tiek ievērotas prasības, kas izklāstītas 1., 2. un 3. pantā" jāveic izmaiņas, jo 1. un 2. pants faktiski neattiecas uz šīm prasībām. 1. pantā definēts regulas apjoms, un 2. pantā precizēta procedūra, kuru tā iedibina.

5.2.1.1 EESK tādējādi iesaka izteikt tekstu šādā redakcijā: "... ja tiek ievērotas prasības, kas attiecīgi izklāstītas 1., 2. un 3. pantā".

5.2.2 4(2) pants nodrošina tiesai iespēju pieprasīt prasītājam, lai tas papildina vai veic labojumus pieteikumā.

5.2.2.1 Juridiskas kosekvences un procedūras ekonomijas dēļ EESK lūdz Komisiju izvērtēt šīs iespējas pārvēršanu par pienākumu, vismaz tajos gadījumos, kad pieteikumā ir daudz būtisku kļūdu vai izlaidumu.

5.2.2.2 Turklāt, priekšlikumā būtu jānorāda specifisks un, pēc nepieciešamības, īss termiņš, kurā prasītājam jāizpilda tiesas prasības. Ja prasītājs noteiktajā laikā neveic nepieciešamos prasības pieteikuma labojumus, prasība tiek noraidīta bez izskatīšanas.

5.3 5. pants — Prasības pieteikuma noraidīšana

5.3.1 Atbilstoši procesuālajām tiesībām lēmumu par maksājuma piedziņas prasības pieteikuma noraidīšanu var pārsūdzēt. Neskatoties uz to, 5(2) pants paredz, ka lēmums nav apstrīdāms.

5.3.2 Tādējādi, ņemot vērā iecerēto maksājumu piedziņas procedūras būtību, kā arī faktu, ka tā ir papildu izvēles iespēja (kas nozīmē, ka nav nekādu šķēršļu citu tiesas procedūru izmantošanai), pārsūdzība nav nepieciešama.

5.3.3 Ņemot vērā iepriekš minēto, 5(2) panta teksts izsakāms šādā redakcijā: "Eiropas maksājumu piedziņas pieteikuma noraidīšana nav pārsūdzama", tādējādi nodrošinot atbilstību informācijai, kas sniegta paskaidrojošajā memorandā. (*)

5.4 6. pants — Paziņojums par Eiropas maksājumu piedziņu

5.4.1 Atbilstoši 6(2) panta otrajam teikumam, ja atbildētāja (kā minēts iepriekš, terminu "parādnieks" nepieciešams aizstāt ar terminu "atbildētājs") adrese ir skaidri zināma, ir pieļaujamas paziņojuma piegādes metodes, kurās netiek saņemts atbildētāja apstiprinājums par paziņojuma saņemšanu.

5.4.1.1 EESK vērš Komisijas uzmanību uz faktu, ka klauzulas teksts "ja atbildētāja adrese ir skaidri zināma" ir pārāk nekonkrēts, kā rezultātā varētu rasties juridiski neskaidras situācijas, kas, savukārt, varētu izraisīt nopietnas sekas atbildētājam.

(*) Tulkotāja piezīme: portugāļu valodā termina "paskaidrojošais memorands" apzīmēšanai lietots vārds "recurso" (pārsūdzība), savukārt 5(2). pantā lietots vārds "impugnação" (iebildums, protests). Tekstā angļu valodā abos gadījumos tiek lietots vārds "appeal" (pārsūdzība, apelācija).

5.4.1.2 Dažās dalībvalstīs ir spēkā tā sauktā paziņojumu piegādes “adrešu sistēma”: saskaņā ar šo sistēmu, ja paziņojums tiek nogādāts uz šim nolūkam norādītu līgumslēdzēja puses adresi, tas uzskatāms par saņemtu, un tādēļ apstiprinājums par saņemšanu nav nepieciešams. EESK uzskata, ka adreses paziņojumu saņemšanai norādīšana nav pietiekama, lai tiktu izpildīta prasība par “skaidri zināmu adresi”.

5.4.1.3 Ja šī sistēma, t.i., kad netiek izvirzīta prasība saņemt atbildētāja apstiprinājumu par paziņojuma saņemšanu, ir apvienota ar mantas apķīlāšanas procedūru samaksas neveikšanas gadījumā, pirms paziņojums par piedziņu ir faktiski nogādāts atbildētājam, var rasties situācija, kad atbildētājs uzzina par maksājuma piedziņu tikai brīdī, kad tā tiek izpildīta un viņa(s) manta tiek apķīlāta.

5.4.1.4 EESK uzskata, ka šī nopietnā situācija, kas skar personas, kuru manta tiek apķīlāta, nedodot tām iespēju to apstrīdēt, ir jānovērš⁽¹⁾. Tādēļ EESK iesaka, kā uzsvērts slēdzienā par iepriekš minēto Zaļo grāmatu, ka nav pieļaujamas paziņojuma piegādes metodes, kur netiek saņemts apsūdzētās personas apstiprinājums par paziņojuma saņemšanu, un ka klauzula “ja apsūdzētā adrese ir skaidri zināma” 6(2). panta noslēgumā ir jāsvīturo.

5.4.2 Jāprecizē trīs nedēļu termiņš, kas norādīts 6(3)(b). pantā, norādot ekvivalentu dienu skaitu, tādējādi atvieglojot nepieciešamā laika perioda aprēķināšanu.

5.4.3 Priekšlikuma tekstā portugāļu valodā un dažās citās valodās jāprecizē 6(5). pantā minētais termiņš, piem., portugāļu valodā pēc vārda “prazo” jāpievieno vārdi “de prescrição” (“noteikumu par ierobežojumu”) (*).

5.4.4 Savā atzinumā par iepriekš minēto Zaļo grāmatu, EESK ieteica Komisijai, ka “juridiskā dokumentā ir jānorāda sekas, kas var rasties informācijas par pārsūdzību nesniegšanu gadījumā”.

5.4.4.1 Priekšlikumā šādi noteikumi nav iekļauti, tādēļ EESK vēlreiz lūdz Komisiju ietvert tajā minētos noteikumus.

5.5 8. pants — Atbildes raksta iesniegšanas ietekme

5.5.1 EESK uzskata, ka priekšlikumā nav pietiekami skaidri norādīts, ka tajos gadījumos, kad tiek iesniegts atbildes raksts, tiesvedība jāturpina saskaņā ar dalībvalstu civilprocesa noteikumiem, un tiesvedībā iesaistītajām pusēm nav jāierosina tālāka tiesvedība.

5.5.2 Tādēļ 8(1) pantā tekstu “tiesvedība tiek turpināta” jāpapildina ar vārdiem “automātiski, neierosinot jaunu tiesvedību”.

5.6 9. pants — Eiropas maksājumu piedziņas process

5.6.1 Kā norādīts attiecībā uz 6(2) pantu, 9(2) panta otrais teikums paredz, ka gadījumā, ja atbildētāja adrese (arī šeit termins “parādnieks” jāaizstāj ar terminu “atbildētājs”) ir skaidri zināma, ir pieļaujama paziņojuma piegāde, nesāņemot atbildētāja apstiprinājumu par saņemšanu.

⁽¹⁾ 2004. gada 21. aprīļa Regulas (EK) Nr. 805/2004, ar kuru tiek izveidots Eiropas tiesu lēmumu izpildes rīkojums neapstrīdētiem prasījumiem, paredz, ka paziņojums par piedziņu parādniekam tiek piegādāts bez apstiprinājuma par saņemšanu., taču neuzskata par pieļaujumu to, ka parādnieka adrese nav noteikti zināma. No dažādām paredzētajām situācijām, tikai c), d) un e) punktā minētās attaisno šajā EESK atzinumā un atzinumā par Zaļo grāmatu izteiktos iebildumus

(*) Tulkotāja piezīme: tekstā angļu valodā jau ir minēts “statute of limitations”.

5.6.2 EESK vērš Komisijas uzmanību uz faktu, ka klauzulas teksts "ja atbildētāja adrese ir skaidri zināma" ir pārāk nekonkrēts, kā rezultātā var rasties juridiski neskaidras situācijas, kas var radīt nopietnas sekas atbildētājam.

5.6.3 Šī iemesla dēļ EESK uzskata, ka uz šo gadījumu attiecināms tieši tas pats priekšlikums, kas tika izvirzīts attiecībā uz 6. pantu, proti, nav pieļaujamas paziņojuma piegādes metodes, kad netiek saņemts atbildētāja apstiprinājums par paziņojuma saņemšanu, un ka teksts "ja atbildētāja adrese ir skaidri zināma" 9(2) panta noslēguma daļā ir jāsvītro.

5.7 11. pants — Eiropas maksājumu piedziņas procedūras apstrīdēšana

5.7.1 Ja Komisija akceptēs EESK ieteikumu par paziņojumu piegādes bez atbildētāja apstiprinājuma nepieļaujamību, nepieciešams svītrot 11(4)(a)(i) pantu, lai nodrošinātu teksta konsekveni.

5.7.2 Izteikums "rīkojas ātri" 11(4). panta pēdējā teikumā ir ļoti neskaidrs, un tam ir iespējamās daudz dažādas interpretācijas.

5.7.2.1 Lai nodrošinātu nepārprotamību, EESK iesaka Komisijai precizēt termiņu, kurā jāīsteno 11(4). pantā paredzētās tiesības.

5.8 12. pants — Iebildumu raksta iesniegšanas ietekme

5.8.1 Kā minēts attiecībā uz 8. pantu, priekšlikumā nav pietiekami skaidri norādīts, ka gadījumos, kad tiek iesniegts atbildes raksts, tiesvedība jāturpina saskaņā ar dalībvalstu civilprocesa noteikumiem, un tiesvedībā iesaistītajām pusēm nav jāierosina tālāka tiesvedība.

5.8.2 Tādēļ tekstu "tiesvedība tiek turpināta" jāpapildina ar vārdiem "automātiski, neierosinot jaunu tiesvedību".

5.9 Juridiskā pārstāvība

5.9.1 EESC uzskata, ka lietas izskatīšana bez obligātas jurista vai cita profesionāla tieslietu speciālista pārstāvības pieļaujama tikai tajos gadījumos, kad prasījuma summa ir neliela, un ekspertu iesaistīšana lietas risināšanā nav ekonomiski izdevīga.

5.9.2 Tomēr, pretēji dažu dalībvalstu likumdošanas aktiem, priekšlikumā nav noteikti maksājumu piedziņas pieteikuma summas griesti, tādējādi rodas iespēja šo procedūru izmantot arī lielu summu piedziņai, kuras, ja tiesā iesniegts iebildumu raksts, saskaņā ar noteiktu dalībvalstu likumiem būtu atgūstamas parastas tiesvedības kārtībā.

5.9.3 Šādos apstākļos nav lietderīgi iesaistīt profesionālu juristu tikai tad, ja lieta tiek nodota izskatīšanai parastā civilprocesā. Patiešām, aizpildot piedāvāto atbildes veidlapu, parādniekam tiek prasīts ne vien norādīt, vai tas atzīst parādu, bet arī iesniegt iebildumu rakstu par prasību visā tās kopumā, tikai par prasības pamatsummu, tikai par soda naudu vai tikai par izmaksām. Ja parādnieks aizpilda šo veidlapu, tas var kaitēt jebkurai aizstāvībai stratēģijai, kuru var būt izstrādājis lietā no piedziņas procedūras sākuma iesaistītais jurists.

5.9.4 No otras puses, ja profesionāla jurista iesaistīšana netiek izvirzīta kā obligāta prasība, tas var radīt negatīvu ietekmi gadījumos, kad tiesvedībā iesaistītās puses atrodas nevienlīdzīgās pozīcijas (patērētāji pret profesionāļiem, lielle uzņēmumi pret maziem vai ģimenes uzņēmumiem).

5.9.5 Ņemot vērā minētos iemeslus, EESK iesaka Komisijai izvirzīt obligātu prasību, ka pusēm nepieciešama profesionālu juristu pārstāvība gadījumos, kad prasījuma apjoms pārsniedz noteiktu summu (piemēram EUR 2 500).

5.10 14. pants — Izmaksas

5.10.1 EESK uzskata, ka 14. pantam pievienojama 2. rindkopa: "Ja nav iesniegts atbildes vai iebildumu raksts, Eiropas maksājumu piedziņas procedūra tiek veikta bez maksas".

5.10.2 Ņemot vērā, ka maksājumu piedziņas procedūra notiek beztiesas kārtībā, ieteicams noteikt vienotu, sākotnēju, nelielu maksu, neatkarīgi no prasības summas.

5.10.3 Ja šis ieteikums netiks uzskatīts par vēlamu, regulā nepārprotami jāparedz, ka konkrētajā gadījumā ir piemērojami dalībvalstu likumdošanas akti, kuros iestrādāta 2003. gada 27. janvāra Direktīva 2003/8/EK⁽¹⁾.

5.11 Pielikumi: veidlapas

5.11.1 Priekšlikumā paredzētās sistēmas pamatā ir veidlapas, kas norādītas pielikumos 1, 2 un 3⁽²⁾. Procedūru vienmērīga norise iespējama vienīgi tad, ja šīs veidlapas kalpos mērķim, kuram tās paredzētas.

5.11.2 EESK ir pamatotas šaubas par pārrobežu domstarpību risināšanā izmantojamo formu efektivitāti un praktisko pielietojumu.

5.11.3 Piemērs: ja Itālijas uzņēmums, kuram parādā ir Polijas patērētājs, iesniedz pieteikumu par Eiropas maksājumu piedziņas procedūras uzsākšanu Itālijas tiesā, kādā valodā poļu patērētājs saņems paziņojumu — poļu vai itāliešu? Ja paziņojums ir itāļu valodā, vai ir garantija, ka poļu patērētājs sapratīs tās saturu un spēs izvērtēt, vai ir nepieciešama iebildumu raksta iesniegšana? Ja paziņojuma teksts ir poļu valodā, kurš būs atbildīgs par tā tulkošanu?

5.11.4 Prasītājam nav tikai vienkārši jāatzīmē attiecīgie lodziņi veidlapā, bet jāpievieno arī rakstiska informācija. Kurš būs atbildīgs par šīs informācijas tulkošanu? Un kurš apliecinās tulkojuma pareizību?

(1) OV L 26, 31.1.2003, 41. lpp.

(2) Pielikums Nr. 1 ietver Eiropas maksājumu piedziņas pieteikuma veidlapu (šī priekšlikuma 3. pants). Pielikums Nr. 2 ietver paziņojumu par Eiropas maksājumu piedziņu (6. pants) un atbildes veidlapu paziņojumam par Eiropas maksājumu piedziņu. (7. pants). Pielikums Nr. ietver Eiropas maksājumu piedziņas izpildes veidlapu (9. pants) un atbildes veidlapu (11. pants).

5.11.5 2000. gada 29. maija Regula 1348/2000 "Par tiesas un ārpustiesas civillietu un komercietu dokumentu izsniegšanu dalībvalstīs", ņemot vērā šobrīd izskatāmās Eiropas tiesvedības procedūras neformālo un nesteidzīgo raksturu, neatspēko iepriekš minētās bažas.

5.11.6 Pat tad, ja hipotētiskais poļu patērētājs saņem Eiropas maksājumu piedziņas paziņojumu dzimtajā valodā, kādā valodā viņam ir jāsniedz atbilde? Kurš veiks tulkojumu no poļu valodas uz itāliešu valodu? Savukārt, ja saņemtais paziņojums nav poļu valodā, juridiski viņam ir tiesības atteikties to pieņemt. Jebkura šāda veida situācija radītu šķēršļus, kas var nelabvēlīgi ietekmēt Eiropas maksājumu piedziņas procedūras norises ātrumu.

5.11.7 Tādēļ EESK lūdz Komisiju apsvērt visefektīvāko veidu, kā nodrošināt, lai minēto veidlapu izmantošana pārrobežu strīdus jautājumos neapdraudētu ātru parādu atgūšanas procesu un atbildētāja tiesības uz aizstāvību.

5.11.8 EESK uzskata, ka visas veidlapas, izņemot atbildes veidlapu, ir pārāk sarežģītas personām, kurām nav profesionālu juridisku zināšanu.

5.11.9 Virkne terminu (likumā noteiktā procentu likme; procentu likme, kas pārsniedz ECB bāzes likmes; maksājumu piedziņa; "var tikt vērsts pret jums") personai bez juridiskām zināšanām var būt nesaprotamas. Tā kā Komisija iesaka neizvirzīt obligātu nosacījumu par profesionālu juridisku pārstāvību (lai gan EESK uzskata, ka tas iespējams tikai nelielu summu gadījumos), ir nepieciešama rīcība, lai visiem veidlapu lietotājiem nodrošinātu iespēju tās pilnībā izprast un pareizi aizpildīt.

5.11.10 Vismaz Portugālē, termini "ire" un "noma" apzīmē divus dažādus jēdzienus (nekustamais īpaums tiek izīrēts, bet kustamais īpašums tiek nomāts). Tādēļ pieteikuma Eiropas maksājumu piedziņai 8.2. punkta tekstā un paziņojuma par Eiropas maksājumu piedziņu 9.3. punkta tekstā attiecībā uz kustamo īpašumu jālieto termins "contrato de locação". Arī citās valodās lietotie termini jāskaidro ar attiecīgo dalībvalstu civiltiesību terminiem.

5.11.11 Visbeidzot, personai, kurai nav profesionālu juridisku zināšanu, radīsies grūtības aizpildīt Eiropas maksājumu piedziņas pieteikuma 11. punktu un paziņojuma par Eiropas maksājuma piedziņas 12. punktu. EESK iesaka šos jautājumus analizēt tiesā pēc prasītāja un atbildētāja dzīvesvietas.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību un tiesībām uz atbildi saistībā ar Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares konkurētspēju

(COM(2004) 341 final — 2004/0117 (COD))

(2005/C 221/17)

Padome 2004. gada 14. maijā saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 157. pantu nolēma apspriesties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes ieteikumam par nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību un tiesībām uz atbildi saistībā ar Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares konkurētspēju

Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 17. janvārī. Referents bija *Pegado Liz* kgs.

Savā 2005. gada 9. un 10. februāra 414. plenārajā sesijā (9. februāra sanāksmē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 73 balsīm "par" un 2 "pret":pieņēma šādu atzinumu:

1. Priekšlikuma kopsavilkums attiecībā uz ieteikumu

1.1 Ar šo priekšlikumu ieteikumam ⁽¹⁾ par audiovizuālo un informācijas pakalpojumu saturu, aptverot visas pasniegšanas formas no pārraidīšanas līdz Internetam, Komisija ierosina plānveidīgi pārbaudīt 2003. gada 12. decembra otro novērtējuma ziņojumu par Padomes 1998. gada 24. septembra ieteikuma piemērošanu attiecībā uz Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares attīstību, veicinot attiecīgo valstu sistēmas, kuru mērķis ir sasniegt salīdzināmu un efektīvu nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzības līmeni. ⁽²⁾

1.2 Galvenie iemesli, kas nosaka minētā papildu ieteikuma nepieciešamību, ir, pirmkārt, uzdevumi, ko izvirza jaunākā tehnoloģijas attīstība, tostarp jauno datoru jauda un tas, ka platjoslas tehnoloģijas pieļauj tāda satura kā video izplatīšanu ar 3G mobilo tālrunu starpniecību. ⁽³⁾ Otrkārt, nelikumīga, kaitīga un nevēlama satura un darbības izplatīšana visās digitālās pārraidīšanas formās, sākot no radio un televīzijas līdz pat Internetam, turpina viest bažas lielākajā sabiedrības daļā un jo īpaši vecākos un izglītības darbiniekos, pašā nozarē un likumdevējos.

1.3 Lai gan Komisijai pašai ir pilnvaras izstrādāt ieteikumu projektus šajā jomā, uz kuru neattiecas tiesību aktu saskaņošana, ja tā uzskata to par nepieciešamu, lai nodrošinātu kopējā tirgus darbību un attīstību, šajā gadījumā tā vēlējas minētā dokumentā projekta izstrādē un pieņemšanā tieši iesaistīt Padomi un Eiropas Parlamentu.

Viens no ieteikuma mērķiem ir veicināt Eiropas audiovizuālās un informācijas nozares konkurētspēju, sekmējot nacionālo sistēmu darbību, kuras mērķis ir salīdzināms un efektīvs nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzības līmenis, un Komisija uzskata, ka plašākas sabiedrības debates, ko rosinās Eiropas Parlaments, līdz ar dalībvalstu piedalīšanos, tiekoties Eiropas Padomes ietvaros, atvieglos minētā mērķa īstenošanu. Tāpēc Komisija ierosina izmantot Līguma 157. pantu kā juridisko pamatu ieteikuma pieņemšanā.

1.4 Šajā priekšlikumā ieteikumam Komisija izsaka cerību, ka Eiropas Parlaments un Padome ieteiks dalībvalstīm izveidot juridiskus vai cita veida nosacījumus, kas veicinās uzticēšanās gaisotni un sekmēs audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares attīstību.

Šajā sakarā Komisija izceļ četrus pasākumu veidus, kuru mērķis ir

⁽¹⁾ 2004. gada 30. aprīļa dok. COM(2004) 341 galīgā versija.

⁽²⁾ Ieteikums 98/560/EK publicēts 1998. gada 7. oktobra OV L 270; attiecībā uz šo priekšlikumu Komiteja 1998. gada 29. aprīlī izdeva atzinumu CES 626/98 (referente: *Jocelyn Barrow* kundze). Savukārt otrais vērtējuma ziņojums atrodams dok. COM(2003) 776 final.

⁽³⁾ Skatīt Komisijas paziņojumu par *Eiropas ātrdarbīga savienošana: jaunākie notikumi elektronisko sakaru nozarē* (COM(2004) 61 final) un OV C 120, 20.5.2005, referents: *McDonagh kungs*; skatīt arī *Komisijas paziņojumu par mobilajiem platjoslas pakalpojumiem* (2004. gada 30. jūnija COM(2004) 447).

- a) tiesību uz atbildi nodrošināšana visos plašsaziņas līdzekļos, ieskaitot Internetu, neierobežojot iespēju pielāgot minēto tiesību realizēšanas veidu katra atsevišķā plašsaziņas līdzekļa specifiskajiem raksturlielumiem,
- b) iespēju sniegšana nepilngadīgajiem atbildīgi izmantot audiovizuālos un informācijas pakalpojumus tiešsaistē, jo īpaši uzlabojot informētības līmeni vecāku, audzinātāju un skolotāju vidū par jauno pakalpojumu potenciālu un par līdzekļiem, ar kādiem šādus pakalpojumus iespējams padarīt drošus nepilngadīgajiem, sevišķi ar plašsaziņas līdzekļu izmantošanas prasmju vai izglītošanas programmu par plašsaziņas līdzekļiem starpniecību,
- c) kvalitatīva satura un pakalpojumu, ko sniedz nepilngadīgajiem, identificēšanas un piekļūstamības veicināšana, tostarp nodrošinot piekļuves līdzekļus izglītības iestādēs un sabiedriskās vietās,
- d) nozares rosināšana izvairīties no diskriminācijas dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, reliģiskās pārliecības, invaliditātes, vecuma vai seksuālās orientācijas dēļ visos plašsaziņas līdzekļos.

1.5 Turklāt Komisija uzskata, ka Eiropas Parlamentam un Padomei jāiesaka, lai dažādās attiecīgās nozares un ieinteresētās personas

- a) pieņem iniciatīvas, kas sniegtu nepilngadīgajiem plašāku piekļuvi audiovizuālajiem un informācijas pakalpojumiem, garantējot to, ka programmu saturs būs drošs un tiks uzraudzīts, izvairoties no potenciāli kaitīga satura, ieskaitot saskaņošanu "no lejas līdz pat augšai", nodrošinot sadarbību pašregulējošo un līdzregulējošo iestāžu starpā dalībvalstīs un daloties labākās prakses pieredzē attiecībā uz dažādiem jautājumiem, piemēram, kopīgu, aprakstošu simbolu sistēmu, kas palīdzētu lietotājiem novērtēt programmu saturu,
- b) izvairās no visām un jebkādam diskriminācijas formām un apkaro tās un veicina daudzveidīgu un patiesu gan sievietu, gan vīriešu prasmju un iespēju sabiedrībā atainojumu.

1.6 Priekšlikuma pielikumā ir iekļautas dažas norādošas vadlīnijas attiecībā uz to pasākumu īstenošanu valsts līmenī, kuru mērķis ir nodrošināt tiesības uz atbildi visos plašsaziņas līdzekļos, ieskaitot:

- likumiskās intereses neatkarīgi no valstspiederības;
- laika posmus, kas atbilst šo tiesību īstenošanai;
- iespēju vērsties ar prasību tiesā.

2. Priekšlikuma pamatojums

2.1 Jautājums par nepilngadīgo aizsardzību pret kaitīgu saturu un tiesību uz atbildi realizāciju televīzijas programmās pirmo reizi parādās 1989. gada 3. oktobra Padomes Direktīvā 89/552/EEK par noteiktu noteikumu saskaņošanu, kādi paredzēti dalībvalstu normatīvajos vai administratīvajos aktos attiecībā uz televīzijas pārraižu darbības īstenošanu⁽⁴⁾, kas grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 30. jūnija Direktīvu 97/36/EK⁽⁵⁾ (kas pazīstama kā direktīva "Televīzija bez robežām").

2.2 Neraugoties uz to, un kā atceras Komisija, pirmais Kopienas dokuments, kas mēģināja reglamentēt audiovizuālo un informācijas pakalpojumu saturu, bija 1998. gada 24. septembra ieteikums, kas, atsaucoties uz to apsvērumu būtību, kas minēti 1996. gada 16. oktobra Zaļajā grāmatā par nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību audiovizuālajos un informācijas pakalpojumos⁽⁶⁾, un uz 1997. gada 17. februāra rezolūciju par nelikumīgu un kaitīgu saturu Internetā⁽⁷⁾, izvirzīja virkni ieteikumu dalībvalstīm, nozarei un attiecīgajām pusēm galvenokārt ar pašregulēšanas starpniecību sekmēt uzticēšanās gaisotni, kas veicinātu audiovizuālo un informācijas pakalpojumu attīstību, nodrošinot nepilngadīgo un cilvēka cieņas augstu aizsardzības līmeni.

⁽⁴⁾ Padomes 1989. gada 3. oktobra Direktīva 89/552/EEK par noteiktu noteikumu saskaņošanu, kādi paredzēti dalībvalstu tiesību aktos, normatīvajos aktos vai administratīvajā darbībā attiecībā uz televīzijas pārraižu darbības veikšanu, 1989. gada 17. oktobra OV L 298, 23. lpp.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 30. jūnija Direktīva 97/36/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 89/552/EEK par noteiktu noteikumu saskaņošanu, kādi paredzēti dalībvalstu tiesību aktos, normatīvajos aktos vai administratīvajā darbībā attiecībā uz televīzijas pārraižu darbības veikšanu, 1997. gada 30. jūlija OV L 202, 60. lpp.

⁽⁶⁾ KOM(96) 483 galīgā versija, par ko EESK iesniedza atzinumu. Referente bija Barrow kdze, 1997. gada 22. septembra OV L 287, 11. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 70, 6.3.1997.

2.3 Attiecībā uz šo svarīgo dokumentu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 1998. gada 29. aprīļa atzinumā⁽⁸⁾ vērsa uzmanību uz dažādiem izšķirošiem faktoriem attiecībā uz jebkādas tādas regulas principiem, raksturu, darbības sfēru un saturu, kas tiecas nodrošināt nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību audiovizuālajos plašsaziņas līdzekļos. Īsumā, Komiteja izdarīja secinājumu, iesakot saskaņotu un integrētu pieeju audiovizuālo pakalpojumu regulai. Komiteja uzsvēra satura reitingu sistēmu un filtrējošas programmatūras lietojuma, atbildības skaidrojuma par nelikumīgu un kaitīgu saturu aspektus, iesakot iniciatīvas attiecībā uz vecāku, audzinātāju un skolotāju izglītošanu un informētības paaugstināšanu, un aicināja uz lielāku sadarbību un saskaņotību Eiropas un starptautisko organizāciju starpā. Atzinumā Komiteja ierosināja izveidot Eiropas vai, vēlams, starptautisku vadības kodeksu, vadlīniju un masu pasākumu sistēmu, lai nodrošinātu nepilngadīgo un cilvēka cieņas atbilstošu aizsardzību.

2.4 Pēc šī sākotnējā dokumenta Kopienas līmenī Padome un Komisija pieņēmusi vairākas iniciatīvas ar līdzīgiem apsvērumiem⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Atzinums 1998. gada 10. jūlija OV C 214. Referente bija *Barrow* kdze.

⁽⁹⁾ Vissvarīgākās no tām ir:

- a) Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. janvāra **Lēmums Nr. 276/1999/EK**, ar ko pieņem vairāku gadu Kopienas darbības plānu drošāka Interneta lietojuma veicināšanā, apkarojot nelikumīgu un kaitīgu saturu globālajos tīklos, galvenokārt attiecībā uz bērnu un nepilngadīgo aizsardzību (1999. gada 6. februāra OV L 33; grozījumi tajā izdarīti ar 2003. gada 16. jūnija Lēmumu 1151/2003/EK, 2003. gada 1. jūlija OV L 162, ar ko pagarina darbības plānu uz diviem gadiem);
- b) Komisijas 1999. gada 14. decembra paziņojums par principiem un vadlīnijām Kopienas audiovizuālajā politikā digitālajā laikmetā, kas nosaka to, ka sistēmai ir jāgarantē arī efektīva sabiedrības vispārējo interešu aizsardzība, tāda kā vārda brīvība un tiesības uz atbildi, autoru un viņu darbu aizsardzība, plurālisms, patērētāju aizsardzība, nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzība un valodu un kultūru atšķirību popularizēšana (*COM(1999) 657 final*);
- c) Padomes 1999. gada 17. decembra secinājumi par nepilngadīgo aizsardzību, ievērojot digitālo audiovizuālo pakalpojumu attīstību, kuros izcelta nepieciešamība pieņemt un papildināt pašreizējās sistēmas nepilngadīgo aizsardzībā pret kaitīgu audiovizuālo saturu, ņemot vērā pastāvīgās tehniskās, sociālās un tirgus norises (2000. gada 12. janvāra OV C 8);
- d) 2000. gada 8. jūnija Direktīva 2000/31/EK par elektronisko tirdzniecību, kas satur noteikumus, kuri attiecas uz nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību, jo īpaši 16. panta 1. punkta e) apakšpunkts, saskaņā ar kuru dalībvalstīm un Komisijai jārosina vadības kodeksu sastādīšana saistībā ar nepilngadīgo un cilvēciskās cieņas aizsardzību (2000. gada 17. jūlija OV L 178);
- e) Komisijas paziņojums: Drošākas informācijas sabiedrības radīšana, uzlabojot informācijas infrastruktūru drošību un apkarojot ar datoru darbību saistītos noziegumus; paziņojuma ierosināta virkne juridisku un nejuridisku pasākumu, kā reaģēt uz privātuma pārkāpumiem, neatļautu piekļuvi, rūpniecisko sabotāžu un intelektuālā īpašuma pārkāpumiem (*COM(2000)890 final*) un atzinums: referents: *Dantin* kungs, un priekšlikums pamata lēmumam par realizētiem uzbrukumiem informācijas sistēmām (2002. gada 19. aprīļa *COM(2002) 173 final* un 2001. gada 28. novembra atzinums 2002. gada 21. janvāra OV C 48: Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par tīklu un informācijas drošību: priekšlikums attiecībā uz Eiropas politikas pieeju: referents: *Retureau* kungs;
- f) Vērtējuma ziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par Padomes 1998. gada 24. septembra ieteikumu attiecībā uz nepilngadīgo un cilvēciskās cieņas aizsardzību, kas raksturo ieteikuma piemērošanas rezultātus kā "rosinošus". Tomēr ziņojumā izcelta arī nepieciešamība vairāk iesaistīties lietotājiem un atvēlēt vairāk laika pilnīgai ieteikuma piemērošanai. Šie jautājumi tika izcelti Padomes 2001. gada 23. jūlija secinājumos par Komisijas vērtējuma ziņojumu (2001. gada 31. jūlija OV C 213);
- g) ceturtais ziņojums no Komisijas par Direktīvu 89/553/EEC *Televīzija bez robežām*, kas pieņemta 2003. gada 6. janvārī, kuras pielikumā, darba programmā attiecībā uz direktīvas pārskatīšanu, ierosināta plaša apspriešanās, kuras uzmanība *inter alia* būtu vērsta uz nepilngadīgo aizsardzības un tiesību uz atbildi problēmām (2003. gada 06. janvāra *COM(2002) 778* galīgā versija). Apspriešanās tika balstīta uz diskusijas dokumentiem, kas publicēti Komisijas tīmekļa vietnē: http://europa.eu.int/comm/avpolicy/regul/review-twtf2003/consult_en.htm;
- h) otrs vērtējuma ziņojums par Padomes 1998. gada septembra ieteikumu attiecās uz iepriekš minēto un tika pieņemts 2003. gada 12. decembrī, un saturēja kritisku dalībvalstu un ES līmenī pieņemto pasākumu analīzi;
- i) Komisijas paziņojums par Eiropas reglamentējošās audiovizuālās politikas nākotni, kas nosaka Kopienas politikas vidēja termiņa prioritātes attiecībā uz apspriežamās nozares reglamentēšanu, vērtējot nozari paplašinātajā Eiropā, un kurā, ņemot vērā plašās apspriešanās procesa, kas saistīts ar direktīvu *Televīzija bez robežām*, apsvērumus, Komisija runāja par nepieciešamību ieteikumu par nepilngadīgo un cilvēciskās cieņas aizsardzību atjaunināt, galveno uzmanību pievēršot pašregulējošiem un līdzregulējošiem modeļiem, jo īpaši ņemot vērā tiešsaistes vidi, lai nodrošinātu pienācīgu cieņu pret nepilngadīgo un sabiedriskās kārtības aizsardzības principiem. Komisija paziņoja arī to, ka tā pieņem ideju par tiesībām uz atbildi, kas attiecas uz visiem plašsaziņas līdzekļu veidiem un kas sākotnēji jāiestrādā ieteikumā par nepilngadīgo un cilvēciskās cieņas aizsardzību, 2003. gada 15. decembra *COM(2003) 784* galīgā versija;
- j) pašreizējais priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par daudzgadīgas Kopienas programmas izveidi attiecībā uz drošāka Interneta un jauno tiešsaistes tehnoloģiju lietojuma veicināšanu, galveno uzmanību vēršot uz gala lietotājiem – jo īpaši vecākiem, audzinātājiem un bērniem (2004. gada 12. marta *COM(2004) 91* galīgā versija).

2.5 Arī EESK pieņēmusi virkni iniciatīvu, kurās minēti identiski apsvērumi. Vissvarīgākās no tām ir šādas:

- a) atzinums par *Programmu bērnu aizsardzībai Internetā* ⁽¹⁰⁾;
- b) atzinums attiecībā uz Komisijas paziņojumu par principiem un vadlīnijām Kopienas audiovizuālajā politikā digitālajā laikmetā ⁽¹¹⁾;
- c) atzinumi par priekšlikumiem Lēmumiem 276/1999/EK un 1151/2003/EK (attieciņi dok. COM(1998) 518 final un COM(2002) 152 final) ⁽¹²⁾;
- d) atzinums par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par drošāku Interneta lietošanu (2004. gada 12. marta dok. COM(2004) 91 final) ⁽¹³⁾.

Lasītājs var iepazīties ar šajos dokumentos izteiktajiem apsvērumiem un ieteikumiem.

3. Vispārējās piezīmes

3.1 EESK atzinīgi novērtē Komisijas iniciatīvu paplašināt un ieviest EP un Padomes 1998. gada 24. septembra ieteikumu, ņemot vērā otrā vērtējuma ziņojuma ieviešanas rezultātus tādos galvenajos aspektos kā nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzība, jebkādas formas sociālās diskriminācijas apkarošana un tiesību uz atbildi nodrošināšana visos plašsaziņas līdzekļos, ieskaitot Internetu.

3.2 EESK atzīst, ka pašreiz Līgums nepiešķir Eiropas Savienībai pašai savas pilnvaras saskaņot tiesību aktus audiovizuālajā nozarē, nožēlo šādu stāvokli un iesaka pievērst tam uzmanību, nākamreiz pārskatot Līgumus.

3.3 EESK uzskata par nelōģisku to, ka, lai aizsargātu nepilngadīgos un cilvēka cieņu, lai aizsargātu godu un privātumu plašsaziņas līdzekļos Eiropas Savienībā ar pilnībā atvērtām robežām, kā paredzēts Direktīvā *TV bez robežām*, kā galvenais faktors jāizmanto nevis tiesības, kas saistītas ar personību kā tādu, bet gan *“Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares konkurētspējas attīstība”*. Šo iedzīvotāju pamattiesību būtības aizsardzību nedrīkst uzlūkot kā vienkāršu gadījuma aspektu audiovizuālā tirgus attīstības mērķa sasniegšanā.

3.4 EESK tomēr atzīst, ka, ņemot vērā iepriekš minētos tiesiskos ierobežojumus, Komisijas izstrādātais ieteikums kopumā ir labākais veids, kā risināt attiecīgos aktuālos jautājumus. Komiteja piekrīt arī Komisijas ierosinātajam šā ieteikuma juridiskajam pamatojumam (Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 157. pants), kas faktiski ir identisks juridiskajam pamatojumam, kāds ir Padomes 1998. gada 24. septembra ieteikumam par Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares konkurētspējas attīstību, veicinot valstu sistēmu darbību, kuras mērķis ir salīdzināma un efektīva nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzības līmeņa sasniegšana ⁽¹⁴⁾, ko papildina pašreizējais ieteikuma projekts un Padomes 2000. gada 20. decembra lēmums par programmas īstenošanu Eiropas audiovizuālo darbu attīstības, izplatīšanas un popularizēšanas veicināšanai (MEDIA Plus — attīstība, izplatīšana un popularizēšana 2001. — 2005. gadā) ⁽¹⁵⁾.

3.5 EESK atkārtoti uzsver viedokli, kas izteikts atzinumā ⁽¹⁶⁾ par priekšlikumu *Padomes ieteikumam par nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozarē* (98/C 214/07) attiecībā uz to, ka Eiropas audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozare pilnīgu savu potenciālu var īstenot tikai uzticēšanās gaisotnē, kuru savukārt iespējams panākt, vienīgi garantējot nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzību.

⁽¹⁰⁾ Atzinums, 2002. gada 28. februāra OV C 48. Referente bija Davison kundze.

⁽¹¹⁾ Atzinums, 2001. gada 16. janvāra OV C 14. Referenti bija Morgan kungs un Carroll kungs.

⁽¹²⁾ 1998. gada 10. jūlija OV C 214, referente bija Drifhout-Zweijtzer kundze, un Atzinums, 2003. gada 26. marta OV C 73/2003. Referente bija Davison kundze.

⁽¹³⁾ Atzinums (OV C 157, 28.6.2005), ko Nodaļa pieņēma 2004. gada 16. decembrī. Referenti bija Retureau kungs un Davison kundze.

⁽¹⁴⁾ 1998. gada 7. oktobra OV L 270, 48. lpp.

⁽¹⁵⁾ 2001. gada 17. janvāra OV L 13, 35. lpp. Skatīt arī neseno priekšlikumu lēmumam par MEDIA 2007 programmu, 2004. gada 14. jūlija COM(2004) 470 galīgā versija, un EESK atzinumu, ko sastādījis šī atzinuma referents.

⁽¹⁶⁾ Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par *Padomes ieteikumu attiecībā uz nepilngadīgo un cilvēciskās cieņas aizsardzību audiovizuālajos un informācijas pakalpojumos* (98/C 214/07), 1998. gada 10. jūlija OV C 214, 25. lpp.

3.6 EESK apstiprina arī savu uzskatu, ka tikai saskaņotas un integrētas starptautiskās pieejas audiovizuālo pakalpojumu regulēšanai rezultātā iespējams efektīvi īstenot jebkādas aizsardzības pasākumus, jo īpaši attiecībā uz tādiem aspektiem, kā reitinga sistēmas un filtrējošas programmatūras, un atbildības par nelikumīgu un kaitīgu saturu skaidrojums. Tādēļ arī Komiteja atkārtoti izsaka aicinājumu uz lielāku sadarbību un saskaņotību Eiropas un starptautisko organizāciju starpā un atkārtoti izsaka priekšlikumu izveidot starptautiskus vadības kodeksus, vadlīnijas un pamatpasākumus atbilstošas nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzības nolūkā.

3.7 EESK īpašu uzmanību vērš uz cilvēka cieņas jēdziena definīciju, kādu sniedz Eiropas Savienības Pamattiesību harta, kas ir Eiropas Konstitūcijas neatņemama sastāvdaļa (I-2. pants), un uz nepieciešamību — saistībā ar šo priekšlikumu ieteikumam — šo jēdzienu pārskatīt tādējādi, lai tas pilnībā atbilstu iepriekš minētās Hartas mērķim un saturam.

3.8 EESK uzskata, ka efektīvas nepilngadīgo un cilvēka cieņas aizsardzības nodrošināšanai saistībā ar audiovizuālo un informācijas pakalpojumu nozares tehnoloģisko attīstību jo īpaši nepieciešama plašsaziņas līdzekļu pārzināšanas veicināšana, "lai patērētāji varētu lietot plašsaziņas līdzekļus atbilstoši sabiedrības vērtībām, un attīstīt spriestspēju šajos jautājumos" ⁽¹⁷⁾.

3.9 Gadījumos, kas jo īpaši attiecas uz Interneta lietojumu, EESK uzskata, ka būtiski ir saskaņot politiku un pasākumus, lai veicinātu nepilngadīgo prasmes attiecībā uz drošu Interneta lietojumu, un attiecīgi ir vienisprātis ar secinājumiem, kuri izteikti Eiropas forumā par kaitīgu un nelikumīgu kibernaturu: pašregulēšana, lietotāju aizsardzība un plašsaziņas līdzekļu atbildība, ko 2001. gada 28. novembrī organizēja Eiropas Padome ⁽¹⁸⁾.

3.10 EESK atkārtoti izsaka savu atbalstu pašregulēšanai, kur tā ir pamatota, un izceļ līdzregulējošu modeļu lietojuma nozīmību, jo tie ir sevišķi efektīvi noteikumu par nepilngadīgo aizsardzību ieviešanā, kā īpaši uzsvērts Komisijas 2003. gada 15. decembra paziņojumā *Eiropas normatīvās audiovizuālās politikas nākotne* COM(2003) 784 final ⁽¹⁹⁾.

3.11 Neierobežojot plašsaziņas līdzekļu pārzināšanas veicināšanas būtiski svarīgo nozīmi, EESK apsveic ideju par Kopienas kritēriju izveidi attiecībā uz audiovizuālā satura raksturojumu un identifikāciju, vienlaikus tomēr uzsverot, ka, lai ņemtu vērā specifiskus kultūras raksturlielumus, saturs jāpārskata kā valsts, tā reģionālajā līmenī.

3.12 EESK vēlas izteikt savu atbalstu vairumam pozitīvo inovāciju un attīstības ieviržu jaunajā Komisijas iniciatīvā, kas atspoguļo nozīmīgu progresu saistībā ar tās iepriekšējo ieteikumu. No šīm inovācijām Komiteja vēlas izcelt:

- a) atsauci I.2. punkta pirmajā ievilkumā uz plašsaziņas līdzekļu pārzināšanu un izglītošanas programmām attiecībā uz plašsaziņas līdzekļiem,
- b) aicinājumu uz aktīvu rosināšanu cīņai pret visām un jebkādam diskriminācijas formām, pirmkārt un galvenokārt pret jebkādu pilnīgi pasīvu "izvairīšanās" no šādas diskriminācijas koncepciju, kas minēta I.3. punktā,
- c) ideju par saskaņošanu "no apakšas līdz pat augšai" sadarbības rezultātā starp pašregulējošajām un līdzregulējošajām iestādēm dalībvalstīs un apmainoties ar labākajām praksēm attiecībā uz tādiem jautājumiem kā kopīgu aprakstošu simbolu sistēma, kas palīdzētu lietotājiem novērtēt programmu saturu (II punkta 1. apakšpunkts),
- d) un jo īpaši ieteikumu par tiesību uz atbildi nodrošināšanu visos plašsaziņas līdzekļos, ieskaitot Internetu, pieņemot, ka tādas pašas tiesības attieksies uz visām pašu Kopienas iestāžu publikācijām un pārraidēm.

3.13 EESK tomēr uzskata, ka bija jāparedz iespēja vēl vairāk izvērst ieteikto pieeju šādos veidos:

⁽¹⁷⁾ Eiropas Parlamenta rezolūcijas par Komisijas vērtējuma ziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam par Padomes 1998. gada 24. septembra ieteikuma attiecībā uz nepilngadīgo un cilvēciskās cieņas aizsardzību piemērošanu 14. punkts COM(2001) 106.

⁽¹⁸⁾ Eiropas forums par kaitīgu un nelikumīgu kibernaturu: pašregulēšana, lietotāju aizsardzība un plašsaziņas līdzekļu atbildība, 2001. gada 28. novembris (Cilvēktiesību ēka).

⁽¹⁹⁾ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Eiropas normatīvās audiovizuālās politikas nākotne, 2003. gada 15. decembra COM(2003) 784 galīgā versija; skatīt arī informatīvā ziņojuma projektu par pašreizējo līdzregulējošo un pašregulējošo stāvokli vienotajā tirgū (2004. gada 16. novembra INT/2004. Referents bija Vever kungs.

4. Īpašas piezīmes

4.1 *Nepilngadīgo aizsardzība*

4.1.1 Nepilngadīgie nav vienīgā grupa, kam nepieciešama īpaša aizsardzība pret noteiktu kaitīgu un bīstamu saturu, kurš jo īpaši saistīts ar vardarbību, pornogrāfiju un pornogrāfiju, — tas attiecas arī uz citām paaugstināta riska vai mazāk aizsargātām grupām, piemēram, vecāka gadagājuma cilvēkiem vai personām ar mācīšanās spēju traucējumiem, un ieteikumā jāņem vērā arī minētās grupas.

4.1.2 Dažādi aspekti attiecībā uz nepilngadīgo aizsardzību, ko izvirzījusi EESK savā neseno atzinumā par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par daudzgadu Kopienas programmas izveidi attiecībā uz Interneta drošāka lietojuma veicināšanu⁽²⁰⁾, jāuzlūko kā noderīgi ieteikumi dalībvalstīm, kuri jāiestrādā šajā priekšlikumā ieteikumam, tostarp jo īpaši:

- a) labāka apmācība un informācija par līdzekļiem, kā Interneta lietojumu padarīt drošāku,
- b) atbildības prasīšana no Interneta pakalpojumu sniedzējiem un pienākuma uzlikšana nekavējoties ievērot jebkuru juridiskas iestādes lēmumu, kurā noteikts, ka viņiem jāpārtrauc nelikumīgu, kaitīgu vai bīstamu programmu vai satura raidīšana,
- c) "karsto līniju", filtrēšanas tehnoloģiju, satura reitinga, pretsurogātsūtījumu un nesankcionētu komercsūtījumu pasākumu ieviešanas rosināšana un atbalsts,
- d) atbildības noteikšana Interneta piekļuves programmatūras un serveru ekspluatācijas sistēmu autoriem par jebkādu pārdoto sistēmu aizsardzību un tehnisko apkalpošanu pret vīrusu uzbrukumiem ar vienlaikus saistībām nodrošināt vienkāršu un pieejamu antivīrusu tehnoloģiju,
- e) sistēmu ieviešana attiecībā uz informācijas par kaitīgu vai bīstamu saturu identificēšanu un nodrošināšanu un jebkāda rasistiska vai ksenofobiska satura vai satura, kas popularizē noziedzību, vardarbību vai naidu, anulēšana.

4.1.3 Īpaša pievēršanās Interneta lietošanai tomēr nenozīmē, ka mazāka uzmanība tiek veltīta tradicionālajiem informācijas nesējiem, jo īpaši radio un televīzijas pārraidēm, saistībā ar ko nopietni nodarījumi pret sabiedrības mazāk aizsargātiem locekļiem, īpaši nepilngadīgajiem, izskatāmi atsevišķi pašregulācijas ceļā vai ar citu organizāciju regulējuma starpniecību.

4.2 *Cilvēka cieņas aizsardzība*

4.2.1 Cilvēka cieņas aizsardzību plašsaziņas līdzekļos nevar ierobežot tikai ar visu veidu diskriminācijas aizliegumu. Gadījumos, kad to attaisno iespējamā ietekme uz sabiedrību, atbildīgajām valsts iestādēm jāspriež arī par tādām programmām, kuru saturs varētu aizskart jebkuras personas privātumu vai pamattiesības.

4.2.2 Šajā jomā dalībvalstīm jāiesaka:

- a) rosināt plašsaziņas līdzekļus pieņemt precīzu un īpašu ētikas kodeksu, lai nodrošinātu pienācīgu privātuma ievērošanu,
- b) rosināt plašsaziņas līdzekļus ieviest pašregulējošus mehānismus, kur ar sūdzībām varētu vērsties tie, kas cietuši no uzbrukuma privātumam un cilvēciskajai cieņai,

⁽²⁰⁾ Skatīt 13. zemsvītras piezīmi

- c) izveidot neatkarīgas iestādes, ieskaitot tiesas varas iestādes, kas izskatītu šāda veida sūdzības gadījumos, kad pašregulējošie mehānismi izrādījušies neefektīvi,
- d) iedibināt tiesības uz kompensāciju par materiāla un nemateriāla rakstura kaitējumu, kas vienlaikus sniegtu atbildību cietušajiem un darbotos kā brīdinājums tiem, kas atbildīgi par cilvēku privātuma un cilvēciskās cieņas nopietnu un sistemātisku apdraudējumu,
- e) uzraudzīt programmas ar tādu saturu, kas varētu radīt privātuma, cilvēka cieņas un pamattiesību apdraudējumu.

4.3 Tiesības uz atbildi

4.3.1 Papildus tiesībām uz atbildi jāizstrādā noteikums attiecībā uz "tiesībām uz kompensāciju /labojumu/" ar tādu pašu vispārīgo darbības sfēru un tādiem pašiem nosacījumiem, lai apkarotu nepatiesu, nepareizu vai neprecīzu saturu, kas skar cilvēku tiesības.

4.3.2 Skaidri un nepārprotami jānorāda, ka tiesības uz atbildi iespējams garantēt ne tikai ar tiesību aktiem, bet arī piemērojot līdzregulējošus un pašregulējošus pasākumus.

4.3.3 Pielikumā iekļaujami noteikumi par

- a) precīzu un obligātu to gadījumu apzināšanu, kuros atbildes vai labojuma publikāciju iespējams atteikt (kā noteikts Eiropas Padomes Rezolūcijā 74/26), un īsa galīgā termiņa noteikšanu, kādā jebkāds šāds atteikums izdarāms,
- b) principu, ka atbildei jānodrošina tāda pati ievērošana publikācijas vietā vai pārraides veidā, kāda bijusi publikācijai/pārraidei, uz kuru tiek atbildēts;
- c) principu, ka tiesību uz atbildi un tiesību uz labojumu realizēšanai jānotiek bez maksas.

4.3.4 Pielikuma pirmais ievilkums, kurā lasāms *neatkarīgi no valsts piederības*, jāpapildina ar *vai dzīves vietas*.

5. Nobeiguma piezīmes.

5.1 EESK vēlreiz izsaka savu atzinību ieteikuma priekšlikumam, kas šobrīd tiek izskatīts, ar iebildēm, kādas izteiktas "īpašo piezīmju" sadaļā, un, ņemot vērā, ka tehnoloģiskās inovācijas un progress radīs jaunas risināmas problēmas gan kvalitātes, gan kvantitātes izpratnē, ierosina arī to, ka četros gados pēc ieteikuma pieņemšanas jāveic tā ietekmes uz dalībvalstīm, nozari un citām ieinteresētajām pusēm izvērtējums.

5.2 Paturot prātā izvērtējuma procesu, kas minēts iepriekšējā punktā, EESK ierosina izveidot uzraudzības centru, kura uzdevums būtu sistemātiski pārskatīt dalībvalstu, nozares un iesaistīto pušu veiktos pasākumus šī ieteikuma ieviešanā.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Nodarbinātības politika: EESK loma pēc paplašināšanās un Lisabonas procesa perspektīvā

(2005/C 221/18)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2004. gada 1. jūlijā saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. daļu pieņēma lēmumu izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tēmu Nodarbinātības politika: EESK loma pēc paplašināšanās un Lisabonas procesa perspektīvā

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kam bija uzdots veikt priekšdarbus, pieņēma atzinumu 2005. gada 20. janvārī. Ziņotājs bija GREIF kungs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 2005. gada 9. un 10. februāra 414. plenārajā sesijā (2005. gada 9. februāra sēdē) ar 138 balsīm par, 1 balsi pret un 4 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

1.1 2000. gada martā Eiropadome Lisabonā pieņēma ambiciozu reformu programmu ar godkāriem mērķiem izaugsmes un nodarbinātības jomā. Konkurētspējas palielināšana uz zināšanām balstītā ekonomikā un ilgtspējīga, nodarbinātības ziņā efektīva ekonomiskā izaugsme jāapvieno ar uzlabotu darba kvalitāti un pastiprinātu sociālo kohēziju. Ieguvusi plašu atbalstu, tā deva pamatu cerībai, ka tas īstenošana varētu paplašinātās Savienības projektu jūtami tuvināt Eiropas pilsoņiem un pilsonēm.

1.2 Pašreizējā ekonomiskajā situācijā pastāv risks, ka 2010. gadam izvirzītie mērķi, sevišķi nodarbinātības jomā, netiks sasniegti, kā rezultātā varētu mazināties ticība visam procesam kopumā. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka šī ticamības problēma mazināsies tikai tad, ja cilvēki varētu pašauties, ka visas politiski atbildīgās personas enerģiski cenšas konsekventi īstenot Lisabonas stratēģiju, ņemot vērā tās kopējo harmoniju un vienlīdz svarīgos mērķus (konkurētspējas palielināšana, ekonomiskā izaugsme ar vairāk un labākām darbavietām, sociālās kohēzijas stiprināšana, kā arī noturīga ekoloģiskā attīstība).

1.3 Balstoties uz pārliecību, ka "Lisabonai" nav vajadzīga jauna rīcības programma, bet drīzāk politika, kas arī grib sasniegt pašas izvirzītos mērķus, īstenojot atbilstošus pasākumus, pirmkārt, dalībvalstīs, EESK vēlas šajā pašiniciatīvas atzinumā, kas papildina tās atzinumu "Lisabonas stratēģijas īstenošanas uzlabošana" ⁽¹⁾, iezīmēt galvenos nodarbinātības politikas izaicinājumus un piedāvāt ieteikumus tālākai procesa īstenošanai līdz 2010. gadam.

2. Lisabonas termiņa vidus bilance: Eiropa atrodas tālu no ceļa, kas ved uz nodarbinātības palielināšanu un uzlabošanu

2.1 Lisabonas stratēģijā konkurētspējas palielināšana un noturīga ekonomiskā izaugsme ir būtiski instrumenti, lai Eiropā varētu izveidot vairāk un labākas darbavietas, balstītu sociālās apdrošināšanas sistēmas uz stabilākiem pamatiem un tādējādi varētu pasargāt iedzīvotājus no nabadzības un atstumtības. EESK uzskata šo viengabalaino politisko pieeju par ievērojamu Lisabonas stratēģijas priekšrocību.

2.2 Nodarbinātības politikas jomā Lisabonai jārada jauni impulsi Eiropas nodarbinātības stratēģijā, jāstiprina aktīvās nodarbinātības politikas ieguldījums nabadzības apkarošanā, jāveicina uzņēmējdarbība kā svarīgs izaugsmes un nodarbinātības dzinējspēks un ar kvantitatīvu, visā ES kopīgu mērķu palīdzību jāpalielina līdzdalība darba dzīvē.

— Piemēram, līdz 2010. gadam kopējā nodarbinātības kvota ES griezumā ir jāpaaugstina no 61 % uz 70 %, bet sieviešu nodarbinātības jomā — no 51 % līdz 60 %. Šai nolūkā gadu vēlāk Stokholmā tika izvirzīti starpposmu mērķi (kopējās nodarbinātības kvotas 67 % apmērā un sieviešu nodarbinātības kvotas 57 % apmērā sasniegšana līdz 2005. gadam). Bez tam tika izvirzīts jauns mērķis nodarbinātības kvotas palielināšanai 55 līdz 64 gadu vecumgrupā, kam 2010. gadā jāsasniedz 50 %.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tēmu "Lisabonas stratēģijas īstenošanas uzlabošana" (ziņotājs: VEVER kungs, līdzziņotāji: EHNMARK kungs un SIMPSON kungs) (OV C 120, 20.5.2005).

- Atsevišķas dalībvalstis tika uzaicinātas, ņemot vērā savas katrā gadījumā atšķirīgās izejas pozīcijas, izvirzīt tikpat ambiciozus mērķus nacionālā līmenī. Respektīvi, arī tādām valstīm, kurās jau 2000. gadā nodarbinātības kvota pārsniedza 70 % (piemēram, Zviedrijai, Nīderlandei, Dānijai un Apvienotajai Karalistei) vai pietuvojās tai (Austrijai, Portugālei un Somijai), ir jādod atbilstošs ieguldījums Lisabonas mērķu sasniegšanā.

2.3 Lisabona radīja ne tikai "palielinātas nodarbinātības" perspektīvu, bet arī izvirzīja, ka darbaspēja un konkurētspēja ir jāsasniedz galvenokārt ar inovāciju un uzlabotas darba kvalitātes veicināšanu: investīcijas cilvēku kapitālā, izpētē, tehnoloģijā un inovācijā līdz ar to ieguva tādu pašu prioritāti kā darba tirgus un struktūrpolitikas ievirzes. Atbilstoši tam tika izvirzīti tālākie kvantitatīvie mērķi, tai skaitā, piemēram, palielināt investīcijas cilvēku kapitālā uz vienu iedzīvotāju/veicināt mācīšanos mūža garumā (12,5 % visu pieaugušo darbaspējīgā vecumā ir jāpiedalās kvalifikācijas celšanas pasākumos, 18-24 gadus veco jauniešu vidū uz pusi jāsamazina to skaits, kas nav ieguvuši tālāku vispārējo vidējo vai profesionālo izglītību), paaugstināt pētniecības un attīstības kvotu līdz 3 % no bruto IKP (no tā divas trešdaļas investīciju jāizdara privātajam sektoram) vai, piemēram, jāizveido bērnu aprūpes sistēma (jānodrošina vietas pirmskolas iestādēs 33 procentiem bērnu vecumā no 0 līdz 3 gadiem un 90 procentiem bērnu līdz obligātajai mācību uzsākšanai skolā).

2.4 Neskatoties uz sākotnējiem panākumiem, Eiropa 2005. gada sākumā ir vēl tālu no ceļa, kas ved uz tās ambiciozajiem mērķiem. Eiropas ekonomika trešo gadu pēc kārtas piedzīvo ļoti lēnu tautsaimniecisko pieaugumu, kas atrodas ievērojami zemāk par potenciālo iespēju robežām. Ekonomiskā atdzīvināšana kopumā ir ļoti ievilkusies un pārāk jūtīga pret augstajām naftas cenām un masīvo globālo nelīdzsvarotību. Termiņa vidus bilancē bez ilūzijām jākonstatē, ka Lisabonas mērķi nodarbinātības jomā līdz 2010. gadam drīzāk netiks sasniegti.

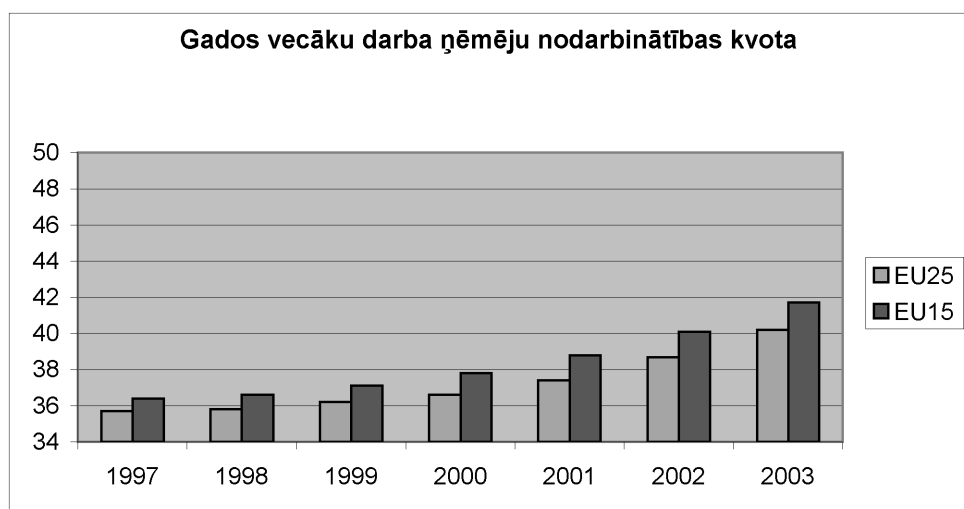
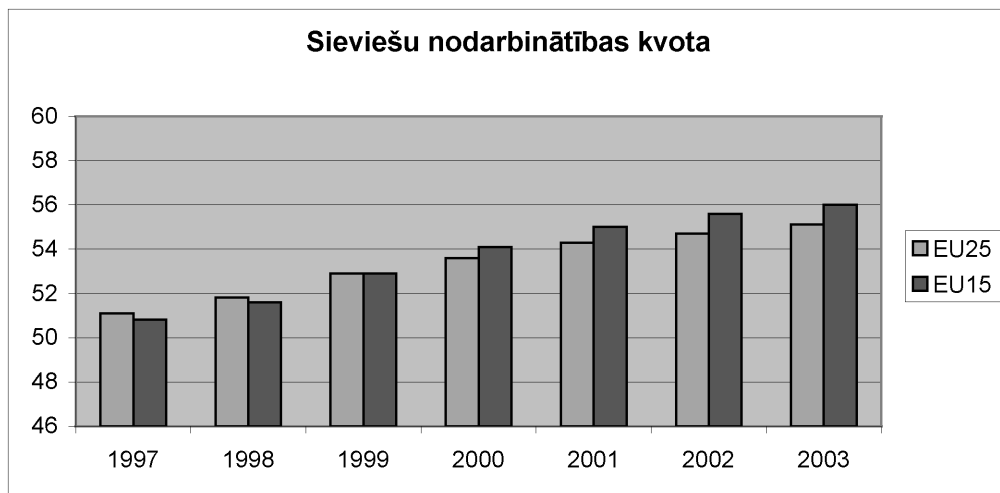
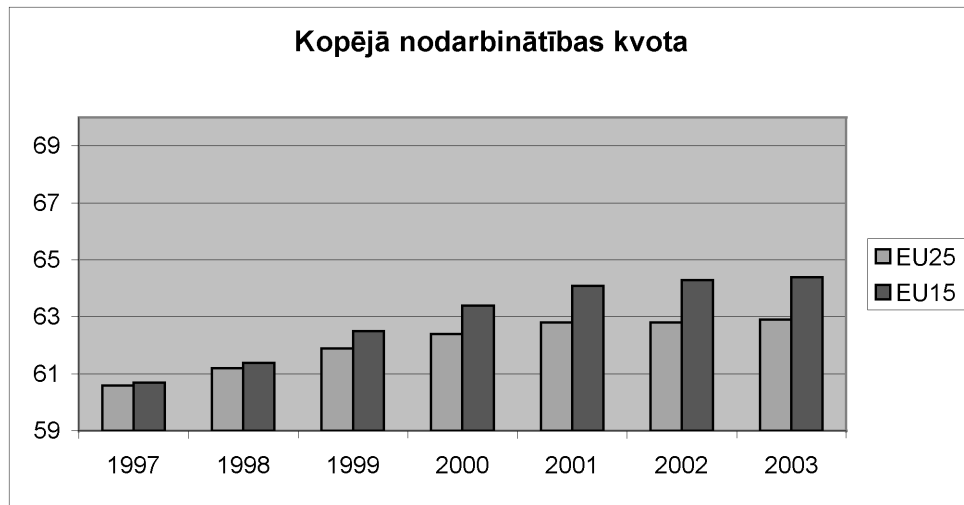
2.5 Visas trīs diagrammas 1-3 (skat. zemāk: norādītā maksimālā vērtība visos gadījumos atbilst Lisabonā izvirzītajam mērķim) parāda, cik mazticama ir Lisabonas mērķu sasniegšana 2010. gadā.

- Gan kopējā nodarbinātības kvota, gan sieviešu nodarbinātības kvota krasi pieauga deviņdesmito gadu beigās, kad bija novērojama salīdzinoši strauja Eiropas ekonomikas izaugsme. Konjunktūras pavājināšanās, ko radīja ārējais šoks, uz kuru makroekonomikas politika nespēja reaģēt pietiekami efektīvi, 2001. gadā praktiski apturēja kopējās nodarbinātības kvotas attīstību. Sieviešu nodarbinātības kvota turpināja pieaugt par pusprocentu gadā. Straujas ekonomiskās izaugsmes gadījumā ar šo rādītāju saistītais mērķis 2010. gadā būtu sasniedzams — vismaz 15 valstu ES.
- Gados vecāku darbu ņēmēju nodarbinātības ziņā, kas 15 valstu ES ir 8 % un 25 valstu ES gandrīz 10 %, starpība, kas šķir no izvirzītajiem nodarbinātības mērķiem, ir vislielākā un visgrūtāk pārvarama. ⁽²⁾ Tomēr, neskatoties uz konjunktūras pavājināšanos, šķiet, ka pieauguma tempa palielināšanās liecina par to, ka uz priekšlaicīgas pensionēšanās novēršanu un aktīvā vecuma palielināšanu vērstie pasākumi Lisabonas stratēģijas ietvaros ir vainagojušies ar zināmiem panākumiem. Kā piemēru var minēt to, ka vidējais vecums, kādā tiek pārtraukta aktīva līdzdalība ekonomiskajā dzīvē, no 60,4 gadiem 2001. gadā ir palielinājies līdz 60,8 gadiem 2002. gadā. ⁽³⁾ Turpretī, abu pārējo svarīgāko nodarbinātības indikatoru izaugsme ironiskā veidā pirms Lisabonas stratēģijas pasludināšanas attīstījās saskaņā ar izvirzītajiem mērķiem, taču pēc tam apstājās. Tas uzskatāmi parāda, cik svarīgi ir cikliskie un makroekonomiskie faktori, kas tika atstāti novārtā koncentrēšanās uz tā saucamajiem "strukturālajiem" pasākumiem dēļ. Taču nozīmīgi ir gan vieni, gan otri.

⁽²⁾ Šajā saistībā skat. EESK 2004. gada 16. decembra atzinumu "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: "Vecāka darbaspēka nodarbinātības kvotas un ekonomiskās aktivitātes pārtraukšanas vecuma paaugstināšana" (ziņotājs: DANTIN kungs)" (OV C 157, 28.6.2005).

⁽³⁾ Skat. Komisijas paziņojumu: "Vecāka darbaspēka nodarbinātības kvotas un ekonomiskās aktivitātes pārtraukšanas vecuma paaugstināšana", COM(2004) 146 final

Diagrammas 1 — 3: Lisabonas nodarbinātības mērķu attīstība: (*)

(*) Eurostat dati pašlaik ir pieejami tikai par 2003. gadu. Ņemot vērā ļoti lēno nodarbinātības pieaugumu, rādītāji par 2004. gadu labākajā gadījumā tikai nedaudz pārsniegs 2003. gada rādītājus.

2.6 Lai sasniegtu Lisabonā izvirzīto mērķa atzīmi 70 %, līdz 2010. gadam ir jārada aptuveni 15 miljoni jaunu darbavietu 15 valstu ES un 22 miljoni — 25 valstu ES, kas ir vairāk nekā 3 miljoni gadā jeb tikpat daudz kā 15 valstu ES 2000. gadā, kas vairāk nekā desmit gadu laikā bija nodarbinātības attīstības ziņā vislabākais gads.

2.7 ES paplašināšana piešķirs jaunu dinamiku visai Eiropas ekonomikai, taču ietekmēs arī nodarbinātības attīstību. Grafikos redzams, ka nodarbinātības līmenis jaunajās dalībvalstīs ir ievērojami zemāks, nekā 15 vecajās ES dalībvalstīs. Vēl 90. gadu beigās tas tā nebija — vismaz sieviešu nodarbinātības ziņā. No otras puses, pašlaik ekonomikas attīstība jaunajās dalībvalstīs ir ievērojami dinamiskāka, un ikgadējais izaugsmes temps dažkārt pārsniedz 4 %. Jauno dalībvalstu vajadzībām ES ir jāveltī īpaša uzmanība, izstrādājot nodarbinātības stratēģiju, lai arī šīs valstis spētu īstenot visā Kopienā izvirzītos nodarbinātības mērķus. Turklāt, ņemot vērā plānoto iekļaušanos Eiropas telpā, piemēram, konverģences kritērijiem ir jābūt tādiem, lai tie paredzēto ekonomikas un nodarbinātības izaugsmi nevis kavētu, bet gan veicinātu. EESK to jau ir izsmēloši aplūkojusi, strādājot Kopējās Konsultatīvajās komitejās ar jauno dalībvalstu organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvju piedalīšanos.

3. Nodarbinātības politika ir vairāk nekā strukturālās reformas darba tirgos

3.1 Nav šaubu, ka ieskicētā vājā nodarbinātības situācija lielā mērā ir atkarīga no ekonomiskās attīstības. Lisabonā tika pieņemts, ka reālais ikgadējais IKP pieaugums vidēji ir 3 %. Taču cerētās augšupejas vieta ekonomiskā situācija, sākot ar 2000. gadu, strauji pasliktinājās. Piemēram, tautsaimnieciskais pieaugums nākamajos gados bija ļoti zems: 1,7 % 2001. gadā, 1 % 2002. gadā un vairs tikai 0,8 % 2003. gadā.

3.2 Šajā situācijā ir skaidrs, ka nodarbinātības politikas mērķi tiks sasniegti tikai tad, ja izdosies izraisīt noturīgu konjunktūras uzplaukumu. Ir jārada atbilstoša vide, kas veicina gan ārējo, gan iekšējo pieprasījumu, lai paaugstinātu izaugsmes potenciālu un panāktu pilnu nodarbinātību. EESK šajā saistībā pēdējā laikā ir vairākkārt norādījusi, ka šim nolūkam ir nepieciešams “veselīgs makroekonomiskais konteksts” Eiropas līmenī. Pirmkārt, to veido tāda makropolitika, kas ekonomiskās izaugsmes laikā dalībvalstīm piešķir ekonomiskās un finanšu politikas rīcības brīvību stagnācijas laika konjunktūras politikai.

— Šajā saistībā Komiteja atbalsta Komisijas reformu ierosinājumus Stabilitātes un izaugsmes paktā kā soli pareizā virzienā, pirmkārt, nosakot, ka fiskālā deficīta vērtējumam ir jābūt atkarīgam no specifiskajiem valsts pamatnosacījumiem (piemēram, konjunktūras, parādiem, inflācijas). Arī tas, ka dalībvalstis un valstu parlamenti ir pastiprināti jāiesaista budžeta konsolidācijas īstenošanā, atbilst reformētā pakta spēcīgākai orientācijai uz izaugsmi. Turklāt vairāk jāņem vērā valsts izdevumu kvalitāte, piemēram, atsevišķi izdalot no deficīta aprēķina ⁽⁵⁾ stratēģiskās investīcijas izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai. Padomes uzdevums būs, saskaņojot ar Komisiju, noteikt izdevumus, kuri tiks deklarēti kā stratēģiskas, Eiropas nozīmes investīcijas.

— To būtu jāatbalsta ar pragmatiskas ievirzes monetāro politiku, kurā ņemta vērā kopējā ekonomiskā situācija un līdz ar to arī nodarbinātības ietekme. Tādēļ EESK jau vairākkārt ir aicinājusi nopietni apsvērt, kādi pasākumi ir jāveic, lai ECB ievērotu stabilitātes mērķi “plašākā nozīmē”, kas paralēli naudas vērtības stabilitātei ņemtu vērā arī izaugsmes, pilnas nodarbinātības un sociālās kohēzijas sistēmu stabilitāti. Obligāts priekšnosacījums tā sasniegšanai ir pastāvīgs dialogs ar Eiropas institūcijām (Padomi, Komisiju) un sociālajiem partneriem un palielinātu arī investoru un patērētāju uzticēšanos.

⁽⁵⁾ Skat. arī EESK 2004. gada 26. februāra pašiniciatīvas atzinumu “Budžeta politika un investīcijas” (ziņotāja: FLORIO kundze) (OV. 322; 25.02.2004. – ECO/105).

3.3 Izaugsmes palēnināšanos pēdējo trīs gadu laikā (pēc tam, kad 2000. gadā 15 valstu Savienībā vēl tika sasniegts tautsaimnieciskais pieaugums 3 % apmērā) ir izraisījuši galvenokārt makroekonomiski, mazāk — strukturāli politiski iemesli. Tādēļ Komiteja jau vairākkārt ir uzsvērti norādījusi, ka Eiropas ekonomikas politikas pamatnostādņu ieteikumos šis fakts ir jāņem vērā.⁽⁶⁾ Ir jāpanāk lielo pieprasījuma sastāvdaļu — patēriņa un investīciju (gan privātajā, gan publiskajā sektorā) — jūtama atdzīvināšana, lai izlīdzinātu pavājināto pirkatspēju Eiropā. Eiropa — ar pozitīvu tirdzniecības bilanci un pieaugošu eksportu — ir pilnībā konkurētspējīga. Turpretī, tas, kas patiešām ir iegrimis stagnācijā, ir iekšzemes pieprasījums. Strukturālās reformas ir veiksmīgas tikai labvēlīgākā makroekonomiskajā vidē. Algas nedrīkst uzlūkot tikai kā izmaksu faktoru piedāvājuma pusē, bet tās būtiski nosaka arī pieprasījuma pusi un līdz ar to — uzņēmumu tirgus izredzes, sevišķi, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas ir piesaistīti atrašanās vietai. Vācijas piemērs rāda, ka izteikti zemas algas var stiprināt piedāvājuma pusi, tomēr vienlaicīga pieprasījuma pavājināšanās kavē konjunktūras attīstību. Kaut arī sarunās par algām ir vairāki noteicošie faktori, jāsecina, ka reālā algu pieauguma orientācija uz kopējo valsts kopējās ekonomiskās produktivitātes pieaugumu no vienas puses nodrošina pietiekamu pieprasījuma attīstību, no otras puses veicina Eiropas Centrālās bankas orientāciju uz stabilitāti. Šāda ekonomiskās politikas ievirze var palīdzēt nodrošināt Eiropā ilgtspējīgu un uz stabilitāti vērstu ekonomikas izaugsmi.

3.4 Pēdējos gados Eiropas politikas ieteikumos ir dominējusi nostāja, ka strukturālie faktori (piemēram, sociālo partneru algu politika, stingra darba tirgus regulēšana, pārāk īsi darba laiki, darba ņēmēju mobilitātes un elastīguma trūkums) ir Eiropas darba tirgus problēmas pamatā. Un patiešām, pēdējos gados lielākajā daļā dalībvalstu nodarbinātības politikā ir uzsvērti tieši šie faktori. Turpretī darbspēju veicināšana vai kvalifikācijas deficīta likvidēšana, kā arī sliktākā situācijā esošo grupu integrēšana darba tirgū tika jūtami atstāta novārtā.

3.5 EESK šajā saistībā jau bieži ir norādījusi, ka sociālo maksājumu un darba ņēmēju ienākumu samazināšana, kā arī nepietiekamas investīcijas cilvēku kapitālā izraisa iekšējā pieprasījuma samazināšanos, kā rezultātā ekonomiskās problēmas drīzāk saasinās vēl vairāk un darba ražīguma attīstība pasliktinās. Kopumā šī vienpusīgā piedāvājuma orientācija ir pretrunā ar vienotajiem pašas Lisabonas mērķiem, sevišķi nodarbinātības ražīguma un kvalitātes līmeņa paaugstināšanas ziņā. Jebkurā gadījumā jāņem vērā, ka tāda darba tirgus politika, kas pārāk maz ir vērstā uz kvalifikācijas celšanu un spiež kvalificētus bezdarbniekus pieņemt zemas kvalifikācijas darbus, vienmēr negatīvi ietekmēs darba ražīgumu. EESK uzskata, ka tikai paralēla nodarbinātības un darba ražīguma palielināšana — kā to nesē pieprasīja arī Komisija — ir uzskatāma par piemērotu stratēģiju. Protams, ka radīsies arī zemas kvalifikācijas darbi. Šeit jāpievērš uzmanība darba tiesību un sociālo tiesību aktu ievērošanai.

3.6 Eiropas nodarbinātības diskusiju degpunktā pašlaik ir nepieciešamība paaugstināt nodarbinātības kvotas. Lisabonas stratēģiskais mērķis ir nodarbinātības veicināšana kā vislabākais preventīvais līdzeklis pret nabadzību un atstumtību. Tas ietver stratēģiju "Darba kvalitātes uzlabošanai" nevis darbavietu izveidošanu par katru cenu. Lai to nodrošinātu, Eiropas ceļš uz pilnīgu nodarbinātību ir jāsaista ar atbilstošām algām, sociālo drošību un augstiem darba tiesību standartiem. EESK aicina turpmākajā Lisabonas stratēģijas īstenošanā lielāku nozīmi piešķirt darba kvalitātei, sevišķi, veicot ar strukturālajām reformām saistītus pasākumus.

3.7 EESK ar to nekādā gadījumā nevēlas sacīt, ka darba tirgus reformas vai citās jomās veiktās reformas nekādi neattiecas uz nodarbinātības nodrošināšanu. Tomēr tā ir pārliecināta, ka, lai kā mērķi saglabātu vairāk un labāku darbavietu izveidošanu, pašreizējā situācijā svarīgākais ir iekustināt ekonomiku un veicināt inteliģentu strukturālo reformu izveidi. Tikai tā var panākt, lai reformas būtu efektīvākas un tiktu akceptētas. Makropolitikai un strukturālajām reformām savstarpēji jāpapildinās, nevis vienām otras jāaizstāj.

⁽⁶⁾ Skat. arī EESK 2003.gada 11.decembra atzinumu "Ekonomikas politikas pamatiezīmes 2003. – 2005. gadā" (ziņotājs: DELAPINA kungs) (OV C 80, 30.03.2004).

4. Jauni virzieni nodarbinātības politikā: uzņēmumu inovāciju potenciāls — investīcijas darbā — zināšanas kā izšķirošie resursi

4.1 Eiropas uzņēmumu inovāciju potenciālam ir izšķiroša nozīme ekonomiskajā dinamikā. Bez jauniem un uzlabotiem produktiem un pakalpojumiem, produktivitātes pieauguma, Eiropas ekonomikā un nodarbinātības politikā iestāsies atpalcība. Produktivitātes progress nozīmē arī pārmaiņas darba dzīvē, kam ne vienmēr un ne uzreiz ir pozitīvs saldo. Taču atteikšanās no sociālām un ekonomiskām inovācijām pavisam droši noved pie attīstības pa lejupejošu spirāli. Šo pārmaiņu izraisītās sekas darba tirgū ir jāpavada un jāmazina ar sociāliem pasākumiem.

4.2 Ekonomiskā izaugsme un investīcijas veicinošs klimats ir būtiski priekšnoteikumi jaunu darba vietu izveidei un esošā nodarbinātības līmeņa saglabāšanai, ko Eiropas iekšējā tirgū lielā mērā nodrošina jauni uzņēmumi un mazie un vidējie uzņēmumi.⁽⁷⁾ Mazas un vismazākās firmas lielā mērā ir iesaņņojušās arī vietējā ekonomikā, tādēļ īpaši nozīmīgs to peļņas pamats ir stabils un augošs iekšzemes pieprasījums. Tāpēc EESK vairākkārt ir norādījusi, ka nodarbinātības jautājumos īpaša uzmanība jāvelti arī uzņēmējdarbības gara veicināšanai, uzņēmumu attīstības politikai un tādu uzņēmumu dibināšanai, kas inovāciju rezultātā rada papildus nodarbinātību.⁽⁸⁾ Nereti tieši MVU, ar pastāvēšanu tirgū saistītas nepieciešamības spiesti, ir īpaši aktīvi inovāciju ziņā. Šeit būtu jāvelta uzmanība arī mikrouzņēmumu veicināšanai. Šajā ziņā jārada uzņēmumiem iespēja pilnībā atraisīt savu inovāciju potenciālu — galvenokārt ar uzlabotu finansējuma pieejamības nosacījumiem, vienkāršotām administratīvi tehniskajām procedūrām uzņēmumu vadīšanā, kā arī pastiprinātiem kvalifikācijas pasākumiem.

4.3 Bez tam EESK ir vairākkārt norādījusi, ka cilvēki ar savām zināšanām un spējām ir svarīgākie uz zināšanām balstītas sabiedrības inovāciju un progresā resursi.⁽⁹⁾ Eiropai ir jāatrod veidi, kā attīstīt savu kvalificēto cilvēku, zinātnes, pētniecības un tehnoloģiju potenciālu un pārvērst to tirgū pieprasītos produktos un pakalpojumos, tādējādi palielinot nodarbinātību. Tas prasa plašu visu iedzīvotāju grupu iesaistīšanu izglītībā un uzlabotu augstākās izglītības pāriešanu darba dzīvē. Sabiedrības klimats jāattīsta tā, lai izglītība tiktu uzskatīta par pašsaprotamu un augstākā izglītība netiktu uzskatīta par privilēģiju. Taču aktuālie OECD pētījumi ir vairākkārt parādījuši daudzu dalībvalstu izglītības un apmācības sistēmu vājās vietas.⁽¹⁰⁾ Akadēmiķu un profesionālu speciālistu trūkums iezīmējas kā ekonomiska problēma un vienlaikus atspoguļo sagrozīto pieeju izglītībai. Nepieciešamā rīcība izglītības un kvalifikācijas celšanas politikā ir novēlota. Kur paliek, piemēram, atbilstošas investīcijas,

— lai ievērojami samazinātu *Drop-out-Rate*, paaugstinātu to augstskolu absolventiem un patiešām visiem nodrošinātu iespēju mācībām mūža garumā;

— lai uzlabotu augstskolu un universitāšu izglītības pāreju uz ekonomiku, sevišķi MVU nozarē;

(7) Skat. EESK 2004. gada 30. jūnija atzinumu "Ierosinājumi Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam 200/819/EK par daudzgadēju uzņēmumu un uzņēmējdarbības iniciatīvas programmu, sevišķi mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU)(2001-2005)" (ziņotājs: DIMITRIADIS) (OV 302, 07.12.2004), kā arī EESK 2004. gada 31. marta. atzinumu par "Komisijas paziņojumu Padomei, Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Acquis communautaire aktualizācija un vienkāršošana" (ziņotājs: RETUREAU kungs) (OV C 112; 30.04.2004.) un EESK 2003. gada 18. jūnija pašiniciatīvas atzinumu "Mazo un mikrouzņēmumu loma ekonomiskajā dzīvē un Eiropas ražošanas mehānismā" (ziņotājs: PEZZINI kungs) (OV C 220; 16.09.2003.).

(8) Skat., pirmkārt, arī EESK 2003. gada 24. septembra atzinumu "Zaļā grāmata par uzņēmējdarbības garu Eiropā" (ziņotājs: BUTTERS kungs) (OV C 10; 14.01.2004.).

(9) Šajā sakarā skat. arī EESK 2004. gada 28. oktobra izpētes atzinumu "Izglītība un produktivitāte" (ziņotājs: KORYFIDIS kungs) (CESE 1435/2004).

(10) Šajā saistībā skat. arī PISA 2003: OECD Programme for International Assessment (PISA).

- lai kā nodarbinātības politikas būtisku preventīvo pasākumu nodrošinātu kvalitatīvi augstu primārās un profesionālās izglītības līmeni, ļautu jauniešiem pēc iespējas viegli iesaistīties darba tirgū un stabili tajā palikt;
- lai, piemēram, piešķirot katru gadu vienu nedēļu ilgu mācību atvaļinājumu, pēc iespējas vairāk nodarbinātajiem ļautu iesaistīties izglītības aktivitātēs?

4.4 EESK šajā saistībā jau vairākkārt ir norādījusi uz to, cik būtiski ir uzņemties vispārēju atbildību izglītības un kvalifikācijas celšanas jomā, un vienlaikus arī konstatējusi, ka investīcijas kvalifikācijā attiecas ne tikai uz publisko sektoru, bet arī uz uzņēmumiem un atsevišķiem indivīdiem, jo mācīšanās mūža garumā ir izdevīga gan nodarbinātajiem, gan uzņēmumam, gan visai sabiedrībai kopumā ⁽¹¹⁾. Profesionālo izglītību un mācīšanos un kvalifikācijas celšanu visa mūža garumā nedrīkst aplūkot izolēti, tām drīzāk jāveido fundamentāli elementi, plānojot profesionālās darbības karjeru. Neatkarīgi no vecuma grupas vai izglītības līmeņa būtu jābūt pietiekamai motivācijai un iespējām piedalīties kvalifikācijas celšanas pasākumos. Kompetences attīstība un gatavība inovācijām līdz ar to prasa arī atbilstošas investīcijas izglītībā un kvalifikācijas celšanā uzņēmuma līmenī, kā arī inovācijas veicinošu uzņēmuma kultūras attīstību.

4.5. Taču šodien nepietiek ar to, ka atsevišķais cilvēks ir radošs un spējīgs mācīties. Spēja mācīties ir nepieciešama pašam uzņēmumam, respektīvi, jaunas zināšanas ir jāapgūst un jāpārvērš jaunos produktos un pakalpojumos. Inovāciju spēja ir būtisks konkurences aspekts. Lai nodrošinātu pamatu nākotnes inovācijām, zinātnei un pētniecībai ir jāpiešķir augsta vērtība. Potenciāls, kas slēpjas gan sabiedriskajā, gan privātās ekonomikas pētniecības sistēmā ir visaptveroši jāizsmel un efektīvi jāasazaro. Tādēļ liela nozīme ir inovāciju un pētniecības veicināšanai un tās ietvaros saskaņā ar Lisabonā izvirzītajiem mērķiem paredzētajai pētniecības un attīstības izdevumu palielināšanai līdz 3 % no bruto IKP, no kā divas trešdaļas jāsedz privātajam sektoram. ⁽¹²⁾ Valsts atbalsts pētniecībai un attīstībai ir jāpastiprina gan Eiropas, gan nacionālā līmenī, ieguldot galvenokārt izaugsmi veicinošās pamata tehnoloģijās, lai izveidotu zinātnisko bāzi un palielinātu sviras efektu uz privātā sektora investīcijām pētniecībā un attīstībā. Vienlaikus dalībvalstīm un Eiropas Komisijai ir jāmeģina izmantot valsts pasūtījumu piešķiršana jauniem, uz izpēti un inovācijām balstītiem produktiem un pakalpojumiem.

4.6. Taču radoša darba organizēšana un inovāciju vadība arī ir tēma, kas saistīta ar mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Daudzi no tiem ir attīstījuši specifiskas risinājumu pieejas un kļuvuši par "globāliem spēlētājiem", citiem ir nepieciešamas īpašas konsultācijas par inovācijām, kas līdzās inovāciju vadībai ir vērsti arī uz mācīšanos veicinošas darba vides izveidi, kā arī uz īpašām prasībām attiecībā uz darbinieku kvalifikāciju. Savstarpējā sasaiste un zināšanu vadība var palīdzēt MVU kopīgi apgūt jaunus zinību potenciālus. ⁽¹³⁾ Šis kultūras trūkums ir jānovērš, lai MVU varētu gūt lielāku labumu no pamata pētniecības izpētes. Bez tam, lai MVU varētu būt inovatīvi, tiem vajadzīgs solīds pamata finansējums un pieeja riska kapitālam. Konkrēti, tas nozīmē arī to, ka direktīvas par ES iekšējo tirgu, ir jāpārbauda, ņemot vērā to ietekmi uz MVU, un vajadzības gadījumā jāuzlabo (piemēram, par finanšu tirgu liberalizāciju vai attiecībā uz Bāzeli II).

⁽¹¹⁾ EESK 2004. gada 26. februāra pašiniciatīvas atzinums par tēmu "Nodarbinātības politikas pasākumi" (ziņotāja: HORNUNG-DRAUS kundze, līdzziņotājs: GREIF kungs) (OV. C 110; 30.04.2004.).

⁽¹²⁾ Šajā saistībā skat. EESK 2004. gada 15. decembra atzinumu "Komisijas paziņojums: Zinātne un tehnoloģijas: Eiropas nākotnes atslēga – Vadlīnijas izpētes veicināšanai Eiropas Savienībā" (ziņotājs: WOLF kungs) (OV C 157, 28.6.2005).

⁽¹³⁾ Piemēram, Kembridžas Universitātes un Masačūsetas Tehnoloģiju Institūta (ASV) kopīgi veikta pētījuma rezultātā tika konstatēts, ka apmēram 2/3 no visiem britu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem atsaucas uz augstskolu ekspertīzi, kamēr ASV to dara tikai 1/3. No otras puses, tikai 13 % britu MVU uzskata spēcīgu universitātes izglītības piesaistīšanu par svarīgu, bet ASV šis MVU īpatsvars tomēr ir 30 % (šajā saistībā skat. *Financial Times, London*, otrdiena, 2004. gada 30. novembris).

4.7. Industriālais kodols ar augstu produktivitātes līmeni arī ES ir un paliek plaukstošas ekonomikas pamats. Rūpniecība un pakalpojumi ir savstarpēji atkarīgi. Inovācijas telpas izveide nozīmē arī to, ka zinātniskā pētniecība un tehnoloģiju attīstība ir mērķtiecīgi jāorientē uz zināšanu un pakalpojumu sabiedrības vajadzībām, īpašu uzmanību veltot jaunu nodarbinātības sektoru apgūšanai ne tikai ražojošās rūpniecības tradicionālajās jomās. Līdzās augsto tehnoloģiju veicināšanai Lisabonas mērķi prasa arī uzmanības koncentrēšanu uz pakalpojumu ekonomiku. Kā priekšnoteikums tam ir jāveic jauns ar sabiedrību saistīto pakalpojumu izvērtējums, jāmazina spiediens uz valstu budžetiem un jāatzīst efektīvas valsts pārvaldes nozīme ekonomikas attīstībā. Tādi pamatjēdzieni kā izglītība, mobilitāte, individualizācija, prasības demogrāfiskās attīstības, aprūpes un veselības jomā, ģimenes un profesionālās dzīves apvienošana, kā arī izmaiņas komunikācijas un brīvā laika pavadīšanas ieradumos norāda uz papildus un jauna veida nepieciešamību pēc sociālajiem, personālajiem, kā arī komerciālajiem pakalpojumiem. Nereti tie atrodas tikai profesionālās attīstības sākumstadijā. ⁽¹⁴⁾ Šajā saistībā EESK jau vairākkārt ir norādījusi uz sociālās ekonomikas nozīmīgo lomu un trešo inovāciju un nodarbinātības sektoru. ⁽¹⁵⁾

4.8. Inovācijas vispirms ir atkarīgas no cilvēkiem, radošuma izpausmes iespējām, kvalifikācijas, zināšanām, spējas mācīties un darba organizācijas. Kritiskie punkti šeit ir patstāvība, pašnoteikšanās un līdzdalības tiesības. Tiktāl prioritāra nozīme ir jauna veida darba attiecību un līdzlēmšanas struktūru veidošanai. Stabils rūpnieciskās attiecības veicina inovācijas. Tādēļ, ja kāds uzskata, ka interešu pārstāvība un darba attiecību izveide un līdz ar to arī nodarbināto pamattiesības ir jāierobežo, nevis jānostiprina, viņš rada jaunus šķēršļus inovācijām. Šajā saistībā EESK norāda, ka iesniegtais iekšējā pakalpojumu tirgus pamatdirektīvas projekts nedrīkst izraisīt esošo sociālo, atalgojuma un drošības standartu pazemināšanos.

5. Izmaiņas prasa ilgstoši darbaspējīgu, sociālu valsti, aktīvu un preventīvu darba tirgus politiku, kā arī sociālās aizsardzības sistēmu modernizāciju un uzlabošanu

5.1 Tam, kuram ir jāsaņem drosme inovācijām un pārmaiņām, līdzās paša iniciatīvai ir nepieciešams arī sabiedrības atbalsts. Gatavība riskēt un sociālā drošība iet roku rokā. Daudzi šeit ir atkarīgi no sabiedriskiem dienestiem, kas nodrošina iespējas uztvert un īstenot jauno. Sociālās kohēzijas organizācija kā būtiska Eiropas sociālā modeļa iezīme un inovācijas ir savstarpēji saistītas. Protams, ka sociālai valstij vienmēr ir jāņem vērā jaunās prasības. EESK ir pārliecināta, ka Lisabonā izvirzītie mērķi nodarbinātības jomā ir sasniedzami tikai tad, ja tiks stiprināta sociālā politika kā darbības joma un turpināta minimālo sociālo reglamentīvo normu politika, lai veicinātu līdzīgu darba un dzīves apstākļu izveidošanas visā Eiropā. Īpaši steidzami nepieciešams tas ir paplašinātajā Savienībā, jo labklājības līmeņa krišanās ES turpinās.

5.2 Tādēļ, lai novērstu sociālo standartu konkurences risku, ES sociālajā likumdošanā ir efektīvāk jāīsteno un jāturpina attīstīt esošie normatīvi darba apstākļu, darba un veselības aizsardzības, darba ņēmēju tiesību, dzimumu līdztiesības un personības tiesību nodrošināšanas jomās. Tas attiecas arī uz darbalaika jautājumiem.

⁽¹⁴⁾ Skat. Augsta līmeņa grupas "Par sociālās politikas nākotni paplašinātā Eiropas Savienībā" 2004.gada maija ziņojumu.

⁽¹⁵⁾ Skat. arī EESK 2003. gada 10. decembra atzinumu par "Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Sociāli politiskās programmas termiņa vidus pārbaude" (SOC 148 – referents: JAHIER kungs – OV C 80; 30.03.2004), EESK 2001. gada 12. septembra pašiniciatīvas atzinums par tēmu "Privātie bezpeļņas sociālie dienesti eksistences nodrošināšanas kontekstā Eiropā" (SOC 67 – ziņotājs: BLOCH-LAINÉ kungs - OV C 311, 07.11.2001.) kā arī EESK 2000. gada 2. marta atzinumu par tēmu "Sociālā ekonomika un iekšējais tirgus" (INT 29 – ziņotājs: OLSSON kungs – OV C 155; 29.05.2001.).

5.3 EESK jau vairākas reizes, piemēram, arī tās atzinumā “Nodarbinātības politikas pasākumi” par “*Task-force Employment*”, ir pieminējusi nepieciešamas un iespējamās investīcijas sekojošās jomās¹⁶:

- sociālā nodrošināšana uz plašākas bāzes — barjeru ierīkošana pret nabadzību;
- pielāgošanās spēja prasa īstu līdzsvaru starp elastīgumu un drošību darba tirgū; jaunas darba organizācijas formas prasa arī jaunas drošības formas;
- aktīvu un preventīvu pasākumu veicināšana darba tirgus politikā, pirmkārt, saistībā ar grupām, kas darba tirgū atrodas nelabvēlīgākā situācijā, kā arī migrantu integrāciju;
- jauniešu integrācija darba tirgū un jauniešu bezdarba apkarošana;
- izglītības ofensīva — pirmskolas izglītības uzlabošana — augstas kvalitātes pilnas dienas aprūpe — kvalifikācijas celšanas piedāvājumi mācībām mūža garumā ar nodrošinātiem tarifiem;
- investīcijas vecumam atbilstošā darba organizācijā — lietderīgs gados vecāko cilvēku zināšanu un pieredzes pielietojums;
- sieviešu profesionālās nodarbinātības palielināšana — iespēju nodrošināšana profesionālās darbības un ģimenes apvienošanai.

5.4 Komiteja par īpaši nozīmīgiem uzskata sekojošus izteikumus:

- Aktīvu un preventīvu pasākumu veicināšana, kas domāti bezdarbniekiem un nestrādājošiem, jāatzīst par svarīgu mērķi, un darba tirgus instrumenti konsekventi jāorientē uz bezdarbnieku reintegrāciju pirmajā darba tirgū.
- Īpaši atbalsta pasākumi nepieciešami, lai bez darba esošie jaunieši varētu iespējami netraucēti nostiprināties darba tirgū. Paraleli kāpjot izaugsmei arī profesionālās izglītības kvalitāte un vienlaicīgi arī iespējami augstvērtīgas izglītības nodrošināšana līdz augstskolas beigšanai izšķirs to, vai tādējādi jaunam sievietēm un vīriešiem tiks nodrošināta arī pastāvīga palikšana un augšupeja darba tirgū. Šai nolūkā visas darba tirgū darbojošās personas tiek aicinātas pārskatīt savu pašreizējo ieguldījumu un politiku sevišķu uzmanību pievēršot cīņai pret jauniešu bezdarbu. ⁽¹⁶⁾
- Specifiskām grupām, piemēram, personām ar invaliditāti, vai personām ar zemu kvalifikāciju, kas darba tirgū saskaras ar papildu grūtībām, jānodrošina nepieciešamie priekšnoteikumi, sevišķi, kvalifikācijas celšanas jomā, kas atvieglo to viņu palikšanu un augšupeju darba tirgū.
- Ņemot vērā prognozes par strādājošo skaita mazināšanos Eiropā, imigrantiem var būt svarīga loma, lai nodrošinātu darba tirgū pietiekamu kvalificēta darbaspēka potenciālu, taču priekšnoteikums tam ir atbilstoši pasākumi ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ EESK 2004. gada 26. februāra pašiniciatīvas atzinums par tēmu “Nodarbinātības politikas pasākumi” (ziņotāja: HORNUNG-DRAUS kundze, līdzziņotājs: GREIF kungs) (OV C 110; 30.04.2004.).

⁽¹⁷⁾ Skatīt arī Eiropas Jaunatnes paktu (“*the European Pact for Youth*”), ar kuru Francija, Vācija, Spānija un Zviedrija iepazīstināja Eiropadomī 2004. gada 5. novembrī, cita starpā skatot tajā jaunatnes nodarbinātības un sociālās izstumšanas jautājumu

- Lai, ņemot vērā sarūkošo un novecojošo strādājošo skaitu, patiešām veicinātu aktīvu novecošanu, ir jārada ekonomiskie un politiskie pamatnosacījumi, kas stiprina stimulus profesionālās biogrāfijas pagarināšanai un vienlaikus atvieglo uzņēmumiem gados vecāku darba ņēmēju nodarbināšanu.

5.5 EESK šeit, pirmkārt, ir uzsvērusi arī nepieciešamību vairāk rūpēties par sieviešu nodarbinātības kvotas paaugstināšanu un novērst šķēršļus, kas kavē sieviešu līdzdalību darba tirgū, kā arī vienlaikus konsekvēnti cīnīties pret esošo nevienlīdzību (galvenokārt atalgojuma ziņā). Ņemot vērā faktu, ka aktīvākas sieviešu līdzdalības panākšanai ekonomiskajā dzīvē izšķiroša nozīme ir iespējai apvienot profesionālo darbību un ģimeni — turklāt, vienādā mērā tas ir svarīgi gan sievietēm, gan vīriešiem — tieši šīs Lisabonas mērķis ir jāsteno konsekvēnti. Tādēļ EESK atbalsta dalībvalstīm adresēto uzaicinājumu visos līmeņos, respektīvi, tai skaitā arī ar sabiedrisku iestāžu starpniecību, nodrošināt, lai pietiekamā skaitā un kvalitātē būtu pieejamas un izmantojamas aprūpes iestādes bērniem un kopjamām personām (piemēram, vecākiem ģimenes locekļiem, slimniekiem). Dalībvalstīm jāievēro attiecīgie aktuālo nodarbinātības pamatnostādņu ieteikumi, jāizvirza konkrēti mērķi un jāizstrādā atbilstoši rīcības plāni to sasniegšanai.

5.6 Turklāt, īstenojot Lisabonas stratēģiju, Nodarbinātības vadlīniju un Sociālās iekļaušanas stratēģijas kopīgajos mērķos ir jāietver īpašas atsauces uz sociāli atstumtajām un neaizsargātajām grupām. Ir jārosina dalībvalstis pieņemt stratēģijas visu diskriminācijas formu izskaušanai un vienlīdzīgu iespēju veicināšanai un iekļaut tās attiecīgo valstu nodarbinātības stratēģijās un nacionālajās rīcības programmās sociālās iekļaušanas veicināšanai.

5.7 Ekspertu ziņojumā par sociālās politikas nākotni nesen tika konstatēts, ka vispārpieņemtajam uzskatam, ka sociālā aizsardzība grauj konkurētspēju, ekonomikas izaugsmi un augsta nodarbinātības līmeņa sasniegšanu, nav gandrīz nekāda empīriskā pamatojuma un tādās valstīs kā, piemēram, Zviedrija, Dānija, Austrija, Luksemburga un Nīderlande, augsta ekonomiskā produktivitāte un augsts sociālās aizsardzības līmenis ir cieši savstarpēji saistīti⁽¹⁸⁾. Valstis, kas konkurētspējas ziņā ieņem vadošās vietas, caurmērā izdara relatīvi augstas investīcijas sociālajā politikā un sociālās apdrošināšanas sistēmās, un tām vienlaikus ir augsti nodarbinātības un zemi nabadzības rādītāji pēc sociālā stāvokļa maiņas. Šodien runa ir par līdzsvarotu sociālās apdrošināšanas sistēmu modernizācijas un uzlabošanas apvienojumu, lai pielāgotu tās aktuālajiem apstākļiem (piemēram, demogrāfiskajai attīstībai), vienlaikus saglabājot to aizsardzības funkcijas. Nodrošinot ilgtspējīgas finansēšanas iespējas, šai ziņā jāņem vērā arī sociālās piemērotības, vispārējās pieejamības un augstas kvalitātes kritēriji.

5.8 Vairumā Eiropas valstu sociālās apdrošināšanas finansējums pārsvarā veidojas no darba ņēmēju un darba devēju sociālajām iemaksām. Šīs iemaksas daļēji ir sasniegušas tādu līmeni, kas var negatīvi ietekmēt darbavietu izveidi.

- Šajā ziņā EESK piekrīt Augsta līmeņa grupas “Par sociālās politikas nākotni paplašinātajā Savienībā” 2004.gada maija ziņojumā ietvertajam ieteikumam paplašināt sociālās apdrošināšanas sistēmu finansēšanas bāzi, lai atslogotu faktoru “darbs”⁽¹⁹⁾.

- Vienlaikus ir jāveic pasākumi, lai novērstu draudošu nodokļu un iemaksu sistēmas vājināšanu. EESK arī šajā ziņā jau ir norādījusi, ka vienotas, visā ES vienādas aprēķina bāzes pielietošana uzņēmumu ienākuma nodoklim varētu būt svarīgs solis šajā virzienā. Piemērojot nodokļus mobiliem faktoriem un vides jomā, par minimālajām likmēm ir vēl jādiskutē.

⁽¹⁸⁾ EESK 2003. gada 10. decembra atzinums par “Komisijas paziņojumu Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par imigrāciju, integrāciju un nodarbinātību” (ziņotājs: PARIZA CASTAÑOS kungs) (OV. C 80; 30.03.2003.).

⁽¹⁹⁾ Šajā saistībā skatīt: *European Policy Centre (2004): Lisbon revisited – Finding a new path to European Growth* (citēts Augsta līmeņa grupas 2004. gada maija ziņojumā par sociālās politikas nākotni paplašinātajā Eiropas Savienībā, 42.lpp).

- Bez tam EESK jau vairākkārt ir aicinājusi dalībvalstis pastiprināt centienus, lai modernizētu un to sociālās aizsardzības sistēmas un padarītu tās labvēlīgākas nodarbinātības attīstībai. ⁽²⁰⁾

5.9 Lisabonas mērķos ietilpst arī gados vecāko darba ņēmēju skaita palielināšana. Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju ir jārada 7 milj. darba vietas, lai sasniegtu 50 % mērķi. EESK jau ir norādījusi, ka tā piemērotos ekonomiskajos un politiskajos apstākļos aktīvas novecošanas stratēģijas ietvaros principā par saprātīgu mērķi uzskata efektīvā izstāšanās no darba tirgus vecuma paaugstināšanu. Daudzas dalībvalstis savās pensiju reformās tomēr par galveno prioritāti ir izvirzījušas tikai likumā noteiktā pensionēšanās vecuma paaugstināšanu, kā ietvaros pakāpeniski tiek ierobežota vai pat pilnībā likvidēta priekšlaicīgas pensionēšanās iespēja. Tā pamatā ir vienpusējs pieņēmums, ka galvenokārt viss ir atkarīgs no iesaistīto personu individuālās gribas un stimulu trūkuma pensiju apdrošināšanas tiesībās, kā rezultātā gados vecāki darba ņēmēji nevēlas ilgāk iesaistīties profesionālajās aktivitātēs. Tiek noskaidroti arī citi svarīgi aspekti. Dalībvalstis tiek aicinātas piedāvāt stimulus, kas, pirmkārt, nodarbinātajiem ļautu brīvprātīgi atlikt izstāšanos no darba dzīves ar likumu noteiktā pensionēšanās vecuma ietvaros un vienlaicīgi atbalstītu uzņēmumus radīt atbilstošas darbavietas un apstākļus darba vietās.

5.10 EESK kopā ar Augsta līmeņa grupām "Nodarbinātība", "Sociālās politikas nākotne paplašinātajā Savienībā" un "Lisabonas stratēģija izaugsmei un nodarbinātībai" līdzīgi, kā tas tiek praktizēts atsevišķās dalībvalstīs (Somijā un Zviedrijā), iestājas par tādiem pamatprincipiem, kas vērsti uz darba kvalitātes un kvalifikācijas celšanu. Jo, lai darba ņēmējus vecumā no 55 līdz 64 gadiem 2010. gadā varētu produktīvi nodarbināt, pirmkārt, ir nepieciešams tāds darba tirgus, kas pieļauj arī gados vecāku darba ņēmēju nodarbināšanu un tāpēc prasa aktīvu rīcību no visu darba tirgū darbojošos personu puses, tajā skaitā kvalifikācijas uzlabošanu. Ir vajadzīgas investīcijas produktīvā kvalifikācijas celšanā, kā arī veselības aizsardzības un veicināšanas profilaksē, lai saglabātu darbaspējas. Politika, kas vēlas mainīt vecāku darba ņēmēju situāciju, būs novēlota, ja tā tiks vērsta tikai uz vecumu grupu no 40 līdz 50 gadiem. Šī izesla dēļ personāla vadība, kas ņem vērā vecumu jau pašā profesionālās darbības sākumā, ir tikpat svarīga kā gados vecākam personālam paredzēto darba vietu iekārtošanas modeļi (pirmkārt, adekvāti darba laika modeļi, kas mazina gan fizisko, gan psiholoģisko slodzi.) ⁽²¹⁾

6. EESK politiskie ieteikumi

6.1 Ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinācijas saturiskā atbilstība

- Kopš Lisabonas bija vērojami pozitīvi centieni laika ziņā sinhronizēt nodarbinātības politikas un ekonomikas politikas koordināciju. Taču problemātisks joprojām paliek saturiskās atbilstības deficīts, turklāt ir jānodrošina, lai ekonomikas politikas galvenās ievirzes un nodarbinātības politikas pamatnostādnes būtu savstarpēji atbilstošas
- Efektīva koordinācija visu iesaistīto (valdības, ECB, sociālo partneru) starpā būs panākta tikai tad, ja atbildību par izaugsmi un nodarbinātību uzņemsies arī monetārā politika un budžeta politika un tas tiks iekļauts arī galvenajās ekonomikas politikas ievirzēs.

⁽²⁰⁾ Šajā saistībā skat. Augsta līmeņa grupas "Par sociālās politikas nākotni paplašinātajā Eiropas Savienībā" 2004.gada maija ziņojumu.

⁽²¹⁾ EESK 2004. gada 1. jūlija atzinums "Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai – sociālās aizsardzības modernizācija vairāk un labāku darbavietu nodrošināšanai: Visaptveroša pieeja, lai veicinātu darba atmaksāšanos" (ziņotāja: St HILL kundze) (OV 302, 07.12.2004).

- Šajā kontekstā vairāk jāņem vērā arī Komisijas ierosinātās reformas pastiprinātai stabilitātes un izaugsmes pakta orientācijai uz izaugsmi, kā to pieprasīja arī Lisabonas stratēģijas Augsta līmeņa ekspertu grupa, cita starpā prasot izņemt izaugsmei un nodarbinātībai paredzētās stratēģiskās investīcijas no deficīta aprēķina. Padomes uzdevums būs, saskaņojot ar Komisiju, noteikt izdevumus, kuri tiks deklarēti kā stratēģiskas Eiropas nozīmes investīcijas.

6.2 Labāka sociālo partneru iesaistīšana un makroekonomiskā dialoga vērtības paaugstināšana

- Tam ir jānotiek gan nacionālā, gan Eiropas līmenī. Piemēram, reāli politiski novērtēts makroekonomiskais dialogs, iesaistot arī sociālos partnerus un ņemot vērā viņu viedokli, var ievērojami veicināt "Governance" uzlabošanu un visa procesa izdošanos. Tā ir vienīgā vieta, kur visas par ekonomikas un nodarbinātības politiku atbildīgās darbojošās personas satiekas atklātā dialogā par to, kā ES vislabāk var izveidot izaugsmi un nodarbinātību veicinošu "Policy Mix".
- Dalībvalstu līmenī, ņemot vērā to pilnīgu autonomiju, jānodrošina atbilstoša sociālo partneru līdzdalība, sevišķi, saistībā ar strukturālajām reformām, kā arī kvalifikāciju un inovācijām, taču arī debatēs un visās pārējās Eiropas nodarbinātības stratēģijas īstenošanas fāzēs (valstu rīcības plānu izstrādāšanā, īstenošanā, un izvērtēšanā) ⁽²²⁾.

6.3 Efektīva Padomes kompetento struktūru sadarbība

- Lai ES varētu veiksmīgi īstenot kopējo nodarbinātības politikas stratēģiju, jāpadara intensīvāka sadarbība starp vairākām "ar Lisabonu saistītām" Padomes struktūrām. Sevišķi nepieciešama ir cieša Ekonomikas un Finanšu ministru padomes sadarbība ar tiem ministriem, kas atbild par konkurenci, sociālo politiku, veselības un patērētāju aizsardzību.
- Šāda labāka koordinācija ir īpaši vajadzīga arī pavasara galotņu tikšanās sagatavošanā: Lisabona ir horizontāls process, ko nedrīkst nodot tikai Ekonomikas un finanšu ministru padomes pārziņā.

6.4 Makropolitikai un strukturālajām reformām savstarpēji jāpapildinās

- Pēc tam, kad 2000. gadā 15 valstu Savienībā vēl izdevās sasniegt tautsaimniecisko pieaugumu 3 % apmērā, jākonstatē, ka pie pēdējos gados vērojams izaugsmes pavājināšanās ir vainojami galvenokārt makroekonomiski un ne tik daudz strukturāli iemesli. Šis fakts būtu jāņem vērā Eiropas ekonomikas politikas pamatnostādņu ieteikumos.
- Jāpanāk pieprasījuma sastāvdaļu — patēriņa, kā arī privāto un publisko investīciju jūtama atdzīvīšanās, lai paaugstinātu zemo pirktspēju Eiropā. Uz šādas bāzes iespējams nodarbinātības nodrošināšanā piešķirt svarīgus impulsus inteliģentai strukturālo reformu izveidei, kas neturpina vēl vairāk pavājināt iekšējo pieprasījumu.
- Tādēļ īpaša nozīme jāpiešķir darbspēju veicināšanai, kvalifikācijas deficīta novēršanai, kā arī nelabvēlīgākā situācijā esošo grupu integrācijai darba tirgū.

⁽²²⁾ Šajā saistībā skat., EESK 2004. gada 16. decembra atzinumu: *Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Gados vecāku darba ņēmēju nodarbinātības kvotas un pensionēšanās vecuma palielināšana* (ziņotājs: DANTIN kungs) (OV C 157, 28.6.2005).

- ES kā vienots veselums šobrīd globālās konkurences apstākļos sevi apliecinājusi ar līdzsvarotu tirdzniecības bilanci, tomēr ar nepietiekamu tautsaimniecisko pieaugumu. Globālajā konkurencē Eiropai ir jāatceras savas stiprās puses. Tā nevar konkurēt par zemākajām algām ar Āzijas un Āfrikas valstīm. Tā vietā tai arī turpmāk jāorientējas uz plaši izvērstas inovāciju politikas īstenošanu un izmeklētu preču ražošanu un pakalpojumiem ar augstu pievienoto vērtību.
- Brīvās tirdzniecības pozitīvās ietekmes priekšnoteikums ir tāds apmaiņas kursa režīms, kas nesagroza pārdodamo preču cenas, apvienojumā ar tādu visu tirdzniecībā iesaistīto valstu darba dalīšanu, kas ļauj paaugstināt algas proporcionāli sasniegtajam produktivitātes pieaugumam. Neviens no abiem priekšnoteikumiem pašlaik nepastāv, un to nodrošināšanai ir jābūt ES politiski atbildīgo personu mērķim.
- EESK aicina, turpinot īstenot Lisabonas stratēģiju, piešķirt lielāku vērību darba kvalitātei, sevišķi ar strukturālajām reformām saistītu pasākumu īstenošanas ietvaros.

6.5 MVU efektīvās lomas atbalstīšana nodarbinātības jomā

- Arī tieši mazie un vidējie uzņēmumi nodrošina ekonomisko izaugsmi un jaunu darbavietu izveidi Eiropas iekšējā tirgū. Tādēļ ir jāveicina uzņēmējdarbības gars un pilnībā jāatrasa uzņēmējdarbības potenciāls — pirmkārt, ar uzlabotu finansējuma pieejamības nosacījumu, vienkāršotu uzņēmuma vadības administratīvo procedūru, kā arī pastiprinātu kvalifikācijas pasākumu palīdzību. ⁽²³⁾
- Atbalsts dotu labumu galvenokārt tādiem uzņēmumiem, kas nodrošina izaugsmi un nodarbinātībai nepieciešamās inovācijas. Tas ir daudz svarīgāk, nekā vienkārši censties palielināt uzņēmumu skaitu.

6.6 Jāuzlabo īstenošana pašās dalībvalstīs

- Piekrītot Augsta līmeņa ekspertu grupas *Wim Kok* vadībā 2004. gada novembrī iesniegtajam ziņojumam par Lisabonas stratēģiju, EESK ir pārliecināta, ka Lisabonas mērķu sasniegšana vairāk nekā līdz šim ir jāiekļauj dalībvalstu pienākumos. Pašlaik atsevišķu mērķu nesasniegšana gandrīz nekādi neietekmē valstu nacionālās politikas veidošanu. Publiskā "kaunināšana" pilda savas funkcijas tikai nosacīti.
- Vispārējie nodarbinātības mērķi ir jāiekļauj tikpat ambiciozos nacionālajos mērķos, jārada lielāka pārredzamība un jānodrošina plašākas nacionālās debātes par nacionālo Lisabonas mērķu īstenošanas ziņojumu (vai attiecīgi — rīcības plānu).
- "Benchmarking" ir jāveido tā, lai tiktu atspoguļota relatīvā atsevišķu dalībvalstu pozīcija un varētu izdarīt lietderīgus politiskos secinājumus.
- Pamatojoties uz to specifiskajām sākotnējām vērtībām 2000. gadā, atsevišķām dalībvalstīm ir jāpieliek lielākas pūles nekā citām, lai sasniegtu Lisabonas vispārīgo mērķi nodarbinātības jomā. Valstīm, kurās nodarbinātības kvotas ir lielākas vai vienādas ar 70 %, ir jācenšas tāpat kā tām, kurās šie rādītāji nav sasniegti. Šajā ziņā nepieciešams vairāk uzmanības pievērst nodarbinātības attīstībai, nevis tikai kvotu salīdzināšanai.

⁽²³⁾ Šajā saistībā skat. 2004. gada Ziņojumu par dalībvalstu sociālo partneru iniciatīvām nodarbinātības vadlīniju īstenošanai, ETUC, UNICE, UEAPME, 2004.

- Lai process būtu veiksmīgs, reformu jomā jāveicina īstas nacionālās partnerattiecības, atbilstoši iesaistot sociālos partnerus, kā to ierosināja Eiropadome 2004. gada martā, un lielāka atbildība jāuzliek arī nacionālajiem parlamentiem.

6.7 *Vairāk jāņem vērā paplašināšanās dimensija*

- ES jāveltī īpaša uzmanība jauno dalībvalstu vajadzībām to nodarbinātības stratēģijas veidošanā, lai arī šīs valstis varētu sasniegt kopējos mērķus nodarbinātības jomā.
- Īpaša uzmanība arī šeit ir jāpievērš adekvātai un efektīvai sociālo partneru iesaistīšanai visās nodarbinātības stratēģijas fāzēs.
- Ņemot vērā iespējamo iekļaušanos eiro zonā, konverģences kritēriju ir jāveido tā, lai tie veicinātu, nevis kavētu izaugsmi un nodarbinātību.

6.8 *“ES budžeta Lisabonizācija”*

- ES nodarbinātības mērķu sasniegšanai nepieciešamas arī Eiropas izaugsmes iniciatīvas, kas neaprobežojas tikai ar jau akceptēto EIB projektu realizāciju. 2003. gada *Sapir* ziņojums jau ietvēra dažus nozīmīgus ierosinājumus saistībā ar konjunktūras budžetu.
- Arī Komisijas iesniegtajā dokumentā par 2006. — 2013. gada finanšu plānu ietverti interesanti priekšlikumi, piemēram, par izaugsmes saskaņošanas fonda izveidi. Šie apsvērumi ir jāturpina un jāpieliek visas pūles, lai no nākotnes ES budžeta izrietētu efektīvas izaugsmes un nodarbinātības iniciatīvas.
- Tā ietvaros ir jānodrošina, lai rīcībā esošie līdzekļi, pirmkārt, jaunajās dalībvalstīs, tiktu efektīvi izmantoti konsekventai Lisabonas mērķu īstenošanai izaugsmes un nodarbinātības jomā.

6.9 *Pastiprināts dialogs ar pilsonisko sabiedrību un EESK loma*

- Lisabonas stratēģiju veido arī tas, ko par to domā Eiropā dzīvojošie cilvēki. EESK ir gatava Eiropas nodarbinātības politikas ietvaros piedāvāt savas profesionālās zināšanas un dot savu ieguldījumu Lisabonas stratēģijas ekspertīzē un tuvināšanā Eiropas pilsoņiem un pilsonēm.
- Šajā saistībā EESK uzskata Lisabonas procesu par svarīgu tās darba prioritāti, kā arī uzskata, ka ir nepieciešamas atbilstošas iekšējās struktūras, lai ciešā sadarbībā ar Komisiju citām ES institūcijām uzturētu intensīvus operatīvos kontaktus ar pilsonisko sabiedrību visas Eiropas un atsevišķu dalībvalstu līmenī.
- Pamatojoties uz savām speciālajām zināšanām un pārstāvniecību, EESK uzskata, ka tai varētu būt nozīme, izstrādājot seku novērtējumu, kuru Komisija grib sistemātiski sagatavot. Pašreizējās debates liecina, ka ir svarīgi, lai likumu priekšlikumi atspoguļotu daudzpusīgus viedokļus un būtu pamatoti iespējami precīzi un objektīvi. Seku novērtējuma sākotnējā iesniegšana EESK un tādējādi komitejai nodrošinātā iespēja to komentēt pirms iesniegšanas Eiropas institūcijās varētu panākt Eiropas likumdošanas iniciatīvām lielāku akceptu partnerības Eiropas atjaunotnei izpratnē.

Briselē, 2005. gada 9. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: *Natura 2000* finansējums

(COM(2004) 431 final)

(2005/C 221/19)

Komisija 2004.gada 15.jūlijā saskaņā ar EK Dibināšanas līguma 262.pantu nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izteikt atzinumu par šādu dokumentu: Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: *Natura 2000* finansējums

Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, kurai tika uzticēts veikt darbu, pieņēma tās atzinumu 2005. gada 13. janvārī. Ziņotājs bija RIBBE kgs.

Komiteja tās 2005. gada 9. un 10. februāra 414. plenārajā sesijā (10. februāra sēdē) vienbalsīgi pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads

1.1 Ar šo atzinumu vērtētajā Komisijas paziņojumā Padomei un Eiropas Parlamentam par tēmu "*Natura 2000* finansējums"

— raksturota joprojām neapmierinošā situācija dabas aizsardzības jomā Eiropā;

— norādīts uz daudziem politiskajiem lēmumiem, kurus pieņēmuši ES valstu prezidenti un premjerministri par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu Eiropā;

— raksturota attiecīgā dabas likumdošana Eiropā un no tās izrietošās Eiropas Savienības, kā arī dalībvalstu saistības īpaši attiecībā uz dabas aizsardzības tīkla *NATURA 2000* izveidošanu;

— vēlreiz minēti nepieciešamās iesaistīšanās dabas aizsardzībā iemesli, kas meklējami ne tikai dabas aizsardzības/kultūras jomā, bet arī ekonomiskajā un sabiedriskajā sektorā; un

— izteikti ierosinājumi par iespējamo ES līdzfinansējumu *NATURA 2000* pasākumiem.

1.2 Komisija paziņojumā raksturo pašreizējo, galvenokārt no FFH direktīvas⁽¹⁾ 8.panta izrietošo ES līdzfinansējuma praksi, kas līdz šim nav izrādījusies atbilstoša problēmu risināšanā.

1.3 Tiek noteiktas finansiālās vajadzības, kas rodas *NATURA 2000* izveidošanas, ieviešanas un saglabāšanas rezultātā. Komisija gan norāda, ka pašlaik vēl nav pabeigts galīgais, precīzais aprēķins. Komisijas pašreiz par "visticamāko" uzskatītajā vērtējumā ikgadējās izmaksas tiek norādītas 6,1 miljarda *euro* apjomā (25 ES dalībvalstīs)⁽²⁾. Uzsvērts, ka tās "vēl var un vajag

precizēt". To darīt aicinātas īpaši tās dalībvalstis, kuru kompetencē galu galā ir iesniegt līdzfinansējuma pieteikumu.

1.4 No Komisijas dokumenta izriet, ka ES vairs nenotiek diskusijas par to, vai *NATURA 2000* tīkla veidošanā un uzturēšanā ieguldīt Kopienas līdzekļus, bet tikai par to, kā to vislabāk izdarīt.

1.5 Šajā nolūkā aplūkotas trīs iespējas:

— finansējums no esošajiem ES fondiem (īpaši no ELVGF (Garantija) fonda Lauku attīstībai, struktūrfondiem (kā ERAF, ESF, ZVFI, ELVGF (Virzība)), Kohēzijas fonda, kā arī *LIFE*- Daba programmas,

— *LIFE* — Daba programmas papildināšana un uzlabošana, lai kalpotu kā primārais realizācijas instruments, vai

— jauna finansu instrumenta izveidošana īpaši *Natura 2000* tīklam.

1.6 Savos apsvērumos Komisija arī pēc konsultācijām ar iesaistītajām dalībvalstīm izvēlējusies pirmo iespēju, t.i., izmantot finansējumu no esošajiem ES fondiem.

1.7 Komisija gan raksturo arī ierobežojumus, kādi pastāv, izvēloties šo iespēju, un kas ir jāatrisina. Cita starpā norādīts, ka daļa no esošo fondu darbības neaptver visu ES teritoriju, tātad konkrēti reģioni, kuros varētu atrasties *NATURA 2000* apgabali, praktiski būtu izslēgti no atbalsta saņemšanas. Kā zināms, ERAF darbība neaptver visu ES teritoriju, un arī Kohēzijas fonda finansējumu piešķir tikai noteiktām dalībvalstīm. Komisija sola rast risinājumu, reorganizējot struktūrfondus.

⁽¹⁾ Direktīva 92/43/EEK (OV Nr. L 206, 22.7.1992, 7. lpp.).

⁽²⁾ Kopējās izmaksas, kas jāsedz dalībvalstīm un ES.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 EESK atbalsta iesniegto Komisijas paziņojumu, kas kopumā ir lielisks pamats konsultācijām. Tajā aizsāktā diskusija ir novēlota, jo, neskatoties uz daudzveidīgajiem politiskajiem paziņojumiem, daļēji dramatiskajā situācijā dabas aizsardzības jomā pagājušajos gados nekas būtisks nav mainījies. Komisija un dalībvalstis atkārtoti norāda uz aizvien pasliktinošos situāciju dabas aizsardzības jomā. Mērot pēc bruto iekšzemes kopprodukta, Eiropas sabiedrība vēl nekad nav bijusi materiāli tik labā un dabas aizsardzība tik sliktā situācijā kā pašlaik.

2.2 EESK šajā saistībā norāda uz tās 2001⁽¹⁾.gada pašiniciatīvas atzinumu "Dabas un dabas aizsardzības situācija Eiropā", kā arī Komisijas "Vides politikas pārbaudi"⁽²⁾. Tā ir apmierināta ar Komisijas un EESK lielo vienprātību situācijas novērtēšanā.

2.3 NATURA 2000 tīkls pārsvarā pamatojas uz 1992.gadā pieņemto FFH direktīvu. Pieņemot šo direktīvu, gan dalībvalstis, gan ES Komisija ir apsolījušas pildīt divas norunas:

— pirmkārt, pabeigt Eiropas dabas aizsardzības tīkla NATURA 2000 veidošanu 3 gadu⁽³⁾ laikā, un

— otrkārt, nodrošināt šim pasākumam naudu, lai izdevumi nebūtu jāsedz zemes īpašniekiem, vai lietotājiem.

2.4 Abas norunas vēl nav izpildītas. Līdz ar to gan Komisijai, gan dalībvalstīm ir ne tikai jāpieņem daļskanīgi lēmumi, bet tie arī konsekventi jāīsteno.

2.5 NATURA 2000 tīklam ir izšķiroša nozīme Eiropas bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanā. Valstu un valdību vadītāji vairākas reizes ir publiski apņēmušies apturēt tās dramatisko sarukumu. EESK papildus atgādina par saistībām, kuras ES un dalībvalstis uzņēmušas Bioloģiskās daudzveidības konvencijas ietvaros. Turklāt dabas un sugu aizsardzība ir vajadzīga, lai nodrošinātu svarīgu ģenētisko un biotisko resursu saglabāšanu.

2.6 Ir viennozīmīgi skaidrs, ka NATURA 2000 finansēšanas jautājumā izšķiras ne tikai dabas aizsardzība kā tāda, bet arī sabiedrības akcepts dabas aizsardzībai, kā arī Komisijas un dalībvalstu rīcības ticamība vides politikas jomā.

2.7 EESK konstatē, ka NATURA 2000 apgabalu noteikšana ir ārkārtīgi novilcināta; tīkls vēl nav izveidots pat 12 gadus pēc

⁽¹⁾ OV C 221, 7.08.2001, 96.-102.lpp.

⁽²⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam "2003.gada Vides politikas pārbaude", KOM(2003) 745 fin. 3.12.2003.

⁽³⁾ 3 gadu periods (tātad, līdz 1995.gadam) attiecās uz dalībvalstu veikto atbilstošu apgabalu pieteikšanu. Daļā valstu šī pieteikšana vēl nav pilnībā noslēgusies.

FFH direktīvas pieņemšanas. Zemes īpašnieki un lietotāji līdz šim atrašanos vai attiecīgi saimniekošanu NATURA 2000 apgabalos bieži uzskatījuši par trūkumu. Tas bieži saistīts arī ar to, ka līdz galam nav noskaidrotas finansiālās sekas.

2.8 EESK vairākkārt norādījusi, ka vienreizīgā Eiropas dabas mantojuma saglabāšanai jāattīsta īsta partnerība starp dabas aizsardzības un lauksaimniecības nozarēm un ka iestādēm un dabas aizsargātājiem uz vietas pret lauksaimniekiem, kuri ievēro un ievieš atbilstošus dabas aizsardzības pasākumus, jāizturas kā pret īstiem partneriem. Izšķiroša nozīme šeit ir finansiālo jautājumu noskaidrošanai.

2.9 Līdz ar to Komisijas paziņojums ir iesniegts novēloti. EESK nav paslīdējis neievērots fakts, ka Komisijā, izstrādājot paziņojumu, bija ievērojamas balsošanas grūtības, kas atkal un atkal novilcināja paziņojuma iesniegšanu.

2.10 Tās iniciatīvas atzinumā EESK norādīja uz diviem galvenajiem punktiem, kurus arī Komisija tagad uzsvērusi kā īpaši nozīmīgus, un tie ir:

— Eiropā atrodas ne tikai izcilas kultūras vērtības, bet arī dažādās kultūras un dabas ainavas ir **izcils un pats par sevi saglabājams dabas mantojums**. Lielā ainavu un no tās izrietošā dzīvnieku un augu sugu daudzveidība veido kontinenta burvību un vilinājumu, un tās saglabāšana ir politikas, administrācijas un pilsoņu uzdevums visos politiskajos un administratīvi tehniskajos līmeņos, lai to varētu izbaidīt arī nākamā paaudze;

— **dabas aizsardzība** nav tikai pašmērķis, bet daba ir **neizvietojs dzīves un ekonomiskais pamats**. Tā ir svarīgs ekonomisko aktivitāšu avots un bez tam tā kalpo kā daudzveidīgu sporta, brīvā laika pavadīšanas un atpūtas iespēju, veselības aprūpes un atsevišķos gadījumos arī kā medicīniskās terapijas priekšnoteikums.

2.11 EESK apsveic faktu, ka Komisija tās paziņojumā ir pievērsusi uzmanību arī ekonomikas komponentam. EESK uzsvērti atbalsta Komisijas deklarāciju, ka bioloģiskās daudzveidības aizsardzība nav vienkārši "izvēles iespēja, bet gan noturīgas attīstības izšķirošais komponents".

2.12 Tomēr jāatzīst, ka cita starpā, paziņojuma punktā 2.2.3 aprakstītā reģionāli ekonomiskā nozīme un ar to saistītās ekonomiskās priekšrocības, kā arī no tās izrietošās sabiedriskās priekšrocības pārāk reti tiek apspriestas un ievērotas diskusijā par dabas aizsardzību un NATURA 2000 tīklu.

2.13 Dabas aizsardzību (un atbilstoši NATURA 2000 apgabalu noteikšanu) bieži nepamatoti uzskata par izmaksas izraisīto faktoru, par apgrūtinājumu, par trūkumu vai draudiem, kas ir izšķirošais iemesls, kādēļ tik bieži rodas pretestība un parauga cienīgās dabas likumdošanas īstenošana joprojām saskaras ar ārkārtīgi lielām problēmām.

2.14 Šim svarīgajam faktam EESK ir veltījusi lielu uzmanību jau minētajā atzinumā. Tā konstatē, ka šajā situācijā pēdējo gadu laikā notikušas tikai ļoti niecīgas izmaiņas. Tā aicina Komisiju kopīgi ar ES institūcijām, kā arī visām citām ES un dalībvalstu līmenī ieinteresētajām personām sākt plašu vides izpratnes kampaņu.

2.15 Jācenšas panākt, lai sabiedrība apzinātos, ka saskaņā ar Komisijas teikto "Natura 2000 apgabals var kļūt par noturīgas vietējas ekonomiskās attīstības motoru, tādējādi veicinot vietējo lauku kopienu saglabāšanu. Aktīvai šo jautājumu iekļaušanai dialogā ar visām iesaistītajām pusēm ir izšķiroša nozīme veiksmīgā Natura 2000 tīkla veidošanā un tā iekļaušanā paplašinātās Eiropas Savienības lielākā sociāli ekonomiskajā vidē". EESK tic, ka šādas vides apziņas veidošana Eiropas dabas aizsardzībā ir tikpat nozīmīga kā apspriežamā, nepieciešamā finansēšanas jautājuma noskaidrošana.

2.16 Līdz šim tikai nedaudzos atsevišķos gadījumos ir izdevies panākt, lai sabiedrība apzinātos bioloģiski ļoti daudzveidīgo apgabalu ekonomisko vērtību reģionālajā attīstībā (tūrisms, reģionālie produkti u.c.), kā arī dabas aizsardzības, piemēram, klimata aizsardzības (!) vai plūdu aizsardzības areālu vispārīgo vērtību. Līdz šim maz ko mainījuši arī veiktie pētījumi, piemēram, Komisijas dokumenta 1.pielikumā minētie, kas pierāda, ka "bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas tīri finansiālais ieguvums ... lielā mērā pārsniedz izmaksas".

2.17 Šajā saistībā EESK tikai ar izbrīnu konstatē, ka šķiet vienkāršāk nodrošināt ES līdzekļus dabas katastrofu, kas daļēji rodas pārmērīgas dabas un ainavas resursu izmantošanas, līdz

ar to arī no nepietiekamas dabas aizsardzības dēļ, seku likvidēšanai nekā kopumā lētākajam šādu katastrofu profilakses un novēršanas variantam.

2.18 EESK atgādina, ka Konstitūcijas projekta III-284.pantā iekļauts princips, saskaņā ar kuru "Savienība ... (veicina) sadarbību starp dalībvalstīm nolūkā panākt, lai dabas katastrofu vai cilvēku izraisītu katastrofu novēršanas un aizsardzības sistēmas kļūtu efektīvākas". NATURA 2000 apgabali daudzējādā ziņā varētu pārņemt šo funkciju.

2.19 Tomēr, kaut arī, piemēram, pēc postošajām Elbas plūdu katastrofām 2002.gadā tika ātri izveidots atbilstošs ES katastrofu fonds, tad, piemēram, pasākumu, kas vērsti uz integrētu ekoloģisku plūdu aizsardzību pie ūdeņu palienēm, kas, kā pierādīts, lejtecē var samazināt plūdu draudus (?), tādā veidā ļaujot izvairīties no iespējamajiem zaudējumiem, ieviešana un finansēšana ir ārkārtīgi grūta. Līdzīga situācija ir arī attiecībā uz mežu ugunsgrēku novēršanu, sevišķi Dienvidēiropā. Šī situācija ir jāmaina. ES politikas moto jābūt "profilakse nevis ārstēšana", un dabas aizsardzība šajā ziņā var dot izšķirošu ieguldījumu.

2.20 Viens no šīs situācijas iemesliem noteikti ir tāds, ka izmaksas, kādas tieši vai netieši rada dabas aizsardzība, daudzos gadījumos jāsedz zemes īpašniekiem un lietotājiem, turpretī sabiedriski pozitīvo ietekmi var "iegrāmatot" gandrīz tikai kā "ārējo peļņu" (iepretī "ārējām izmaksām") un, piemēram, nacionālā kopprodukta aprēķināšanā tās neiekļaujas ar pozitīvu zīmi. Jaunajos finanšu noteikumos šis aspekts ir sevišķi jāņem vērā.

3. Īpašas piezīmes

3.1 EESK atbalsta faktu, ka Komisijā vairs nenotiek diskusijas par jautājumu, vai tai ir jāpiedalās ES pasākumu finansēšanā NATURA 2000 apgabalos, bet "tikai" par jautājumu, ar kādu instrumentu palīdzību to darīt.

3.2 EESK var saprast izraudzītās finansējuma iespējas pamatojumu, tas ir, turpināt attīstīt un atbilstoši izmantot esošos veicināšanas instrumentus. NATURA 2000 tīkla plānošanai, administratīvi tehniskajai un arī finansiālajai izpildei jānotiek tur, kur pastāv gan problēmas, gan pozitīvais attīstības potenciāls, proti, dalībvalstīs uz vietas. Sadalot un izmantojot esošos finansējuma fondus kā ERAF, ESF, Kohēzijas fonda, ELVGF un jaunizveidoto Lauku attīstības fondu (ELFLA), utt., atbilstoši dabas aizsardzībai, dalībvalstu kompetentajām iestādēm paveras elastīgas rīcības iespējas.

(!) Purvi un mitrzemes, piemēram, ir vērtīgi CO₂ piesaistītāji.

(?) Turklāt pāri valstu robežām: Nīderlandei viennozīmīgi ir izdevīgi atbilstošie pasākumi, kuri vienlaicīgi bieži ir ļoti vērtīgi no dabas aizsardzības viedokļa.

3.3 Ir arī pareizi, ka Komisija no savas puses raksturo, ka šādā veidā, iespējams, vislabāk var nodrošināt, "lai NATURA 2000 apgabalu pārvalde kļūtu par visaptverošākas ES teritoriālās apsaimniekošanas politikas daļu".

3.4 EESK uzskata, ka ir svarīgi uzsvērt, ka Komisijai un citām atbildīgajām iestādēm jāpieliek vēl lielākas pūles, lai turpmāk no ES līdzekļiem vairs netiktu līdzfinansēti dabai kaitīgi pasākumi, lai vēlāk tādējādi nodarīto kaitējumu dabai un videi atkal kompensētu ar ES naudu.

Finansiālā situācija ES un paredzamais strīds par naudu

3.5 Diskusijai par NATURA 2000 apgabalu finansēšanu jānotiek, ņemot vērā paredzamo spēkošanos ap ES kopēja budžeta apjomu un līdzekļu sadalījumu⁽¹⁾. Ir skaidrs, ka par naudas sadalījumu paredzams nopietns strīds:

- Komisijas iesniegtajā ES finanšu plānā 2007.-2013.gadam paredzēti izdevumi vidēji 1,14 % apmērā no nacionālā kopienākuma, pašu līdzekļu augšējā robeža ir 1,24 %. Tā sauktie "neto maksātāji" pašlaik pieprasa augšējo robežu 1 % apmērā, kas 2013.gadā nozīmētu minimālos izdevumus apmēram 30 miljardu euro apjomā, ja viņu prasība beigās tiks apmierināta.
- Ar ES paplašināšanos piespiedu kārtā starp dalībvalstīm un reģioniem notiks līdzekļu pārvietošana, īpaši struktūrveicināšanas jomā⁽²⁾. Uz reģioniem, kuri līdz šim tika veicināti, pēc iespējama pārejas perioda beigām vairs neattieksies līdzšinējie veicināšanas kritēriji.

3.6 Diskusija par augšējo robežu ir jāaplūko no tāda aspekta, ka tie vismaz 6,1 miljardi euro gadā, ko Komisija aprēķinājusi dabas aizsardzībai, pievienojas otrā pīlāra uzdevumiem, līdz šim finanšu plānā neparedzot pietiekamus līdzekļus šādam nolūkam. Paredzams nīkns strīds par līdzekļu sadali gan starp reģioniem, gan arī starp dažādajām politisko uzdevumu jomām. Šādas domstarpības nekādā ziņā nav nekas jauns, tomēr pagātnē dabas aizsardzība pārāk bieži tika atstāta novārtā.

3.7 Tādēļ jānodrošina, lai dabas aizsardzība, ko pareizi saprot kā kopējās politikas daļu, saņemot dalībvalstu finansējumu, netiktu pakārtota citiem uzdevumiem un tādējādi atstāta novārtā. EESK tomēr uzsver: dabas aizsardzība Eiropā nav

⁽¹⁾ Skatīt EESK atzinumu par "Komisijas paziņojumu Padomei un Eiropas Parlamentam – Veidojot mūsu kopīgo nākotni - paplašinātās Savienības politiskie izaicinājumi un budžeta līdzekļi 2007. - 2013. gadā" COM(2004) 101 final, CESE 1204/2004, Oficiālajā Vēstnesī vēl nav publicēts.

⁽²⁾ no kuras būtu jānāk būtiskai NATURA 2000 finansējuma daļai.

lüksuss, ko var "atļauties" ekonomiskā uzplaukuma apstākļos un no kā atsakās, ja domā, ka nebūs naudas. Dabas aizsardzība, kā valstu vadītāji bieži uzsvēruši, ir kopīgs sabiedrības uzdevums, politiska nepieciešamība, kurai finansējums ir obligāts.

3.8 Lai ievērotu taupīgas finanšu vadības principu, jānoskaidro, kuras Komisijas norādītās NATURA 2000 uzdevumu jomas noteikti ir obligātas un kuras varētu uzskatīt par gandrīz brīvu izvēli. Obligāti nepieciešamajiem uzdevumiem (piem., kompensācijas maksājumiem vai stimuliem zemes īpašniekiem/lietotājiem) viennozīmīgi jāparedz mērķfinansējums; citādi EESK nevar ievērot principu par NATURA 2000 finansējuma integrāciju esošajos fondos, un tai tāpat kā daudziem priekšdarbos iesaistītajiem interesentiem vajadzētu ieteikt atsevišķu veicināšanas instrumentu.

Īpašas vajadzības Eiropas dabas aizsardzībā

3.9 Komisijas paziņojuma pielikuma 2.tabulā norādīti NATURA 2000 apgabali atkarībā no zemes izmantošanas veida. Vecās ganību platības, silu, krūmāju un pļavu zemes aizņem 26,3 % no NATURA 2000 platībām. Meži (primāri neizmantotie vai tikai ekstensīvi izmantotie) veselus 28,9 %, purvi un iekšējie ūdeņi nepilnus 13 %, vecās augļu plantācijas un neiedomājami daudzveidīgās Spānijas un Portugāles dehesas (kopā nepilni 800 000 ha) ap 2 %. Tikai 5,6 % zemju norādītas kā "lauksaimniecības platības"⁽³⁾.

3.10 Komisija detalizēti raksturo NATURA 2000 tīkla ieviešanai nepieciešamos pasākumus (pielikuma 3.daļa) un aprēķina izmaksas (pašlaik 6,1 miljards euro). Vispārīgi var izšķirt administrācijas un plānošanas izmaksas, investīciju izmaksas (piem., zemes pirkšanai, kā arī investīcijām) un tekošās izmaksas, tajā skaitā kompensācijas maksājumus zemes īpašniekiem, t.i., kārtībā uzturēšanas pasākumus.

3.10.1 EESK uzskata, ka ir noteikti nepieciešams pēc iespējas ātrāk iesniegt precīzākus izmaksu aprēķinus. Tai, piemēram, ir šaubas, ka jaunajām dalībvalstīm norādītā summa 0,3 miljardu euro apjomā (ES (15): 5,8 miljardi euro) būs pietiekama. Ir viennozīmīgi skaidrs, ka dažās valstīs (piem., Polijā) noteikti vēl būs jāpiesaka daudzi apgabali, kas izraisīs papildu finansiālās vajadzības.

⁽³⁾ Jāpievieno vēl 13 % jūras telpas un 4 % piekrastes zonas, kur pārsvarā rodas novērošanas izmaksas.

3.11 Komisija, pēc EESK ieskata, pamatoti konstatē, ka dabas aizsardzībā bieži jānodrošina tādu tradicionālu apsaimniekošanas metožu turpināšana, kādas ir nepieciešamas, lai veidotos un saglabātos dzīves telpas. Bieži tie ir tādi saimniekošanas veidi, kas mūsdienās uzņēmējam ir nerentabli, bet kuru saglabāšana būtu vēlama no sabiedrības un dabas aizsardzības politikas viedokļa. Piemērs: gandrīz neviens cits izmantošanas veids neatbilst ilgtspējības principam vairāk kā agrākā ekstenīvā ganību sistēma dehesās Iberijas pussalā, tajā skaitā lopu dzīšana (sezona ganības) pavasarī uz vasaras ganībām kalnos pāri tā sauktajām kanadām, kas daudzu gadu desmitu gaitā varēja attīstīties par vērtīgiem dabas areāliem.

3.12 Tomēr pēc Komisijas dokumenta izlasīšanas EESK nav skaidrs, vai patiešām visās minētajās jomās steidzami tiek prasīts vai paredzēts ES līdzfinansējums, un kur ES tiesību ieviešanas ietvaros tiek gaidīti finansiāli ieguldījumi tikai no dalībvalstīm. Šeit vajadzētu ieviest lielāku skaidrību.

3.13 Tā kā daudzos gadījumos rodas konflikti tādēļ, ka līdzšinējiem zemes lietotājiem līdz šim nemaksāja pietiekamus kompensācijas maksājumus, resp., stimulus, šai jomai jāvelta pavisam īpaša uzmanība. Nevar runāt par dabas aizsardzības sabiedrisko vai pat kopējo ekonomisko vērtību, bet "izmaksas" par to novelt uz zemes lietotājiem un īpašniekiem. Finanšu noteikumiem nākotnē jānodrošina, lai vismaz privātajiem zemes īpašniekiem un lietotājiem tiktu dota kompensācija garantija, vēl labāk, stimulds dabas aizsardzībai atbilstošām iniciatīvām. Dzīve un saimniekošana NATURA 2000 apgabalos turpmāk būtu jāuzskata par "ieguvumu" nevis apgrūtinājumu.

3.14 Lai to nodrošinātu, nepieciešams precīzi noskaidrot, cik liela katrā atsevišķajā gadījumā ir kompensācijas maksājuma prasība. Vispārīga maksimālā robeža, kā arī kompensācijas prasības ierobežojums laikā, kā tas ir pašlaik, negatīvi ietekmē kopējo ideju.

3.14.1 Lai izmaksātu atbilstošus kompensācijas maksājumus, ja netiek izveidots atsevišķs budžeta postenis, primāri varētu būt runa par lauksaimniecības politikas 2.pilāru, kamēr investīcijām drīzāk būtu jāizmanto klasiskie struktūrfondi. EESK ar lielām bažām norāda, ka no šīs programmas nevar finansēt jaunus uzdevumus jeb veikt maksājumus papildus tagadējiem 2.pilāra pabalstiem (turpmākajai "lauku attīstībai"), ja nesamazina finansējumu citiem uzdevumiem vai arī nenodrošina papildu finanšu līdzekļus.

3.14.2 Tas konkrēti nozīmē: ja pastāv vēlme saglabāt lauku attīstības kvalitāti un turklāt vēl veicināt NATURA 2000

finansējumu ar 2.pilāra starpniecību, viennozīmīgi ir nepieciešami papildu līdzekļi īpašajam mērķim. EESK vispārīgi konstatē, ka Komisijas iesniegtajā finanšu plānā, kura apmēru neto maksātāji neakceptē, šāds palielinājums nav paredzēts, un pastāv ārkārtīgi liels risks, ka taupīšana notiks tieši uz 2.pilāra rēķina. EESK uzskata, ka šī ir ne tikai izšķiroša vājā vieta un liels konflikta potenciāls, bet arī domā, ka Eiropā ir apdraudēti dabas aizsardzības centieni kopumā.

3.14.3 Tādējādi EESK var piekrist plānotajiem noteikumiem tikai tad, ja tie netiek izstrādāti uz citu lauku attīstības pasākumu rēķina. Bez papildu līdzekļiem Komisija un dalībvalstis nevarēs apmierināt savas prasības un politisko solījumu gan veicināt lauku attīstību, gan īstenot NATURA 2000 programmu. Politīkiem, kas vēlas Eiropu veidot šādi, vismaz vajadzētu būt tik drosmīgiem, lai sabiedrībai bez izvairīšanās paskaidrotu, ka noteiktus uzdevumus (kā, piemēram, dabas aizsardzību) viņi vairs politiski nevēlas pildīt.

3.15 Tas nenozīmē, ka EESK uzskata, ka arī dabas aizsardzības jomā nebūtu jārikojas taupīgi. ES dabas aizsardzības noteikumu izstrādāšanas un līdz ar to NATURA 2000 tīkla izveidošanas primārais mērķis ir bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Tā ir gandrīz vai "piespiedu programma", un tajā Eiropas Savienībai jāpiedalās vismaz apgabalos ar Eiropas līmeņa nozīmi.

3.16 Taču apgrieztā veidā tas nozīmē arī: ne katrs pašvaldību veiktais dabas aizsardzības pasākums ir Eiropas nozīmes pasākums, kas tādēļ būtu pelnījis ES līdzfinansējumu. Dalībvalstis, reģioni, pašvaldības utt. nedrīkst atbrīvoties no to skaidri noteiktās politiskās un finansiālās atbildības ar moto: ja nav ES naudas, nav arī dabas aizsardzības. Tikpat maz ES drīkst ieņemt tādu nostāju kā: "Mēs potenciāli nodrošinām iespēju no esošajiem fondiem finansēt pasākumus. Ja dalībvalstis to nedara tādēļ, ka tām ir citas prioritātes, tad pašas vainīgas."

3.17 No otras puses raksturotā NATURA 2000 reģionāli ekonomiskā attīstības potenciāla atklāšana gan ir vēlama (jo kļūst skaidrs, ka dabas aizsardzība tiešām var kaut ko dot arī ekonomiskā ziņā), tomēr šis potenciāls ne vienmēr nozīmē sugu saglabāšanu.

3.18 Tādējādi EESK tas nozīmē, ka noteikti finansēšanas pasākumi NATURA 2000 tīkla īstenošanas ietvaros ir neatliekami, un šajā nolūkā būtu finansiāli tehniski jāpiesaista (earmarked) tieši šim nolūkam paredzēta nauda. EESK lūdz dalībvalstis un Komisiju turpināt atbilstošu apsvērumu izstrādāšanu.

Briselē, 2005.gada 10. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par pakalpojumiem vienotajā tirgū

(COM(2004) 2 final — 2004/0001 (COD))

(2005/C 221/20)

2004. gada 20. februārī Padome nolēma saskaņā ar EK Līguma 95. pantu lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju iesniegt atzinumu par šādu dokumentu: "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par pakalpojumiem vienotajā tirgū"

Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kam bija uzdots veikt priekšdarbus, pieņēma tās atzinumu 2005. gada 11. janvārī. Referents bija METZLER kgs, līdzziņotājs — EHNMARK kgs.

Savā 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 10. februāra sēdē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma šādu atzinumu ar 145 balsīm "par", 69 balsīm "pret" un 9 atturoties.

1. Ievads

1.1 Komitejas rīcībā bija arī Eiropas Komisijas 2004. gada 25. jūnija paskaidrojuma dokuments Padomei (dokuments 10865/04 un 2004. gada 5. jūlija dokuments 11153/04 par 24. pantu) kā arī Eiropas Parlamenta 2004. gada 25. marta darba dokuments (Tiesību un iekšējā tirgus komiteja — ziņotāja: Evelyne Gebhard) un 2004. gada 26. marta darba dokuments (Nodarbinātības un sociālo lietu komiteja — ziņotāja: Anne E.M. van Lancker kdze).

1.2 Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kam bija uzdots veikt priekšdarbus, izmantojot iepriekš izsūtītu jautājumu katalogu, 2004. gada 24. maijā organizēja publisku noklausīšanos, kurā piedalījās pakalpojumu nozares pārstāvji, un izvērtēja vairāk kā 100 mutiskus un rakstiskus papildu iesniegumus.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Pakalpojumu sektors saskaņā ar Lisabonas vienošanos ieņem izšķirošu lomu Eiropas iekšējā tirgus izveidē, un tam ir fundamentāla nozīme ES ekonomiskās izaugsmes nodrošināšanā. Komisija iesniedz priekšlikumu Direktīvas pieņemšanai par pakalpojumu sniegšanu iekšējā tirgū kopā ar paskaidrojumiem, paredzot to kā daļu no Eiropas ekonomisko reformu procesa, pateicoties kuram ES līdz 2010. gadam ir jāklūst par konkurētspējīgāko un dinamiskāko, uz zināšanām balstīto ekonomisko telpu pasaulē, kas var nodrošināt noturīgu ekonomisko izaugsmi, vienlaicīgi uzlabojot nodarbinātību gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi un nodrošināt lielāku sociālo kohēziju. Šajā kontekstā Direktīvas priekšlikumam jāklūst par būtisku pamatelementu un jānodrošina stabils tiesiskais pamats robežas pārobežu pakalpojumu kustībai un uzņēmumu dibināšanas brīvībai starp dalībvalstīm rūpniecības, tirdzniecības, amatnie-

cības un brīvo profesiju pilna laika, nepilnas slodzes un īslaicīgu darbu jomā. Jaunais horizontālais princips paredz galvenokārt ar procedūru saistītus atvieglojumus, vienotu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu, kā arī lielāku to normatīvu pārredzamību, kas jāievēro attiecībā pret patērētāju. Pārrobežu pakalpojumu sniegšana ir būtisks iekšējā tirgus elements, un šķēršļu novēršana ir principiāli svarīga gan šī sektora ekonomiskās attīstības, gan, jo īpaši, patērētāju interesēs. Direktīvas rezultātā varētu pieaugt piedāvājums un konkurence. Tādējādi patērētājs būs ieguvējs gan zemāku cenu, gan plašākas izvēles ziņā. Tādēļ Komiteja atbalsta Direktīvas projekta vispārīgos mērķus.

2.1.1 Lai iekšējais tirgus funkcionētu, papildus šķēršļu novēršanai nepieciešama arī atbilstoša regulēšana. Lai vienlaicīgi paaugstinātu Eiropas konkurētspēju ir nepieciešami valsts un Eiropas līmeņa noteikumi un tādējādi saskaņoti standarti.

2.2 Komiteja apzinās, ka vienotā pakalpojumu tirgus izveides pabeigšana ir sarežģīts jautājums, ņemot vērā atšķirības, kas ir iesakņojušās atsevišķu dalībvalstu tiesiskajā kārtībā un kultūrā. To Komiteja atzina jau tās 2001. gada 28. novembra atzinumā INT/105 (1) par "Iekšējā tirgus stratēģija pakalpojumu sektorā" un noteikti atbalstīja Eiropas Komisijas centienus paātrināt vienotā tirgus izveidi. Tādēļ izvirzītais Direktīvas projekta mērķis — radīt Eiropas Savienībā dažādiem sektoriem tiešā veidā piemērojamu tiesisko pamatu — prasīja nebirokrātiskus un elastīgus risinājumus, pamatojoties uz pārbaudītām pašregulēšanas sistēmām ES. Integrācijas process prasīs arī turpmākos uzlabojumus — un ne tikai tādus, ko nodrošina vēl viens Eiropas Komisijas direktīvas projekts par savstarpējo profesionālās kvalifikācijas atzīšanu, — un tā ietvaros nedrīkst atstāt bez uzmanības pārbaudītus sociāla, ekoloģiska un patērētāju tiesības aizsargājoša rakstura (drošības) standartus.

(1) OV C 48 no 2002. gada 21. februāra

2.3 Ierosinātā Direktīva ir cieši saistīta ar Direktīvas projektu par profesionālās kvalifikācijas atzīšanu un Paziņojumu par konkurenci brīvo profesiju pakalpojumu jomā, ar pašreizējām debatēm par vispārējās nozīmes pakalpojumiem un pastāvīgu vispārējās nozīmes sociālo pakalpojumu apspriešanu kā arī par *Rom I* konvenciju un priekšlikumu *Rom II* regulai. Tādēļ ir ļoti būtiski, ka direktīvā tiek ņemtas vērā šīs iniciatīvas un to attiecīgie pasākumu norises grafiki, lai nodrošinātu integrētu un saskaņotu pieeju. Visu šo priekšlikumu mērķis ir uzlabot vienotā tirgus funkcionēšanu. Tādēļ būtu vēlams īpaša un uzlabota Komisijas darbības koordinācija, kas nodrošinātu vajadzīgo darbu un priekšrakstu atbilstību.

2.4 Direktīvas projekta centrā atrodas divi pārrobežu pakalpojumu sniegšanas un uzņēmumu atrašanās vietas izvēles brīvības veidi: ja pakalpojumu sniedzējs no kādas dalībvalsts vēlas apmesties kādā citā dalībvalstī, lai sniegtu tur pakalpojumus un ja pakalpojumu sniedzējs vēlas no savas izcelsmes dalībvalsts sniegt pakalpojumus kādā citā dalībvalstī, lielākoties īslaicīgi uzturoties otrā dalībvalstī. Lai novērstu šķēršļus, par kuru pastāvēšanu Eiropas Komisijai bija nojausma jau līdz šim, tiek ierosināti četri galvenie pasākumi:

- izcelsmes valsts principa pielietošana,
- uzdevumu sadalīšana starp izcelsmes dalībvalsti un uzņēmamo dalībvalsti, kad darbinieki saistībā ar pakalpojumu sniegšanu tiek nosūtīti uz citu dalībvalsti,
- savstarpējas uzticēšanās veidošana un
- dalībvalstu savstarpējā atbalsta pastiprināšana — vienlaikus ierobežojot dalībvalstu iespējas pielietot pašām savus uzraudzības, kontroles un īstenošanas mehānismus.

3. Atsevišķi ierosinātās Direktīvas punkti

3.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir padziļināti izanalizējusi direktīvas projektu, ņemot vērā šāda veida plašām direktīvām izvirzāmās vispārējās prasības, un nonākusi pie pārliecības, ka ir nepieciešami daudzi skaidrojumi un izmaiņas, lai sniegtu pietiekamu atbildi uz atklātajiem jautājumiem un padarītu šos ar iekšējā tirgus pakalpojumu veicināšanu saistīto priekšlikumu par īstenu soli uz priekšu. Šādus secinājumus ir iespējams izdarīt, ņemot vērā nepietiekamās analīzes, kas veiktas pirms Direktīvas projekta publicēšanas. Daudzās plašu ekonomikas un sabiedrības aprindu šaubas, kas tika paustas noklausīšanās laikā 2004. gada 24. maijā, nebija iespējams pilnībā kļedēt arī ar Eiropas Savienības Padomei 25. jūnijā iesniegtu Eiropas Komisijas dokumentu (Padomes

dokuments 10865/04). Visām ieinteresētajām personām noderētu plašāks seku novērtējums no Komisijas puses.

3.2. Empīriskā puse

3.2.1 Komitejai šķiet uzkrītoši, ka Direktīvas projekta pamatojumā nav minēta nekāda droša statistiskā bāze attiecībā uz pārrobežu pakalpojumu apriti un uzņēmumu dibināšanas brīvību. Tādēļ Komisijas novērtējuma ziņojumu nepieciešams papildināt ar šādiem datiem. Ja nākotnē radīsies nepieciešamība pārliecinoši atspoguļot pakalpojuma sektorā (gan pozitīvo, gan negatīvo) direktīvas projektā paredzēto regulēšanas vienkāršošanas ietekmi uz vienotā tirgus funkcionēšanu, jādomā, ka precīzai empīriskajai bāzei būs ievērojama nozīme. Komiteja uzskata iespējami precīzu robežas šķērsojošās pakalpojumu un uzņēmumu atrašanās vietas kustības patieso apstākļu noteikšanu par vienotā tirgus īstenošanas pamatelementu.

3.2.2 Ir vairāk jāņem vērā statistikas materiāli, kas atrodas dažādu dalībvalstu sabiedriskās pārvaldes institūciju, pētniecības iestāžu, apdrošināšanas un pašvaldību struktūru rīcībā.

3.2.3 Bez tam, ņemot vērā pastāvošos trūkumus, Komitejai šķiet, ka ir jāatrod jauni ceļi empīrisku datu apkopošanai, kas sevišķi palīdzēs novērst turpmāko birokrātiju. Šeit, iespējams, būtu jāpadomā par oficiālās statistikas papildināšanu ar specifisku pētījumu rezultātiem.

3.3. Pielietojuma joma: definīcija — kolīzijas normas — norobežošana

3.3.1 Komiteja aicina precīzāk izstrādāt Direktīvas projekta pielietojuma jomu un izņēmuma nosacījumus, krasāk norobežojot tos savā starpā. Tā kā trūkst skaidri definējoša norobežojuma, praksē saglabājas neskaidrības par skartajām pakalpojumu nozarēm un kādā veidā tās tiek ietekmētas kā arī par tās pielietojuma jomu.

3.3.2 Komiteja atbalsta definētāku nošķiršanu starp amatniecības un brīvo profesiju sniegtajiem pakalpojumiem. Skaidrāks norobežojums ir nepieciešams arī sakarā ar Komitejas pārejas laikā ierosināto pastiprināto harmonizāciju noteiktās jomās (brīvajās profesijās un citās īpaši jutīgās jomās). Tas ir sevišķi nepieciešams, lai Direktīvas projekta IV nodaļā iestrādātos kvalitātes mehānismus varētu orientēt uz patērētāju tiesību aizsardzību. Eiropas Kopienu Tiesa tās 2001. gada 11. oktobra spriedumā (lieta C-267/99) piemēru veidā ir iekļāvusi dažus būtiskus brīvo profesiju elementus, kas var kalpot par pamatu Eiropas līmeņa definīcijai.

3.3.3 Komisija par eksistences nodrošināšanas tēmu 2003.gadā ir iesniegusi Zaļo grāmatu un 2004. gada 12. maijā — Balto grāmatu, tādēļ šķiet vēlams precīzāk izstrādāt un savstarpēji norobežot Direktīvas projekta ietekmi uz šo jūtīgo jomu dalībvalstīs. Sakarā ar Komisijas apņēmību līdz 2005. gada beigām sagatavot ziņojumu par pamatlíkuma iespējamību un nepieciešamību, kā to nepārprotami paredz Konstitucionālā līguma III-122. pants, Komiteja uzskata, ka ir vēlams, lai vispārējo interešu (ekonomisko un ne-ekonomisko) pakalpojumu kopums tiktu izslēgts no pakalpojumu direktīvas pielietojuma lauka līdz brīdim, kad ES ietvaros tiks noteikti pakalpojumu principi un to nosacījumi, īpaši ekonomiskie un finanšu, kas ļaus vispārējo interešu pakalpojumu nozarēm pildīt savus pienākumus.

3.3.4 Izcelsmes valsts principa izņēmuma nosacījumi vēl topošās Direktīvas par savstarpēju profesionālās kvalifikācijas atzīšanu 17. panta 18. punktā nav ierobežojami ar atsevišķiem pantiem vai nodaļām. Izcelsmes valsts principa pielietojums ir jākoordinē vienlaikus ar Direktīvas par savstarpēju profesionālās kvalifikācijas atzīšanu projekta īstenošanu. Direktīva par savstarpēju profesionālās kvalifikācijas atzīšanu veidos vienotu kvalitātes nodrošināšanas sistēmu. Ja 17. panta 8. punktā paredzēto izņēmuma nosacījumu aprobežo tikai ar savstarpējās profesionālās kvalifikācijas direktīvas projekta II nodaļu, tad jājautā, kā izskatīsies, piemēram, uzdevumu sadalījums starp tā saucamajām “valsts iekšējiem kontaktpunktiem” (Profesiju atzīšanas direktīvas projekta 53. pants) un šeit paredzētajiem “One-Stop-Shops” (direktīvas projekta 6. pants). Ja šeit ir runa par institūcijām, kas pilda vienu un to pašu funkciju, abos direktīvu projektos jau tapšanas fāzē būtu jālieto vienāds apzīmējums.

3.3.5 Jānoskaidro, vai un kā precīzāk norobežot direktīvas piemērošanu— īpaši, ņemot vērā izcelsmes valsts principu, — attiecībā pret valsts iekšienē “kolidējošām” nacionālās likumdošanas jomām nodokļu un krimināltiesību sistēmas ietvaros, lai izvairītos no kolīzijas. Piemēram, dažās dalībvalstīs revidentiem, nodokļu konsultantiem un advokātiem ir noteikti obligātas klusēšanas pienākumi un tiesības attiecībā pret izmeklēšanas iestādēm, turpretī citās dalībvalstīs — kaut arī ierobežotā veidā — šo profesiju pārstāvjiem ir pienākums sniegt informāciju un pat ziņot. Vai attiecīgajam pakalpojumu sniedzējam, kuram kādā valstī ir jāsniedz informācija, kaut arī saskaņā ar izcelsmes valsts principu viņam būtu tiesības un pat pienākums to nedarīt, jāignorē nacionālo krimināltiesību prasības? Krimināltiesības un nodokļu likumdošana ir dalībvalstu, nevis ES kompetencē, līdz ar ko šeit ir nepieciešams tiesiski skaidrs norobežojums, lai izvairītos no direktīvas piemērotājiem nevēlamām sekām.

3.3.6 Tāpat arī būtu precīzi jāpārbauda, vai izcelsmes valsts principa piemērošanas gadījumā ir iespējama sociālo sistēmu savietojamība ar budžeta saistībām. Tur, kur pastāv risks, ka izcelsmes valsts principa piemērošana var sagraut nacionālās veselības aizsardzības un sociālās nodrošināšanas sistēmas, attiecīgajā gadījumā ir jāparedz izņēmuma nosacījumi.

3.3.7 Komiteja iesaka apsvērt nepieciešamību veselības aprūpes jomā pārbaudīt slimnīcu iesaistīšanas jautājumu. Iespējams, ka Eiropas Kopienų Tiesas spriedumus, kas paredz izmaksu kompensāciju arī par ārstēšanos citā dalībvalstī, ar *Ad-hoc* nosacījuma palīdzību varētu veidot likumīgajām apdrošināšanas sistēmām pieņemamākus, tomēr ārpus Direktīvas ierosinājuma.

3.3.7.1 Sociālās un veselības aprūpes pakalpojumu nozarē Komiteja vispirms iesaka sagaidīt 2005.gadā sagaidāmo Komisijas paziņojumu un nodrošināt atbilstošu koordināciju. Tā norāda, ka daudzi tendenciozi ir izteikušies par šīs nozares izslēgšanu.

3.3.8 Līdzīgi vajadzētu noteikt koherentu norobežojumu no pašlaik grozījumu procesā esošās Padomes Astotās direktīvas par to personu apstiprināšanu, kuras veic gada pārskatu pārbaudes, pielietojuma jomas (17. panta 15. punkts). Līdz šim tas nav pietiekami skaidri atspoguļots visos Komisijas projekta tulkojumos.

3.3.9 Direktīvas projekta pamatojumā jau ietvertais skaidrojums par pakalpojumu aprītes un uzņēmumu dibināšanas brīvības nosacījumu nepiemērošanu attiecībā uz valsts varas funkcijām pildīšanas (EK Līguma 45. un 55. pants) būtu jāiekļauj pašā saistošajā Direktīvas tekstā.

3.3.10 Arī pagaidu darbs ir īpaši problemātiska joma, kas noteikti jāizslēdz no direktīvas priekšlikuma visas piemērošanas jomas. Minētajā nozarē ir vēlama valstu attiecīgo noteikumu ES līmeņa saskaņošana. Šajā saistībā Komiteja norāda uz pieteikto Direktīvas ierosinājumu par pagaidu darbinieku darba apstākļiem. Tāpat ir jāņem vērā arī SDO Konvencija Nr.181 par privātiem darbā iekārtošanas starpniekiem, kas 3. panta 2. punktā paredz atļaujas un maksājumu sistēmu, lai aizsargātu darba ņēmējus un veicinātu šo starpnieku kvalitatīvu augstvērtīgu darbu.

3.3.11 Dažās dalībvalstīs pastāv ārkārtīgi stingri likumdošanas noteikumi attiecībā uz preses brīvības ievērošanu. Arī šai ziņā Komiteja uzskata, ka ir nepieciešams stingri un precīzi noteikt attiecīgo pielietojuma jomu, norobežojot to no Direktīvas projekta pielietojuma.

3.3.12 Bez tam, Komisijai ir nepārprotami jāpaskaidro, vai šis projekts attiecas arī uz televīzijas translācijas pakalpojumiem, un, ja tā ir, tad kā tā plāno saskaņot projektu ar direktīvas "Televīzija bez robežām" nosacījumiem. Tāpat ir nepieciešams skaidrojums par tā pielietojumu attiecībā uz audiovizuāliem pakalpojumiem kopumā un īpaši individuālā pieprasījuma jomā ("service on demand") sniegtajiem pakalpojumiem, kas jau ir regulēti Kopienas tiesību aktos *par noteiktiem tiesiskiem aspektiem* (Direktīva 2000/31/EK par elektronisko darījumu apriti).

3.3.13 Pēc EESK ieskata, pakalpojumus pašreizējā stadijā tomēr vajadzētu skaidri nošķirt no ierosinātās Direktīvas pielietojuma jomas, un īpaši attiecībā uz nosacījumiem par izcelsmes valsts principu un jēdzienu "atrasšanās vieta" kā būtisku piesaistes punktu un galveno kritēriju kompetentās dalībvalsts noteikšanai.

3.4 Vienotas kontaktpersonas ("One-Stop-Shops")

3.4.1 Doma par procedūras vienkāršošanu, izveidojot vienu vienīgu (pirmo) institūciju, kur griezties visiem pakalpojumu sniedzējiem, ir atbalstāma. Tomēr Komiteja ar bažām uzlūko Direktīvu projekta 6. panta formulējumu attiecībā uz brīvu uzņēmējdarbības veikšanas vietas izvēli, paredzot, ka noteiktas procedūras — piemēram, sevišķi, uzsākot darbību, — ir jākārt vienā vienīgā institūcijā. Šeit Komiteja redz problēmu, ka likumdošanā paredzētā pienākuma reģistrēties publiskos reģistros (piemēram, Komercreģistrā) rezultātā vienotā kontaktpersona ieteiktu tālāk griezties pie kompetentās reģistra iestādes. Šos jautājumus tā saucamie "One-Stop-Shops" nevarētu "nokārtot" paši. Ir jāprecizē, kā vienotie kontaktpunkti praktiski var sadarboties ar esošajām kompetentajām reģistrācijas iestādēm.

3.4.2 Direktīvas projekta 53. pantā par profesionālās kvalifikācijas atzīšanu tiek runāts par "kontaktpunktiem", kam jāfunkcionē kā centrālajām informācijas iestādēm. Saskaņā ar šeit aplūkotā direktīvas projekta 6. pantu kā centrālās institūcijas, pie kā griezties, ir jāveido tā saucamie "one-stop-shops". Šeit jāpievērš uzmanība koordinācijai, lai neradītu jaunas, dažādas institūcijas, kas traucētu īstenot augstākstāvošo mērķi — pilsoņu tiesības Eiropas Savienībā saņemt vienkārši pieejamu informāciju par savām darba iespējām. Jaunā Komisijas sastāva pilnvaru perioda laikā priekšplānā īpaši jāizvirza birokrātisko šķēršļu novēršana. Ir jāizvairās no jaunu birokrātisku barjeru ieviešanas atsevišķās dalībvalstīs.

3.4.3 Turklāt ir jāievieš skaidrība jautājumos par "vienotu kontaktpersonu" atbildību nepilnīgas vai pat nepareizas informācijas sniegšanas gadījumā. Noteiktos apstākļos tas var radīt

negatīvas sekas pakalpojumu sniedzējiem, piemēram, ja ir aizmirsta noteikta atļauja un tā rezultātā pārkāpts likums. Taču negatīvās sekas var izjust arī patērētāji, piemēram, ja netiek pārbaudīts, vai pastāv pietiekoša civiltiesiskās atbildības aizsardzība.

3.5 Izcelsmes valsts princips

3.5.1 Komiteja uzskata, ka pirms izcelsmes valsts principa vispārējas ieviešanas jārada tam nepieciešamie nosacījumi, izmantojot diferencētu pieeju, kas kvalitatīva iekšējā tirgus izveidē uzsvāru liek uz augstām prasībām strādājošo, patērētāju un vides aizsardzībā dažādajos sektoros.

3.5.2 Direktīvas projekta 16. pantā paredzētais vispārējais izcelsmes valsts principa pielietojums kopā ar Direktīvas projekta 17. pantā uzskaitītajiem izņēmumiem veido projekta kodolu. Taču tas der tikai tur, kur tos ir iespējams līdzīgi precēm standartizēt vai kur normatīvu saskaņošanā ir sasniegts tāds progress, ka netiek radīti konkurences izkropļojumi, sociālais dempings un patērētāju neuzticība. Tur, kur standarti nepastāv vai tos vispār nav iespējams izstrādāt (tā saucamie "neapraķstāmie" pakalpojumi), šis īpatnības būtu jāņem vērā.

3.5.3 Tādēļ Komiteja uzskata, ka vispārējais izcelsmes valsts principa pielietojums pārrobežu pakalpojumu sniegšanas jomā ir pāragrs. Izcelsmes valsts principa priekšnoteikums ir iespēja balstīties uz salīdzināmu faktisko un tiesisko līmeni. Komiteja ir pārliecināta, ka izcelsmes valsts principa piemērošana būs veiksmīga tikai tad, ja pastāvēs tiesiskā skaidrība un tiesiskā drošība attiecībā uz tā pielietojuma jomu. Tāpēc izcelsmes valsts principa piemērošana bez atbilstoša pārejas perioda ir uzskatāma par problemātisku, jo Komiteja uzskata, ka pieejamais nozaru saskaņošanas instrumentu kopums vēl nav pietiekami izsmelts. Līdz šim tas ir slēpis sistēmas konkurences risku un tās izraisītu patērētāju, darba ņēmēju un vides standartu nonivelēšanu, jo ES joprojām pastāv atšķirīgas tiesiskās, sociālās un veselības aprūpes sistēmas. Izmantojot nozaru principu saskaņošanas gaitā, sevišķi, īpaši jūtīgās jomās, iespējams panākt optimālāku pielāgošanos kopējā tirgus izaicinājumiem nekā, pāragri ieviešot tīri horizontālu principu. Šeit visaptveroša seku novērtējuma ietvaros, kas attiecas arī uz sociālajiem un ar vidi saistītajiem aspektiem, jāpārbauda katras nozares piemērotība izcelsmes valsts principa ieviešanai saistībā ar visām iesaistītajām grupām, jo īpaši patērētāju aizsardzības organizācijām un sociālajiem partneriem. Tā kā saskaņošanas pasākumi ir vismaz līdzvērtīgi vienotā tirgus īstenošanas instrumenti, atbilstoša laika periodā ir jāpanāk dažādu priekšrakstu tuvināšana tajās jomās, kurās pastāv īpaši, dalībvalstu noteikti veselības aprūpes, sociālo un profesionālo tiesību normatīvi. Starpstadijā Eiropas

Komisijai, Eiropas Parlamentam un Padomei būtu jādod pozitīvs slēdziens par to, vai augstākminētajās jomās ir veikta pietiekama saskaņošana. Atkarībā no tiesību aktu tuvināšanas stāvokļa būtu jādod galīgā iespēja tuvināt saskaņošanas veidus. Komiteja ir pārliecināta, ka šī metode — kopā ar precīzi definētu šo īpašo pakalpojumu (piemēram, brīvo profesiju) — nodrošina priekšrocību, lai pakāpeniski notiktu optimāla iesaistīto aprindu sagatavošana pārejas laikam sekojošajai izcelsmes valsts principa piemērošanai, kas ir nepieciešams, lai īstenotu vienotā tirgus funkcionēšanu. Tas attiecas arī uz kopīgās regulēšanas un pašregulēšanas pasākumiem.

3.5.4 Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi pārbaudīt, vai nebūtu noderīgi izveidot centrālu, pašpārvaldītu reģistru par pārkāpumiem un neatbilstošu izturēšanos regulētajās profesijās pārrobežu pakalpojumu satiksmē, ar kuras saturu var iepazīties nekavējoties. Ar reģistru jānodrošina iespējami nebirokrātiska un ātra saziņa starp kompetentajām nacionālajām iestādēm. Taču tam ir jānodrošina arī sekmīga tirgus dalībnieku uzraudzība un disciplinēšana.

3.5.5 Direktīvas projektā ir noteikts, ka izcelsmes dalībvalsts pienākums ir kontrolēt pakalpojumu sniedzējus un to sniegtos pakalpojumus — arī tad, ja tie sniedz šos pakalpojumus kādā citā dalībvalstī. Izcelsmes valstij un tās kompetentajām iestādēm šis nosacījums nozīmē nopietnu atbildību un darba ieguldījumu. Taču direktīvas projekta 6. panta b) apakšpunktā par savstarpējo profesionālās kvalifikācijas atzīšanu pārrobežu pakalpojumu sniegšanas gadījumā jau tiek uzsvērta nepieciešamība reģistrēt uzņemošajā dalībvalstī darbības veikšanu ar noteiktu profesionālo kvalifikāciju. Turklāt var rasties negaidīti konkurences kropļojumi, ja pakalpojumu sniedzējs dodas uz citu dalībvalsti, kurā ir spēkā stingrāki normatīvi. Komiteja ir pārliecināta, ka no šādiem konkurences kropļojumiem var izvairīties, pakāpeniski tuvinot valstu likumus minimālajiem kvalitātes standartiem pienācīgāpatērētāju, darba ņēmēju un vides aizsardzības līmenī. Skaidri jānosaka uzraudzības priekšnoteikumi un noteikumi uzņēmumiem, kas sniedz pakalpojumus citām dalībvalstīm, lai patērētājam ir skaidrība, ka piedāvātie pakalpojumi atbilst spēkā esošajiem likumiem.

3.5.6 Izcelsmes valsts princips var darboties tikai tad, ja atsevišķu valstu iestādes ir ļoti organizētas — arī reģionālā un vietējā līmenī. Pašreizējie kontroles un sadarbības tīkli, kas darbojas uz elektroniskās bāzes, nav pietiekami savienoti. Paredzētā izcelsmes valsts profesionālā uzraudzība tādā veidā, kādā tā ir paredzēta Direktīvas projekta 36. un 37. pantā, "sadarbojoties" izcelsmes valstij un uzņemošajai valstij, nesola efektīvu iznākumu.

3.5.7 Kopumā Komiteja ir pārliecināta, ka aizkavēšanās valodas barjeru un garāku komunikācijas ceļu dēļ nebūs pietiekami efektīva par labu sliktas kvalitātes pakalpojumu saņēmējam vai cietušajam patērētājam. Patērētājiem jāgarantē efektīvs un tiešs sūdzību un pretenziju iesniegšanas veids gadījumos, ja saņemtais pakalpojums ir neapmierinošs. Turklāt, saskaņā ar Direktīvas projektu kompetentās iestādes uzņemošajā valstī arī nevarētu iejaukties pašas, jo tās regulāri nemaz nebūs informētas par to, ar kādu nosaukumu, kādu civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu utt. citas valsts pakalpojumu sniedzējs kontaktējas ar uzņemošās valsts patērētājiem. Tāpēc vismaz papildus ir jāparedz pienākums ziņot uzņemošās valsts kompetentajām iestādēm un šo iestāžu disciplinārās pilnvaras, un tās varētu realizēt ar ierosinātā centrālā reģistra starpniecību. Priekšlikumus ar to saistītu izmaiņu veikšanai Eiropas Parlaments 1. lasījumā iekļāva jau likumdošanas procedūrā, izskatot Direktīvas projektu par savstarpējo profesionālās kvalifikācijas atzīšanu.

3.5.8 Visbeidzot, Komiteja izsaka bažas, ka, neskatoties uz precīzajiem izņēmuma nosacījumiem Direktīvas projekta 17. panta 20. līdz 23. punktā, varētu būt apdraudēta veiksmīga vienota tiesiskā instrumenta izveide līguma un ārpuslīguma saistību attiecībām, ko paredz regula "Roma I" un ierosinātā "Roma II" regula. Abas regulas vadās pēc universāla principa: tās vienotā veidā regulē starptautiskās privāttiesības gan ES iekšējās lietās, gan lietās, kas skar attiecības ar trešām valstīm, un tādējādi nodrošina tiesisko normatīvu pielietošanas skaidrību visām līgumslēdzējām pusēm.

3.6 Darba ņēmēju norīkošana darbā

3.6.1 1996. gada 16. decembra Direktīvas par strādājošo norīkošanu darbā 96/71/EK mērķis ir saskaņot uzņēmumu paplašinātās iespējas sniegt pakalpojumus citās dalībvalstīs ar minimālo sociālo standartu nodrošināšanu darba ņēmējiem. Direktīva par strādājošo norīkošanu darbā uz citām dalībvalstīm regulē norīkoto darba ņēmēju darba apstākļu un nodarbinātības nosacījumu praktisko koordināciju. Tādēļ Komisija Direktīvas projekta 17. panta 5. daļā ir paredzējusi izņēmumu izcelsmes valsts principa piemērošanā attiecībā uz Direktīvu par strādājošo norīkošanu darbā, un tādējādi izrādījusi centienus skaidri norobežot attiecīgās pielietojuma jomas. Tomēr Komitejai, aplūkojot tuvāk šeit apskatāmā Direktīvas projekta 24. un 25. pantu, rodas šaubas, vai paredzētie nosacījumi par izņēmumiem ir formulēti pietiekami skaidri un visaptveroši.

3.6.1.1 Saikne starp darbinieku nosūtīšanas direktīvu un pakalpojumu direktīvu ir izraisījusi daudzus jautājumus. Šie jautājumi dažādās valstīs ir dažādi atkarība no dažādajām darba tirgus sistēmām. Lai panāktu pieņemamu pakalpojumu direktīvu, gan Eiropas, gan nacionālā līmeņa sociālo partneru uzskati ir rūpīgi jāapsver.

3.6.1.2 Pakalpojumu direktīva nedrīkst ietekmēt arodbiedrību tiesības organizēt un vest sarunas par darba koplīguma slēgšanu, tai skaitā sociālo partneru tiesības slēgt koplīgumus, kā arī tiesības uz ekonomiskiem streikiem. Mēs ierosinām to skaidri definēt 3 pantā. Pret citu valstu strādniekiem nedrīkst izturēties citādi kā pret tiem, kuru zemē darbs tiek veikts. To skaidri nosaka arī pretdiskriminācijas princips, kas ir ES līgumu pamatā. Tādēļ visus nozīmīgus algu un darba apstākļu aspektus jānosaka likumiem, kuri darbojas valstī, kur darbs tiek veikts. Lai kontrole, kas nosaka atbilstību šiem likumiem visos nozīmīgos aspektos, būtu efektīga, tai jānotiek darba vietā. Tādēļ pakalpojumu direktīvai skaidri jānosaka, ka darbinieku nosūtīšanas direktīvas mērķis ir strādājošo aizsardzība un ka šī direktīva pilnā mērā ļauj ieviest labākus noteikumus nekā obligātās minimālās prasības darba ņēmējiem kādā valstī.

3.6.2 Saskaņā ar Komitejas pārlicēbi Direktīvas projekta 24. un 25. pantā paredzētais kontroles procedūras aizliegums padara 17. panta 5. daļas izņēmuma nosacījumus absurds, jo nav atbildes, kādā veidā izcelsmes dalībvalsts varētu iegūt informāciju par iespējamiem pārkāpumiem dalībvalstī, uz kuru norīkots darba ņēmējs, ja uzņemošā dalībvalsts vairs nedrīkstēs veikt kontroli un sodīt. Pat pieņemot, ka tas būtu iespējams, joprojām nav skaidrs, kā izcelsmes valsts varēs darboties svešā valstī, kurā tai nav nekādu suverēno pilnvaru. Turpretī Direktīva par strādājošo norīkošanu darbā nodrošina dalībvalstīm iespēju noteikt, kādas deklarācijas no firmām (piemēram, valsts pasūtījuma piešķiršanas gadījumā) var pieprasīt uzņemošajā dalībvalstī, kas ir par naudas sodiem naudām un sūdzībām atbildīgā persona valsts teritorijā un cik kvalificētiem jābūt ar darbību saistītajiem paziņojumiem. Pie tā arī būtu jāpaliek.

3.6.3 Labāka sadarbība starp izcelsmes valsts un uzņemošās valsts kompetentajām iestādēm nākotnē noteikti ir vēlama un veicināma — tikai: praktiskā pieredze šeit paver gluži citādu ainu, kas, pēc Komitejas domām, Direktīvas projektā nav pietiekami ņemts vērā. Tādēļ Komiteja secina, ka Direktīva par pakalpojumiem attiecībā uz izcelsmes valsts un uzņemošās valsts sadarbību ziņā ir jāformulē precīzāk un viennozīmīgāk.

3.6.4 Norīkojot pāri robežām darba ņēmējus no trešām valstīm, saskaņā ar Direktīvas projektu izcelsmes dalībvalsts uzdevums ir nodrošināt, lai pakalpojumu sniedzējs norīkotu tikai tādas darba ņēmējus, neatkarīgi no tā, vai viņi ir vai nav Savienības pilsoņi, kas atbilst izcelsmes valstī noteiktajām uzturēšanās un pienācīgas nodarbinātības prasībām. Uzņemošā dalībvalsts nedrīkst pakļaut profilaktiskajām kontrolēm ne darba ņēmēju, ne pakalpojumu sniedzēju. Šī priekšlikuma sekas varētu būt saistītas ar tādām pašām problēmām, kādas aprakstītas iepriekš. Arī šai ziņā Direktīvā būtu skaidri jānosaka, ka saglabājas līdzšinējais tiesiskais statuss.

3.7 Patērētāju aizsardzība ar obligātās apdrošināšanas palīdzību

3.7.1 Komiteja atzīst, ka pakalpojumu sniedzējiem, kuru pakalpojumi var apdraudēt to saņēmēja veselību, drošību vai finansiālo stāvokli, pienākums noslēgt profesionālās darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu varētu būt instruments, kas veicina patērētāju uzticību. Arī vienlīdzīgu konkurences nosacījumu nodrošināšanai starp pakalpojumu sniedzējiem varētu noderēt vienota, visā ES pielietojama obligātās profesionālās darbības civiltiesiskās atbildības apdrošināšana. taču, ņemot vērā visus argumentus "par" un "pret", obligātā atbildības apdrošināšana ir attaisnojama tikai tad, ja eksistē prioritāras trešo personu vai patērētāju tiesību aizsardzības intereses. Šo attiecīgo profesiju grupu un nozaru definīcija ir jāiekļauj jau pašā Direktīvā. Bez tam ir nepieciešami pietiekami elastīgi noteikumi, lai varētu ņemt vērā vairuma potenciālo apdrošināšanas ņēmēju riska situāciju un nodrošināšanās vajadzības.

3.8 Kvalitātes nodrošināšana ar sertifikācijas palīdzību

3.8.1 Komiteja ir pārliecināta, ka uz zināšanām balstīti pakalpojumi jau tagad liek konkurentiem nemitīgi celt kvalifikāciju. Tie var pastāvēt tikai, ievērojot jaunākos zinātnes un tehniskos standartus. Kvalitātes zīmogi un sertifikāti nodrošinās vēlamu kvalitāti tikai tur, kur patērētājs varēs pārbaudīt, kādi standarti slēpjas aiz attiecīgajiem sertifikātiem. Lai iegūtu vispārēju atzīšanu, ir jāsasniedz zināma atpazīstamības pakāpe. Pretējā gadījumā netiek nodrošināta patērētājiem nepieciešamā pārredzamība. Patērētājiem jābūt pieejamai skaidrai un caurskatāmā informācijai par to, kā tiek apzīmēta pakalpojumu kvalitāte. Tā kā tirgū parādījušies daudzi patērētājiem nepazīstami apzīmējumi, pastāv risks, ka tie var zaudēt nozīmi, nesniedzot patērētājiem nepieciešamo informāciju.

3.9 Cenu pārredzamība

3.9.1 Pārredzamībai — kā tas ir paredzēts jau Direktīvas projekta 26. panta 3. daļā — ir jāvalda arī cenu aprakstā un aprēķināšanā. Šajā saistībā sakarā Komiteja iesaka apsvērt iespēju ne tikai veidot cenu pārredzamību ne tikai pēc patērētāja pieprasījuma (*business to consumer*), bet padomāt arī par nepieprasītu informēšanu, piešķirot pasūtījumu. Šādu pārredzamību patērētājam varētu panākt, piemēram, ar vienotiem ES nodevu un izmaksu noteikumiem. Jebkurā gadījumā bez tā varētu iztikt “*business to business*” kontaktos.

3.10 Elektronisko līdzekļu izmantošana

3.10.1 Komiteja atbalsta visu procedūras norišu kārtošanu galvenokārt elektroniskā veidā. Tā ir uz nākotni orientēta nianse, kas principā ir atbalstāmi. Tomēr nedrīkst aizmirst — un tas izriet arī no Direktīvas projekta 5. pantā noteiktā ierobežojuma, ka oriģinālos dokumentus vai apliecinātus oriģinālo dokumentu tulkojumus no tādiem svarīgiem dokumentiem kā apliecības, izraksti no uzņēmumu reģistra u.c. var iesniegt elektroniskā formā tikai tad, ja to autentiskums ir pārbaudāms, izmantojot oficiāli atzītu parakstu vai tml. Parastajā elektroniskajā saziņā tas vēl nav iespējams, un tam ir nepieciešams visās dalībvalstīs radīt atbilstošus tehniskos priekšnoteikumus (skat. Komitejas darbus par modernajiem medijiem un komunikāciju).

3.11 Starpdisciplinārā sadarbība

3.11.1 Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai patērētājiem starp-profesionālās sadarbības ietvaros pakalpojumu sniegšanas jomā varētu piedāvāt visaptverošas risinājumu paketes. Tomēr saistībā ar atsevišķu pakalpojumu sniedzēju īpašo statusu savas valsts tiesiskajā sistēmā ir jāņem vērā, ka sadarbībai ir svarīgi likumdošanas nosacījumi: Ja noteiktiem pakalpojumu sniedzējiem ir paredzētas klusēšanas tiesības un pienākumi, sadarbība būs iespējama tikai tad, ja šie nosacījumi dažādu profesiju pārstāvjiem viena biroja ietvaros būs vienoti. Pretējā gadījumā pastāv risks, ka tiks pārkāptas Eiropas Cilvēktiesību Hartā garantētās atsevišķu patērētāju tiesības.

3.12. Ētikas kodekss

3.12.1 Priekšlikums par ētikas kodeksa ieviešanu Eiropas līmenī tiek atbalstīts. Ņemot vērā atšķirīgos nacionālos noteikumus par profesionālo reglamentu un profesionālajām ētikas normām, ētikas kodeksi ir viena no vairākām iespējām, kā nodrošināt sniegto pakalpojumu kvalitāti. Pakalpojumu sniedzēju izveidotās kvalitātes nodrošināšanas sistēmas ir brīvprātīgas vienošanās, kas nav juridiski saistošas. Tas nekādā gadī-

jumā nenozīmē, ka tās nedarbojas, taču to īstenošana zināmā mērā ir ierobežota. Dažās dalībvalstīs pastāvošie likumdošanas nosacījumi apgrūtina šādu vienošanos ieviešanu.

3.13 Sociālais nodrošinājums

3.13.1 Paplašinātā Eiropas Savienība ir kā mozaīka, kas sastāv no daudzām dažādām sociālās apdrošināšanas sistēmām, kas ir tapušas gadiem ilgas sociālo partneru sadarbības rezultātā. Pārbaudītu metožu apmaiņa bija svarīgākais instruments sociālās apdrošināšanas sistēmu tālākās attīstības veicināšanā. Tas ietekmē arī Direktīvas projektu par pakalpojumiem vienotajā tirgū. Ir jānodrošina, lai neciestu kopīgie sociāli politiskie sasniegumi.

3.13.2 Sociālajiem partneriem pakalpojumu sektora attīstībā, protams, ir liela loma — tas ir fakts, ko nav nepieciešams atsevišķi pieminēt. Tomēr šajā saistībā ir jānorāda, ka arodbiedrības Direktīvas projektā ietvertajās “skarto interešu grupu” konsultācijās netiek atsevišķi minētas. Komiteja uzsver, ka pakalpojumu sektora attīstības gaitā ir jākonsultējas ar sociālajiem partneriem un pilsonisko sabiedrību visos jautājumos, kur tas šķiet lietderīgi. Arī pašu ieinteresēto personu pašiniciatīva vienmēr tiek uztverta atsaucīgi.

3.13.3 Šajā saistībā īpaši svarīgs ir fakts, ka Direktīvas projektā nav ņemts vērā tas, ka dažās valstīs darba koplīgumi ir stājušies tiesisko normatīvu vietā. Praksē tas nozīmē to, ka tie ir juridiski tikpat saistoši kā parastie tiesiskie normatīvi. Sevišķi Ziemeļvalstīs koplīgumiem nereti ir iedalīta specifiska loma, kur pastāv nosacījums, ka neatkarīgi sociālie partneri vienojas par kolektīvi piemērojamu atalgojumu un darba apstākļiem. Tādēļ Direktīvas projekts ir jāgroza tā, lai darba koplīgumi tiktu nepārprotami atzīti par instrumentu no šīs Direktīvas izrietošo saistību izpildes nodrošināšanai.

3.14. Atļauju sistēma

3.14.1 Paredzētie dalībvalstu rīcības brīvības ierobežojumi attiecībā uz atļauju sistēmas ieviešanu vai tajās pastāvošās sistēmas saglabāšanu ir ļoti stingri un ietekmēs ar pārmaiņām daudzās dalībvalstīs. Neizbēgami rodas jautājums, vai tas neietekmēs dalībvalstu iespējas piemērot nacionālās tiesību normas, piemēram, sociālās un veselības aprūpes un vides aizsardzības jomā. Valsts politikas veidošana un rīcības brīvība uz vietas valsts, reģionālajā vai vietēja līmenī ir būtiski elementi, kā ietekmēt kvalitātes un drošības standartus sociālās un veselības aprūpes nozarē. Tieši sociālās politikas veidošana ir atkarīga arī no iespējas uzlikt konkrētas saistības un izvirzīt prasības pakalpojumu sniedzējiem uz vietas.

3.15 Nodokļu jautājumi

3.15.1 Direktīvas projekta 2. pantā Direktīvas piemērošanas jomā ir paredzēti ar nodokļiem saistīti izņēmumi. Komiteja norāda, ka viens no galvenajiem šķēršļiem, kas kavē vienotā tirgus īstenošanu, joprojām ir tas, ka dalībvalstīs nepastāv vienots nodokļu normatīvu piemērošanas veids. Saskaņoti normatīvi Kopienas līmenī šeit var nodrošināt precīzu pielāgošanu. Tomēr arī šajā jomā izcelsmes valsts princips netiek uzskatīts par viscaur īstenojamu: Piemēram, Sestās (Pievienotās vērtības nodokļa) direktīvas reformas ietvaros Eiropas Komisija ierosina aplikēt ar nodokli nodokļu maksātājiem sniegtos pakalpojumus to saņemšanas valstī, nevis izcelsmes valstī. Konsekvence pārrobežu pakalpojumu sniegšanas vienkāršošanā šeit nav manāma, taču būtu noderīga vai pat nepieciešama.

4. Komitejas priekšlikumu kopsavilkums

4.1 Komiteja atbalsta ar direktīvas projektu par pakalpojumiem vienotajā tirgū Eiropas Komisijas izvirzīto mērķi — īstenot vienotā tirgus izveidi un spert vēl vienu soli pasaulē konkurētspējīgākās un dinamiskākās, uz zināšanām balstītās ES ekonomiskās telpas izveides virzienā nodrošinot noturīgu ekonomisko izaugsmi, vienlaicīgi uzlabojot nodarbinātību gan kvalitatīvi, gan kvantitatīvi un nodrošinot lielāku sociālo kohēziju saskaņā ar Lisabonas stratēģiju. Pakalpojumu tirgus ir nozīmīgs stimulētājs, kas veicina darba vietu nodrošināšanu un ekonomisko izaugsmi visā ES. Vienota pakalpojumu tirgus izveides rezultātā patērētāji gūs labumu zemāku cenu un lielākas izvēles veidā. Kopumā Komiteja uzskata, ka direktīvas projektā vajadzētu ietvert šeit ierosinātos grozījumus un specifikācijas, lai patiešām varētu sasniegt izvirzīto mērķi.

4.2 Galvenie atzinuma stūrakmeņi ir:

4.2.1 *Saskaņošana noteiktiem pakalpojumu veidiem paredzētā divpakāpju pārejas fāzē:* Tādēļ Komiteja uzskata, ka vispārējais izcelsmes valsts principa pielietojums pārrobežu pakalpojumu sniegšanas jomā ir pārāgrs. Komiteja vispārīgi iesaka pārbaudīt izcelsmes valsts principa piemērošanas iespējas dažādos sektoros (piemēram, veselības aprūpē un sociālo pakalpojumu jomā). Tur, kur ieviešana principā šķiet iespējama, būtu jāņem vērā sekojošais: saskaņošana un izcelsmes valsts princips ir vismaz vienlīdzīgi vienotā tirgus izveides instrumenti. Atsevišķi definējamām darbībām nacionālajās veselības aprūpes sistēmās, brīvās profesijās un citās jūtīgās jomās vismaz pārejas periodā vajadzētu dot priekšroku saskaņošanai. Pašlaik Komiteja ir norūpējusies par to, ka tūlītēja izcelsmes valsts principa ieviešana varētu izraisīt "nonivelēšanu uz leju". Jaunajiem noteikumiem jābūt pēc iespējas vieglāk piemērojamiem un skaidri strukturētiem, lai to ieviešana būtu vienkārša un netraucēta. Tas

attiecas arī uz kopīgās regulēšanas un pašregulēšanas mehānismiem.

4.2.2 *Sociālās dimensijas problemātika:* Direktīvas projekts nedrīkst izraisīt esošo sociālo, atalgojuma un darba drošības standartu pazemināšanos, sevišķi saistībā ar Direktīvu par strādājošo norīkošanu darbā. Tas nedrīkst ietekmēt nacionālās tarifu izskatīšanas sistēmas un tarifu līgumus, ieskaitot ar tiem saistīto Direktīvas par strādājošo norīkošanu darbā (direktīvas 96/71/EK) ieviešanu valstu likumdošanā. Dalībvalstīm ir jāspēj saistoši definēt darba ņēmēja, pašnodarbinātas personas un šķietami pašnodarbinātas personas jēdzienus, lai tādējādi izveidotu viennozīmīgu pamatu Direktīvas par strādājošo norīkošanu darbā piemērošanas jomā ar izcelsmes valsts principa ierobežojumiem. Bez tam, dalībvalstīm ir jādod uzdevums pielietot vispārējos darba nosacījumus, kas attiecīgajā valstī attiecas uz parastiem darba ņēmējiem, arī attiecībā uz ieceļojušajiem/norīkotajiem darba ņēmējiem. Nepieciešamības gadījumā uz vietas ir jānozīmē viens uzņēmuma darbinieks kā pilnvarotais pārstāvis, kas sagatavo darbam attiecīgajā valstī nepieciešamos dokumentus.

4.2.3 *Pielietojuma joma un likumu kolīzijas normas:* Pielietojot izcelsmes valsts principu, tā pielietojuma joma, izņēmuma nosacījumi un likumu kolīzija pārrobežu pakalpojumu aprītē ir jāizstrādā vēl precīzāk un savstarpēji skaidrāk jānorobežo. Tas attiecas uz norobežošanu no plānotās Direktīvas par savstarpējo profesionālās kvalifikācijas atzīšanu pielietojuma jomas, kā arī uz noskaidrošanu, vai un kā var izvairīties, piemēram, no kolīzijas starp — atbilstoši direktīvas projektam prioritāri pielietojamām — izcelsmes valsts normām un uzņemšanās valsts sociālajām, nodokļu un krimināltiesību normām. Kopumā jebkurā gadījumā ir jānovērš juridiskā nesaskaņa ar citiem tiesību aktiem. Sevišķi jāpievērš uzmanība, lai Romas I un II vienošanās paliktu neskartas. Taču starptautiskās privāttiesības prasības daudzās situācijās prasa skaidrākus noteikumus strīdu risināšanai. Tādējādi, kamēr tiem nav Kopienas ietvara, pakalpojumi ar vispārēju nozīmi jāizslēdz no pakalpojumu direktīvas darbības jomas.

4.2.4 *Centrālais reģistrs pārrobežu aktivitāšu uzskaitē:* Lai īstenotu Direktīvās paredzēto noteiktu pakalpojumu sniedzēju uzraudzību, piemēram, brīvās profesijās, pēc Komitejas domām, ir jāpārbauda, vai centrāla, Savienības mēroga reģistra izveide nosacījumu un pārkāpumu uzskaitē uzraudzības īstenošanas ietvaros veicinātu efektivitātes paaugstināšanos un būtu noderīga.

4.2.5 *Empīriskās uzskaites uzlabošana:* Ir jāpārbauda un jāuzlabo instrumenti, kas tiek izmantoti pakalpojumu plūsmu uzskaitē vienotajā tirgū, lai varētu uzlabot pasākumu izvērtēšanu un novērtēšanu atbilstoši to cēloņiem un sekām.

4.2.6 *Kvalitātes nodrošināšana un cenu pārredzamība*: Patērētāju aizsardzība ir jānodrošina ar kvalitātes sistēmu un eventuāli — arī ar obligātās apdrošināšanas ieviešanas palīdzību. Pārrobežu pakalpojumu aprites jomā ir jā rūpējas par to, lai patērētājs “business to consumer” jomā arī bez konkrēta pieprasījuma iegūtu priekšstatu par to, uz kādiem nosacījumiem un par kādu maksu attiecīgais pakalpojums tiek sniegts. Nodevu un izmaksu noteikumi — ja tie nav pretrunā ar ES tiesībām — varētu būt viens no veidiem.

4.2.7 *Nodokļu noteikumu tuvināšana*: Papildus daudziem nelieliem faktiskiem un jūtamiem šķēršļiem, dalībvalstis un to

vietējās varas iestādes pašas ir radījušas galveno vienotā tirgus izveides šķērslis: nodokļu tiesību aktu un tiesību aktu par sociālās nodrošināšanas iemaksām atšķirīgu un nekonsekventu ieviešanu. Komiteja atgādina, ka minētajam apstāklim joprojām jāpievērš īpaša uzmanība.

5. Vispārēji runājot, vienotā tirgus pozitīvie aspekti, īpaši attiecībā uz MVU un pašnodarbinātajiem, jāveicina intensīvāk, iesaistot komitejas PRISM projektu. Komiteja uzskata, ka nebūs iespējams izmantot pakalpojumu nozares izaugsmes potenciālu, ja vien ievērojams skaits pakalpojumu sniedzēju un patērētāju nebūs pārliecināti par vienotā tirgus priekšrocībām.

Briselē, 2005. gada 10. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
AnneMarie SIGMUND

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Sekojoši izmaiņu pieteikumi diskusiju laikā tika noraidīti, bet ieguva vismaz vienu ceturto daļu no nodotajām balsīm:

2.1.1 punkts

Grozīt sekojoši:

“Lai iekšējais tirgus funkcionētu, papildus šķēršļu novēršanai nepieciešama arī atbilstoša regulēšana. Lai vienlaicīgi paaugstinātu Eiropas konkurētspēju, ir nepieciešami valsts un Eiropas līmeņa noteikumi un tādējādi saskaņoti standarti ir nepieciešams vienkāršot administratīvās procedūras un formalitātes pakalpojumu pieejamībai un to sniegšanai”.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 48

Balsis pret: 113

Atturas: 6

3.3.3 punkts

Dzēst.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 52

Balsis pret: 130

Atturas: 6

3.5 punkts

Dzēst visu punktu un aizvietot ar sekojošo:

- 3.5.1 Lai gan brīva pārrobežu pakalpojumu sniegšana jau ir ietverta Līgumā paredzētajās tiesībās un tiesu praksē, faktiski uzņēmumiem bieži vien nav skaidrības par to tiesībām. Direktīva par pakalpojumiem nosaka šīs tiesības un piešķir tām praktiskas aprises. Kodolu veido izcelsmes valsts princips, kas atvieglo mazajiem un vidējiem uzņēmumiem izpratni par viņu tiesībām un pienākumiem, sniedzot pārrobežu pakalpojumus tad, ja uzņēmums nav dibināts reģistrācijas valstī. Lai gan direktīvā ietverts garš izņēmuma gadījumu saraksts, komiteja uzskata, ka gadījumā, ja netiks ieviesti papildu izņēmuma gadījumi, direktīva var kļūt par "sviru" tālākai attīstībai vienotajā pakalpojumu tirgū, tādējādi apmierinot gan patērētāju un strādājošo intereses, gan paaugstinot Eiropas konkurētspēju.
- 3.5.2 Komiteja uzskata, ka izcelsmes valsts princips darbojas kā katalizators dalībvalstu likumdošanas aktu tuvināšanai, kam, iespējams, vēlākā posmā sekos likumdošanas saskaņošanas patērētāju tiesību un vides aizsardzības jomās.
- 3.5.3 Komiteja uzskata, ka izcelsmes valsts principa piemērošana būs veiksmīga tikai tad, ja pastāvēs tiesiskā skaidrība un pārliecība attiecībā uz tā pielietojuma jomu. Tāpēc šis princips piemērojams, nepārkāpjot esošās strādājošo un patērētāju tiesības un neapdraudot šibrīža vides aizsardzības līmeni. Neskaidrība attiecībā uz minēto principu savietojamību ar starptautiskajām tiesībām, Romas I un II un jebkuras citas tiesiskas grūtības jārisina, neradot šķēršļus šī principa mērķim, t.i. lai atvieglotu pārrobežu pakalpojumu sniegšanu.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 68

Balsis pret: 127

Atturas: 5

3.5.1., 3.5.2., 3.5.3. apakšpunktus aizstāt ar 3.5.1 apakšpunktu (jauns):

"Vispārēja 17. pantā paredzētā izcelsmes valsts principa piemērošana, kā arī 17. pantā minētie izņēmuma gadījumi veido direktīvas projekta pamatu. Tas ir vienīgais veids, kā bez turpmākas kavēšanās panākt sekmīgu brīva pakalpojumu tirgus izveidi. Pakalpojumu sniedzēju pārrobežu konkurences rezultātā labumu gūst patērētāji un, iespējams, tiks radītas jaunas darbavietas. Komiteja ir pārliecināta, ka izcelsmes valsts principa piemērošana būs sekmīga tikai tad, ja attiecībā uz tā piemērošanu pastāvēs tiesiska skaidrība un drošība. Piemērojot izcelsmes valsts principu, būtu jāpārbauda, kuriem pakalpojumiem būtu lietderīga tālāka likumdošanas bāzes saskaņošana. Pakalpojumu sniedzēju pārrobežu konkurence būs izdevīga patērētājiem un var radīt jaunas darba vietas. Vienlaicīgi ir jāraugās, lai ar pakalpojumu sniegšanas brīvību netiktu ierobežotas darba ņēmēju un patērētāju tiesības un apkārtējās vides aizsardzība. Salīdzinot ar citām pasaules valstīm, šajās jomās ES jau tagad izvirza augstus standartus, kas ir jā saglabā."

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 83

Balsis pret: 122

Atturas: 5

3.5.1 punkts

Svītrot.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 73

Balsis pret: 141

Atturas: 7

3.5.2 punkts

Grozīt šādi:

“Direktīvas projekta 16. pantā paredzētais vispārējais izcelsmes valsts principa pielietojums kopā ar Direktīvas projekta 17. pantā uzskaitītajiem izņēmumiem veido projekta kodolu. Izcelsmes valsts princips, kas līdz šim ir pielietots attiecībā uz precēm, viens pret viens tiek piemērots arī pakalpojumiem. Taču tas der tikai tur, kur tos ir īpaši atbilstošs, ja šādu pakalpojumu iespējams līdzīgi precēm standartizēt vai kur tiesību aktu saskaņošana ir bijusi pietiekami sekmīga, lai nerastos nekādi konflikti. normatīvu saskaņošana ir sasniegts tāds progress, ka nerodas nekāda aizķeršanās. Tur, kur standarti nepastāv vai tos vispār nav iespējams izstrādāt (tā saucamie “neapstrastāmie” pakalpojumi), šīs īpatnības būtu jāņem vērā.” Jāatzīst, ka ir jomas, kurās standarti vēl nav izstrādāti vai kurās būtu patiešām neiespējami tādos noteikt (t.s. neparedzētie pakalpojumi)”.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 76

Balsis pret: 134

Atturas: 6

3.5.3 punkts

Grozīt šādi:

“Tādēļ Komiteja uzskata, ka vispārējais izcelsmes valsts principa pielietojums pārrobežu pakalpojumu sniegšanas jomā ir pārags. Izcelsmes valsts principa priekšnoteikums ir iespēja balstīties uz salīdzināmu faktisko un tiesisko līmeni. Komiteja ir pārliecināta, ka izcelsmes valsts principa piemērošana būs veiksmīga tikai tad, ja pastāvēs tiesiskā skaidrība un tiesiskā drošība attiecībā uz tā darbības jomu. Tāpēc izcelsmes valsts principa piemērošana bez atbilstoša pārejas perioda ir uzskatāma par problemātisku, jo Komiteja uzskata, ka pieejamais nozaru saskaņošanas instrumentu kopums vēl nav pietiekami izsmelts. Līdz šim tas ir slēpis sistēmas konkurences risku un tās izraisītu patērētāju, darba ņēmēju un vides standartu nonivelēšanu, jo ES joprojām pastāv atšķirīgas tiesiskās, sociālās un veselības aprūpes sistēmas. Izmantojot nozaru principu saskaņošanas gaitā, sevišķi, īpaši jutīgās jomās, iespējams panākt optimālāku pielāgošanos kopējā tirgus izaicinājumiem nekā, pārāgri ieviešot tūri horizontālu principu. Šeit visaptveroša seku novērtējuma ietvaros, kas attiecas arī uz sociālajiem un ar vidi saistītajiem aspektiem, jāpārbauda katras nozares piemērotība izcelsmes valsts principa ieviešanai. Tā kā saskaņošanas pasākumi kopā ar izcelsmes valsts principu ir vismaz līdzvērtīgi ir komplementāri vienotā tirgus īstenošanas instrumenti, atbilstoša laika periodā ir jāpanāk dažādu priekšrakstu tuvināšana tajās jomās, kurās pastāv īpaši, dalībvalstu noteikti veselības aprūpes, sociālo un profesionālo tiesību normatīvi, ja Eiropas Komisija, Parlaments un Padome uzskata to par nepieciešamu. Starpstadijā Eiropas Komisijai, Eiropas Parlamentam un Padomei būtu jānodrošina pozitīvs slēdziens par to, vai augstākminētajās jomās ir veikta pietiekama saskaņošana. Atkarībā no tiesību aktu tuvināšanas stāvokļa būtu jānodrošina galīgā iespēja tuvināt saskaņošanas veidus. Komiteja ir pārliecināta, ka šī metode — kopā ar precīzi definētu šo īpašo pakalpojumu (piemēram, brīvo profesiju) — nodrošina priekšrocību, lai pakāpeniski notiktu optimāla iesaistīto aprindu sagatavošana pārejas laikam sekojošajai izcelsmes valsts principa piemērošanai, kas ir nepieciešams, lai īstenotu vienotā tirgus funkcionēšanu. Tas attiecas arī uz kopregulēšanas un pašregulēšanas mehānismiem”.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 79

Balsis pret: 139

Atturas: 7

3.5.4 punkts

Svītrot.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 65

Balsis pret: 150

Atturas: 4

3.6.2 punkts

Dzēst.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 74

Balsis pret: 140

Atturas: 3

3.9 punkts

Dzēst.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 73

Balsis pret: 134

Atturas: 5

3.15 punkts

Dzēst.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 90

Balsis pret: 135

Atturas: 2

4.2.1 punkts

Aizstāt ar:

“Komisijas pieeja izcelsmes valsts principa piemērošanai dažādos sektoros, izņemot direktīvas projektā minētās atkāpes, ir pareiza. Tas ir vienīgais veids, kā bez turpmākas kavēšanās sekmīgi uzsākt pakalpojumu tirgus atvēršanu. Jānodrošina arī izcelsmes valsts principa piemērošanas juridiskā skaidrība un juridiskā noteiktība. Izcelsmes valsts principa piemērošana jāveic kopā ar to pakalpojumu pārbaudi, kas varētu iegūt priekšrocības sakarā ar juridiskā pamata turpmāku saskaņošanu. Svarīgi ir nodrošināt, ka pakalpojumu sniegšanas brīvība nenodara kaitējumu darba ņēmēju un patērētāju tiesībām un vides aizsardzībai. Jaunajiem noteikumiem jābūt pēc iespējas vieglāk piemērojamiem un skaidri strukturētiem, lai to ieviešana būtu vienmērīga un nesarežģīta. Tas attiecas arī uz kopregulēšanas un pašregulēšanas mehānismiem.”

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 66

Balsis pret: 146

Atturas: 4

4.2.1 punkts

Dzēst un mainīt sekojoši:

“Izcelsmes valsts princips un saskaņošana ir līdzekļi, kas nodrošina brīvu pakalpojumu kustību. Šo principu var uzskatīt arī par katalizatoru dalībvalstu likumdošanas tuvināšanai, kam vēlāk, iespējams, sekos likumdošanas saskaņošana attiecīgajās jomās. Izcelsmes valsts princips var veicināt labāku to uzņēmumu, kas sniedz pārrobežu pakalpojumu, nedibinot uzņēmumu reģistrācijas valstī, darbības pārskatāmību. Šis princips uzskatāms par” sviru “tālākai vienotā pakalpojumu tirgus attīstībai, kā rezultātā tiktu radītas priekšrocības gan patērētājiem, gan darba ņēmējiem, kā arī tiktu paaugstināta Eiropas konkurētspēja. Tomēr, lai izcelsmes valsts princips darbotos efektīvi, vispirms ir nepieciešams atrisināt neskaidrās tiesiskās problēmas”.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 75

Balsis pret: 135

Atturas: 3

4.2.2 punkts

Grozīt šādi:

“Sociālās dimensijas problemātika: Direktīvas projekts nedrīkst izraisīt esošo sociālo, atalgojuma un darba drošības standartu pazemināšanos, sevišķi saistībā ar Direktīvu par strādājošo norīkošanu darbā. Tas nedrīkst ietekmēt nacionālās tarifu izskatīšanas sistēmas un tarifu līgumus, ieskaitot ar tiem saistīto Direktīvas par strādājošo norīkošanu darbā (direktīvas 96/71/EK) ieviešanu valstu likumdošanā. Dalībvalstīm ir jāspēj saistoši definēt darba ņēmēja, pašnodarbinātas personas un šķietami pašnodarbinātas personas jēdzienus, lai tādējādi izveidotu viennozīmīgu pamatu Direktīvas par strādājošo norīkošanu darbā piemērošanas jomā ar izcelsmes valsts principa ierobežojumiem. Bez tam, dalībvalstīm ir jānodrošina uzdevums pielietot vispārējos darba nosacījumus, kas attiecīgajā valstī attiecas uz parastiem darba ņēmējiem, arī attiecībā uz ieceltošajiem/norīkotajiem darba ņēmējiem. Šeit viens no īstenošanas līdzekļiem varētu būt uzņēmēja deklarācija vispārīgi rīkoties tā, kā tiek uzskatīts par pietiekamu. Nepieciešamības gadījumā uz vietas ir jānozīmē viens uzņēmuma darbinieks kā pilnvarotais pārstāvis, kas sagatavo darbam attiecīgajā valstī nepieciešamos dokumentus.”

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 84

Balsis pret: 132

Atturas: 1

4.2.4 punkts

Svītrot un aizvietot ar sekojošo:

“Ir atzinīgi jāvērtē priekšlikumi par procedūru vienkāršošanu un vienota pakalpojumu sniedzēju kontaktpunkta izveidi. Projektā tomēr nav precīzākas informācijas par ietvertajām procedūrām. Īpaša uzmanība šeit jāvelta birokrātijas novēršanai un administratīvo šķēršļu mazināšanai.”

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 74

Balsis pret: 141

Atturas: 3

4.2.6 punkts

Svītrot.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 76

Balsis pret: 140

Atturas: 1

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tēmu Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: Klīrings un norēķini Eiropas Savienībā: turpmākie pasākumi

(COM(2004) 312 final)

(2005/C 221/21)

Eiropas Komisija 2004. gada 29. aprīlī nolēma uzdot Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai saskaņā ar EK Līguma 262.pantu sniegt atzinumu par šādu dokumentu: Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam: "Klīrings un norēķini Eiropas Savienībā — turpmākie pasākumi"

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2004. gada 1. jūnijā uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai veikt sagatavošanas darbus par šo jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Komiteja tās 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 10. februāra sanāksmē), iecēla **Burani kgu** par ģenerāreferentu un pieņēma šādu atzinumu ar 99 balsīm "par" un 2 atturoties.

1. Ievads

1.1 Komisija 1999.gadā ieviestā Finansu pakalpojumu Rīcības plāna ietvaros nodarbojas ar daudzslāņaino vērtspapīru darījumu problēmu, īpaši ar **klīringu un norēķiniem**, kam ir fundamentāla nozīme visā nozarē. Šo privātajiem ieguldītajiem lielākoties nepārredzamo sistēmu drošība un efektivitāte ir obligāts funkcionēspējīga vērtspapīru tirgus priekšnoteikums. No vienas puses pamata koncepcijas ir vienkāršas — klīrings nodrošina abas darījuma puses pret substitūcijas izmaksu risku (vienas darījumu puses maksātspēju), ar norēķinu palīdzību tiek veikta samaksa par pārdotajiem vērtspapīriem. No otras puses procesu norises mehānismi un atbilstošie nosacījumi ir ārkārtīgi kompleksi un lielā mērā specializēti. Šajā nodaļā apkopotī Komisijas dokumenta pamata aspekti.

1.2 **Atsevišķas valsts** līmenī sistēmas ekonomiskuma un drošības ziņā var nosaukt par **apmierinošām**. Problēmas turpretī rodas **pārrobežu** darījumos, kuriem raksturīga **neefektivitāte, kā arī paaugstināts risks un izmaksas**. Šīs problēmas saistītas ar pārmērīgu tirgus sadrumstalotību, ko var izskaidrot ar katrā valstī atšķirīgo **likumdošanu, noteikumiem un darījumu praksi**. Tirgus dalībnieki uzskata, ka ir nepieciešama reforma.

1.3 Paziņojumā, kuram drīzumā sekos direktīva, ierosināts ieinteresētajiem tirgus operatoriem iesniegt apspriešanai dažādos problēmas aspektus. Tādējādi tiek ievērots galvenais mērķis **izveidot efektīvu, integrētu un drošu Eiropas tirgu vērtspapīru klīringa un norēķinu jomā**. Sistēmu integrācija jāpanāk, **kopīgi iesaistoties tirgus spēkiem un varas iestādēm**. Komisija ierosina panākt labāku **koordināciju** starp privātā sektora iestādēm, regulēšanas iestādēm un valsts likumdevējiem.

1.4 **Pamatdirektīvas** izdošana ir vajadzīga, lai **infrastruktūras operatoriem un pakalpojumu izmantotājiem** (autorizētiem tirgus dalībniekiem) **būtu pieejama viņu izvēlēta**, atbilstoši sertificēta un kontrolēta, kā arī konkurences noteikumiem atbilstoša **klīringa un norēķinu sistēma**. Komisija apliecina, ka direktīvas teksta redakcijā tiks ņemti vērā **solidaritātes un proporcionalitātes** principi, kā arī pēc iespējas respektēti valstu iestāžu piemērotie kritēriji attiecīgo tirgus struktūru regulēšanai. Šīs pieejas rezultātā vajadzētu tikt izveidotam skaidram, drošam un saskaņotam **tiesiskajam pamatam**.

1.5 Komisija nevēlas izskatīt jautājumu par iespējamu (pārrobežu) **klīringa un norēķinu pakalpojumu konsolidāciju**, kam, pēc tās ieskata, pirmām kārtām būtu jānotiek tirgus spēku darbības rezultātā. Tomēr tā vēlas pievērst uzmanību, lai tiktu respektēti vispārīgo interešu jautājumi (konkurence, sistēmu solidaritāte, efektivitāte).

2. Pašreizējā situācija

2.1 Klīringa un norēķinu procesi ir kompleksi. Ar šiem jēdzieniem Komisija apzīmē "sistēmas kopumā, kas nepieciešamas darījumu veikšanai ar vērtspapīriem vai atvasinātiem vērtspapīriem". Precīzāk izsakoties, klīringa funkcija ietver **novāciju** (klīringa saskarnes ievietošana un pretējās puses riska vadība), un **mijieskaitu** (kredīta un debeta pozīciju aprēķināšana un abpusēju saistību izpilde). Īpaša funkcija ir **mijieskaitam ar novāciju** kopā, kas nodrošina pret darījumu partnera substitūcijas izmaksu risku (zaudējumu risks pretējās puses maksātspējas gadījumā).

2.1.1 **Norēķina procedūrām**, ļoti vienkāršoti izsakoties, ir notariāls raksturs (vērtspapīru kodifikācija, centrāla vērtspapīru uzskaitē, personas datu apmaiņa starp deponētājiem un emitentiem utt.), un tās nozīmē **centrālu vērtspapīru uzglabāšanu** (vērtspapīru kontu administrēšana, pozīciju konstatēšana utt.), kā arī īsto **norēķinu** (savstarpējo saistību aprēķināšana, vērtības noteikšana vērtspapīru kontiem, piesaiste centrālajām bankām, likvidāto līdzekļu automatiska pārskaitēšana, dienas pasākumi skaidrās naudas vai vērtspapīru maksājumu sistēmu likviditātes nodrošināšanai, monetārās politikas pasākumu veikšana utt.).

2.1.2 **Funkciju**, speciālo terminu un to saturiskās nozīmes **noteikšana** ne vienmēr ir vienkārša, jo terminoloģijas atbilstmes dažādās valodās nav pilnīgi vienādas, un tādēļ, lietojot to valsts tirgū, var parādīties nelielas atšķirības. Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgi topošajā direktīvā izmantot **rūpīgi pārbaudītu terminoloģiju**, kas pirmām kārtām ir viennozīmīgi saprotama un kura sadarbībā ar valstu attiecīgās nozares speciālistiem ir pārtulkota dažādās valodās.

2.2 **Klīringa** pakalpojumus veic vispārīgi par centrālajiem darījumu partneriem (*Central Counterparties* — **CCP**) sauktas iestādes. **Norēķins** notiek ar centrālā vērtspapīru depozitārija (*Central Securities Depositories* — **CSD**) starpniecību. CCP un CSD veido **noslēgtu sistēmu**, kurā bez darījumu partneriem piedalās centrālās bankas, kā arī autorizētās bankas un finansu institūcijas. **Investoriem nav tiešu darījuma attiecību ar CCP un CSD**: pēdējiem piekļūst tikai tirgus operatori (tāpat kā bankas un finansu institūcijas, kas piedalās klīringa operācijās).

2.3 Par pārrobežu darījumiem var norēķināties ar šādu kanālu palīdzību:

- tiešā pieeja no attāluma ārvalstu vērtspapīru norēķinu sistēmai;
- depozitārija izmantošana ar tiešu vai netiešu pieeju ārvalstu vērtspapīru norēķinu sistēmai;
- starptautiska centrālā depozitārija izmantošana, kam ir tieša vai netieša pieeja ārvalstu vērtspapīru norēķinu sistēmai.

2.3.1 Neņemot vērā faktu, ka dažādiem tirgus operatoriem nav pieejamas visas šīs iespējas, katrai no tām ir gan priekšrocības, gan trūkumi. Tomēr tām visām ir kopīga iezīme: **augstas izmaksas un efektivitātes zudumi**. Pēdējie nav saistīti ar sistēmu, bet gan ar sarežģīto procedūru un visu dalībnieku nodrošināšanu pret maksātnespējas vai nenotikušas piegādes risku.

2.4 No iepriekšējā punkta varētu izdarīt pārsteidzīgu secinājumu, ka integrēta, uz konkurenci orientēta un droša tirgus

izveidei pietiktu ar kopīgu standartu pieņemšanu, likumdošanas un nodokļu nosacījumu harmonizēšanu, kā arī struktūru racionalizāciju un starptautisku tuvināšanu. Tomēr Komiteja vēlas brīdināt no vieglprātīga optimisma: risinājumi, kas teorētiski ir īstenojami šķietami vienkārši, rūpīgi jāvērtē, ņemot vērā pašlaik no 25 ļoti atšķirīga lieluma un ekonomiskā spēka dalībvalstīm sastāvošās ES **pašreizējo stāvokli**. Visā ES ir 24 CSD, no kuriem divi veic 32,2 % no visiem darījumiem un 60,4 % no to kopējā apjoma; 14 no 25 dalībvalstīm nav centrālo darījumu partneru (CCP). Turklāt ES-15 norēķini ar centrālās bankas naudu tālu pārsniedz norēķinus ar noguldījumu naudu un sastāda 67 % no visiem darījumiem, kā arī no to apjoma.

2.4.1 Šī acīmredzami ļoti nelīdzsvarotā situācija kļūst saprotama, ja apsver, ka dažās valstīs ar zemu tirgus kapitalizāciju nav vai nevar būt CSD un CCP struktūras: tās ir augstu izmaksu iestādes, kas var funkcionēt tikai pie liela darījumu apjoma. Dažas struktūras valsts līmenī ir ieguvušas **gandrīz vai monopolstāvokli** (kas gan nenozīmē, ka tās automātiski pārkāpj konkurences noteikumus) darbojas **efektīvi un ar zemām izmaksām**.

3. Vispārīgi apsvērumi

3.1 Komiteja ņem vērā Komisijas iniciatīvu un atbalsta dokumentu, kas nozīmē progresu Eiropas kapitāla tirgus integrācijas procesā. Tā ir ārkārtīgi specifiska matērija ar tehnisku raksturu un ar tādu ekonomisko un finansiālu tehnisko saturu, kas ne vienmēr ir vienkārši saprotams, bet kas attiecas arī uz **politiskiem un konkurences tehniskajiem aspektiem**, kam varētu būt nozīmīgas sekas uz tirgus nākotni. Jauninājumus — vienalga, ieteikumu vai saistošo noteikumu veidā — jāievieš **pakāpeniski** un jāpārbauda gan, ņemot vērā to tiešo, gan ilgtermiņa **ietekmi** uz tirgu.

3.2 Ja no vienas puses Komisijai klusībā ir mērķis pielīdzināt Eiropas tirgus konkurētspēju ASV (kas pēc Eiropas Parlamenta vēlēšanās tiek minēts kā salīdzinājuma mērs), tad tomēr nedrīkst aizmirst, ka pēc pēdējās **ES paplašināšanās** tajā ietilpst relatīvi "vāji" tirgi, resp., tirgi ar nekonsolidētu pieredzi un struktūrām. Jauninājumu ieviešana, neizvērtējot īstermiņa, bet īpaši arī ilgtermiņa sekas, varētu atstāt "traumatisku" efektu un nozīmēt neattaisnotu "stiprāko" sistēmu dominēšanu. **Konsolidāciju**, ko Komisija raksturo kā integrācijas pozitīvo ietekmi (un kurā tā vairs nevēlas tālāk iedziļināties), nedrīkst noteikt ekonomiskās izzīvošanas vajadzība, bet par to jālemj tirgus spēkiem, **brīvi apsverot iespējas**.

3.3 Papildus 2.4.punktā minētajai situācijai tirgus sadrumstalošību gan attiecībā uz īpašumtiesībām, gan uz darījumiem, pirmām kārtām nosaka **atšķirīgā dalībvalstu likumdošana un nodokļu sistēmas**. Šajās jomās jāiejaucas Kopienai, lai ar **tiesību aktu tuvināšanu** novērstu pašreizējos tiesiska rakstura, bet pirmām kārtām ar nodokļiem saistītus šķēršļus.

3.4 Tiesiskā konverģence gan ir nepieciešams, tomēr ne pietiekams priekšnoteikums: beidzot ir jāizveido stabila, visai Eiropai kopīga struktūra, jārada **vienādi konkurences noteikumi bankām un finansu institūcijām** un konkurencei pirmām kārtām jānotiek, pamatojoties uz starpnieku **brīvu izvēli** (sal. ar 3.7.punktu) ar rūpīgu **pieejas nosacījumu** kontroli. Optimālu konkurences nosacījumu radīšana ir priekšnoteikums, lai investoriem panāktu **cenu pazeminājumu**.

3.5 Komisija neizsaka nostāju par **tirgus operatoru** (banku un finansu institūciju) no vienas puses un infrastruktūras jeb sistēmoperatoru no otras puses **uzdevumu** nošķiršanu un nodalīšanu. Pēdējie pilda kliringa (centrālie darījumu partneri, CCP) un norēķinu un deponēšanas funkcijas (centrālais vērtspapīru depozitārijs, CSD). Katrai nozarē ir atsevišķi mērķi un operatīvās pazīmes, tādēļ abām nozarēm ir vajadzīgi atšķirīgi nosacījumi un atbilstoša kontrole. Tomēr Komiteja norāda, ka komercbankām ir tendence “*internalizēt*” kliringa un norēķinu funkcijas.

3.5.1 Tirgū jau zināmu laiku darbojas divas no lielākajām finansu institūcijām, uz kurām attiecas tieši iepriekšējā punktā aprakstītā situācija saistībā ar bankas un starpnieku pakalpojumu sajaukšanos, kaut arī ar atsevišķu grāmatvedību. Šo struktūru uzkrāto pieredzi varētu vērtēt kā pozitīvu no ekonomiskuma, apjoma efekta un darījuma rezultāta aspekta, un tik un tā nebūtu reāli mēģināt diktēt tirgu noteicošajiem uzņēmumiem to biznesa aktivitāšu sadalīšanu vai pārkārtošanu.

3.5.2 Ir divas izvēles iespējas: vai nu tiek akceptēta “hibrīdu” iestāžu pastāvēšanas koncepcija, vai arī tiek izraudzīts formāli juridisks risinājums, kurā pieprasīta pilnīga banku darbību no vienas puses un kliringa un norēķinu darījumu nodalīšana no otras puses. Pirmo risinājumu efektivitātes un izmaksu ziņā var apzīmēt kā tirgum labvēlīgu, bet tajā pastāv — vismaz teorētiski — paaugstināta riska un mazāk efektīvas kontroles iespēja. Otrais risinājums ir saskaņā ar tradicionālajiem noteikumiem par dažādu biznesa aktivitāšu nodalīšanu, bet šķiet nerealizējams un principā arī nevēlams. Ir acīmredzams, ka Komiteja var tikai ieteikt **pārredzamu, nodalītu kontu uzturēšanu, kas gan uzraudzības, gan konkurences iestādēm ļauj veikt efek-**

tīvu kontroli. Direktīva ar atbilstoši precizētiem nosacījumiem šo noteikumu izpildei būtu vēlama vai pat nepieciešama.

3.6 Kā jau iepriekš minēts, investoriem ir tikai kontakti ar tirgus operatoriem. **Pieeja centrālajiem darījumu partneriem CCP un centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem CSD** ir tikai **tirgus operatoriem** ar attiecīgo kliringa locekļu un vērtspapīru depozitāriju starpniecību. CSD ir kontaktā ar attiecīgajām valstu centrālajām bankām un citiem valsts vai Eiropas CSD.

3.7 Tirgus operatorus jau kontrolē uzraudzības iestādes, tomēr starpnieki uzstāda īpaši stingras tehniskās un finansiālās prasības, lai piekļūtu to pakalpojumiem. Rezultātā pieeja starpniekiem ir tikai nelielam tirgus operatoru lokam, turklāt pārējiem interesentiem, lai slēgtu darījumus, jāizmanto autorizētu operatoru pakalpojumi, kas ir saistīts ar zināmu risku. Starpnieku izvirzītos nosacījumus ietekmē fakts, ka to **funkcijas ir sabiedrības interesēs**: to uzdevums ir nodrošināt **tirgus stabilitāti** un galu galā **investoru aizsardzību**. Uzraudzības un konkurences iestādēm tomēr jāpievērš uzmanība, lai starpnieku izvirzītos pieejas noteikumus nevarētu izmantot **brīvās pieejas ierobežošanai**.

3.8 Nemot vērā visu dalībnieku atšķirīgās operatīvās pazīmes, **investoriem ir tieša interese par tirgus operatoru uzticamību un kredītreitingu**, turpretī **tirgus balstās uz starpnieku uzticamību un kredītreitingu**. Kaut arī tirgus operatori un starpnieki ir pakļauti vienam un tam pašam sistēmas riskam, tomēr to kontrolei jāizvirza atšķirīgas prasības. No tā izriet 3.5.punktā aprakstītā nepieciešamība **nodalīt attiecīgās uzdevumu jomas un nosacījumus**. Attiecībā uz CSD ir jāņem vērā, ka dalībnieku (lielākoties kredītiestāžu) kredītrisks praktiski nepastāv, jo investori ar dalībvalstu likumiem ir nodrošināti pret CSD maksātnespēju. Saskaņā ar šiem nosacījumiem deponētie vērtspapīri neparādās dalībnieku bilancē.

3.9 Attiecībā uz uzdevumu nošķiršanu Komiteja ar zināmu izbrīnu, kas raksturīgs arī daļai tirgus operatoru, konstatē, ka dažas **bankas** cenšas **iegādāties CSD dažādās valstīs**. Tādā veidā to tradicionālie uzdevumi papildinās ar starptautisku CSD (I-CSD) uzdevumiem, tas ir, drīzāk tie sajaucas. Komiteja aicina Komisiju vispirms noteikt, vai pastāv pazīmes, kas liecina par **konkurences izkropļošanu** saistībā ar tirgus operatoru un starpnieku uzdevumu apvienošanu viena dalībnieka (vai dažādu, tomēr savstarpēji saistītu ekonomikas dalībnieku) pārziņā. Īpaši jāpārlicinās, lai darbība CSD jomā netiktu izmantota citu darbības veidu finansēšanā vai veicināšanā.

3.10 Ja konkurences izkropļojumi vēl ir tikai jāpierāda, tad iestāžu **uzraudzība** saistībā ar uzdevumu sajaukšanos, kā augstāk minēts, ir **apgrūtināta**: I-CSD kā bankas ir pakļautas banku noteikumiem un uzraudzībai to reģistrācijas valstī, kamēr kā CSD tās pakļautas par kapitāla tirgu atbildīgo kompetento iestāžu atšķirīgajiem noteikumiem un uzraudzībai tajā valstī, kurā tās veic darījumus. Arī atsevišķas grāmatvedības gadījumā acīmredzamās un, iespējams, arī mazāk pārredzamās saiknes var izraisīt kompetences pārklāšanos un, vēl ļaunāk, bīstamus, uzraudzības iestādēm neredzamus laukus. Objektivitātes labad tomēr jāsaaka, ka 3.8.punktā minētie likumi par vērtspapīru uzglabāšanu ir efektīva investoru aizsardzība.

3.11 Noslēdzot vispārīgās piezīmes un kā priekšvārdu turpmākajiem īpašajiem komentāriem Komiteja konstatē, ka Komisijas dokumentā viscaur manāma vēlme izveidot integrētu un brīvu tirgu, kas atbilst konkurences noteikumiem un darbojas bez augstām izmaksām. Šim izvirzītajam mērķim var tikai piekrist. Komiteja vēlētos izcelt šādus apsvērumus:

- Katrs jauninājums atstāj pozitīvas vai negatīvas sekas uz **tirgus stabilitāti**. Investoru aizsardzībai jābūt primārai attiecībā pret pārējiem liberalizācijas un konkurences aspektiem;
- **konkurences noteikumi** ir jārespektē, bet jāņem vērā fakts, ka **ne visiem dalībniekiem ir vienāds riska profils**;
- turpretī "atklātā tirgus" jēdziens ir jāierobežo, lai izvairītos no kvalitātes zudumiem;
- kamēr nepastāv faktiska **nodokļu procedūru konvergēnce**, tirgū joprojām būs **izkropļojumi un paaugstinātas izmaksas**, kuras, novēršot tehniskus un tiesiskus šķēršļus, tikai kļūst vēl manāmākas. Vienotas procedūras tālāk vienkāršotu nodokļu nemaksāšanas atklāšanu;
- kaut arī jānovērš šķēršļi, kas šobrīd apgrūtina pieeju **vietējiem tirgiem**, tomēr nedrīkst aizmirst faktu, ka katrā tirgū ir savas **īpatnības un paradumi**, kurus nevar novērst ne ar kādu harmonizāciju. Šajā aspektā Komiteja norāda, ka **tiesiskās drošības** prasība nemaz nav otršķirīga, kaut arī 1.4.punktā minētais Komisijas izteikums šķiet nomierinošs.

4. Īpaši apsvērumi

4.1 *Giovannini* ziņojumos minētie šķēršļi

4.1.1 *Abi Giovannini* grupas⁽¹⁾ ziņojumi veido Komisijas apsvērumu pamatu. Situācijas atspoguļojumu šajos ziņojumos izstrādājuši atzīti speciālisti, kuriem dāvājama pilnīga uzticība. Kaut arī **faktu** atspoguļojums ir neapstrīdams, tomēr izteikti

(1) *Giovannini* ziņojumi un ar tiem saistītie dokumenti pieejami Komisijas interneta vietnē: http://europa.eu.int/comm/internal_market/financial-markets/index_en.htm#otherdocs.

viudokļi, pēc Komitejas uzskata, izraisa tālākas pārdomas. Tādēļ tiek izteikti turpmākie konstruktīvie apsvērumi.

4.1.2 Abos *Giovannini* ziņojumos minētos šķēršļus (kopā 15) var iedalīt trīs grupās: **tehniskas vai tirgus prakses** noteiktas barjeras, **nodokļu procedūru** noteikti šķēršļi un **tiesiskās barjeras**. Ziņojumos izteikts viedoklis, kam piekrit Komisija, ka ierobežojumi attiecībā uz **klīringa, resp., norēķinu vietu** uzskatāmi par vienu no galvenajiem integrācijas šķēršļiem, jo šie ierobežojumi tirgus operatori neļauj brīvi piekļūt klīringa, resp., norēķinu veikšanas vietām un ierobežo to izvēles tiesības. Komisija pamatoti konstatē, ka šādi ierobežojumi **traucē konkurenci**. Komiteja, kas kopumā piekrit šim vērtējumam, tomēr iesaka sīkāk izmeklēt dažu šādu ierobežojumu iemeslus, lai konstatētu, vai tiem tomēr nav pamatoti iemesli, kas pārsniedz tīrus protekcijas pasākumus.

4.1.3 Tālāk tiek aplūkoti šķēršļi, kas liek vai piespiež tirgus operatorus, ņemot vērā pieeju ārvalstu regulēšanas sistēmām, **izmantot vietējo tirgus operatoru pakalpojumus**. Arī šeit Komiteja iesaka būt piesardzīgiem: kā jau minēts 3.11.punktā, ne visi ierobežojumi un šķēršļi ir saistīti ar protekcionisma pasākumiem.

4.1.4 Bez iebildumiem tiek atbalstīta Komisijas kritika par faktu, ka dažu valstu regulēšanas sistēmās **paredzēta ieturamo nodokļu paaugstināšana**, turklāt citas sistēmas izmantošana varētu izraisīt augstākas nodevas. Šī šķēršļa novēršana, kas izmaksu dēļ neapšaubāmi ierobežo tirgus operatoru izvēles brīvību, tomēr ir īpaši grūta, jo tas ir valsts nodokļu politikas jautājums.

4.2 *Kopīgu regulēšanas/uzraudzības pamatu trūkums*

4.2.1 Klīringa un norēķinu sistēmas ir pakļautas valsts iestāžu noteikumiem un uzraudzībai: **regulēšanas pamati Eiropas līmenī nepastāv**. Kopienas noteikumu — līdz ar to "Eiropas pasesf" — trūkuma dēļ valsts iestādes nevar to uzraudzītajām sistēmām liegt pieeju tirgum. Tas tiek pamatots ar atbildību par savu tirgu aizsardzību. Lai novērstu šo problēmu, Eiropas Centrālo Banku sistēma (ECBS) un Eiropas Vērtspapīru Regulatoru komiteja (Committee of European Securities Regulators — CESR⁽²⁾) ir iesaistījusi kopīgu darba grupu, lai izstrādātu **kopīgus standartus** iestādēm, kas sniedz klīringa un norēķinu pakalpojumus ES, turklāt tā pielāgo Eiropas apstākļiem Komitejas ieteikumus par G-10 maksājumu un norēķinu sistēmām. Jācer, ka šīs grupas padarītais neklūs par **noteikumiem, bet gan par ieteikumiem**. Priekšrocība ir tāda, ka pēdējos var ievērot visi un tos iespējams ātri pielāgot tehnoloģiski noteiktām tirgus izmaiņām.

(2) Saīsinājums no angļu valodas "Committee of European Securities Regulators". Saīsinājums latviešu valodā: EVRK.

4.2.2 Kopīgu noteikumu pieņemšana ir pamats tirgu integrācijai. Tomēr ECBS/CESR standarti **nav saistoši**, jo atsevišķu valstu tiesību normas var grozīt vai aizvietot tikai ar Kopienas direktīvu. Komiteja vēlas, lai jaunais ECBS/CESR noteikums publicē pēc pamatdirektīvas pieņemšanas un lai tie, pilnībā saskaņot ar vadlīnijām, aprobežotos ar šajā direktīvā ietvertu nosacījumu papildināšanu vai iespējamu tiesisko "robu" aizpildīšanu. Citas pieejas gadījumā pastāv tirgus nedrošības risks.

4.3 Vienādu konkurences noteikumu trūkums

4.3.1 Daži uzņēmumi, kas sniedz kliringa un norēķinu pakalpojumus, ir autorizēti arī kā bankas/investīciju firmas. Komisija uzsver, ka bankas un investīciju firmas, pamatojoties uz to ISD "pasi" (saskaņā ar direktīvu par ieguldījumu pakalpojumiem vērtspapīru jomā) **var piedāvāt pārrobežu deponēšanas pakalpojumus**, turpretī tikai kliringa un norēķinu pakalpojumu piedāvātājiem nav atbilstošu tiesību. Turklāt abām operatoru kategorijām pastāv dažādi noteikumi par pašu kapitālu, un tie ir pakļauti atšķirīgiem nosacījumiem attiecībā uz uzraudzību un pakalpojumu piedāvājumu. Komisija nonāk pie secinājuma, ka šī situācija uzrāda **fundamentālas problēmas saistībā ar vienlīdzīgu attieksmi**.

4.3.2 Komisija, šķiet, redz problēmu pārsvarā no **tirgus atvēršanas un vienādu konkurences noteikumu** aspekta. Komiteja vēlētos piešķirt prioritāti **tirgus drošībai un kontrolu efektivitātei**. Pašlaik izveidojusies situācija ir nedaudz divaina: viennozīmīgu un vienotu noteikumu trūkuma dēļ izveidojušās hibrīdu vai apvienotās struktūras, kuru galvenais darbības veids — bankas, vērtspapīru starpnieki vai norēķinu pakalpojumi — ir nosakāms tikai ar grūtībām. Savstarpēji savienotas vai papildinošas darbības gan rada sinerģiju un apjoma efektu, tomēr jāizvairās arī no daudzkārtējām kontrolēm un daudzskaitlīgiem dažādiem noteikumiem, kuriem pakļautas dažādas darījumu jomas. Visbeidzot, Komiteja būs īpaši uzmanīga attiecībā uz pieeju, kas saistīta ar konkurenci: **tirgus drošībai jābūt primārajam argumentam, kas nosaka visus lēmumus**

4.3.3 Komiteja tāpat iesaka ievērot vislielāko piesardzību, risinot problēmas no konkurences aspekta: **tirgus drošībai jābūt primārajam argumentam, kas nosaka visus lēmumus**. Kad šis nosacījums ir izpildīts, jāatrod saprātīgs līdzsvars starp brīvā tirgus nosacījumu ieviešanu no vienas puses un tirgus dalībnieku un investoru interešu aizsardzību no otras puses.

5. Komisijas mērķi

5.1 Komisijas izvirzītais mērķis ir izveidot ES vērtspapīru kliringa un norēķinu sistēmas, kas ir **efektīvas un drošas** un garantē dažādajiem kliringa un norēķinu pakalpojumu piedāvātājiem **vienādu konkurences noteikumus**. Šī mērķa sasniegšanai Komisija ierosina īstenot šādus pasākumus un stratēģiju:

— Esošo vērtspapīru kliringa un norēķinu sistēmu **liberalizācija un integrācija**, nodrošinot visaptverošas pieejas tiesības un novēršot pastāvošos šķēršļus;

— visaptveroša **konkurences noteikumu** piemērošana;

— kopīgu **regulēšanas un uzraudzības pamatu** ieviešana;

— piemērotu **pārvaldības noteikumu** piemērošana.

5.2 Komiteja rezervēti piekrīt gan mērķiem, gan pieņemamajām procedūrām un pasākumiem. Kopumā tā atbalsta arī Komisijas ieteikto rīcības veidu un turpmākajos punktos vēlas aprobežoties ar dažām piezīmēm, kas jāsaprot kā Komisijas teicamā darba papildinājums.

5.3 *Lamfalussy un Giovannini* ziņojumos tāpat kā Komisijas slēdzienā ir secināts, ka nepieciešamo pasākumu pieņemšana aizsāk noderīgu kliringa un norēķinu sistēmu **konsolidācijas procesu**. **Šim procesam būtu jābūt tirgus vadītam**. Komisija uzskata, ka **attiecībā uz strukturāliem aspektiem tai jābūt neitrālai**. Tādēļ tā vēlas atturēties no atzinumiem par horizontālu vai vertikālu konsolidāciju, kā arī par starpnieku un/vai banku pakalpojumu piedāvājumu no norēķinu sistēmu vai centrālo darījumu partneru puses.

5.4 Komiteja vēlas izteikt dažus papildinājumus un paskaidrojuma par 4.3.2. punktā minētajiem jautājumiem. Tā uzskata, ka **līdzīgu iestāžu pārrobežu konsolidācija** var izraisīt apjoma efektu un procedūru vienkāršošanu. **Dažādu darbību koncentrācija** vienā iestādē kopumā veicina gigantisku apmēru hibrīdu uzņēmumu veidošanos. Uzraudzības iestādēm ciešā sadarbībā ar konkurences iestādēm jānodrošina, lai tādēļ netiktu apdraudēta **mazāku uzņēmumu ekonomiskā izdzīvošana**. Vēl, kaut tas būtu tikai pārredzamības nodrošināšanas nolūkā, tirgum jābūt veidotam tā, lai ir redzams, kas attiecīgo uzdevumu veic.

5.4.1 Komisijas "neitralitātes deklarāciju" tomēr jāsaista ar tālāk dokumentā minēto "nodomu deklarāciju" (skatīt 6.2.punkta pēdējo ievilkumu), kurā apliecināta griba **pārraudzīt konkurences noteikumus**.

6. Komisijas iniciatīvas

6.1 Komisijas mērķu sasniegšanas programma šķiet pareiza, pārdomāta un jo īpaši reāli pamatota: jauninājumus var ieviest **pakāpeniski**, kas nozīmē pietiekamu laika periodu to pilnīgai īstenošanai. Ņemot vērā tirgus noteikumus, **likuma un tiesiskie pasākumi tiek īstenoti tikai tad, kad tas ir nepieciešams**.

6.2 Komisija ir izveidojusi **konsultāciju un kontroles grupu**, kuras uzdevums ir analizēt šķēršļus, ko saskaņā ar Giovannini ziņojumu jānovērš ar privātā sektora iniciatīvas palīdzību. Vēl tā domā

- ierosināt **pamatdirektīvu** droša tiesiskā pamata izveidošanai, kas ļauj savstarpēji atzīt dažādās valstu sistēmas;
- iesaistīt **ekspertu grupas**, kas nodarbojas ar dažādiem **tiesiskajiem un nodokļu šķēršļiem** un var ieteikt valsts tiesisko normu vai procedūru harmonizācijas metodes;
- kontrolēt **konkurences noteikumu faktisko ievērošanu** un "pārbaudīt esošos **monopolstāvokļus**, un vajadzības gadījumā **sniegt atbalstu** tālākā tirgus konsolidācijā".

6.2.1 Lielāko daļu Komisijas darbības plānā paredzēto pasākumu nav vajadzības īpaši komentēt. Komiteja aprobežojas ar dažām piezīmēm un apsvērumiem.

6.3 **Pieejas un izvēles tiesības** (Paziņojuma 2.1.punkts). Galvenā problēma brīva kopēja Eiropas tirgus izveidē ir dažu (un zināmā aspektā pat gandrīz visu) iestāžu radīti **šķēršļi**, lai **klīringa un norēķinu pakalpojumu piedāvātāji piekļūtu klīringa un norēķinu veikšanas vietai pēc to izvēles**. Ņemot vērā dažādu valsts iestāžu pretestību Komisija neredz citu iespēju kā pieņemt direktīvu, lai novērstu šos šķēršļus un nodrošinātu visām ieinteresētajām pusēm — vērtspapīru firmām un bankām, centrālajiem darījumu partneriem un centrālajiem depozitārijiem (CSD) **pieejas tiesības piemērotiem darījumu partneriem visās Savienības valstīs**. Šajā saistībā pastāv arī iespēja regulējošiem tirgiem un daudznaicīgajām sarunu sistēmām slēgt **vienošanos ar citu dalībvalstu CCP un CSD**.

6.3.1 Komiteja principā piekrīt Komisijas izvirzītajiem mērķiem, tomēr vēlas izteikt **brīdinājumu**. Ne visi pašreizējie šķēršļi saistīti protekcionismu no valsts iestāžu puses; dažos gadījumos tie pārsvarā saistīti ar nolūku **nodrošināt tirgu pret**

risku, ko šīs iestādes nekontrolē. Šie piesardzības pasākumi ir likumīgi. Informācijas apmaiņa ne vienmēr ir apmierinoša, dažreiz tā notiek nepietiekami ātri, kas būtu nepieciešams priekšnoteikums, lai savlaicīgi reaģētu.

6.3.2 Komisijas dokumentā minēta virkne pastiprinātas piesardzības pasākumu, kas īpaši attiecas uz **piemērotu kapitāla izvietojumu un riska vadību** un kas balstīti uz **izcelsmes valsts kontroles** principu. Jāievieš uzraudzības iestāžu sadarbības modelis, "lai nepieļautu, ka pārrobežu vērtspapīru klīringa un norēķinu sistēmas tiktu pakļautas vairāku uzraudzības iestāžu kontrolei". Šī pieeja noteikti ir pareiza, tomēr nevajadzētu pārāk zemu vērtēt problēmas, kas varētu rasties tās praktiskajā īstenošanā.

6.3.3 Augošā tirgus diferenciacija, aizvien straujākais konsolidācijas ritms, sabiedrības formu sajaukšanās un izmaiņas nozīmē milzīgu darba slodzi uzraudzības iestādēm. Tīri teorētiski var pieņemt, ka pasākumi sadarbības ietvaros ir pareizi un racionāli. Tomēr Komitejai ir bažas, ka ne maznozīmīgas **problēmas** radīsies **praktiskajā līmenī**: nebūs vienkārši integrēt 25 atšķirīgas sistēmas ar atšķirīgu efektivitātes pakāpi, līdzekļiem un pieredzi. Tā uzskata, ka liberalizācijas pasākumu **spēkā stāšanās brīdī** var noteikt tikai tad, kad **visas valstu uzraudzības iestādes devušas neierobežotu piekrišanu**. Tām atbildīgi jāapstiprina, ka tās ir spējīgas piedalīties informācijas apmaiņas sistēmā un garantēt tirgus aizsardzību pret **sistēmisku risku**.

6.4 **Corporate Governance** (Paziņojuma 2.3.punkts). Komisija apliecinā, ka **nevēlas iedziļināties** to institūciju, kas administrē regulēšanas sistēmas, kā arī centrālo darījumu partneru **sabiedrības formā**. Tomēr Komiteja uzskata, ka daudzas problēmas konkurences un tirgus pozīcijas jomās varētu pārvarēt ar sistēmas dalībnieku **kooperatīvu sabiedrības formu**, kas drīzāk sliecas uz līdzsvarotu bilanci nekā uz peļņas gūšanu.

6.4.1 Komisija uzskata, ka ir nepieciešams, saistībā ar starpnieku darbības delikātumu un lielo tirgus ietekmi izstrādāt **efektīvas** un pārredzamas **Corporate Governance** vadlīnijas, kas spēj kontrolēt uzņēmumu politiku un tekošo darījumu administrēšanu. Komiteja to atbalsta: uzsāktajam virzienam nav nepieciešami īpaši komentāri, tas pilnībā saskan ar mūsdienīgajiem **Corporate Governance** principiem

6.4.2 Tomēr Komisija piebilst, ka šīs iestādes, tieši tādēļ, ka tās apveltītas ar lielu varu, varētu veikt **konkurenci ierobežojošas darbības**. Lai nodrošinātos pret šo risku, CCP un CSD būtu jāsaģlabā atsevišķa grāmatvedība, kurā to darījumi to institucionālo uzdevumu ietvaros norādīti atsevišķi un nodalīti no citu pakalpojumu veikšanas. Pēc Komisijas ieskata tādiem pašiem noteikumiem būtu jāattiecas arī uz "**citām darbībām, kas nav pamata darījumi, piemēram, bankas darbības**". Lai cik nozīmīgi arī būtu CCP vai CSD pakalpojumi, tomēr šķiet, ka banku darījumu nosaukšana par "darbībām, kas nav pamata darījumi" neatbilst realitātei: norēķinu sistēmas dalībniekiem nepieciešami kredīti no komercbankām (vai centrālās bankas), lai pārvarētu īslaicīgas likviditātes problēmas. Bankas darījumi var būt ļoti plaši un sevišķi saspringta tirgus brīžos var kļūt par ne maznozīmīgu **sistēmisko risku**.

6.4.2.1 Izņēmums no nodalītu kontu iekārtošanas šķiet pieļaujams attiecībā uz centrālajiem vērtspapīru depozitārijiem (CSD), ja to bankai raksturīgās darbības skar bankas, kas piedalās, tādējādi tās ir **norēķinu funkcijas papildinājums**. Līdz ar to kredīts zināmā mērā ir neatņemama norēķinu sastāvdaļa, un tas varētu, jeb tam vajadzētu būt, kas arī tiek prasīts, ar CSD institucionālo uzdevumu saistītai darbībai. Tādi paši nosacījumi varētu būt spēkā arī attiecībā uz CCP, ja kredīts ir vajadzīgs pienācīgai klīringa veikšanai un var tikt uzskatīts par šīs funkcijas neatņemamu sastāvdaļu.

6.4.3 Nav redzams, kā **banku uzraudzības iestādes** un CCP un CSD uzraudzības iestādes varētu **steidzīgi sadarboties ārkārtas situācijās**. Kā jau minēts iepriekš, Komiteja pieprasa, lai iespējamo tirgus risku izvērtēšanas rezultātā visas par banku darījumu un ar bankām nesaistītu darījumu uzraudzību atbildīgās iestādes ECB vadībā noslēgtu līgumus par pastāvīgu sadarbību un savstarpēju informēšanu, kas ļauj veikt ātrus un efektīvus ārkārtas pasākumus.

6.5 **Likumdošanas un nodokļu tiesību atšķirības** (Paziņojuma 3.punkts). Problēmas likumdošanas jomā ir tik daudz un dažādas, ka tās visas nav iespējams sistemātiski uzskaitīt. **Atšķirības likumdošanas jomā** attiecas uz līgumu slēgšanas, pašu kapitāla, kā arī starptautisko tiesību jomu, sabiedrības un bankrota tiesībām, un tās atstāj **tiesiskas sekas uz visām vērtspapīru iegūšanas, klīringa un nogādes procesa fāzēm**. Komisija atzīme, ka "*valstu tiesību normu atšķirības var atstāt negatīvu ietekmi uz procesu kopumā*".

6.5.1 Vispārīgi tiek pieņemts, ka neskaitāmo un sarežģīto tiesisko problēmu risināšanai būs vajadzīgs **ilgs laiks**: nevajadzētu aizmirst, ka valstu īpatnības un birokrācija bieži **izraisa tiesību tuvināšanas procesa novilcināšanu un šķēršļus**. Komiteja cer, ka dalībvalstis savu atbildības izjūtu

izvirzīs augstāk par to nacionālajām interesēm. Komisija ierosina izveidot **ekspertu grupu**, kurā ietilptu augstskolu, iestāžu un praktizējošu advokātu pārstāvji un kas pildītu uzdevumu padziļināt jau *Giovannini* grupas sāktu analīzi un izstrādātu piemērotus risinājumu priekšlikumus. Grupai jāsadarbojas arī ar citam institūcijām (ka UNIDROIT), kas jau ir sākusī līdzīgu darbu globālā līmenī. Komiteja iesaka papildināt grupu ar speciālistiem un tiesību ekspertiem no tirgus operatoru vidus.

6.5.2 Tiesību tuvināšanas procesu, uz ko tiecas Komisija, nevar pabeigt pirms citu pamatdirektīvas aspektu izstrādāšanas. Līdz tam laikam būs jāiztieks ar **esošo tiesību stāvokli** un jāveic juridiskas procedūras tikai tad, kad tās ir obligāti nepieciešamas. Jāizvairās no pārsteidzīgiem pasākumiem, kas pēc tam atkal jāpārstrādā. No otras puses Komiteja konstatē, ka tirgus līdz šim ar **konsolidētas darījumu prakses** palīdzību ir funkcionējis bez lielākām problēmām un tikai reti ir radies iemesls sūdzībām un vēl retāk — tiesas procesiem. Tiesību normu atšķirības tādēļ drīzāk jāuztver nevis kā īsti procesa šķēršļi, bet drīzāk kā apgrūtinājums, kas izraisa ievērojamu izmaksu kāpumu.

6.5.3 Šie apsvērumi attiecas arī uz **nodokļu tiesību** pasākumiem. Atšķirīgā likumdošana un dalībvalstu leģitīmā griba aplikt ar nodokļiem kapitāla peļņu radījusi **noteikumu raibumu**, kas bieži ir diskriminējoši un grūti saprotami, bet kas vienmēr saistīt ar **augstām tirgus izmaksām**. Komiteja nevēlas atsevišķi iedziļināties Komisijas ierosinātajos pasākumos: formāli tie gan ir pareizi, bet dalībvalstis tos ne vienmēr varētu akceptēt, īpaši tad, ja iepriekš nav novērsta ideoloģiska rakstura pretestība. Galvenais mērķis ir **nodokļu iekasēšanas procedūras harmonizācija**: katrai izvēles procedūrai ir savas priekšrocības un trūkumi, tomēr ir svarīgi, lai dalībvalstīm vismaz šajā jautājumā izdotos panākt vienošanos.

6.6 **Konkurences politika** (paziņojuma 4.punkts). Komisijas dokumentā šim jautājumam veltīta īpaša uzmanība un izvirzīts **svarīgs princips: sistēmu liberalizācijas un integrācijas, kā arī konkurences politikas pasākumi savstarpēji viens otru papildina**. Šo šķietami pašsaprotamo principu īstenojot praksē, tomēr var interpretēt dažādi, pirmām kārtām arī ierobežojoši. Komisija deklarē, ka **nevēlas pieņemt nostāju horizontālās un vertikālās konsolidācijas jomā**, tomēr atzīst, ka **varētu rasties konkurences problēmas**, ja konsolidācija izraisīs dominējošu tirgus pozīciju rašanos vai stiprināšanu — kas ir noticis jau tagad. Problēma neslēpjas dominējošajā tirgus pozīcijā, kas pati par sevi nav pretlikumīga, bet gan **dominējošā tirgus stāvokļa prettiesiskā izmantošanā**. Ņemot vērā tirgus raksturiezīmes, tas varētu radīt problēmas noteikumu piemērošanā.

6.6.1 Ir jau notikuši Komisijas minēti valstu un starptautisko CCP **pārrobežu konsolidācijas** gadījumi, kas izraisījuši ievērojama apmēra organizāciju izveidošanos. Tiek apspriestas citas konsolidācijas vai strukturētas sadarbības formas. Pārbaudot esošās vai nākotnes struktūras saistībā ar to atbilstību konkurences noteikumiem, jāatgādina, ka **CCP un CSD skaits nepieciešamības kārtā ir ierobežots un to apmēri ir milzīgi**. Ņemot vērā to īpašo raksturu, nav reāli gaidīt, ka katrā valstī radīsies virkne pilnīgi vienādu struktūru, kas vēl lielākā mērā attiecas uz Eiropas līmeni. Atšķirība starp organizāciju, kas ir nozīmīgāka salīdzinājumā ar konkurentiem, un uzņēmumu ar dominējošo stāvokli tirgū ir neliela, un konkurences iestāžu lēmumiem jābalstās uz dziļām zināšanām par tirgus īpašībām un operatīvajām vajadzībām.

6.6.2 Ja turpināsies horizontālās konsolidācijas tendences starp centrālajiem operatoriem un banku darbībām — turklāt Komisija šajā jautājumā vēlas palikt neitrāla — vēl sarežģītāk būtu konstatēt dominējošo pozīciju vai **konkurenci kropļojošas darbības**. Īpaši sarežģīta un grūta būs **cenu veidošanas kontrole**, kas, protams, nevar būt pakļauta regulēšanas pasākumiem, bet ko Komisija tomēr vēlētos pārbaudīt, lai izslēgtu **diskriminējošu kritēriju** piemērošanu. Cenu veidošanas kritēriji seko (vai vismaz tiem vajadzētu sekot) tirgus likumiem, un tie ir atkarīgi no darījumu apjoma, riska, piedāvātajām garantijām, kā arī virknes kvalitatīvu faktoru. Tādēļ nebūs pārāk vienkārši droši konstatēt, vai pastāv diskriminācija un vai ir runa par subjektīvu vai objektīvu vērtējumu. Tikpat sarežģīta varētu izrādīties **paaugstinātu cenu** konstatēšana, pamatojoties uz dominējošo stāvokli tirgū: šajā ziņā nepastāv iepriekš noteikti kritēriji, tādēļ katrs gadījums jāvērtē atsevišķi.

6.6.3 Šī apkopojošā konkurences aspektu apskata noslēgumā Komiteja vēlas izteikt principiālu piekrišanu Komisijas izraudzītajai pieejai, tomēr pievienojot uzaicinājumu valstu un Eiropas līmeņa uzraudzības un konkurences iestādēm sadarboties nolūkā izstrādāt obligātus noteikumus. Uzraudzības iestādes (sadarbība ar konkurences iestādēm) var veikt *ex-ante* kontroli, lai nepieļautu dominējošā tirgus stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un izstumšanu no tirgus. Līdz ar to pēc viennozīmīgu un saprātīgu tirgus funkcionēšanas un kontroles noteikumu ieviešanas varētu izvairīties no konfliktus izraisošas un tirgumkaitīgas *ex-post* iejaukšanās.

Briselē, 2005. gada 10. februārī

6.6.4 Visbeidzot, Komisija piemin vienošanos un ekskluzīvu vienošanos problēmu, nepaužot savu nostāju. Acīmredzami tā rezervē tiesības konkrētos gadījumos veikt pārbaudi: tā ir līdzvarota pieeja, ko Komiteja pilnībā atbalsta.

7. Secinājumi

7.1 Komiteja ar lielu interesi ir iepazinusies ar Komisijas dokumentu un izpētījusi to pirmām kārtām no tās pārstāvēto sociālo partneru redzespunkta: tā atbalsta dokumentā izteikto pieeju un vispārīgās nostādnes. Tā uzskata, ka šis jautājums ir ārkārtīgi komplekss un delikāts, tādēļ līdz nākamās pamatdirektīvas īstenošanai vēl ejams garš ceļš. Pēc ekspertu domām, noteikumu izpilde varētu aizņemt vairākus gadus.

7.2 Komiteja apzinās faktu, ka konsultācijas ar visām ieinteresētajām pusēm — tirgū, uzraudzības iestādēm un valdībām — neapšaubāmi ir garš un grūts uzdevums un ka nākamās pamatdirektīvas likumdošanas process varētu būt diezgan komplekss. Tādēļ Komitejai rodas jautājums par to, kāda situācija varētu izveidoties starplaikā. Tas ir lietišķi uzdots, leģitīms jautājums, kam nav jārada lieks uztraukums. Galu galā tirgū ir pierādījies, ka tajā arī ar pastāvošajām normām var pārvarēt ārkārtas situācijas, un iestādes ir spējušas kontrolēt arī vissarežģītākās situācijas.

7.3 Problēma drīzāk iestāsies tuvākajā nākotnē: trešo valstu tirgus tālāka attīstība ne tikai Amerikā, bet arī Āzijā veicina spēcīgāku un efektīvāku struktūru rašanos Eiropā. Saprātīgu un tirgus likumiem atbilstošu attīstību arī tiesiskajā ziņā nedrīkst nodalīt no globālā konteksta. Tādēļ, atļaujot vai aizliedzot uzņēmumu apvienošanās vai uzņēmumu vai finansu grupu jaunu darījumu veidu uzņemšanos, papildus konkurences noteikumu ievērošanai ir nepieciešams arī veselais saprāts un liela piesardzība.

7.4 No otras puses Komiteja uzskata, ka **lēmumus nedrīkst pieņemt neatkarīgi no dažādajām konkurences iestādēm: konkurences iestāžu saistošo atzinumu** ar tūlītēju ietekmi vajadzētu iekļaut noteikumos — arī tad, ja tie ne vienmēr un ne visur jau stājušies spēkā. Griba atvērt tirgu, ņemot vērā konkurences noteikumus, nedrīkst apdraudēt tirgus drošību. Šo aspektu galu galā var novērtēt tikai tās personas, kas par to ir atbildīgas.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par integrētas rīcības programmas izveidi mūžizglītības jomā

COM(2004) 474 FINAL — 2004/0153 (COD)

(2005/C 221/22)

2004. gada 9. septembrī Padome nolēma lūgt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Eiropas Kopienas Dibināšanas līguma 149. panta 4. daļu izstrādāt atzinumu par: Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam par integrētas rīcības programmas izveidi mūža izglītības sfērā

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsonības specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas darba sagatavošanu šajā jautājumā, pieņēma tās atzinumu 2005. gada 20. janvārī. Ziņotājs bija KORYFIDIS kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 10. februāra sanāksmē), ar 107 balsīm "par", 2 balsīm "pret" un nevienam neatturoties pieņēma šādu atzinumu:

1. IEVADS

1.1 Pēc pētījumiem, sagatavošanās darbiem un konsultācijām ⁽¹⁾ vairāku gadu garumā Komisija ir iesniegusi izskatīšanai tās ierosinājumu "Integrētas darbības programmu mūža izglītības jomā".

1.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pauž savu apmierinātību šajā sakarā un vērs uzmanību uz to, ka šajā atzinumā pausto ideju mērķis ir padarīt Eiropas Komisijas priekšlikumu pēc iespējas darboties spējīgāku un lietderīgāku.

1.3 Turpmāk izklāstītajās piezīmēs par Komisijas priekšlikumu Komitejas redzējumu iespaido galvenokārt tās zināšanas un pieredze sekojošos jautājumos:

atpalcība virzībā uz Lisabonas mērķu sasniegšanu,

atpalcība izglītības/profesionālās apmācības atbilstībā darba ražīgumam ⁽²⁾,

demogrāfiskā situācija Eiropā un

grūtības, kas pēdējā laikā rodas Eiropas un nacionālajā līmenī, meklējot risinājumus iepriekš nosauktajām problēmām. ⁽³⁾

⁽¹⁾ Šī gadiem ilgā procesa būtiskākie posmi ir aprakstīti šī atzinuma pielikumā.

⁽²⁾ Šajā sakarā skatīt dokumentu OV C 120 20.5.2005..

⁽³⁾ Pēdējā laikā, meklējot risinājumus Kopienas centrālajām problēmām, kā piemēram ar Lisabonas mērķiem saistītajām problēmām (nodarbinātība, uz zinātnes atziņām balstīta ekonomika, noturīga attīstība utt.), ir attīstījusies liela mobilitāte. Iepriekšminēto problēmu risināšanas ceļu kopsaucējs ir mūža izglītība un nepieciešamība, lai izglītības iestādes to attīstītu. Pie šīs mobilitātes cita starpā pieskaitāmas Padomes prezidējošās valsts Nīderlandes sadarbībā ar Eiropas Komisiju iniciatīvas par "saistību starp izglītību un darba ražīgumu" un "Eiropas sadarbības intensifikāciju profesionālajā izglītībā", kā arī 2005. gada marta Kok ziņojums ar Lisabonas stratēģijas novērtējumu termiņa vidū: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/pdf/2004-1866-DE-complet.pdf.

2. KOMISIJAS PRIEKŠLIKUMS

2.1 Komisijas priekšlikums (COM(2004) 474 final) paredz esošo izglītības jomas programmu pārstrukturēšanu. No komisijas priekšlikuma izriet, ka šīs pārstrukturēšanas nepieciešamību pamatā noteica šādi četri faktori:

— izmaiņas visā ES, kuru rezultātā vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas aizvien ciešāk tiek iesaistītas mūžizglītības jomā;

— augošā vispārējās un profesionālās izglītības nozīme dinamiskas, uz zinātnes atziņām balstītas ekonomikas izveidē Eiropā;

— labāka esošo sasniegumu izmantošana un konstatētā nepārtrauktības un sinerģijas trūkuma novēršana;

— nepieciešamība vienkāršot un racionalizēt Kopienas tiesību aktus, izveidojot integrētu sistēmu dažāda mēroga pasākumu finansēšanai.

2.2 Komisijas priekšlikums balstās uz pastāvošajām programmām *Socrates*, *Leonardo da Vinci*, *eLearning* (e — mācības), iniciatīvu *Europass*, kā arī dažādiem pasākumiem, kas šobrīd tiek finansēti "Kopienas rīcības programmas Eiropas līmenī darbojošos izglītības iestāžu atbalstam un īpašu aktīvtāšu veicināšanai vispārējā un profesionālajā izglītībā" ietvaros.

2.3 Komisijas priekšlikums balstās arī uz šādu secinājumu: "Apvienojot visu Kopienas atbalstu starptautiskajai sadarbībai un mobilitātei vispārējās un profesionālās izglītības sfērā vienotā programmā, rodas skaidras priekšrocības. Sinerģija starp dažādām darbības jomām var tikt izmantota labāk, mūžizglītības attīstībai var novirzīt vairāk līdzekļu un ir iespējams radīt saskaņotāku, stingrāku un efektīvāku administrēšanu (1)".

2.4 Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu tāpēc būtu "jāizveido integrēta programma, lai ar mūžizglītības palīdzību ES kļūtu par progresīvu zināšanu sabiedrību — sabiedrību ar pastāvīgu ekonomisko izaugsmi, vairāk un labākām darba vietām un lielāku sociālo kohēziju (2)".

2.5 "Ņemot vērā izglītības sistēmas atsevišķo posmu — vispārējās izglītības, augstākās izglītības, profesionālās izglītības un pieaugušo izglītības — īpatnības un to radīto nepieciešamību Kopienas darbības mērķus, formas un organizatoriskās struktūras pieskaņot atsevišķi katram no šiem posmiem, ir saprātīgi integrēto programmu sadalīt apakšprogrammās, kas vērstas katra uz savu no šiem četriem posmiem, vienlaicīgi tiecoties pēc vislielākās šo programmu koherences un saskaņotības (3)".

2.6 "Integrētā programma" ietver šādas programmu kategorijas:

— Nozaru programmas:

- *Comenius* programma, kas vērstā uz visu pirmskolas un vispārējās izglītības dalībnieku mācīšanas un mācīšanās vajadzībām;
- *Erasmus* programma, kas vērstā uz visu augstākās izglītības un ar to saistītās augstākā līmeņa profesionālās izglītības dalībnieku mācīšanas un mācīšanās vajadzībām;
- *Leonardo da Vinci* programma, kas vērstā uz visu profesionālās izglītības dalībnieku mācīšanas un mācīšanās vajadzībām;
- *Grundtvig* programma, kas vērstā uz visu jebkāda veida pieaugušo izglītības dalībnieku mācīšanas un mācīšanās vajadzībām.

— Pārnozaru programma ietver četras galvenās aktivitātes:

- uz mūžizglītību vērstā politiskā sadarbība Kopienas ietvaros;
 - valodu mācīšanās sekmēšana;
 - inovatīvu, uz informācijas un komunikācijas tehnoloģijām balstītu mūžizglītības satura, pakalpojumu, pedagoģisko jauninājumu un metožu attīstība;
 - programmas ietvaros un agrāku attiecīgo programmu ietvaros veicināto pasākumu rezultātu popularizēšana un izmantošana, un labas prakses apmaiņa.
- Ar *Jean Monnet* programmu tiek atbalstītas institūcijas un aktivitātes Eiropas integrācijas jomā. Tā ietver trīs galvenos pasākumus:

— *Jean Monnet* akcija;

— subsīdijas ekspluatācijas izdevumu segšanai, atbalstot noteiktas institūcijas, kas nodarbojas ar Eiropas integrācijas jautājumiem;

— subsīdijas ekspluatācijas izdevumu segšanai, atbalstot citas Eiropas iestādes un asociācijas vispārējās un profesionālās izglītības sfērā.

2.7 Komisijas priekšlikuma būtiska sastāvdaļa ir kvantitatīvo mērķu pārstrādāšana, ņemot vērā detalizētajā 2007.-2013. gada finanšu plānā paredzēto finansējumu. Jaunie mērķi ir šādi:

- 1 no 20 skolēniem iesaistīts *Comenius* pasākumos 2007.-2013. gadā;
- 3 miljoni *Erasmus* studenti līdz 2011. gadam;
- 150 000 praktikanu *Leonardo* programmā līdz 2013. gadam;
- 25 000 *Grundtvig* mobilitātes pasākumu līdz 2013. gadam.

(1) COM(2004) 474 - 16. pamatojuma punkts.

(2) COM(2004) 474 - 17. pamatojuma punkts.

(3) COM(2004) 474 - 18. pamatojuma punkts.

2.7.1 Komisija uzskata, ka jaunā programma ar tās godkāri-gajiem mērķiem ir piemērots instruments ceļā uz to, lai ES līdz 2010. gadam kļūtu par konkurētspējīgāko un dinamiskāko uz zinātnes atziņām balstīto ekonomikas telpu.

2.7.2 Šo mērķu sasniegšanai Komisija paredz provizorisko finansējumu 13,620 miljardu *euro* apjomā septiņiem programmas gadiem.

3. VISPĀRĪGAS PIEZĪMES

3.1 Konstruktīva pieeja šeit apspriežamajam Komisijas priekšlikumam noteikti ir sarežģīts uzdevums. Tai nepieciešamas vispārējas un specifiskas zināšanas par Eiropas izglītības politikas mērķiem, instrumentiem un grūtībām tās realizēšanā. Tai tāpat nepieciešama visaptveroša izglītības politikā pieņemto lēmumu sasaistes iespēja ar ES lielajiem mērķiem 21. gadsimtam⁽¹⁾ un jo īpaši lielajiem mērķiem šim gadu desmitam⁽²⁾. Un beigu beigās tai nepieciešama arī atbilstoša tālredzība novērtēt to lēmumu pareizību, kas šodien tiek pieņemti attiecībā uz nākotni.

3.2 EESK ir skaidra nostāja par ES centrālo mērķu svarīguma pakāpi no šodienas redzes viedokļa un tai ir konkrēts priekšstats par mūžizglītības sasaisti ar šiem mērķiem. EESK viedoklis šajā sakarā ir apkopots pētnieciskajā atzinumā par tēmu "Izglītība un darba ražīgums"⁽³⁾, kuru EESK nesen izstrādāja pēc Nīderlandes kā prezidējošas valsts lūguma. Šajā sakarā EESK pieeju minētajam Komisijas priekšlikumam lielā mērā ietekmē iepriekš minētie viedokļi un uzskati.

3.3 EESK viedokli ietekmē arī tās pieredze attiecībā uz līdzšinējās politikas un ar to saistīto ES kultūras, vispārējās izglītības, profesionālās izglītības, jaunatnes un sporta programmu īstenošanas rezultātiem.

3.3.1 Šī pieredze — neņemot vērā dažas atrunas — vispār kopumā ir pozitīva. Tādēļ var teikt, ka šīs programmas:

— ir kvalitatīvā ziņā augstvērtīgs un efektīvs ES iestāžu un jo īpaši Komisijas komunikācijas veids ar Eiropas pilsoņiem;

(1) Citu starpā šeit tiek domāti uz zināšanām balstītas sabiedrības izveidošanas, noturīgas attīstības ar tās trīs dimensijām un multilaterālās vispasaules pārvaldības sistēmas mērķi.

(2) Šeit tiek domāti Lisabonas stratēģijas mērķi attiecībā uz zinātnes atziņām balstīto ekonomiku un noturīgu attīstību (Gēteborga), kā arī Barselonas mērķi attiecībā uz Eiropas izglītības sistēmu kvalitātes dimensiju.

(3) Šajā sakarā skatīt dokumentu CESE 1435/2004.

— ir ne tikai Kopienas ietvaros notiekošās personu mobilitātes attīstības, bet arī ideju un praksē pārbaudītu pieeju izplatīšanas būtisks darbības lauks;

— veido darbības lauku, kas šobrīd un arī nākotnē radīs lielāku pievienoto vērtību Eiropā.

3.3.1.1 Ir jānorāda uz to, ka līdzšinējās Eiropas izglītības programmas bija pieskaitāmas pie nedaudzajām ES darbības jomām, kas tiešā veidā skar Eiropas pilsoņus. Jaunajam līdzeklim ir jāatbalsta, pirmkārt, demokrātiska attīstība, pamatojoties uz līdzdalības demokrātiju ar aktīviem pilsoņiem, un, otrkārt, nodarbinātība un daudzpusīgs darba tirgus. Tam ir arī jāveicina Eiropas pilsoņu personiskā un profesionālā pilnveidošanās, dodot iespēju tiem paplašināt un īstenot savu potenciālu. ES perspektīvai un tās attiecībām ar saviem pilsoņiem ir svarīgi, lai tiktu izstrādāta integrēta programma, kas domāta dažādajām vecuma grupām, atsevišķiem pilsoņiem, darba videi, maziem un vidējiem uzņēmumiem un sociālajiem partneriem.

3.4 EESK pozitīvi vērtē Komisijas ierosināto "integrētas rīcības programmas mūžizglītības jomā" izveidošanu. EESK priekšlikumi šajā sakarā vērsti tikai un vienīgi uz šīs programmas uzlabošanu.

3.4.1 Šajā sakarā EESK norāda uz būtisku trūkumu Komisijas dokumentā attiecībā uz to, kas saprotams ar izglītību mūža garumā.

3.4.1.1 Precīzāk runājot, EESK uzskata, ka ir nepieciešama vienota pieeja⁽⁴⁾ izglītības, arodizglītības un jaunatnes politikai, jo pēc tās domām mūža izglītība ir noslēgts process, kas sniežas no pirmsskolas vecuma līdz aiziešanai pensijā⁽⁵⁾. Bez tam ir laiks atcelt vecuma ierobežojumus izglītības jomā, kurus Eiropas vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas līdz šim bija noteikušas Eiropas pilsoņiem. Tādējādi EESK no attiecīgās programmas bija gaidījusi vairāk, īpaši attiecībā uz apmācības mūža garumā strukturēšanu. Pēc EESK ieskata visgrūtākais ir

(4) Šajā sakarā skat. OV C 157 25.5.1998. 3.7.1 punktu, kas skan šādi: "Ne tikai Eiropas izglītības telpas attīstības, bet arī Eiropas izglītības politikas vispār pamatelements, pēc Komitejas domām, ir integrēta politika (izglītības, arodizglītības un jaunatnes jomās) un atbilstošo rīcības programmu apvienošana. Politiskajai darbībai izglītības, arodizglītības un jaunatnes jomās, sākot ar koncepcijas izstrādāšanas un lēmuma pieņemšanas fāzi līdz praktiskās īstenošanas fāzei, jābūt ietvertai vienotā darbības ietvarā un pašai par sevi noslēgtai. Tas nekādā gadījumā nenozīmē, ka noteiktu izglītības iniciatīvu izstrādāšana būtu jānosoda un politiskais centrālisms nekādā gadījumā nebūtu jāaizstāv. Komitejai daudz svarīgāka ir tikai un vienīgi nepieciešamība pēc vienotas stratēģijas un vienotas darbības izglītības, arodizglītības un jaunatnes jomās".

(5) Šajā sakarā skat. "mūža izglītības" definīciju Komisijas priekšlikuma 3. panta 27. punktu.

dot šim vienotajam, visaptverošajam jēdzienam “izglītība un apmācība mūža garumā” materiālu un juridisku pamatu, kas sniegtos tālāk par pieejas nodrošināšanu nozaru programmām. Šai visaptverošajai programmai vajadzētu būt vērstai uz specifiskajām dalībvalstu vajadzībām, lai radītu tādus priekšnoteikumus, kas visiem jebkura vecuma un jebkura slāņa iedzīvotājiem nodrošina neierobežotu pieeju vispārējās un profesionālās izglītības programmai. Paralēli minētais princips Eiropas Kopienų Tiesai būtu jāaizstāv kā pamattiesības.

3.4.1.2 EESK apzinās, ka mūžizglītības perspektīvas īstenošana pamatā notiks valsts, reģionālajā un vietējā līmenī. Tā arī saprot, ka Eiropas līmenī pastāv šķēršļi, kuru dēļ ierosinātā programma pēc būtības faktiski nevar būt patiesi integrēta. Tomēr Komiteja iestājas par attiecīgiem noteikumiem nozaru programmās, kas likvidētu lielos ierobežojumus (attiecībā uz vecuma grupām un mācību saturu), kurus esošās vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas liek ceļā viena otrai un mācītājiem gribētājiem. Tā arī iestājas par aktīvu saskaņu integrētās programmas un programmu, kas saistītas ar kultūru un kas skar jaunus cilvēkus kā arī (saistībā ar domājamo Eiropas konstitūcijas ratifikāciju), iespējams, arī ar sportu saistīto programmu izveidošanā. Pēdējais konstatējums ir nozīmīgs tur, kur neformālā izglītība galvenokārt ir saistīta ar to principu apguvi, kas ir nepieciešami viņu kā pilsoņu nodarbinātības spējai un aktīvai sociālai uzvedībai.

3.4.2 Trūkumi ir vērojami arī horizontālajā komunikācijā un nozaru programmu sasaistē.

3.4.2.1 EESK uzskata, ka problēmas ES lielo mērķu sasniegšanā ir daudzslāņainas. Tāpēc, lai šīs problēmas atrisinātu, ir obligāti jālikvidē jebkāda veida šķēršļi attiecībā uz mobilitātes formām, kas varētu tikt attīstītas vienas valsts izglītības sistēmas ietvaros starp tās daļām un pāri robežām. Šo barjeru un noteikumu atcelšana ir arī priekšnoteikums, lai mūžizglītība kļūtu par apzinātu nodarbi, kas atmaksājas.

3.4.2.2 Komisijas priekšlikuma pamatojumā ietverta svarīga piezīme, kas sākotnēji tika iekļauta paziņojumā ar nosaukumu “Jaunā programmu paaudze vispārējās un profesionālās izglītības jomās pēc 2006. gada”⁽¹⁾ Tajā ir teikts, ka “... vispārējās un profesionālās izglītības sistēmas aizvien vairāk tiek iekļautas

mūžizglītības sfērā, lai labāk pārvarētu zināšanu sabiedrības un demogrāfisko pārmaiņu izaicinājumus⁽²⁾”. Diemžēl šis uzskats iesniegtajā priekšlikumā neiegūst konkrētu formu. Komisijas priekšlikums pamatos vērsts uz jau eksistējošām izglītības sistēmu struktūrām, vienlaicīgi maz uzmanības veltot sadarbībai starp dažādajiem izglītības līmeņiem. EESK uzskata, ka jaunā programma būtu daudz elastīgāka un novatoriskāka, ja pieeja specifiskajām programmām būtu nodrošināta arī prioritārajām mērķa grupām, vienlaicīgi neizslēdzot iespējamās citas interešu grupas to izglītības kvalifikāciju vai vecuma dēļ.

3.4.2.3 Šo iemeslu dēļ tiek ierosināta arī līdzekļu palielināšana un šķērsgriezuma programmas darbības lauka paplašināšana. Šīs paplašināšanas mērķim jābūt sadarbības formu un pasākumu attīstīšanai, kas rada priekšnoteikumus īstas Eiropas mūžizglītības telpas izveidošanai, kas dos būtisku Eiropas pievienotās vērtības pieaugumu un lielu ieguldījumu Lisabonas mērķu sasniegšanā un noturīgā attīstībā. Ir acīmredzami, ka šo sadarbības formu un pasākumu ietvaros visām izglītības sistēmas atsevišķajām apakšsistēmām⁽³⁾, sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai vispār, ka arī varas iestādēm — galvenokārt reģionālajā un vietējā līmenī — būtu jāstrādā kopā.

3.4.2.4 Šajā kontekstā pirmām kārtām ir jāpaplašina arī Grundtvig programma, kas ir vērsta uz visa veida izglītības vajadzībām pieaugušajiem.

3.4.3 Trešais, tomēr būtiskais trūkums ir konstatējams integrētās programmas sasaistē ar Lisabonas mērķiem un stratēģiju.

3.4.3.1 Pēc EESK ieskata ir jau vērojama ļoti liela kavēšanās Lisabonas mērķu īstenošanā. Bez tam 2010. gads vairs nav tālu, un tāpēc no šobrīd strādājošiem pilsoņiem būs atkarīgs, vai Lisabonas mērķi tiks sasniegti vai nē. Un sadarbībā ar sociālajiem partneriem beidzot ir jāveic ilgstoši un visaptveroši pasākumi attiecībā uz iepriekš minēto Eiropas pilsoņu grupu, lai panāktu Lisabonas mērķu izpratni. Tas nozīmē, ka — vienlaicīgi ar mūžizglītības kā idejas visaptverošu popularizēšanu visos līmeņos — runai pirmām kārtām jābūt par to, lai šie pilsoņi saprastu Lisabonas stratēģiju un mērķus un kopā darbotos to veiksmīgā saskaņošanā ar noturīgās attīstības un uz zinātnes atziņām balstītas ekonomikas izaicinājumiem.

⁽²⁾ COM(2004) 474 final, 1.3. punkts (pirmā atsaucē).

⁽³⁾ Ar izglītības sistēmas atsevišķajām sistēmas daļām saprot izglītības dažādos līmeņus (pirmais, otrais un trešais līmenis), jomas (vispārējā izglītība, profesionālā izglītība), dalībniekus (vispārējās un arodizglītības iestādes, mācībspēki) un formas (formālas un neformālas).

⁽¹⁾ COM(2004) 156 final

3.4.3.2 Šajā nolūkā EESK ierosina paplašināt tās programmas mūžizglītības jomā, kas paredzētas šobrīd strādājošiem pilsoņiem un kas vienlaicīgi vērstas uz noturīgu attīstību un uz zinātnes atziņām balstītas ekonomikas veidošanu. Tas nozīmē, balstoties uz plašāko programmu konkrētajām prasībām pēc noturīgas attīstības un Lisabonas mērķu ⁽¹⁾ īstenošanas, pēc konsultācijām ar sociālajiem partneriem un, sadarbojoties ar tiem, būtu jāizstrādā specifiskas lielas un mazas programmas mūžizglītības jomai.

3.4.3.3 EESK piešķir īpašu nozīmi, lai MVU būtu pieeja programmas metodēm. Komiteja norāda, ka, pēc tās domām, MVU "... ir nepieciešams tās sociālās un ekonomiskās vides, kurā tie darbojas, konsultācijas un atbalsts, jo tiem ir grūti pašiem attīstīt visaptverošus tālāk izglītības pasākumus ⁽²⁾". Šajā saistībā EESK ierosina īpašu pieeju MVU problēmas risināšanai, vienkāršojot attiecīgās procedūras tā, lai mazie un vidējie uzņēmumi varētu piedalīties šajā programmā un tā tiem būtu arī noderīga.

3.4.3.4 Turpmāko EESK priekšlikumu finansēšana ir iespējama programmai paredzēto līdzekļu ietvaros, ja laika posmā līdz 2010. gadam proporcija starp mobilitāti un attīstības pasākumiem tiks novirzīta par labu attīstības pasākumiem. Bez tam EESK priekšlikuma finansēšana var tikt nodrošināta ar aptverošāku un lielāku saskaņotību un papildinājumu ar citām attiecīgajām ES politikām (*Komisijas priekšlikuma 14. pants*). Tāpēc Eiropas izglītības un zinātnes politikai, Sociālā fonda un arī struktūrfondu politikai būtu jāietver mūžizglītības komponents. Bez tam iepriekš minētajām politikām līdz 2010.gadam būtu jāpanāk vislielākā iespējamā savienojamība ar apspriežamās programmas mērķiem mūžizglītības jomā.

3.5 Vēl viens trūkums ir sajukums, ko rada kompetenču sadalīšana starp Eiropas, atsevišķo dalībvalstu, reģionālo un vietējo līmeni un kas rodas arī, sadalot atbildību starp varas orgāniem un sociālajiem partneriem kā arī organizēto pilsonisko sabiedrību vispār.

3.5.1 Pēc EESK ieskata visu "integrētās rīcības programmas" izstrādāšanā iesaistīto dalībnieku un faktoru skaidra un funkcionāla lomu un atbildību sadalīšana ir ļoti svarīga. Šāda apjoma kopīgā pasākumā ar virzību uz zinātnes atziņām balstītu Eiropu

ir pretrunīgi veikt iedalījumu aktīvos politikas veidotājos un pasīvos tās adresātos.

3.5.2 EESK pieprasa, lai ne tikai sociālie partneri, bet arī reģionālās un vietējās varas iestādes tiktu iesaistītas visos pasākumos un procesos, kas saistīti ar "integrēto rīcības programmu mūžizglītības jomā". Sociālajām un pilsoniskajām organizācijām pēc to pieprasījuma varētu piešķirt Eiropas kvalitātes zīmi "Integrētās programmas dalībnieks" ar nosacījumu, ka pašas organizācijas apņemas veikt pasākumus integrētās programmas papildināšanai. Kvalitātes zīme dotu tām iespēju piedalīties Eiropas tautas izglītības koalīcijā ar vienu vai vairākiem pārstāvjiem "atbalsta komitejā". Šāda aktīva līdzdarbība padarītu sistēmu sociāli pieņemamu un piešķirtu tai efektīvai funkcionēšanai nepieciešamo dinamiku.

3.5.3 Šādā veidā tiek radīti priekšnoteikumi ne tikai programmas sasaistei ar praktiskajām ikdienas sociālajām vajadzībām, bet arī ar tirgus prasībām. Tas nozīmē arī to, ka uzlabojas iespējamība panākt lielāku līdzsvaru starp tirgus — un jo īpaši darba tirgus — vajadzībām un sociālajām vajadzībām.

3.5.3.1 EESK īpaši norāda uz to, ka Komisijas priekšlikumam trūkst saistības ar prioritātēm, kuras 2002. gada martā sociālie partneri noteica attiecībā uz pasākumu kopumu profesionālās kompetences un kvalifikāciju tālākai attīstīšanai visa mūža garumā.

3.6 Cits svarīgs problēmu loks ir mobilitāte, tās nodrošināšanai piešķirtie līdzekļi un to sadalījums dažādajām nozaru programmām.

3.6.1 Pēc EESK ieskata, mobilitāte ir pozitīvs komponents, ja tā tiek apvienota ar programmu kvalitatīvajiem elementiem. Tāpēc mobilitātes pasākumu trīskāršošanas mērķim jābūt saskaņā ar atbilstošām kvalitātes iezīmēm. Tāpēc atlikušajā laikā līdz 2010. gadam šodien strādājošo pilsoņu mobilitātei jāpiemīt iepriekš minētajām kvalitātes iezīmēm un tai būtiski jāpavirza uz priekšu Lisabonas mērķu īstenošana.

3.6.2 Šī iemesla dēļ EESK pieprasa līdzsvarotāku mobilitātei piešķirto līdzekļu iedalīšanu šai pilsoņu kategorijai.

⁽¹⁾ Tuvāk skatīt dokumentu, 9. punktu (pārbaudītas prakses piemērs).
⁽²⁾ Šajā saistībā skatīt dokumenta, 8.1.1.3. punktu.

3.7 EESK uzskata, ka komunikatīvais aspekts ir nopietna problēma, kas kavē Eiropas pilsoņus pozitīvi uztvert “integrēto rīcības programmu”.

3.7.1 Tāpēc Komiteja cita starpā uzskata, ka apzīmējums “integrētas rīcības programma” nepalīdz pozitīva tēla veidošanai.

3.7.2 Tāpēc tā ierosina apzīmējumu “integrētas rīcības programma” aizstāt ar citu nosaukumu, kas labāk ieviesīsies un kas ir izteiksmīgāks. Tāds nosaukums pēc EESK domām varētu būt piemēram “Atēna”, proti, zināšanu un gudrības dievietes vārds.

4. ĪPAŠAS PIEZĪMES

4.1 Nemot vērā vispārējās piezīmes, turpmākajās īpašajās piezīmēs izteiktas EESK ierunas un iebildumi pret atsevišķiem Komisijas priekšlikuma pantiem. Ja tas īpaši netiek norādīts, EESK principā piekrīt atsevišķajiem Komisijas priekšlikuma pantiem.

4.2 1.-8. pants

4.2.1 Pēc ESSK domām 1.-8. pants būtu jāpārveido atbilstoši tās priekšlikumam attiecībā uz sociālo partneru, organizētās pilsoniskās sabiedrības vispār un vietējo un reģionālo varas iestāžu aktīvāku piedalīšanos attiecīgajos procesos un pasākumos (3.5.2 apakšpunkts), kā arī tās priekšlikumam attiecībā uz programmas nosaukuma maiņu (atzinuma teksta 3.7.2 apakšpunkts).

4.2.2 Attiecībā īpaši uz nozaru programmām, atbilstoši tās vispārīgajām piezīmēm, EESK ierosina radīt attiecīgos institucionālos pamatnosacījumus kopēju — iespējams, ilglaicīgu — pasākumu veikšanai īpaši tajos sektoros, kuros tiek īstenota mūžizglītības koncepcija un kuros tiek veicināta pilsoņu piemērošanās mūsu laika izaicinājumiem.

4.3 9. — 14. pants

4.3.1 11. pants, kas skar sociālo partneru pārstāvniecību un darbošanos komitejā, ir formulēts nepilnīgi.

4.3.1.1 Pirmkārt, pastāv būtiska problēma attiecībā uz sociālo partneru līdzdalības formu šajā komitejā. Sociālo partneru pārstāvju novērotāju statuss, pat ja viņu viedoklis tiek iekļauts sēžu protokolos, nav nekādā saskaņā ar demokrātiskās līdzdarbošanās ideju, kurai ES tik lielu nozīmi piešķir tās Konstitucionālajā līgumā, kas vēl jāratificē. Turklāt pašreizējos apstākļos ir būtiski radīt atbilstošos priekšnoteikumus sociālās līdzatbildības kultūras veidošanai, izstrādājot un realizējot Eiropas izglītības politikas. Sociālo partneru būtiska līdzdarbība šajā komitejā (balss tiesības) radītu priekšnosacījumus sociālai līdzatbildībai (līdzlēmšanai) un tādējādi būtiski pieaugtu viņu loma efektīvu konkrētu izglītības politikas nostādņu izstrādāšanā un definēšanā. Turklāt papildus to valsts iestāžu atbildībai, kas pieņem vispārīgus lēmumus par izglītību, pastāv arī atbilstoša sociālo partneru atbildība. Tā ir atbildība, kas attiecas uz profesionālo izglītošanos visas darba dzīves laikā, un iestāžu līmenī tā izpaužas, respektīvi, tai jāizpaužas sarunās par darba koplīguma slēgšanu.

4.3.1.2 Šī sociālo partneru ierobežotas līdzdarbības forma iepriekšminētajā komitejā rada precedentu līdzīgiem lēmumiem atsevišķo valstu, reģionālajā un vietējā līmenī, kam nav jēgas, jo dažās dalībvalstīs sociālajiem partneriem jau ir liela nozīme iepriekš minēto politiku izstrādāšanā.

4.3.1.3 EESK uzskata, ka par šīs komitejas sastāva veidošanu ir jānotiek atsevišķam dialogam, un, proti, uz piemērotiem noteikumiem, lai šī komiteja būtu funkcionējoša un efektīva. Šajā komitejā — konstruktīva līdzsvara garā — būtu jābūt pārstāvētām visiem dalībniekiem, kas ir saistīti ar mūžizglītību vai kurus tā skar, un kuriem ir vispārējās un specifiskas zināšanas par šo jomu. Citiem vārdiem sakot, tas nozīmē, ka iepriekš minētās komitejas sastāvam jābūt strukturētam ne tikai atsevišķo valstu līmenī, bet arī ražotāju, sociālajā (sociālie partneri, organizētā pilsoniskā sabiedrība vispār) un zinātnes (akadēmiskās aprindas) līmenī.

4.3.1.4 EESK uzskata, ka ir nepareizi ierobežot sociālo partneru līdzdarbību uz jautājumiem, kas skar tikai profesionālo izglītību. Komitejas darbībai jābūt integrētai uz zinātnes atziņām balstītas Eiropas veidošanas procesā. Tas nozīmē, ka šī komiteja var būt labas prakses paraugs uz autentiskām zināšanām (un proti vispārīgām un speciālām zināšanām kā visa zināšanu kopuma daļas) balstītas politikas veidošanai un realizēšanai. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai visi šajā komitejā iesaistītie ne tikai funkcionāli, bet arī ar patiesu interesi piedalītos visā šīs komitejas darbā, kad tiek lemts, kas, kā un kāpēc tiek darīts.

4.3.1.5 EESK prasa aktīvāku pieeju cilvēku ar invaliditāti īpašajām mācību vajadzībām. Tāpēc tā lūdz grozīt 12. panta b)apakšpunktu šādā redakcijā:

12. panta b)apakšpunkts “ņemt vērā audzēkņus ar īpašām vajadzībām un aktīvi pievērsties cilvēku ar invaliditāti īpašajām vajadzībām, sevišķi, veicot atbalsta pasākumus viņu integrācijai regulārajā vispārējās un profesionālās apmācības procesā”;

4.4 15. — 46. pants

4.4.1 Tās vispārīgajās piezīmēs EESK (3.4.2 apakšpunktā) ierosina pārnozaru programmas darbības spektra paplašināšanu un tās finansējuma palielināšanu, attiecīgi samazinot nozaru programmām piešķirtos līdzekļus.

4.4.1.1 Iemesls šim ierosinājumam nav grūti uzminams. Pārnozaru programmas un tās satura paplašināšana aizsāk Eiropas izglītības sistēmu modernizācijas procesu kopumā. Tas lielā mērā nozīmē, ka investīcijas pārnozaru programmā dos labumu Eiropas izglītības sistēmām konkrētas pievienotās vērtības formā. Tāpēc investīcijas pārnozaru programmā praksē ir visproduktīvākās un efektīvākās.

4.4.2 EESK ierosina uzlaboto pārnozaru programmu mūžizglītības jomā tieši saistīt ar Lisabonas, noturīgas attīstības un to Eiropas pilsoņu mērķiem, kas līdz 2010. gadam atradīsies aktīvajā darba dzīvē. (3.4.3.2 apakšpunkts).

4.4.2.1 Šī saistība praksē izpaužas kā vienota koncepcija mūsu kopējai mūža izglītības stratēģijai, balstoties uz tām

problēmām, kas rosināja mūs izstādāt šo koncepciju, uz tiem mērķiem, kurus mēs esam izvirzījuši šo grūtību pārvarēšanai, kā arī uz tiem līdzekļiem un metodēm, kas ir mūsu rīcībā šo mērķu sasniegšanai. Šī saistība nozīmē:

- pētījumu un pilotprojektu veicināšanu ne tikai zinātnes, sociālo partneru un organizētās pilsoniskās sabiedrības vispār, bet arī reģionālo varas iestāžu līmenī saistībā ar jautājumu, kā iespējams sasniegt Lisabonas mērķus;
- attiecīgo dalībnieku sadarbības formu īpašu atbalstīšanu, kas kalpo ne tikai iepriekš minētā mērķa, bet arī noturīgas attīstības mērķu sasniegšanai;
- Savienības alternatīvus priekšlikumus, kas balstīti uz praksē pārbaudītiem paņēmieniem, par to, kādā veidā mūžizglītību sasaitīt ar Lisabonas mērķiem vietējā līmenī.

4.5 EESK uzskata, ka ierosinātajai programmai ir ārkārtīgi liela nozīme Eiropas Savienības nākotnē. Tāpēc ir ļoti svarīgi, lai programmas realizācijas gaitā varētu veikt precizējumus nepieciešamās izmaiņas un lai programmas sekotu visaugstākajā līmenī. Šajā saistībā EESK konstatē, ka programmas norises uzraudzībai atklātās koordinēšanas metodes ietvaros būtu jāizveido viena vienīga starpinstitucionāla augsta līmeņa komiteja. Šīs komitejas galvenais uzdevums būtu ar Eiropas Komisijas atbalstu sekot programmas norisei un regulāri informēt Eiropas Savienības Padomi, lai vajadzības gadījumā varētu veikt izmaiņas.

Briselē, 2005. gada 10. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par iespējām panākt nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu labāku integrāciju

(2005/C 221/23)

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar reglamenta 29. panta 2. punktu 2004. gada 27. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par iespējām panākt nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu labāku integrāciju.

Ekonomiskās un monetārās savienības un ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa, kas bija atbildīga par Komitejas dokumenta sagatavošanu minētajā jautājumā, pieņēma savu atzinumu 2005. gada 19. janvārī. Referents bija *Barros Vale* kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja savā 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 10. februāra sēdē) ar 80 balsīm "par", 0 balsīm "pret" un 3 atturoties pieņēma šādu atzinumu.

1. Ievads un vispārīgas piezīmes

1.1 Pastāvīgi nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu noteikšana un jēdziena definīcija

1.1.1 Viens no Eiropas Savienības stratēģiskajiem mērķiem ir panākt visaptverošu harmonisku attīstību visā tās teritorijā, īpašu uzmanību pievēršot visu to faktoru, proti, sociāli-ekonomisko, vēsturisko, fizisko vai dabisko, novēršanai, kas varētu apdraudēt attiecīgo rajonu konkurētspēju un kavēt to attīstību.

1.1.2 Aprūtināta piekļuve ir viens no būtiskākajiem šķēršļiem, kas ievērojami ietekmē dzīves līmeni un dzīvesveidu noteiktos reģionos, piemēram salu un kalnu teritorijās. Mazs iedzīvotāju blīvums uzskatāms par vēl vienu attīstības traucēkli dažādos reģionos. Atsevišķām teritorijām, piemēram, kalnu rajoniem, raksturīgi vienlaicīgi vairāki attīstības šķēršļi, kā rezultātā grūtības pieaug.

1.1.3 Ekonomiskās un sociālās kohēzijas darba ietvaros Eiropas Komisija ir atzinusi, ka vairākos ES reģionos — kalnu rajonos, teritorijās ar mazu iedzīvotāju blīvumu, pastāv nepārejošu nelabvēlīgu dabas apstākļu radīti attīstības šķēršļi (specifiski ģeogrāfiski, dabas apstākļu vai demogrāfiski trūkumi), kas traucē saimnieciskās darbības veikšanu un kavē attiecīgo reģionu attīstību.

1.1.4 EESK uzskata, ka Eiropas reģionālajā politikā nav pietiekami ņemti vērā minētie faktori, kas ievērojami ietekmē attiecīgos reģionus.

1.1.5 Pastāv virkne Kopienas pasākumu, kas aptver vai paredz aptvert vairākus no šiem reģioniem. Taču nav strukturētas Eiropas politikas attiecībā uz visām šādu apstākļu ietekmētām teritorijām, kas ietvertu attiecīgo reģionu specifisko vajadzību risināšanai īpaši un individuāli izstrādātus pasākumus.

1.1.6 EESK uzskata, ka šāda situācija lielā mērā radusies tādēļ, ka līdz šim nav bijis "pastāvīgu nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu" konkrētas Kopienas definīcijas juridiskā un institucionālā aspektā.

1.1.7 Ņemot vērā pašreizējo situāciju Eiropā, kad pēc ES paplašināšanas tajā ietilpst 25 dalībvalstis, EESK uzskata, ka minētā jēdziena tiesiska un oficiāla atzīšana ir ļoti nozīmīga, jo tas uzskatāms par izejas punktu turpmākas konkrētas rīcības sistēmas izveidei.

1.1.8 EESK uzskata, ka šādām teritorijām ir nepieciešama īpaša uzmanība, ieviešot pastāvīgu pasākumu programmu, kas galīgās analīzes rezultātā tiktu atzīta par vienīgu iespēju mazināt visnoturīgākās strukturālās problēmas. Tā ir vienīgā iespēja izvairīties no šo reģionu lielākas izolācijas draudiem un palīdzēt tiem uz vienlīdzīgiem noteikumiem integrēties Kopienā, kurai tie ir piederīgi.

1.1.9 EESK savā atzinumā par ES kalnu teritoriju nākotni⁽¹⁾, norāda, ka pirmais solis kopēja redzējuma stiprināšanā ir paredzēt šādu teritoriju īpašo stāvokli Līgumos, kā jau noteikts Amsterdamas līguma 158. un 299. pantā. Īpašā stāvokļa noteikšanas pamatojums ir nepārejošie traucēkli un problēmas, kas skar minētos reģionus, kuriem pienākas tiesības uz solidaritāti, atšķirībām un eksperimentēšanu.

1.1.10 EESK vienmēr ir uzskatījusi, ka šīm teritorijām nepieciešama to īpašā stāvokļa atzīšana, kas ļautu tām izstrādāt pamatprincipus, kuri, savukārt, nodrošinātu iespēju pilnvērtīgi īstenot reģionu, ko raksturo to daudzveidība un autentiskums, potenciālu.

⁽¹⁾ OV C 61, 14.03.2003., 113. lpp.

1.1.11 Tādēļ EESK atzinīgi novērtē to, ka Eiropas Savienības Konstitucionālā līguma, kas pieņemts 2004. gada 18. jūnijā starpvaldību konferencē, kurā piedalījās ES valstu un valdību vadītāji un kas vēl ir ratificējams, pantā, kurš šķiet esam Amsterdamas Līguma 158. panta pārfrāzējums, ir iekļauta nepārprotama norāde uz reģioniem, kurus ietekmē nepārejoši strukturāli traucējumi, piemēram, salām, kalnu teritorijām, vai teritorijām ar mazu iedzīvotāju blīvumu.

1.1.12 Sadaļas par ekonomisko, sociālo un teritoriālo kohēziju III-220. pantā jau esošajām Amsterdamas Līguma 158. pantā ietvertajām divām rindkopām pievienota vēl viena: *“Šajā sakarā īpaša uzmanība ir veltīta lauku apvidiem, apvidiem, ko skar rūpniecības restrukturizācija, kā arī reģioniem, kuros ir būtiska un pastāvīga ekonomiska un demogrāfiska atpalicība, piemēram, galējie ziemeļu reģioni ar mazu iedzīvotāju blīvumu, salas, pārrobežu un kalnu reģioni”*.

1.1.13 EESK ir pārliecināta, ka atsaucē uz reģioniem, ko skar šāda veida attīstības traucējumi, Konstitucionālajā līgumā kalpos kā politiska svira, kura pavērs ceļu turpmākai tādu nacionālā vai Kopienas līmeņa pasākumu īstenošanai, kas ir vispiemērotākie faktiskajiem apstākļiem minētajos reģionos un kuru mērķis ir mazināt nepārejošos attīstības traucēkļus vai vismaz to ietekmi.

1.1.14 EESK atzinīgi novērtē Eiropas Savienības pastāvīgās saistības veicināt sociālo un ekonomisko kohēziju un uzskata, ka šo teritoriju īpašo iezīmju atzīšana Līgumā noteikti veicinās to nākotnes attīstības iespējas. EESK tomēr uzskata, ka reāla juridisku kritēriju noteikšana, kas ļautu atzīt attiecīgo teritoriju statusu, noteikti ietver arī minētā jēdziena precizēšanu, it īpaši, runājot par “pastāvīgiem nelabvēlīgiem dabas apstākļiem vai demogrāfisku atpalicību” “reģioniem ar ļoti mazu iedzīvotāju blīvumu” un “kalnu reģioniem”.

1.1.15 Šobrīd ir būtiski Kopienas tiesiskajos aktos precīzi definēt, kuri reģioni ir tiesīgi īstenot attiecīgo teritoriju attīstībai paredzētos pastāvīgos pasākumus.

1.1.16 Minētā jēdziena formāla atzīšana noteikti piešķirtu lielāku nozīmi Kopienas politikas ietvaros speciāli izstrādātiem pasākumiem, pielāgojot tos šādu reģionu īpašajām iezīmēm, lai kompensētu tos ietekmējošos strukturālos traucējumus.

1.2 Eiropas Savienības salu reģionu problēmas

1.2.1 Izolētība uz salām ir raksturota kā ģeokulturāls faktors un nepārejošs traucējums, kas rada papildu apgrūtinājumu attiecīgo apvidu konkurētspējai.

1.2.2 Tiesiskajos aktos ir iekļauta oficiāla norāde uz salu reģioniem (Māstrihtas līguma 154. pants, Amsterdamas līguma 158. pants un tam pievienotā Deklarācija Nr. 30), kurā atzīts, ka strukturālos traucējumi, kas saistīti ar minēto teritoriju salu statusu, būtiski apgrūtina to ekonomisko un sociālo attīstību, un ieteikts Kopienas tiesību aktos nepieciešamības gadījumā paredzēt īpašus pasākumus šādu reģionu labākai integrācijai iekšējā tirgū godīgas konkurences apstākļos.

1.2.3 EK 2003. gada marta ziņojumā par salu reģioniem ⁽¹⁾ teikts, ka, lai cik nozīmīgas būtu šīs oficiālās norādes, līdz šim tās devušas niecīgu rezultātu konkrētu pasākumu īstenošanā.

1.2.4 Pētījums par 286 salu reģioniem ⁽²⁾ parādīja, ka:

- šādu reģionu iedzīvotāju skaits ir 10 miljoni, un tie apdzīvo 100 000 km² lielu teritoriju (aptuveni 3 % no Eiropas Savienības kopējā iedzīvotāju skaita un 3,2 % no tās kopējās teritorijas);
- atbilstoši aplēsēm šādu reģionu kopējais IKP ir 18 miljardi *euro* (t.i., 2,2 % no ES IKP) un IKP uz vienu iedzīvotāju (pirktspējas līmenis) ir 16,300 *euro* (72 % no vidējā ES rādītāja) ar būtiskām atšķirībām starp dažādiem salu reģioniem;
- ar dažiem izņēmumiem parasti šādu reģionu ekonomiskais un sociālais stāvoklis ir mazāk labvēlīgs nekā valstīs, kurām tie ir piederīgi. Šādu reģionu IKP uz vienu iedzīvotāju parasti ir zemāks par valsts, kurai salu reģions ir piederīgs, vidējo rādītāju (būdam ievērojami augstāks nekā desmit ES nabadzīgākajos reģionos);

⁽¹⁾ Nobeiguma ziņojums (2000.CE.16.0.AT.118), Eiropas Savienības salu reģionu un attālo rajonu analīze, 2003. gada marts.

⁽²⁾ Eurostat salu definēšanai izmanto sekojošus piecus kritērijus: tās teritorijai jābūt vismaz vienu kvadrātkilometru lielai; tai jāatrodas vismaz 1 km attālumā no kontinenta; tās pastāvīgo iedzīvotāju skaitam jābūt vismaz 50; tai nav pastāvīga savienojuma ar kontinentu; tajā neatrodas ES galvaspilsēta.

— salu ekonomika ir neaizsargāta, jo parasti tai raksturīgs ierobežots darbības veidu skaits ar hiperspecializāciju atsevišķās nozarēs, piemēram, lauksaimniecībā, zivsaimniecībā un tūrismā. Izejvielu un resursu trūkums kavē sekundārās nozares attīstību (nodarbinātības līmenis sekundārajā nozarē salu reģionos ir zemāks par ES vidējo līmeni). Ir īstenotas vairākas stratēģijas, kuru mērķis ir palielināt ekonomisko bāzi un samazināt sezonas rakstura saimnieciskās darbības īpatsvaru;

— salu reģionos ir liels mazo uzņēmumu skaits. Vietējo tirgu nelielais apjoms, pastāvīgi zema kvalifikācijas līmenis un uzņēmumu dibināšanas tradīciju neesamība padara šādu uzņēmējdarbību īpaši neaizsargātu;

— salu iedzīvotāju skaita sadalījums trīs ģeogrāfiskajās teritorijās ir visai nevienmērīgs: 95 % iedzīvotāju koncentrēti Vidusjūras salās un tikai 5 % Atlantijas okeāna un Ziemeļu salās. Sadalījums pa salām šo nevienmērību pastiprina (piecās salās vai salu grupās koncentrēti aptuveni 85 % salu reģionu iedzīvotāju);

— iedzīvotāju skaits ir noteicošais attīstības šķēršļu faktors. Pastāv nosacīts iedzīvotāju skaita “sliekšnis” — 4000-5000, kuru pārsniedzot, iedzīvotāju pieaugums kopumā ir pozitīvs, infrastruktūras attīstības līmenis ir augsts un iedzīvotāji ir salīdzinoši jauni. Zem minētā “sliekšņa” salas ir īpaši pakļautas iedzīvotāju emigrācijai un novecošanai un tajās ir zems infrastruktūras attīstības līmenis;

— papildus iedzīvotāju skaitam trīskāršas grūtības rada arī ģeomorfoloģiskie un dabas apstākļi: salas statuss, kalnains apvidus un piederība arhipelāgam. Lielākoties šādi reģioni ir kalnaini un tos skar grūtības, ko izraisa to piederība arhipelāgam;

— tomēr salu reģioniem ir arī virkne priekšrocību, kuru lietderīgai izmantošanai piešķirama lielāka nozīme, jo īpaši saistībā ar brīvā laika pavadīšanas veidiem (tūrisms, sports utt.), lai palielinātos to nozīme saistībā ar “jūras maģistrālēm”.

1.2.5 Eurostat sniegtā “salas” definīcija izslēdza jebkādu salu, kur atrodas kāda ES galvaspilsēta. Pirms paplašināšanas tā izslēdza Lielbritāniju un Īriju, tomēr tagad tā izslēdz arī samērā mazās salas Kipru un Maltu. EESK iesaka pārstrādāt minēto definīciju, lai varētu pieļaut abu jauno dalībvalstu iespējamo iekļaušanu. To jau ir atzinusi ES Komisija priekšlikumā par jaunajiem struktūrfondiem un Kohēzijas fondu⁽¹⁾, kā arī jaunajā Eiropas Konstitūcijā⁽²⁾, kurā par to ir iekļauta deklarācija.

1.3 Kalnu reģionu problēmas

1.3.1 Kalnu reģioni aizņem aptuveni 40 % no ES teritorijas, un to iedzīvotāju skaits sasniedz gandrīz 66,8 miljonus (17,8 % no ES kopējā iedzīvotāju skaita).

1.3.2 Specifisko ģeofizisko, kultūras un ekonomikas iezīmju dēļ (kalnu reģioni bieži vien ir valstu pierobežu zonas) kalnu reģioni bieži vien nav piemēroti daudzu saimnieciskās darbības veidu īstenošanai. Tas ietekmē vietējo iedzīvotāju dzīvesveidu.

1.3.3 Nesens pētījums par kalnu reģioniem⁽³⁾ ne tikai atklāja dažādus dabas apstākļu radītus, ekonomiskus un sociālus traucējumus, bet norādīja arī uz ievērojamām atšķirībām dažādās kalnu teritorijās.

1.3.4 Pētījuma rezultātā izdarīts secinājums, ka valstu politika attiecībā uz kalnu reģioniem ir atšķirīga; dažās valstīs tā ir sektorāla un virzīta galvenokārt uz lauksaimniecības/lauku rajonu attīstību, savukārt citās valstīs tā virzīta uz daudznozaru attīstību, īpaši tādās jomās kā infrastruktūra, vide un tūrisms.

1.3.5 Pētījumā noskaidrots, ka šobrīd valstu un Kopienas likumi nodrošina labāku vides, ainavu un kultūras vērtību, kas pašas par sevi veido nozīmīgu mantojumu, aizsardzību, taču vienlaikus norādīts, ka nepieciešama precīzāka saskaņošana ar attīstības stratēģijām.

⁽¹⁾ COM(2004) 492 final, 52. pants, 1b) i) punkts.

⁽²⁾ XIX pielikums

⁽³⁾ Eiropas kalnu reģioni: ES dalībvalstu, kandidātvalstu un citu Eiropas valstu kalnu teritoriju analīze, Eiropas Komisija, 2004. gada janvāris.

1.3.6 Pētījumā ietverts brīdinājums par trim riskiem, kas izriet no globalizācijas procesa: tendenci pārvērst kalnu reģionus par "muzeju zem klajas debess" (dabas/kultūras rezervāti un atpūtas zonas), ekonomiskā pieauguma veicināšanu, ņemot vērā ilgtspējas principu, kā arī iedzīvotāju aizplūšanas risku.

1.4 *Problēmas reģionos ar mazu iedzīvotāju blīvumu*

1.4.1 Apgabalos ar mazu iedzīvotāju blīvumu galvenā problēma parasti ir pārvaldījumi saistībā gan ar ilgumu, gan ar to izmaksām. Daudzos gadījumos problēma ir paties transporta iekārtu trūkums. Šādos apgabalos reti ir apjomrādīti ietaupījumi, kas rada problēmu ne vien privātajā ražošanā, bet arī sociālajiem un citiem sabiedriskajiem pakalpojumiem. Minētā situācija ir sabiedrības valstiskās solidaritātes pārbaude, jo sabiedrisko pakalpojumu sniegšanai šādos apgabalos ir nepieciešama lielāka valsts izdevumu daļa nekā to prasītu iedzīvotāju skaits.

1.4.2 Vēl viena problemātiska šādu apgabalu iezīme ir klimats. Mazs iedzīvotāju blīvums bieži vien ir saistīts ar auksto klimatu. Garo braucienu izmaksas cita starpā papildina arī lielākas izmaksas par apkuri.

1.5 *Jautājumi, kas saistīti ar transportu un transporta izmaksām gan uz vienu iedzīvotāju, gan kopumā*

1.5.1 Eiropas Parlamenta 2003. gada 12. februāra rezolūcijā par Balto grāmatu "Eiropas transporta politika" Eiropas Parlaments ir aplūkojis nepieciešamību nodrošināt transporta politikas ieguldījumu ekonomiskajā un sociālajā kohēzijā, kā arī nepieciešamību transporta politikā ņemt vērā attālu reģionu, salu un kalnu reģionu, kā arī reģionu ar mazu iedzīvotāju blīvumu īpašās iezīmes un īpašās vajadzības.

1.5.2 Ņemot vērā minēto reģionu ģeogrāfisko stāvokli, transportam ir stratēģiska nozīme, jo šādu reģionu politiskā, ekonomiskā un sociālā saikne ar Eiropas kontinentu lielākoties ir atkarīga no gaisa un jūras transporta pakalpojumiem. Tas, ka daži no šādiem reģioniem ir arhipelāgi, tikai pastiprina to atkarību no transporta pakalpojumiem.

1.5.3 Papildu transporta izmaksas, ko izraisa attiecīgo reģionu lielais attālums un nepieciešamība nodrošināt regulāru transportu, ir vēl viens šādu reģionu ekonomiskās attīstības šķērslis. Minētie ekonomiskās attīstības traucēkļi galvenokārt atspoguļojas augstajās pasažieru un preču transportēšanas izmaksās uz attiecīgajiem reģioniem un no tiem (salu reģionos preču transportēšanas izmaksas uz ārējo tirgu ir augstākas, jo nepieciešams izmantot ūdens vai gaisa transportu, kura izmaksas ir ievērojami augstākas par autotransporta vai dzelzceļa izmaksām, veicot tādus pašus attālumus), augstajās pārdošanas izmaksās (ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt ievērojumus preču krājumus trūkuma novēršanai sliktu laika apstākļu gadījumā vai sezonas pieprasījuma apmierināšanai), un augstākās ražošanas izmaksās (tās paaugstina nelielais vietējā tirgus apjoms un, atsevišķos gadījumos, arī augstās zemes cenas un zemais vietējo investīciju līmenis).

1.5.4 Lai gan to ekonomiskā un demogrāfiskā ietekme ES kopumā ir maznozīmīga, daži reģioni, ieskaitot arī visattālākos, uzskatāmi par potenciālu platformu tirdzniecības sakaru attīstībai starp Eiropu un tās kaimiņu teritorijām.

1.5.5 Kopējai transporta politikai ir izšķiroša nozīme minēto reģionu ekonomiskās un sociālās attīstības nodrošināšanā, it īpaši integrējot šādu reģionu lidostas un ostas Eiropas komunikāciju tīklos.

1.5.6 Reģionālās politikas, transporta un tūrisma komiteja savā ziņojumā par struktūras traucējumu ietekmētiem reģioniem norāda uz galvenajiem Eiropas tīkliem piešķiramo lomu transporta nozarē un enerģētikā, lai nodrošinātu labāku satiksmi starp minētajiem reģioniem un pārējo EES un samazinātu reģionālo tirgu iekšējo sadrumstalotību.

1.6 *Telekomunikāciju jautājumi*

1.6.1 Ievērojamais attālums līdz lielākajiem Eiropas tirgiem, kā arī ievērojamie attālumi attiecīgo reģionu ietvaros rada nopietnus šķēršļus šādu reģionu konkurētspējai un attīstības iespējām.

1.6.2 Informācijas sabiedrības, telekomunikāciju tīklu, multivides un tehnoloģisko jaunievedumu risinājumi piedāvā minētajiem reģioniem reālas attīstības iespējas.

1.6.3 Nojaucot laika un attāluma šķēršļus, jaunās informācijas un komunikāciju tehnoloģijas ir uzskatāmas par līdzekli salu ģeogrāfiskās izolētības ietekmes mazināšanai un nodrošināšanai ar virkni dažādu pakalpojumu (it īpaši izglītības un veselības aprūpes jomā, pēdējā minētajā gadījumā, attīstot telemedicīnas pakalpojumus). Tas ir arī viens no priekšnoteikumiem saimnieciskās darbības attīstībai un pieaugumam šādos reģionos.

1.6.4 Apzinoties, ka šie jautājumiem ir būtiska nozīme vietējo ekonomiku attīstībā, Eiropas Savienība atbalsta reģionu centienus, kā arī valsts un privātā sektora centienus modernizēt telekomunikāciju infrastruktūru, izveidot pakalpojumus, kas nepieciešami informācijas sabiedrības attīstībai, un efektīvāk iekļaut tos reģionālajos apstākļos.

1.6.5 Pētījumi pierāda, ka, neskatoties uz ievērojamiem uzlabojumiem reģionu telekomunikāciju struktūrā attiecībā uz līniju skaitu, kvalitāti, reģionālajiem, vietējiem un starptautiskajiem sakariem, kā arī telemātikas pakalpojumu attīstību, kas nodrošina labāku informāciju gan valsts, gan privāto pakalpojumu lietotājiem, vēl aizvien pastāv ievērojamas atšķirības starp Eiropas kontinentālajiem reģioniem.

1.6.6 Īsumā var teikt, ka, neskatoties uz ievērojamo progresu, nebūt ne visas problēmas ir pilnībā atrisinātas, taču cerams, ka tehnoloģiju attīstība pavērs ceļu pozitīvām izmaiņām tuvāko gadu laikā un samazinās psiholoģisko izolāciju, kas skar minēto reģionu iedzīvotājus.

1.7. *Infrastruktūra un sabiedrisko pakalpojumu, ostu, lidostu, dzelzceļu, autoceļu, veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība, izglītības, apmācības un zinību apguves politika*

1.7.1 Reģionos, kurus ietekmē pastāvīgi nelabvēlīgi dabas apstākļi un struktūras traucējumi, bieži vien ir grūtības novērst iedzīvotāju aizplūšanu.

1.7.2 Kritiskās masas neesamība izraisa sabiedrisko pakalpojumu kvalitatīvus vai kvantitatīvus trūkumus attiecīgajās teritorijās. Pamatpakalpojumu, piemēram, transporta papildu izmaksas ir ietekmējušas šādu reģionu ekonomisko attīstību. Tādēļ EESK uzskata, ka sabiedriskajiem pakalpojumiem, ņemot vērā to sociālo ietekmi, ir būtiska nozīme reģionu teritoriālajā dinamikā.

1.7.2.1 Tā kā sabiedrisko pakalpojumu nodrošināšana ir dalībvalstu pienākums, minēto pakalpojumu politika ir valsts līmeņa jautājums. Tādēļ EESK lūdz dalībvalstis izveidot sociālo pakalpojumu sistēmu, kam raksturīga sociāli ģeogrāfiska solidaritāte.

1.7.3 Lai gan informācijas un komunikāciju tehnoloģijas ir nodrošinājušas virkni risinājumu, vairumā reģionu progress šajā jomā ir ļoti lēns.

1.7.4 Tāpat kā Eiropas Parlaments arī EESK uzskata, ka Kopienas konkurences politikas reforma spēs pastiprināt reģionālā atbalsta ietekmi reģionos ar sarežģītiem un nelabvēlīgiem ģeogrāfiskajiem apstākļiem un nodrošināt sabiedrisko pakalpojumu kvalitātes saglabāšanu šajos rajonos.

1.8. *Ar vidi saistīti šķēršļi un iespējas; ekosistēmu daudzveidība*

1.8.1 Dažos no minētajiem reģioniem vide ir ļoti neaizsargāta, un tūrisma attīstība, it īpaši vairākās Vidusjūras salās, vēl vairāk saasina minēto problēmu. Tomēr plašas iespējas paver, piemēram, pati ekosistēmu daudzveidība. Ir iespējams nodrošināt un ir jānodrošina attiecīgo iespēju līdzsvarota un ilgtspējīga izmantošana.

1.8.2 Attiecībā uz enerģētiku salu reģioni, it īpaši attālākie, parasti ir lielā mērā atkarīgi no naftas piegādēm (ņemot vērā ievērojamo attālumu līdz lielākajiem enerģētiskajiem tīkliem un salīdzinoši augstās elektroenerģijas ražošanas izmaksas nelielā apgādājamā elektrotīkla dēļ). Minētā iemesla dēļ būtu jāizmanto alternatīvie enerģijas resursi, ar kuriem minētie reģioni parasti nav labi apgādāti.

1.9 *Ar saimniecisko darbību saistītās problēmas; nozaru darbību koncentrēšana un alternatīvu neesamība; stāvoklis nodarbinātības jomā*

1.9.1 Viena no galvenajām šādu reģionu problēmām neapšaubāmi ir uzņēmējdarbības iemaņu trūkums, ko lielākoties izraisa saimnieciskās darbības attīstībai un izaugsmei nelabvēlīgais ekonomiskais un sociālais klimats.

1.9.2 Dažos pētījumos norādīts, ka minēto reģionu ekonomiku, īpaši rajonos, kas atkarīgi tikai un vienīgi no tūrisma industrijas, ieteicams dažādot, kā arī ieteicams veicināt jaunus integrētos vietējās un vispārējās attīstības resursus.

1.9.3 Dažos pētījumos pausts uzskats, ka ir nepieciešama apmācību programma jaunievedumu un uzņēmumu dibināšanas atbalstīšanai. Tai būs nozīmīga loma jaunu nozaru attīstībā vai tūrisma uzplaukuma veicināšanā, tādējādi veicinot arī nodarbinātību.

1.9.4 Nodarbinātības struktūra kopumā norāda uz ievērojamo lauksaimniecības nozares ietekmi. Augsti nodarbinātības rādītāji ir arī pakalpojumu nozarē, galvenokārt to veido publiskajā sektorā nodarbinātie.

1.10 Tūrisma un atpūtas iespējas

1.10.1 Tūrisma neapšaubāmi ir milzīga nozīme — tas uzskatāms par komercdarbības dzinēju, un kā tādām tam ir liela nozīme pastāvīgu struktūras traucējumu ietekmētu reģionu atpūtas mazināšanā. Tieši tūrisms ir lielākais labklājības un ienākumu avots vairākos reģionos.

1.10.2 EESK uzskata, ka centieni tuvināt minētās teritorijas attīstītākajiem ES reģioniem prasa maksimāli izmantot profesionāli attīstītas tūrisma industrijas priekšrocības, kā arī potenciālās iespējas ekonomikas attīstības nodrošināšanā.

1.10.3 EESK turpina uzsvērt, ka tūrisms nedrīkst kļūt par šo teritoriju vienīgo ekonomikas pamatu un balstu; to ekonomikai jāklūst daudzveidīgai un daudzšķautņainai.

1.10.4 Iepriekšējā atzinumā par ES kalnu reģionu nākotni⁽¹⁾ EESK puda viedokli, ka, ņemot vērā noturīgas attīstības nepieciešamību, tūrisma kalnu reģionos jāklūst daudzveidīgākam, jānodrošina vienmērīgāks tūrisma aktivitāšu sezonālais sadalījums (vienmērīgāka apmeklētāju plūsma dažādos gadalaikos) un telpiskais sadalījums (vienmērīgāks apmeklētāju telpiskais izvietojums).

1.10.5 EESK vēlreiz uzsver, ka kalnu reģioni, pateicoties šo teritoriju dabas īpatnībām, ir pievilcīgs tūrisma objekts vai atpūtas vieta citu reģionu iedzīvotājiem, taču uzskata, ka šīs nozares loma ir kopjama un pielāgojama mainīgajiem apstākļiem.

1.10.6 Pētījumi pierāda, ka tūrisms un atpūtas industrija ir šādu reģionu pamatvērtības, taču brīdina par pārliecīgas specializācijas tikai minētajās nozarēs trūkumiem.

⁽¹⁾ OV C 61, 14.03.2003, 187. lpp.

1.11 *Investīciju piesaistes iespējas un iespējas novērst iedzīvotāju aizplūšanu un attīstīt reģiona endogēno potenciālu*

1.11.1 Ņemot vērā, ka šādos reģionos ir objektīvi, nepārejoši attīstības traucējumi, kas pastāvīgi rada papildu izmaksas, EESK uzskata, ka ir svarīgi īstenot aktīvas politikas, piemēram, nodokļu jomā, kas veicinātu vietējās ekonomikas attīstību, tādējādi novērstot vietējo iedzīvotāju aizplūšanu.

1.11.2 Ņemot vērā attiecīgajiem reģioniem raksturīgās iezīmes un traucēkļus un nepieciešamību katrā konkrētā gadījumā nodrošināt mērķu sasniegšanai vispiemērotāko stratēģiju, EESK uzskata, ka ir īpaši svarīgi atbalstīt noturīgu un augstas kvalitātes tūrisma attīstību, tāpat arī vietējo ražošanu, lai nodrošinātu vietējās ekonomikas attīstības iespējas, kas savukārt būtu nozīmīgs ieguldījums darba vietu izveidē un/vai saglabāšanā. Viena no iespējām ir attīstīt atbalsta pakalpojumus citiem uzņēmumiem un veicināt mazo uzņēmumu un mikro-uzņēmumu izveidi un attīstību.

1.11.3 EESK uzskata, ka ciešāka sadarbība starp šādu reģionu vietējām varas iestādēm un sociālajiem partneriem, piemēram, veicot integrētas darbības, spētu radīt nosacījumus un kritisko masu, kas nodrošinātu reģionu attīstības potenciāla pilnvērtīgu izmantošanu, lai tuvinātu tos vairāk attīstītajiem ES reģioniem. Pateicoties tūrisma, minētie reģioni ir Eiropas Savienības vērtību izplatītāji.

1.11.4 EESK uzskata, ka minēto reģionu attīstības pamatnosacījums ir augstas kvalitātes izglītības un arodmacību pieejamība.

1.12 *Nošķirtība no galvenajiem tirgiem un lielākajiem lēmumu pieņemšanas centriem; "kritiskās masas" trūkums dažādu darbības virzienu ekonomiskās ilgtspējas nodrošināšanai*

1.12.1 Šādu reģionu attālais ģeogrāfiskais izvietojums un arī to iekšējā sadrumstalotība ir ievērojami šķēršļi to attīstībai, jo īpaši tādēļ, ka minēto reģionu nelielo teritoriju dēļ ir grūti nodrošināt apjomīgu investīciju atdevi un apjomradītus ietaupījumus vai nodrošināt dažādu darbības virzienu ekonomisko ilgtspēju.

1.13 *Reprezentatīvo ekonomisko un sociālo norišu stāvoklis attiecīgajos reģionos*

1.13.1 Atbilstoši EESK viedoklim katra reģiona īpašajām vajadzībām piemērotas politikas īstenošana iespējama vienīgi ar proaktīvu ekonomisku un sociālu kustību līdzdalību. Kritiskās masas (cilvēkresursi, infrastruktūra, pakalpojumi utt.) trūkums, kā arī efektīvas ekonomikas un sociālo partneru darbības organizācijas trūkums ir attīstību un konkurētspēju kavējoši faktori.

1.14 *Kopienas un valstu politikas pastāvīgu strukturālu problēmu mazināšanai*

1.14.1 Struktūrfondi aptver ievērojamu iedzīvotāju daļu šādos reģionos (salu reģionos- vairāk nekā 95 %), jo tie ir tiesīgi saņemt struktūrfondu finansējumu 1. un 2. mērķa ietvaros.

1.14.2 Ar Kopienas un attiecīgo valstu politiku atbalstu ir īstenotas vairākas programmas noturīgai attīstībai minētajos reģionos, pamatojoties uz šādu teritoriju īpašo priekšrocību izmantošanu. Kā nozīmīgākos piemērus var minēt atbalstu vietējās amatniecības attīstībai, tūrisma attīstības projektus, jaunu transporta, apmācību un vides infrastruktūru veidošanu.

1.14.3 Ievērojama Kopienas finansējuma daļa ir piešķirta tautsaimniecības nozaru modernizēšanai vai nostiprināšanai, tādējādi veicinot uzņēmumu izveidi un saglabāšanu. Līdz ar tradicionālo tiešo investīciju atbalstu pasākumi ietver arī vairākus citus finansējuma instrumentus (garantijas, pašu resursu nostiprināšana, izdevīgākas procentu likmes utt.), kuriem ir sviras efekts kapitāla tirgus resursu mobilizēšanā. Valsts atbalsts izmantots arī jomās, kas ietekmē uzņēmējdarbības vidi, piemēram, teritoriju, kurās tiek veikta uzņēmējdarbība, iekārtošana, komunālo pakalpojumu nodrošināšana, izpētes projektu un tehnoloģiju ieviešana, jaunu komunikācijas tehnoloģiju izmantošana.

1.14.4 Lauksaimniecības jomā jāveic konkrēti pasākumi tradicionālo kultūru audzēšanas un minētās nozares diversifikācijas veicināšanai.

1.14.5 Attiecībā uz zivsaimniecības un akvakultūru attīstību daži reģioni ir saņēmuši finansējumu kuģubūves un kuģu

modernizācijas projektiem, zivjaudzētavu attīstībai, zvejas ostu aprīkošanai, apstrādes un tirgus attīstībai.

1.14.6 Investīcijas veiktas arī mācību un izglītības jomā (infrastruktūras un apmācību kursu izveide), ņemot vērā strauji pieaugošo pieprasījumu un atsevišķu nozaru vajadzības.

1.14.7 Uzsākta pasākumu īstenošana vides jomā. Šie pasākumi vērsti uz piesārņojuma samazināšanu, it īpaši rūpnieciskās un sadzīves izcelsmes kaitīgo notekūdeņu daudzuma samazināšanu.

1.14.8 Kopienas lauku rajonu attīstības pasākumi kalnu reģionu atbalstam bija paredzēti, lai nodrošinātu nepārtrauktu lauksaimniecības zemju izmantošanu mazāk produktīvos apvidos un nodrošinātu lielāku atbalstu investīcijām šādos rajonos. Videi draudzīgas lauksaimniecības un vides pasākumi atbalsta tādas lauksaimnieciskās ražošanas metodes, kas ir savietojamas ar vides aizsardzības un dabas teritoriju konservācijas prasībām.

1.15 *Reģionu attīstība gadu gaitā no tiem piemērotās valsts politikas aspekta*

1.15.1 Šādu reģionu attīstībā nozīmīga loma bijusi ar struktūrfondu starpniecību realizētajai Kopienas politikai, jo īpaši attiecībā uz konvergenci ar pārējo Eiropas Savienību. Minētās politikas ietekme ir bijusi ievērojama vai pat izšķiroša vairākās nozarēs, piemēram, transporta infrastruktūrā vai zivsaimniecībā un lauksaimniecībā, kas uzskatāmas par divām būtiskām tautsaimniecības nozarēm.

1.15.2 Infrastruktūru, kas samazina ārējo izolētību, izveide vai attīstība ir viens no redzamākajiem Eiropas Savienības līdzfinansētajiem projektiem katrā no minētajiem reģioniem. Visos reģionos uzlabotas piekļuves iespējas, un ieguvēji ir gan vietējie iedzīvotāji, gan tūrisma industrija. Reģionos ir veikti ievērojami ceļu uzlabojumi un atsevišķos gadījumos — pasākumi sabiedriskā transporta attīstībai. Atsevišķās jomās tiek strauji attīstīta saimnieciskās darbības pamatā esošā infrastruktūra, lai varētu nodrošināt atbilstību mainīgajām prasībām.

1.15.3 Pārvarēt salas ģeogrāfiskā stāvokļa un/vai attālā ģeogrāfiskā izvietojuma radītos attīstības kavēkļus palīdz arī gaisa un ūdens ceļu attīstības un modernas komunikāciju tehnoloģiju attīstības iniciatīvas (telekonferences, telediagnostika, telemātika un kabeļu tīkli).

1.15.4 Dažādās saimnieciskās darbības nozarēs veiktie pasākumi ir veicinājuši uzņēmumu produktivitātes celšanu un vietējo un eksporta tirgus iespējām atbilstošu piegāžu nodrošināšanu.

1.16 Struktūrpolitikās iekļautie solidaritātes centieni

1.16.1 Saistībā ar 2006. — 2013. gada struktūrfondu reformu papildus salu un pastāvīgu nelabvēlīgu dabas apstākļu un struktūras traucējumu ietekmētu reģionu sociālekonomiskajām iezīmēm jāņem vērā arī minēto reģionu specifiskā situācija.

1.16.2 EESK īpaši atzinīgi novērtē Eiropas Komisijas 2004. gada 18. februāra Trešo ziņojumu par ekonomisko un sociālo kohēziju, kurā īpaša uzmanība pievērsta minēto reģionu īpašajām problēmām un nepieciešamībai veikt pasākumu atbilstoši attiecīgo reģionu apstākļiem.

1.16.3 Atbilstoši EESK viedoklim, veicot resursu sadali 2. prioritātes ietvaros (Reģionālā konkurētspēja un nodarbinātība) un 3. prioritātes ietvaros (Eiropas teritoriālā sadarbība), kas paredzēta jaunajā ES kohēzijas politikā laika posmam no 2007. gada līdz 2013. gadam, ir jāņem vērā kritēriji pastāvīgu struktūras traucējumu, piemēram attāluma, izolētības, apgrūtinātas piekļuves un maza iedzīvotāju blīvuma novērtēšanai. Ir zināms, ka šādi faktori veido nopietnus šķēršļus attiecīgo reģionu ekonomiskajai un sociālajai attīstībai.

1.16.4 Tādēļ EESK atbalsta Eiropas Komisijas nodomu jaunās struktūrfondu finansējuma plānošanas ietvaros, īstenojot jauno struktūrfondu piešķiršanas pieeju, papildus ekonomiskajai un sociālajai dimensijai ņemt vērā arī teritoriālo dimensiju. Eiropas Komisija iesaka Kopienas finansējumam 2. prioritātes ietvaros piemērot teritoriālus kritērijus, kas atspoguļo rajonu ar ģeogrāfiskā stāvokļa radītiem attīstības kavēkļiem (salu, kalnu teritoriju un reģionu ar mazu iedzīvotāju blīvumu) relatīvos trūkumus.

1.16.5 EESK piekrīt Eiropas Komisijas ieteikumam, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, lai šādu reģionu specifiskās iezīmes tiktu ņemtas vērā arī reģionālo programmu ietvaros piešķirto līdzekļu sadalē, un ka teritorijām ar pastāvīgiem ģeogrāfiskiem traucējumiem jāgūst labums no maksimālā Kopienas ieguldījuma palielinājuma.

1.16.6 EESK uzskata, ka īpaša uzmanība jāvelta situācijām, kad teritorijai raksturīgi vienlaicīgi vairāki no minētajiem faktoriem (piemēram salas ar kalnu teritorijām un mazu iedzīvotāju blīvumu).

1.16.7 Turklāt šādu teritoriju īpašās vajadzības būtu jāietver ne vien kohēzijas politikā, bet arī visās pārējās Kopienas politikās.

1.16.8 EESK ir pārliecināta, ka vienlaicīgi ar nepieciešamību kohēzijas politikas ietvaros risināt pastāvīgu struktūras traucējumu ietekmētu reģionu konkurētspējas problēmas arī citās Kopienas politikās, piemēram, konkurences politikā ir jāņem vērā minēto politiku tiešā un netiešā, pozitīvā un negatīvā ietekme uz attiecīgajiem reģioniem, lai tos pilnībā integrētu Kopienā, kurai tie ir piederīgi.

1.17 Mērķa reģioni: stabila un pielāgota darbība

1.17.1 Eiropas Savienības mazāk attīstīto reģionu ekonomiskā un sociālā attīstība ir ne vien sociāla nepieciešamība, bet tai ir arī būtiska nozīme politiskās stabilitātes nodrošināšanā un harmoniskā pašas Eiropas Savienības attīstībā. Prioritātes piešķiršana tiem reģioniem, kuru attīstības līmenis ir viens no zemākajiem ES un kuri cieš no visakūtākajām sociālajām problēmām, ir pamatots lēmums.

1.17.2 Īstenojot struktūrfondu līdzekļu piešķiršanu 1. mērķa ietvaros pēc 2006. gada, kā noteicošie faktori līdzekļu sadales kritēriju izstrādē jāņem vērā ierobežojumi, kas saistīti ar nepārejošajiem attīstības traucēkļiem proporcionāli to intensitātei. Veicot budžeta sadali, jāņem vērā arī pastiprinātie faktori, piemēram, piederība arhipelāgam, tuksnešainas vai neapdzīvotas teritorijas, piekļuves problēmas nelīdzeniem apvidiem.

1.17.3 Nav svarīgi, vai šāda instrumenta juridiskais statuss ir atsevišķa programma vai tas ir īpašu pasākumu kopums, kas ietilpst jaunajos "2. mērķa" noteikumos, ja vien tiek ievērota atbilstība virknei kritēriju:

1.17.3.1 Ilgstošu vai nepārejošu ģeogrāfisku un demogrāfisku apstākļu radītu attīstības traucēkļu esamība uzskatāma par nepārprotamu atbilstības kritēriju finansējuma saņemšanai.

1.17.3.2 Jomām, uz kurām attiecināms minētais instruments, ir jābūt saistītām ar ģeogrāfisku un demogrāfisku apstākļu radītiem attīstības traucēkļiem. Tas ietver:

- finansējumu fiksētas vai mobilas transporta infrastruktūras iegādei vai atjaunošanai;
- riska kapitāla finansēšanu jaunu jūras vai gaisa ceļu attīstībai ES teritorijā vai starp ES un trešām valstīm;
- sabiedriskās infrastruktūras finansēšanu, ja tās izveides nepieciešamību nosaka teritorijas izvietojums arhipelāgā, izolētība nelīdzena apvidus dēļ vai mazs iedzīvotāju blīvums;
- atsevišķu tādu papildzīmju segšanu, kas rodas saistībā ar ES tiesību aktu piemērošanu (piemēram, standartu ieviešanu vides, atkritumu apsaimniekošanas, ūdens saimniecības utt. jomā) šajās teritorijās;
- atbalstu salās darbību veicošajiem uzņēmumiem (īpaši mazajiem uzņēmumiem), tirgus veicināšanas un apspriešanas kampaņu rīkošanai tādā apjomā, kādā šis atbalsts palīdz tiem pārvarēt grūtības, kas saistītas ar nelielu vietējā tirgus apjomu.

1.17.3.3 Minētā instrumenta piešķiršanai jābūt balstītai uz proporcionalitātes principu atbilstoši attīstību traucējošo apstākļu intensitātei, kas tiek vērtēta pēc iespējām pieklūt attiecīgajai teritorijai, reģiona demogrāfiskās situācijas un, iespējams, arī pēc produktivitātes. Finansējuma sadales kritērijos jāņem vērā vairāku ierobežojošo faktoru uzkrāšanās, kas ietekmē daudzus salu reģionus (piemēram, arhipelāga veida teritorijas sadrumstalotība, sarežģīta demogrāfiskā situācija, kalnaina teritorijas daļa).

1.17.4 Šāda instrumenta izveide nedrīkst būt tikai simboliska, tā īstenošanai piešķirami ievērojami resursi. Piešķirto resursu apjomam jābūt robežās no 2. mērķa reģioniem piešķirtā finansējuma mazākās summas līdz 1. mērķa reģioniem piešķirtā finansējuma lielākajai summai.

1.18 Valsts atbalsta sistēmas pārskatīšana ⁽¹⁾

1.18.1 Dalībvalstu atbalsta mehānismi aptver salīdzinoši lielākas naudas summas nekā struktūrfondi. Tādēļ šādiem reģioniem ir būtiski svarīgi, lai dažādās Kopienas kontrolētās valsts atbalsta sistēmās tiktu ņemtas vērā papildzīmju maksas un ierobežojumi, kas saistīti ar attiecīgoreģionu specifiskajām iezīmēm.

1.18.2 Šādu reģionu pārstāvju centieni izveidot elastīgāku valsts atbalsta sistēmu ir balstīti uz to, ka atbalsts, kas paredzēts, lai kompensētu viņu situācijai raksturīgās papildzīmju maksas, nebūtu nekropļo tirgu, bet gan palīdz atgūt tā līdzsvaru.

1.18.3 Tādēļ ir nepieciešams pārskatīt ES tiesību aktus par atbalstu, konkrēti — par reģionālo un lauksaimniecības atbalstu. Saskaņā ar pozitīvas diferenciacijas principu šādā atbalstā ir jāietver attiecīgo reģionu īpašo iezīmju radītās grūtības un to iespējamā summēšanās ar citiem nepārejošiem ģeogrāfiska un demogrāfiska rakstura attīstības kavēkļiem. Turpmāk norādīti daži piemēri:

1.18.3.1 Valsts reģionālā atbalsta sistēmās ņemti vērā attīstības ierobežojumi un traucēkļi, kas raksturīgi reģioniem ar ļoti mazu iedzīvotāju blīvumu, tādēļ šobrīd minētie reģioni ir tiesīgi saņemt lielāka apjoma atbalstu un tiem ir iespējas saņemt tiešu atbalstu transporta attīstībai. Taču šajā sistēmā nav pieminētas salas (izņemot anekdotiskas atsaucis). Tādējādi minimālā prasība būtu attiecināt visu reģioniem ar mazu iedzīvotāju blīvumu piešķirto atbalstu arī uz salām, proti:

— salīdzināmus TDE (tīrās dotācijas ekvivalenta) sliekšņus;

— tiesības uz darbības atbalstu, kas paredzēts transporta papildzīmju maksu segšanai.

1.18.3.2 Turklāt visoptimistiskākā scenārija gadījumā tie paši tiesību akti pieļauj darbības atbalstu tikai tad, ja tas ir "īslaicīgs un pakāpeniski tiek samazināts". Nosakot šādu ierobežojumu, nav ņemts vērā salām raksturīgo nelabvēlīgo apstākļu nepārejošais raksturs, tādēļ minētais ierobežojums būtu izskaužams, it īpaši transporta subsīdiju gadījumā.

⁽¹⁾ Par valsts atbalstu uzskatāmi tieši maksājumi uzņēmumiem, piešķirumi, dotācijas, nodokļu atbrīvojumi, kapitāla līdzdalība, izdevīgāki kredītēšanas nosacījumi, atlikti nodokļu maksājumi un garantijas, kas aprēķināti tā, lai saskaņotu valsts atbalsta sastāvdaļu datus un ietvertu tos kopējā salīdzināmā rādītājā par visām valstīm.

1.18.3.3 Formālais aizliegums piešķirt tiešu atbalstu transportam, ja tiek veikta tirdzniecība starp Kopienas dalībvalstīm, salu gadījumos būtu pārskatāms, jo šāds atbalsts palīdzētu uzlabot salu ekonomisko integrāciju Kopienas telpā un dotu iespēju šādiem reģioniem izmantot to ģeogrāfiskā stāvokļa priekšrocības jūras telpā ap Eiropu. Tas īpaši attiecas uz tām salām, kuras atrodas tuvāk kādas citas dalībvalsts krastiem nekā savas valsts kontinentālajai daļai, un vēl jo vairāk un citā mērogā — tām salām, kuru tirdzniecība ar Kopienas telpu tiek veikta, izmantojot okeāna transportu.

1.18.3.4 Problēma, kas skar atbalstu transportam, risināma arī PTO ietvaros, lai veicinātu tiešās tirdzniecības attīstību ar tuvākajām trešām valstīm.

1.18.3.5 Konkursu sistēma, kas dominē ūdens un gaisa transporta jomā, ietver papildu nosacījumus par salām, kurus nepieciešams pilnveidot vai papildināt. Piemēram:

- noteikums par “zemākās cenas piedāvājumu” grozāms, ņemot vērā tādus faktorus kā līguma piešķiršanas iespējamā sociālā un ekonomiskā ietekme uz salu;
- jāizvairās no transporta pakalpojumu sniegšanas konkursu sadalīšanas vairākos uzaicinājumos piedalīties konkursā, ja šāda prakse var apdraudēt pakalpojumu kvalitāti un drošību;
- jānodrošina iespēja pagarināt pakalpojumu valsts līgumus kuģniecības jomā, ņemot vērā kuģu nolietojuma periodu.

1.18.3.6 Lauksaimniecības un zivsaimniecību atbalsta ietvaros ir jāparedz īpaši atbalsta pasākumi vietējai ražošanai ar mērķi ierobežot transporta papildizmaksu ietekmi vai tirgus ierobežotā apjoma ietekmi. To varētu attiecināt, piemēram, uz operatīvo palīdzību mazām struktūrām (lopkautuvēm, krejotavām utt.), kam pieticīgais reģiona ražošanas apjoms vai neliels vietējā tirgus apjoms liedz darboties ekonomiskas dzīvotspējas apstākļos.

1.18.3.7 Vienotu netiešo nodokļu likmju piemērošanai (PVN, akcīzes nodokļa utt.) ir tendence pasliktināt situāciju salās, kur patērējamās cenas ir visaugstākās. Ir jāatļauj valstīm īstenot zināmu elastību atsevišķu nodokļu piemērošanā reģionos, kur šāda pieeja veicinātu strukturālo papildizdevumu samazināšanu un iedzīvotāju dzīves līmeņa paaugstināšanu. Tas

pats pašsaprotamu iemeslu dēļ attiecas uz transporta nodokļiem, kas piemērojami pasažieru pārvadāšanas tarifiem (piemēram, lidostu nodokļiem).

2. Secinājumi un ieteikumi

2.1 Neaizsargātība, kas raksturīga reģioniem ar nepārejošiem attīstības traucējumiem, apgrūtina minēto reģionu attīstību un daudzos gadījumos arī saasina ekonomiskās un sociālās grūtības. Saskaņoties ar līdzīgu situāciju, iedzīvotājiem rajonos, kuriem nav raksturīgas šādas attīstības grūtības, būtu nodrošināta lielāka labklājība vai vismaz mazāk grūtību.

2.2 Būtu pārāk vienkārši attaisnot situāciju ar zināmu “noletību”, kā rezultātā reģioni ar nepārejošiem attīstības traucējumiem tiek nolemti otrās šķiras teritoriju lomai, bet to iedzīvotāji — nepietiekamas ekonomiskās attīstības ietekmei. Daudzos gadījumos Eiropas reģioni, kam raksturīgi nepārejoši attīstību traucējoši apstākļi, lepojas ar vairākām vērtībām un potenciāliem, kuri varētu veicināt to attīstību: atrašanās tuvu dabas resursiem, iespējas ražot atjaunojamu enerģiju, pievilcīgi tūrisma objekti, ģeostratēģiskais novietojums, ekosistēmu daudzveidība, utt.

2.3 Šādu reģionu problēma ir tā, ka, lai izmantotu minētās iespējas, tiem jāveic daudz lielāks darbs un jāuzņemas daudz lielāki riski nekā tas būtu nepieciešams, veicot tādas pašas darbības citos, vairāk attīstītos ES reģionos. Savukārt, ekonomikas krīzes gadījumā, ņemot vērā šādu reģionu nozaru zemo ienesīgumu, tie būtu vieni no pirmajiem ietekmētajiem rajoniem.

2.4 Tādēļ Eiropas politikai attiecībā uz reģioniem, kam raksturīgi nepārejoši attīstības traucējumi, būtu jāietver virkne pasākumu, kuri paredzēti šādu reģionu neaizsargātības mazināšanai un palīdzētu radīt patiesi “vienlīdzīgas iespējas” attiecīgajām teritorijām un pārējai Eiropas Savienībai. Tā kā minētā politika ir paredzēta dažādu dabas apstākļu noteiktu objektīvu grūtību pārvarēšanai, ir loģiski to piemērot atbilstoši attiecīgo grūtību intensitātei. Šā paša iemesla dēļ politikai būtu jāpapildina, nevis jāaizstāj pasākumi, kas tradicionāli tiek īstenoti ekonomiskās un sociālās kohēzijas ietvaros.

2.5 Kādai jābūt šādai politikai?

2.5.1 Eiropas politika attiecībā uz reģioniem, kam raksturīgi nepārejoši attīstības traucēkļi, jāveido, pamatojoties uz trim pamatprincipiem un vairākiem mērķiem:

- **pirmais** ir “pastāvības” princips, jo ģeogrāfiskie šķēršļi, kas ietekmē attiecīgās teritorijas, ir ilgstoši. Pastāvības princips ir pretējs “apsteigšanas” (“catch-up”) koncepcijai, kas līdz šim kalpojusi par pamatu ES politikai ekonomisko un sociālo problēmu risināšanai;
- **otrs** ir “pozitīvās diskriminācijas” princips. To veido vairāki pasākumi, kas izstrādāti atsevišķām teritorijām, lai mazinātu to strukturālās grūtības, nevis tādēļ, lai tām paredzētu kādas īpašas priekšrocības, bet gan lai nodrošinātu reālu paritāti. Šajā sakarā pozitīva diferenciācija ir pilnīgi pretēja diskriminācijai, kas saskaņā ar Eiropas Kopienas Tiesas do to definīciju ir situācija, kad “... vienai un tai pašai situācijai tiek rasts atšķirīgs risinājums, bet dažādām situācijām — vienāds risinājums” (pirmās instances tiesas lēmums, ceturtā palāta, 1993. gada 26. oktobrī. Apvienotās lietas T-6/92 un T-52/92);
- visbeidzot, **trešais** princips ir “proporcionalitātes” princips, jo situācija reģionos ar nepārejošiem attīstības traucēkļiem ir sinonīms ģeogrāfiskajai un demogrāfiskajai daudzveidībai. Pozitīvās diferenciācijas piemērošana reģionos ar nepārejošiem attīstības traucēkļiem ir attaisnojama vienīgi tad, ja šāda rīcība ir pamatota, ņemot vērā reālos ģeogrāfiskos, demogrāfiskos un vides apstākļus, kā arī šķēršļus, ko šādi apstākļi rada. Minētie apstākļi katrā reģionā noteikti ir atšķirīgi.

2.5.2 Mērķis ir nevis izstrādāt un ieviest pasākumus, kas sistemātiski un vienādi piemērojami jebkurai teritorijai, bet gan vispirms radīt tādu pasākumu sistēmu, kuri nodrošinātu iespēju ņemt vērā katra konkrētā reģiona atšķirības. Pamatojoties dažkārt uz tiesiskajām normām, dažkārt uz finanšu resursiem un dažkārt uz pārvaldes veidiem, šāda pastāvīga pasākumu sistēma spētu nodrošināt katram atsevišķam reģionam pielāgotus risinājumus proporcionāli tiem raksturīgajām problēmām un to intensitātei. Dažos gadījumos tie būs kopēji pasākumi, kas attiecināmi uz visiem reģioniem ar nepārejošiem attīstības traucēkļiem, citos gadījumos — nosacījumi, kuri piemērojami tikai kādai konkrētai situācijai un nav piemēroti vispārējai īstenošanai.

2.6 Pastāvīgu attīstības traucējumu ietekmētiem reģioniem paredzētās politikas mērķi

2.6.1 Pastāvīgu attīstības traucējumu ietekmētiem reģioniem paredzētajai politikai ir trīs veidu mērķi: sociālie, ekonomiskie un vides mērķi. Visi minētie mērķi ir savstarpēji cieši saistīti.

2.6.2 Lai atbilstoši izmantotu palīdzību mazāk privilēģētajiem reģioniem, jāuzskata, ka terminam “noturība” ir divējāda nozīme: pirmkārt, no sociāli-ekonomiskā viedokļa, tas nodrošina dzīvotspējīgu ģimenes biznesu un produktīvu sistēmu noturību, kas ierobežo iedzīvotāju masveida izceļošanu; otrkārt, no vides aspekta raugoties, tā ietver videi draudzīgu praksi.

2.6.2.1 **Sociālie mērķi:** “sociālie mērķi” paredzēti, lai nodrošinātu minēto reģionu iedzīvotājiem iespējas “piedzimt, dzīvot un strādāt savā dzimtenē”.

2.6.2.2 Šādu reģionu iedzīvotājiem ir jābūt infrastruktūras un pakalpojumu izvēles un kvalitātes iespējām, kas iespējami pietuvinātas un līdzinās citās Eiropas Savienības teritorijās vispārējie pieejamām iespējām.

2.6.2.3 Tas attiecas uz virkni dažādu nozaru, īpaši uz izglītību, sākotnējām arodmācībām un arodmācībām mūža garumā, veselības aprūpi, transportu un telekomunikācijām. Paritāti ar citām Eiropas Savienības teritorijām nav iespējams definēt tikai statistiski, to nepieciešams izvērtēt arī kvalitatīvajā aspektā. Ja reģionā ir augsti attīstītas infrastruktūras un pakalpojumi, jo mazāks ir reģiona iedzīvotāju skaits, jo lielāka būs šādu infrastruktūru un pakalpojumu izmaksu nesamērīgums attiecībā pret iedzīvotāju skaitu. Minētajai problēmai nav vienota risinājuma, izņemot principu: nepieciešams tiekties pēc optimālas pakalpojumu kvalitātes, lai vismaz saglabātu patreizējo iedzīvotāju skaitu.

2.6.2.4 Nepieciešamie resursi ir struktūrfondi, kas īpaši paredzēti pielietojumam transporta jomā (fiksētās vai mobilās infrastruktūras), atkritumu apsaimniekošanai, ūdens apgādei, izglītības un veselības aprūpei. Transporta, enerģētikas un telekomunikāciju jomā struktūrfondu pielietojums jānostiprina, efektīvi piemērojot Līguma 154. panta nosacījumus par Eiropas tīkliem un atbilstošajiem finanšu resursiem.

2.6.2.5 Reģionu ar nepārejošiem attīstības traucēkļiem iedzīvotājiem jābūt pieejamām patēriņa precēm un pakalpojumiem par sociāli pieņemamām cenām.

2.6.2.6 Atsevišķos gadījumos šo situāciju var risināt, veicot pasākumus, kas paredzēti patēriņa cenu pazemināšanai, vai atsevišķu pakalpojumu sniedzēju stimulēšanai veikt darbību izolētākajos un mazāk apdzīvotajos reģionos.

2.6.2.7 Nepieciešamie resursi ietver sociāla rakstura interferences pasākumus, piemēram:

- tiešs atbalsts atsevišķiem komercdarbības virzieniem vai pakalpojumu sniedzējiem;
- īpaši ūdens un gaisa transporta tarifi iedzīvotājiem;
- kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu esamība.

Minēto pasākumu īstenošanas intensitāte var būt proporcionāla attiecīgo reģionu izolētībai un apgriezti proporcionāla šādu reģionu tirgus apjomam.

2.6.2.8 EK līguma 73. panta (sabiedriskie pakalpojumi transporta jomā), 86. panta 2. punkta (par uzņēmumiem, kam uzticēta vispārējas ekonomiskas nozīmes pakalpojumu veikšana) un 87. panta 2. punkta (attiecībā uz sociālu atbalstu, kas piešķirts individuāliem patērētājiem) noteikumu plaša piemērošana atsevišķos gadījumos var kalpot par pamatu šādiem noteikumiem.

2.6.3 **Ekonomikas mērķi:** Eiropas politikai attiecībā uz reģioniem ar nepārejošiem attīstības traucēkļiem jāveicina salu integrācija vienotajā tirgū, vienlaicīgi ņemot vērā to sociālo un vides neaizsargātību. Tādēļ brīvā tirgus principus nepieciešams atvieglot, piemērojot ekonomiskās, sociālās un teritoriālās kohēzijas principus.

2.6.3.1 Šādu reģionu integrācijai vienotajā tirgū nepieciešami objektīvi nosacījumi.

2.6.3.2 Vispārēja transporta papildizmaksu samazināšana, piešķirot tiešu atbalstu uzņēmumiem.

2.6.3.3 Katrā atsevišķā gadījumā un atkarībā no konkrētajām situācijām noteikumi, kas paredzēti, lai līdzsvarotu vietējā tirgus ierobežotību, kā arī cilvēkresursu un dabas resursu ierobežotību. Tas ietver privātā sektora atbalsta un veicināšanas pasākumus, kas pielāgoti to darbības sfērai, ienesīgumam, to sociālajai ietekmei un ietekmei uz vidi.

2.6.4 **Vides mērķi:** Eiropas politikas attiecībā uz reģioniem ar nepārejošiem attīstības traucēkļiem "vides mērķi" ietver palīdzību vides saglabāšanai attiecīgajos reģionos atbilstoši to ekonomiskās un sociālās attīstības prasībām. Jēdziens "vide" ietver šādu reģionu dabas resursus, ainavas un ekosistēmas, kultūras mantojumu visā tā daudzveidībā, t.i., arhitektūru, kultūras pieminekļus, valodas mantojumu, dziesmas, dejas, literatūru, mākslu, amatniecību, utt.

2.6.4.1 Vides mantojuma saglabāšanai nav piemērojama statiska vai pasīva pieeja, kas tendēta uz reģionu ar pastāvīgām attīstības grūtībām pārvēršanu "indiāņu rezervātos". Gluži

pretēji, tai jābūt aktīvai un dinamiskai, uz noturīgas attīstības veicināšanu vērsta pieejai, kas nepieciešama, lai novērstu vietējo iedzīvotāju aizplūšanu un garantētu tiem labas kvalitātes dzīves vidi.

2.6.4.2 Vides mērķu sasniegšanai nepieciešama rīcība ļoti dažādos līmeņos — ne tikai vietējā, bet arī valstu, Eiropas un dažkārt pat pasaules līmenī. Piemēram:

- valodas mantojuma saglabāšanai nepieciešams īstenot izglītības politiku, kas izstrādāta gan vietējā, gan attiecīgās valsts līmenī;
- piekrastes teritoriju aizsardzībai pret piesārņojumu nepieciešama navigācijas novērošana gan attiecīgās valsts, gan starptautiskajos ūdeņos, kā arī ierobežojoši pasākumi (piemēram jūras šaurumu šķērsošana), kas tiek apspriesti ne vien kaimiņvalstu, bet arī vispasaules mērogā (Starptautiskās jūrniecības organizācijas (IMO) ietvaros);
- Zivju resursu pārvaldība aptver ne tikai reģionus, dalībvalstis un Kopienas, bet arī trešās valstis (piemēram, Karību jūras reģionā) un starptautiskas organizācijas (piemēram, Ziemeļatlantijas zvejniecības organizāciju);
- Visas politikas, kas saistītas ar siltumnīcas efekta novērošanu un tā seku ierobežošanu, risināmas ne tikai visos iepriekš minētajos līmeņos, bet arī pasaules līmenī, Apvienoto Nāciju programmu un dažādu vides konferenču ietvaros.

2.6.4.3 Vides mērķi lielā mērā ir pārvaldes jautājums. Lēmumos, kas attiecas uz salu, galējām Ziemeļu, kalnu un attālām teritorijām, nepieciešama apspriešanās minētajos reģionos un, ja iespējams, to iesaistīšana attiecīgo lēmumu pieņemšanā.

2.6.4.4 Apspriežot vides jautājumus starptautiskā mērogā, Eiropas Savienībai ir jāņem vērā tās salu neaizsargātība, (piemēram, saskaņojot zivsaimniecības politiku ar trešām valstīm vai jautājumus par cīņu pret siltumnīcas efektu).

3. Noslēguma piezīme

3.1 Ņemot vērā reģionu ar īpašām iezīmēm nozīmi un plašo ģeogrāfisko izplatību Eiropas Savienības teritorijā, kas aplūkota šajā pašiniciatīvas atzinumā, kā arī piezīmes un ieteikumus, kurus EESK vēlas sniegt, lai nodrošinātu minēto reģionu labāku integrāciju, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja turpinās sekot notikumiem šajā jomā un sniegs savu ieguldījumu attiecīgo reģionu problēmu risināšanai izstrādāto politiku izvērtēšanā.

Briselē, 2005. gada 10. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas

priekšsēdētāja

Anne-Marie SIGMUND

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par Patērētāju politika pēc ES paplašināšanās

(2005/C 221/24)

2003. gada 17. jūlijā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar tās iekšējā reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt atzinumu par: Patērētāju politika pēc ES paplašināšanās

Iekšējā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa, kurai bija uzdoti sagatavošanas darbi par šo jautājumu, pieņēma atzinumu 2004. gada 8. septembrī. Ziņotājs bija **PEGADO LIZ kgs.**

Savā 414. plenārajā sesijā, kas notika 2005. gada 9. un 10. februārī (2005. gada 10. februāra sanāksmē) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ar 95 balsīm "par" un 2 atturoties pieņēma šādu atzinumu:

1. Ievads — Pamatojums

1.1 ES paplašināšanās, kad tai vienlaicīgi pievienojas desmit jaunas dalībvalstis, rada ne tikai kvantitatīva rakstura problēmas.

Visaptveroša analīze par jauno dalībvalstu pievienošanās ietekmi uz Eiropas Savienības struktūru un tās darbību bija viens no Eiropas Konventa pamatuzdevumiem, un tas kalpo par pamatojumu virknei iniciatīvu, kas izklāstītas konstitūcijas projektā.

Paplašināšanās pieprasa aizsākt diskusiju arī sektorālās politikas līmenī par tās ietekmi uz dažādiem saistītajiem sektoriem (¹).

1.2 Kas attiecas uz ES patērētāju aizsardzības politiku un saistītajiem likumiem, līdz šim tomēr nav sistemātiski, padziļināti apspriestas nedz paplašināšanās kvalitatīvās sekas, nedz iespējamās izmaiņas un korekcijas, kas izriet no patērētāju aizsardzības politikas un likumu piemērošanas jaunajam, aptuveni 500 miljonu patērētāju tirgum.

1.2.1 Tomēr 2003.gada 14. un 15.martā Saloniku pilsētā notikušās EESK līdzorganizētās sanāksmes laikā tika uzsvērts, ka paplašināšanās rezultātā varētu būtiski mainīties patērētāju aizsardzības politikas vadlīnijas, kas skartu pat EK Dibināšanas līgumu, kā arī konkrētas jauno patērētāju aizsardzības pasākumu metodes, kas padarītu to piemērošanu efektīvāku un pietiekoši saskaņotu visā Eiropā, kaut gan atšķirības dalībvalstu likumdošanā nenovēršami pieaugs.

1.3 Patiesi, runa ir par "kvalitatīvu lēcieni" — jaunu patērētāju interešu aizsardzības, aizstāvības un veicināšanas veidu, nodrošinot patērētāju informētību un līdzdalību, to interešu pārstāvību visos politisko lēmumu pieņemšanas līmeņos, jaunā kopainā ar pretrunīgiem raksturlielumiem, īpatnām patērētāju ierazām un paradumiem, atšķirīgām kultūras tradīcijām, atšķirīgiem likumiem un rīcības modeļiem.

(¹) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai (EESK) ir bijusi iespēja iztirzāt visus šos jautājumus, formulējot virkni atzinumu, no kuriem jāatzīmē sekojoši:

- "Kohēzijas politikas nākotne paplašināšanās kontekstā un pāreja uz zināšanām balstītu sabiedrību", ziņojuma sniedzējs MALOSSE kungs, OV C 241, 07.10.2002;
- "Paplašināšanas ekonomiskā un sociālā ietekme kandidātvalstīs", ziņojuma sniedzēji: DIMITRIADIS kungs un BELABED kundze, OV C 85, 08.04.2003;
- "Paplašināšanās ietekme uz Eiropas monetāro savienību", ziņojuma sniedzējs VEVEER KUNGS, OV C 61, 14.03.2003;
- "Eiropas Savienības paplašināšanās ietekme uz vienoto tirgu", ziņojuma sniedzēja BELABED kundze, OV C 85, 08.04.2003;
- "Transports un paplašināšanās" (CES 1032/2002), ziņojuma sniedzējs KIELMAN kungs, OV C 61, 14.03.2003;
- "Pirmsiestāšanās finansiālā palīdzība", ziņojuma sniedzējs WALKER kungs, OVC 61, 14.03.2003;
- "ES paplašināšanās: ekonomisko kritēriju izpildes problēma, kas jārisina kandidātvalstīm pievienošanās procesā", referents VEVEER kungs, OV C 193, 10.07.2001;
- "Eiropas Savienības paplašināšanās austrumu virzienā un mežsaimniecības sektors", referents KALLIO kungs, OV C 149, 21.06.2002.

1.4 Tādējādi šī iniciatīvas atzinuma mērķis ir rosināt pēc iespējas detalizētāk apspriest paplašināšanās ietekmi uz patērētāju aizsardzības politiku un likumiem, kā rezultātā varētu izstrādāt priekšlikumus patērētāju aizsardzības politikas vadlīnijām laikposmam pēc jauno dalībvalstu pilnīgas integrācijas vai iespējamām izmaiņām Kopienas *acquis* patērētāju interešu aizsardzībai, aizstāvībai, veicināšanai un patērētāju līdzdalības nodrošināšanai, vai, nepieciešamības gadījumā, pat jaunām likumdošanas iniciatīvām.

2. Metodoloģija un sagatavošanās darbs

2.1 Lai izstrādātu šo atzinumu, bija nepieciešams iegūt pēc iespējas precīzāku informāciju par ES tiesību piemērošanas grūtībām jaunajās dalībvalstīs.

2.2 Šim nolūkam tika nosūtītas divas aptaujas anketas dažādiem šīs jomas atbildīgajiem, īpaši no pievienošanās valstīm: no sabiedriskās pārvaldes, patērētāju aizsardzības organizācijām un dažām profesionālajām organizācijām, kuras stāv ciešā kontaktā ar patērētāju pusi. Bez tam, 2003. gada 2. decembrī tika sarīkota noklausīšanās, kurā aktīvi piedalījās daudzi viesi.

2.3 Balstoties uz noklausīšanās rezultātiem un aptaujas atbilžu analīzi kā arī divpusējiem kontaktiem, kas izveidojās darba gaitā, atzinuma ietvaros iespējams izdarīt secinājumus un formulēt ieteikumus iespējamo izmaiņu iestrādei patērētāju politikas vadlīnijās pēc paplašināšanās.

3. “Patērētāju pārstāvības organizāciju” definīcija kā pamats patērētāju interešu un patērētāju līdzdalības veicināšanai

3.1 Pastāv vienprātība attiecībā uz to, ka ikvienas patērētāju aizsardzības politikas primārajam mērķim atbilstoši šodienas reālajai situācijai paplašinātajā vienotajā tirgū jābūt — aizvien vairāk veicināt patērētāju kā “tirgus partneru” lomu, tādējādi sekmējot līdzekļu un mehānismu izveidi līdzdalības nodrošināšanai politikas vadlīniju izstrādē, kas vistiešāk skar patērētājus⁽¹⁾.

3.2 Lai gan šī mērķa realizācijai valdības, reģionālajām un valstiskajām organizācijām dažādās dalībvalstīs un arī dažādu Kopienas institūciju un organizāciju departamentu struktūrvienībām ir svarīga loma, ir vispār pieņemts, ka patērētāji paši pēc savas iniciatīvas, savā savienībā un asociācijā izlemj to, kāds būtu labākais veids, kā sagatavoties savu interešu aizsardzībai un reprezentēšanai, kā arī savai dalībai diskusijā un tos interesējošo politisko virzienu noteikšanā dažādos politisko un likumdošanas lēmumu līmeņos.

3.3 Šajā jomā galvenais princips var būt tikai pilna organizācijas kapacitātes un autonomijas un patērētāju pārvaldes atzīšana, lai tie spētu lokālā, reģionālā, valstiskā, Kopienas un starptautiskā līmenī izveidot un pievienoties asociācijās un federācijās ar mērķi nodrošināt atbilstošu savu interešu reprezentēšanu un savu dalību visās lietās, kur tiek pieņemti viņus interesējoši lēmumi.

No likumdevēja gan nacionālajā, gan Kopienas līmenī ir atkarīgs tas, kā un vai šī prasība tiek ievērota.

(¹) Skat. Padomes 2002. gada 2. decembra Rezolūcijas “Par Kopienas patērētāju aizsardzības politikas stratēģiju 2000.–2006. gadam” (OV C 11, 17.01.2003, 1.lpp) 14. pantu, kas skan šādi: “AICINĀJUMS KOMISIJAI UN DALĪBVALSTĪM: 14. Atbalstīt patērētāju pārstāvības organizācijas, ļaujot tām neatkarīgi veicināt patērētāju interešu aizsardzību gan Kopienas, gan valsts līmenī un izrādīt ietekmi, veidojot, piemēram, vienlīdzīgu dialogu ar biznesa sektoru un piedaloties Kopienas politisko lēmumu pieņemšanas procesā. Šī uzdevuma risinājums – uz kapacitātes palielināšanu vērstu projektu izstrāde nolūkā stiprināt patērētāju pārstāvības organizācijas, kur tas nepieciešams, kā arī izglītojošu instrumentu izstrāde konkrētiem pārrobežu sadarbības aspektiem”.

3.4 Noteikt Kopienas līmenī nosakošos parametrus, kas garantē, ka patērētāju organizācijas pēc pašu iniciatīvas ievēro demokrātiskas darbības un dibināšanas pamata principus, kas savukārt nodrošina, ka patērētāji ir atbilstoši un neatkarīgi pārstāvēti.

3.4.1. Šajā ziņā daži Kopienas noteiktie kritēriji, kas nosaka patērētāju organizāciju un asociāciju pārstāvniecības parametrus tā, lai tos varētu salīdzināt visā Kopienas teritorijā⁽¹⁾, tikuši uzskatīti par nepietiekamiem.

3.4.2. Šajā aspektā Eiropas Savienība dažādiem specifiskiem mērķiem ir noteikusi dažādus kritērijus patērētāju pārstāvošo organizāciju atpazīstamībai, piemēram, tos, kas izmantoti 1998. gada 19. maija Direktīvā 98/27/EC par darbību pārtraukšanu⁽²⁾.

3.4.2.1 Tomēr šie kritēriji ir saistīti ar dalībvalstu "administratīvajiem" lēmumiem, tādējādi tie nevar būt izmantoti par pamatu vienotas patērētāju reprezentatīvas asociācijas vai organizācijas definīcijai, kas būtu identiska un salīdzināma dažādās dalībvalstīs iekšējā vienotā tirgus teritorijā.

⁽¹⁾ Tiek īpaši attiecināts uz 2003. gada 8. decembra Lēmuma 20/2004/EC 7. panta 2. un 3. punktā minētajiem noteikumiem par daļas izveidi, kas atbildīga par Kopienas darbību finansēšanu, lai atbalstītu patērētāju politiku no 2004. gada līdz 2007. gadam.

⁽²⁾ 2. Finansiāla veicināšana 16. pasākumam var tikt subsidēta Eiropas patērētāju organizācijām, kas:

- a) ir nevalstiskas bezpeļņas organizācijas, brīvas no interešu konfliktiem par industriālajiem, komerciālajiem, profesionālajiem vai cita veida plāniem, un kuru darbības un galvenie mērķi ir veselības aizsardzības veicināšana, patērētāju ekonomisko interešu drošība Kopienā;
- b) ir tikušas deleģētas kā patērētāju interešu pārstāves Kopienas līmenī caur patērētāju valstiskajām organizācijām no vismaz puses Eiropas dalībvalstīm, kas reprezentē patērētājus saskaņā ar valstisko darbību likumiem un kas ir aktīvas valstiskā vai reģionālā utt. līmenī un ir devušas Komisijai pietiekami daudz paskaidrojumu par dalībniekiem, iekšējiem likumiem un finansiālajiem līdzekļiem.

3. Finansiāls atbalsts 16. pasākumam var tikt subsidēts Eiropas patērētāju organizācijām, kas:

- a) ir nevalstiskas bezpeļņas organizācijas, brīvas no interešu konfliktiem par industriālajiem, komerciālajiem, profesionālajiem vai cita veida plāniem, un kuru darbības un galvenie mērķi ir patērētāju interešu pārstāvēšana normalizēšanas procesā Kopienas līmenī;
- b) tikušas deleģētas divās trešdaļās dalībvalstu, lai pārstāvētu patērētāju intereses Eiropas līmenī:
- dalībvalstu patērētāju valstiskajām organizācijām, vai ja šādu organizāciju nav,
- caur Dalībvalstu patērētāju pārstāvnieciskajām valstiskajām organizācijām, saskaņā ar valstisko darbību likumiem, un kas ir aktīvas valstiskā līmenī."
- (par šo tēmu skatīt Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejas atzinumu, ko sniedzis HERNÁNDEZ BATALLER kgs INT /108) 17.07.2003. , OV C 234, 30.09.2003.).

⁽²⁾ Skatīt OV L 166 51.lpp., kurā teikts šādi:

"3. pants

Instances, kas tiesīgas veikt darbību

Šīs direktīvas ietvaros ar "tiesīgu instanci" saprot visus orgānus vai organizācijas, kas savlaicīgi izveidotas saskaņā ar tās dalībvalsts tiesībām, kurai ir tiesiskas intereses likt ievērot 1. pantā minētos noteikumus, jo īpaši:

- a) viena vai vairākas sabiedriski neatkarīgas instances, tieši atbildīgas par 1. pantā minēto interešu aizsardzību dalībvalstīs, kur tādas instances pastāv un/vai
- b) organizācijas, kuru mērķis ir aizsargāt 1. pantā minētās intereses, saskaņā ar valsts likumdošanā fiksētajiem kritērijiem".

Vai tā aktuālajā modificētajā versijā

"3. pants

Instances, kas tiesīgas veikt darbību

Šīs direktīvas ietvaros ar "tiesīgu instanci" saprot visus orgānus vai organizācijas, kas savlaicīgi izveidotas saskaņā ar tās dalībvalsts tiesībām, kurai ir tiesiskas intereses likt ievērot 1.pantā minētos noteikumus, jo īpaši:

- a) viena vai vairākas sabiedriski neatkarīgas instances, tieši atbildīgas par 1. pantā minēto interešu aizsardzību dalībvalstīs, kur tādi organismi pastāv un/vai
- b) "organizācijas, kuru mērķis ir aizsargāt 1. pantā minētās interese, saskaņā ar valsts likumdošanā noteiktajiem kritērijiem".

3.5. Ir noteiktas vairākas pazīmes, mēģinot definēt vienotu koncepciju par to, ko "pārstāvnieciska patērētāju asociācija" nozīmē, galvenokārt:

- a) tai jābūt juridiskai personai ar tiesībām iesniegt sūdzību tiesā;
- b) tai jābūt bezpeļņas organizācijai;
- c) galvenajam mērķim, kas ierakstīts statūtos, jābūt vispārīgai patērētāju interešu pārstāvības aizstāvībai (galvenās interešu asociācijas) vai to biedru, patērētāju, preču lietotāju vai noteikto dienestu (specifisko interešu asociāciju) aizsardzībai un pārstāvībai;
- d) asociācijas orgāniem jābūt ievēlētiem brīvi, balsojot visiem dalībniekiem aizklātās vēlēšanās;
- e) tai jābūt finansiāli autonomai;
- f) tai jābūt neatkarīgai no politiskas un ekonomiskas varas, uzņēmējdarbības un uzņēmējdarbības organizācijām (kas darbojas tirgus piedāvājuma pusē).

3.5.1 Vienlīdz tika ieteikts, ka kooperatīvu sabiedrības, īpaši patērētāju kooperatīvi, jāpadara vienlīdzīgas ar patērētāju asociācijām⁵.

3.5.2 Pie tam tika apskatīta iespējamība pieprasīt, lai pārstāvnieciskās asociācijas tiktu oficiāli atzītas no pilnvaroto valsts instanču puses dalībvalstīs; pret to tika iebilsts, ka patērētāju asociāciju atbalstam ir jānotiek pēc to tehniskajām īpašībām un darba rezultātiem un ne tikai pēc to atzīšanas no nacionālo valstu iestāžu puses.

3.6 Šī jautājuma jutīguma dēļ Komiteja, atzīstot, ka šis jautājums ir svarīgs, uzskata, ka Komisijai šis jautājums padziļināti jāizskata savās diskusijās un rezultāti jāpublicē paziņojumā.

3.7 Lai nodrošinātu, ka organizācijas, kas pārstāv patērētāju vispārējās un specifiskās intereses, atbilstoši pārstāv patērētāju tiesības jo īpaši Kopienas līmenī, pastāvošajā sistēmā tika atklāti vairāki trūkumi un izlaidumi, kas vēl apgrūtināta atbilstošu patērētāju pārstāvības tiesību pildīšanu.

3.7.1 Īpaša būtu jāuzsver izglītošanas nepieciešamība minēto patērētāju asociāciju un organizāciju vadošajam profesionālajam personālam un apmācītajiem⁽¹⁾.

3.7.2 Tāpat lielākajā daļā vispārīgo informatīvo programmu, kas domātas patērētājiem kopumā, patērētāju organizācijām un asociācijām ir jāsniedz iepriekš sagatavota informācija, ko tās pēc tam varētu izplatīt saviem biedriem vai patērētājiem kopumā to valstīs vai attiecīgajos reģionos.

3.7.3 Patērētāju asociācijām ir jābūt labāk pārstāvētam dažādās Kopienas instancēs, tieši vai sadarbojoties ar tām pārkārtotajām organizācijām. Tomēr EESK pozitīvi vērtē Komisijas nesenas likumdošanas iniciatīvas restrukturizēt Patērētāju padomi⁽²⁾ un nozīmēt atbildīgo sakaru amatpersonu Konkurences ĢD⁽³⁾ un cer, ka šim paraugam sekos citas instances citās patērētājus interesējošās politikas jomās⁹.

⁽¹⁾ Runājot par kooperatīva sektora nozīmību, skatīt Komisijas Ziņojumu par Eiropas kooperatīvo sabiedrību veicināšanu (COM(2004) 18 final, 2004. gada 23. februārī), kas atspoguļo ideju par Eiropas kooperatīvās sabiedrības statusu (Hoffelt kga atzinums, fin).

⁽²⁾ EESK pozitīvi vērtē neseno Komisijas iniciatīvu (DG SANCO), lai lūgtu BEUC organizēt apmācības kursus par finanšu un cilvēkresursu menedžmentu, sabiedriskajām attiecībām un lobēšanu, kā arī patērētāju tiesībām šī gada laikā.

⁽³⁾ Eiropas Komisijas 2003. gada 9. oktobra lēmums par Eiropas patērētāju konsultējošas grupas izveidi (OV L 258, 10.10.2003.).

3.7.4 Par vienlīdz svarīgu tiek uzskatīts organizēt regulārus Eiropas patērētāju forumus ar mērķi paplašināt un uzlabot dialogu, informāciju un sadarbību patērētāju organizāciju starpā.

4. Patērētāju asociāciju un organizāciju finansējums

4.1 Viena no galvenajām prioritātēm, lai nodrošinātu piemērotu patērētāju pārstāvniecību ir nodrošināt atbilstošu finansējumu patērētāju struktūrām, gan organizācijās, gan darbības līmenī ⁽¹⁾.

4.2 Neatkarīgi no katras valsts spēkā esošās likumdošanas, vairākas patērētāju pārstāvnieciskās organizācijas uzskata, ka vienīgi ar šo attiecīgo Kopienas darbību palīdzību būtu iespējams piešķirt patērētāju pārstāvnieciskajām asociācijām nepieciešamos līdzekļus, kas nepieciešami patērētāju pārstāvībai, aizstāvībai un veicināšanai reģionālā, valstiskā, Kopienas un starptautiskā līmenī ⁽²⁾.

4.3 Kopumā tika uzsvērts, ka, tā kā patērētāju asociācijas ir atkarīgas no finansējuma, ko nodrošina biedru atbalsta līdzekļi, vai finansējums, kas gūts pēc savas iniciatīvas, tām varētu rasties problēmas sasniegt finansiālu līdzsvaru, saglabājot savu autonomo statusu un neatkarību no politiskās un ekonomiskās varas ⁽³⁾.

Lai saglabātu šādus principus, visam finansiālajam atbalstam būtu jātiek vēršam uz programmām, iniciatīvu projektiem, precīzāk, tehniskās daļas izveides jomu, patērētāju apmācību un kolektīvajām finansiālajām darbībām patērētāju izplatīto interešu aizstāvībai un nevis pašreizējai šo instanču pārvaldei.

4.4 Kopienas viedoklis par pašreizējo atbalstu patērētāju organizācijām un asociācijām ir sniegts 2003. gada 8. decembra Lēmumā 20/2004/EC, nosakot galvenos noteikumus Kopienas darbību finansēšanai, kas saistītas ar ES patērētāju politiku periodā no 2004. — 2007. gadam ⁽⁴⁾, kas jāskata saistībā ar 2003. gada 15. septembra Pārskatu par Patērētāju politikas stratēģiju 2002.- 2006. gadam. ⁽⁵⁾

5. Maksimālā harmonizācija augstākā patērētāju aizsardzības līmenī

5.1 153. pants ir formulēts tā, ka kā ES patērētāju aizsardzības politikas pamatprincips skaidrs kļūst minimālās harmonizācijas koncepts augstā patērētāju aizsardzības līmenī ⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Šī posteņa izveide tika pasludināta 2002. gada decembrī, un tā nodrošina konstantu dialogu ar Eiropas patērētājiem. Šo posteni vada Juan RIVIERE y MARTI kgs, ko izvirzīja pilnvarotais Mario MONTI kgs 2003. gada 9. decembrī (IP/03/1679, 09.12.2003.).

⁽²⁾ Nesenais Komisijas lēmums par izpēti komitejām patērētāju drošības, sabiedriskās veselības un vides jomām, (OV L 66, 04.03.2004), ar savu nozīmīgumu pelna īpašu uzmanību.

⁽³⁾ 72 % no aptaujātajiem organismiem tomēr min valsts atbalstu kā nepietiekamu.

⁽⁴⁾ BEUC (Eiropas patērētāju asociāciju birojs) 2003. gada augustā izplatītais ziņojums, lai jauno dalībvalstu valdības sniedz atbilstošu finansiālu atbalstu to patērētāju asociācijām un vērs uzmanību uz iespējamību izmantot programmu PHARE šajā gadījumā bija īpaši veiksmīgs.

⁽⁵⁾ 75 % no aptaujātajiem saka, ka patērētāju asociācijas negūst labumu no nodokļu atvieglojumiem.

⁽⁶⁾ OV L 5 no 2004. gada 9. janvāra, 1. lpp; skat Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu komitejas atzinums, ziņotājs: HERNÁNDEZBATALLER kgs OV C 234, 30.09.2003, .

5.2 Šādā perspektīvā patērētāju aizsardzības direktīva, kas, starp citu, nav jauna ⁽¹⁾ un kas nav tikusi mainīta arī Konstitūcijas projektā, lielākajā daļā patērētāju aizsardzības direktīvu, ietver tā saukto “minimālo noteikumu” šādā redakcijā:

“Šī direktīva neaizkavē dalībvalstis piemērot vai uzturēt izdevīgākus vai stingrākus noteikumus patērētāju aizsardzības jomā, ievērojot Līguma noteikumus.” ⁽²⁾

5.3 Tomēr varētu likties, ka, vadoties pēc Zaļās grāmatas par patērētāju aizsardzību ES ⁽³⁾ un pēc Komisijas ziņojuma par patērētāju politikas stratēģiju periodam no 2002.- 2006. gadam ⁽⁴⁾, pilnīga saskaņošana tiek izmantota kā metode pieejas veicināšanai likumdošanā jomās, kas saistītas ar patērētāju aizsardzību un aizstāvību.

5.3.1 Šis aspekts tiek ņemts vērā nesēn ieteiktajās direktīvās saistībā ar patēriņa kredītu ⁽⁵⁾ un negodīgām komerciālajām darbībām. ⁽⁶⁾ Kopā ar savstarpējās atzīšanas principu ⁽⁷⁾, kas varētu likties pārāk vispārīgs pretstatā vienreizējam pasākumam, šī metode var tikt attaisnota ar saistītajām jomām vai nepieciešamību garantēt iekšējā tirgus galveno aspektu realizāciju.

5.3.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, īpaši ievērojot Savienības paplašināšanu līdz divdesmit piecām dalībvalstīm, atzīst priekšrocību, lai pieņemtu likumdošanu, kas nodrošinātu noteikumu saskaņošanu lielākajā mērā, pārvaldot juridiskās darbības starp uzņēmumiem vai uzņēmumiem un patērētājiem.

5.3.2.1 Lai sasniegtu šo mērķi, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka, cik iespējams un ņemot vērā jautājuma raksturu, ES ir nepieciešams pieņemt regulas (vai izmantot Eiropas Konstitūcijas projekta jauno apzīmējumu “Eiropas likumus” ⁽⁸⁾), pretējā gadījumā ir jācenšas maksimālo harmonizāciju panākt ar direktīvām (vai “Eiropas pamatlikumiem”), lai nodrošinātu sekundāro tiesību tiesisko drošību.

5.3.3 EESK tomēr uzskata, ka šādas saskaņošanas obligāts priekšnoteikums ir, ka patērētāju aizsardzība ir jānodrošina visaugstākajā līmenī saskaņā ar tehnoloģisko attīstību, zinātni un kultūras modeļiem.

5.4 Visās pārējās situācijās, kurās primārais interešu aizstāvēšanas mērķis nav nodrošināt iekšējā tirgus darbību, bet drīzāk nodrošināt patērētāju aizsardzību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka labākais veids, kā šīs intereses aizsargāt, ir nodrošināt un uzturēt minimālas saskaņotības principu, gan arī augstā aizsardzības līmenī, bet ļaujot dalībvalstīm uzturēt vai piemērot stingrākus patērētāju aizsardzības pasākumus saskaņā ar Līgumu un strikti ievērojot 153. panta 5. punktu.

⁽¹⁾ SEC (2003) 1387, 27.11.2003.

⁽²⁾ Skatīt 153. panta 1. un 5. punktu paragrāfa, no kuriem pēdējā tiek apgalvots, ka pasākumi, kas atbalsta, papildina un uzrauga dalībvalstu izstrādāto politiku un ko Padome pieņēma saskaņā ar procedūru, kas minēta 251. pantā, konsultējoties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju “*nevar kavēt dalībvalsti uzturēt vai izveidot striktākus aizsardzības noteikumus*”, nodrošinot, ka šādi pasākumi ir saskaņā ar Līgumu, jo īpaši ar subsidiaritātes un proporcionalitātes principu.

⁽³⁾ Tas pats noteikums tika sniegts 129.panta A punktā Māstrihtas līguma redakcijā.

⁽⁴⁾ Skatīt, piemēram, Regulas 90/314 (organizētie ceļojumi) 8. pantu ; 94/47 (nekustamo īpašumu daļēja izmantošana) 11. pants ; 11; 93/13 (liekie noteikumi) 8. pants ; 97/7 (attāli noslēgtie līgumi), 14. pants, 85/577 (līgumi, kas noslēgti ārpus komerciālām iestādēm); 84/450 (klūdaini publicējumi) 7. pants; 87/102 (patēriņa kredīts) 15. pants; ir svarīgi šajā sakarā minēt svarīgu apmācību, ko realizēja, pēc Komisijas prasības, Patērētāju tiesību centrs, ko koordinēja *Monique GOYENS*, ar kuru šī atzinuma ziņotājam bija iespēja sadarboties, kopā ar šādiem pazīstamiem juristiem kā profesors *Klaus TONNER*, *LOPEZ SANCHEZ*, *Susanne STORM*, *Jérôme FRANK*, *Alexandros VOUTSAS*, *William FAGAN*, *Paolo MARTINELLO*, *Andrée COLOMER*, *A. TAVASSY* un *Geraint HOWELLS* (SPC/02/93/CM, 1994. gada jūlijs) un galīgā atskaitē, no kuras tika izveidota izšķiršana starp dažādām formām: minimālu, pilnīgu, daļēju, absolūtu un fakultatīvu.

⁽⁵⁾ COM(2001) 531 final, 02.10.2001.

⁽⁶⁾ COM (2002) 208 final, 07.05.2002.

⁽⁷⁾ COM (2002) 443 final, 11.09.2002.

⁽⁸⁾ COM (2003) 356 final, 18.06.2003.

5.5 Saistībā ar desmit jauno dalībvalstu pievienošanu, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja iesaka Komitejai pārskatīt savu nostāju attiecībā uz neseno virzienu, kas ietver sistemātisku saskaņotības maksimizēšanu, to ierobežojot situācijās, kurās ir nepieciešamība realizēt vai likt darboties iekšējam tirgum, un vienmēr nodrošināt, ka šajā gadījumā patērētāju aizsardzība tiek garantēta visaugstākajā līmenī, saskaņā ar zinātnes stāvokli, tehnoloģijas attīstību un sociokulturālajiem modeļiem konkrētajā jomā.

5.6 Ar “zināšanām zinātnes jomā” ir jāsaprot zināšanu pamats, kas domāts patērētāju politikas izstrādātājiem. Šis jēdziens apkopo apstiprinātos rezultātus par:

- a) patēriņa teoriju,
- b) empīrisku izpēti darbu par patērētāju rīcību un organizāciju attīstību,
- c) pasākumu un Komisijas programmēto projektu novērtēšanu, utt.

Acīmredzamiem iztrūkumiem saistībā ar zināšanu pieejamību jātiek novērstiem ar atbilstošas izpēti kapacitātes radīšanu.

5.7 Jebkurā gadījumā, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja iesaka katru reizi, kad tas ir iespējams un tehniski-juridiskā progresa stāvoklis to ļauj, izmantot reglamentu (vai “Eiropas likumu” pēc jaunās terminoloģijas) kā vispiemērotāko instrumentu, lai garantētu efektīvu likumdošanas attiecību atjaunošanu un izdevīgā veidā nodrošinātu tiesību noteiktību un drošību to piemērošanā juridiskajām attiecībām ⁽¹⁾.

6. Subsidiaritāte, savstarpēja atzīšana un piesardzības principi — interpretācija un piemērošana, kas pielāgota patērētāju aizsardzībai

6.1 Daži Līguma pamatprincipi ir arī sekundārās likumdošanas pamati. Uz tiem vienmēr vajadzētu atsaukties, tiklīdz runa ir par regulas noteikšanas dabu, galvenajiem raksturlielumiem un iespējām, kā arī par reglamentējošiem pasākumiem dažādās nozarēs un izstrādājot Eiropas Savienības politiskās nostādnes.

Patērētāju likumdošana nav izņēmums.

6.2 Svarīgākie no šiem principiem ir subsidiaritātes princips ⁽²⁾, savstarpējas atzīšanas princips un piesardzības princips.

⁽¹⁾ Ieviests Līgumā ar Vienoto Eiropas Aktu

⁽²⁾ Skatīt Konstitūcijas projekta 32. pantu.

6.3 Šeit padziļināti neizskatot subsidiaritātes principa piemērošanu uz patērētāju aizsardzības priekšrakstiem, var konstatēt, ka tā formulējums saistībā ar 153. pantu noved pie, kā to daži autori dēvē, "dubultas subsidiaritātes" ⁽¹⁾.

6.3.1 Pēc vispārējās, *primārās* subsidiaritātes kontroles, kas noteikta EK līguma 3 b pantā, likumdevējs paredz 153. panta 3 b punktā minētajiem pasākumiem stingru īstas *sekundārās* subsidiaritātes kontroli. Tas nozīmē, ka Kopienas pasākumi ir pieļaujami tikai tad, ja tie ir izgājuši subsidiaritātes kontroli, ja tie *papildina* vai *atbalsta* dalībvalstu iniciatīvas minētājās jomās.

6.3.2 Citiem vārdiem sakot, ir nepieciešams, lai dalībvalstis vispirms veic vai plāno nacionālos pasākumus pēc savas iniciatīvas, pirms Komisija var ievadīt precīzu darbību, kas *papildina* vai *atbalsta* nacionālos pasākumus.

6.3.3 Rezumējot, Kopienai nav savas iniciatīvas tiesības, lai ievadītu pasākumus, arī ne tajās nedaudzajās iepriekš minētajās jomās, un pat ne tad, ja tās darbība, saskaņā ar subsidiaritātes principu 3 b pantā būtu pamatota ar dalībvalstu specifisko pasākumu turpinājumu vai sekām.

6.4 Tādējādi ir svarīgi, ka patērētāju pārstāvji Kopienas institūcijām, saistība ar konkrēto subsidiaritātes principa piemērošanu, visos gadījumos liek saprast, ka šī principa interpretācija nedrīkst novest pie nepieciešamo un piemēroto patērētāju aizsardzības pasākumu kavēšanas.

6.5 Attiecībā uz savstarpējās atzīšanas principu ⁽²⁾, Komitejai jau bija iespēja izteikt detalizēti savu viedokli 2000. gada novembra iniciatīvas atzinumā ⁽³⁾ pēc svarīga Komisijas ziņojuma par "Savstarpēju atzīšanu atgriezeniskās saites kontekstā saistībā ar iekšējā tirgus pasākumu plānu" ⁽⁴⁾.

6.6 Komisija, savukārt, ir publicējusi pasākumu programmas, lai ieviestu savstarpējās atzīšanas principu dažādās nozarēs, jo īpaši lēmumos par krimināllietām un civilajām, kā arī komercdarbības lietām. ⁽⁵⁾

6.7 Tieši uz pasākumiem, kas skar patērētājus, ir pieaugoša tendence šo principu paplašināt uz dažādām regulācijas jomām, īpaši tad, ja vienlaikus ir jāpanāk pilna harmonizācija.

6.8 Kaut arī principa piemērošana šķiet vispārēji pamatota, pastāv jomas, kur šī principa piemērošana noved pie tā, ka patērētāji ir pakļauti dažādiem dalībvalstu likumiem. Tas rada apjukumu un neveicina pārrobežu līgumu slēgšanu ⁽⁶⁾.

6.9 Tādēļ EESK vērš Komisijas uzmanību uz to, ka ir nepieciešams apdomīgs un attiecīgā sektora realitātei atbilstošs savstarpējās atzīšanas principa lietojums kā līdzeklis tiesisko priekšrakstu salīdzināšanai.

⁽¹⁾ Kā labu noteikumu lietošanas piemēru var minēt nesenas pieņemtās iniciatīvas juridiskās kompetences jomā, lēmumu apstiprināšanā komerciālā civillikuma izpildē (Regula CE 44/2001 22.12.2000); par tiesisko un ārpus tiesas sēdes notiekošo aktu parakstīšanu un paziņošanu dalībvalstīs civillikuma un komerciālajā jomā (Regula. CE 1348/2000 29.05.2000.); par lēmumu kompetenci, apstiprināšanu un izpildi laulības un vecāku atbildības jomā (Regula. CE 1347/2000 29.05.2000.); procedūras, kas saistītas ar maksātnešpēju (Regula CE 1346/2000 29.05.2000); par iekšējā tirgus tirdzniecības veicināšanu (COM(2002) 585 final, 25.10.2002.); par sadarbību patērētāju aizsardzības jomā (COM(2003) 443 final, 18.07.2003); jomas un mērķi, kas domāti, lai veidotos saikne ar pārtikas produktiem (COM(2003) 689 final, 17.11.2003.); utt.

⁽²⁾ Skat. EK Līguma 5 II panta tekstu, kurā teikts, ka jomās, kurās nav nedalītā kompetence, Kopiena, saskaņā ar subsidiaritātes principu, darbojas tikai tad, ja plānoto pasākumu mērķi dalībvalstu līmenī nav iespējami sasniegt pienācīgā līmenī un tādēļ to apjoma vai ietekmes dēļ var labāk tikt sasniegti Kopienas līmenī. Tomēr ir virkne atšķirību konstitūcijas projekta 9. panta 3. punkta formulējumā, kuri būtu izsmeļoši jāizskata. Konstitūcijas projekta atbilstoši ir teikts, ka saskaņā ar subsidiaritātes principu, Savienība jomās, kuras nav tās nedalītajā kompetencē, darbojas tikai, ja plānoto pasākumu mērķi nav iespējami dalībvalstīs sasniegt pienācīgā apmērā ne centrālajā, ne reģionālajā vai vietējā līmenī. Principa izskatīšanas nolūkā būtu jābalstās uz sakojošiem ieguldījumiem: "Subsidiarité: défi du changement", Jacques Delors kolokvija dokumenti, publicējis Eiropas sabiedriskās pārvaldes institūts, Māstrichta, 1991 (IEAP 11/04); "Le principe de subsidiarité", Jean-Louis Clergerie, Ellipres, 1997; "Considérations sur le principe de subsidiarité", Prof. G. Vandersanden, iespējams nepublicēts pētījums (1992. gada janvāris); "Il principio di sussidiarietà nella prospettiva dell'attuazione del Trattato sull'Unione europea", Gian Pietro Orsello, Roma, 1993; Mégret komentārs par līgumu, I. sējums, 2. izdevums., Addendum, III. nodaļa 421 lpp.ff.

⁽³⁾ Ir jānorāda uz to, ka Komisija Edinburgas Eiropas Padomes sēdē 1992. gada 11. un 12. decembrī šo principu interpretēja tā, ka vairāki jau izstrādāti direktīvas priekšlikumi tika atsaukti, un virkne citu iesaldēti un pārstrādāti.

⁽⁴⁾ Šis princips ir pilnībā iestrādāts Eiropas Vienotajā Aktā paplašinātā veidā 100. panta –B punktā, kas ir saistīts ar sprieduma "Cassis de Dijon" jurisprudenci.

⁽⁵⁾ "Iekšējā tirgus savstarpēja atzīšana" (ziņotājs : LAGERHOLM kgs), publicēts OV C 116, 20.04.2001.

⁽⁶⁾ COM (1999) 299 final, 16.06.1999.

6.10 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka piesardzības principam, kas tika integrēts Kopienas tiesībās ar Māstrihtas līgumu un ierobežots vides politikā, vajadzētu tikt uzskatītam par tiesisko principu, kas kopīgs visām Eiropas Savienības politiskajām nostādnēm, īpaši, kas saistītas ar patērētāju aizsardzību, kur tam ir nozīmīga praktiska ietekme (sistemātisks un objektīvs riska novērtējums un pierādījuma smaguma apgrīšana par labu patērētājam kā vispārēju atbildības tiesību likumu) ⁽¹⁾.

7. Patērētāju politikas horizontālā pieeja

7.1 Horizontālās pieejas koncepts vai "mainstreaming" patērētāju politikā, kas ES Līgumā tika uzņemts ar Amsterdamas Līgumu un jau ticis minēts vairākos Komisijas programmātiskajos dokumentos ⁽²⁾, patreiz iegūst lielāku nozīmi gan Komisijas politikas vadlīnijās, gan arī kā Konstitūcijas projektā iedibinātas pamattiesības ⁽³⁾.

7.2 Komisijas dokumentā par "Patērētāju politikas stratēģiju laika periodam no 2002. līdz 2006. gadam" ⁽⁴⁾ ir teikts, ka *patērētājiem nozīmīgas ir ne tikai speciālās patērētāju tiesības, bet tos skar arī citas svarīgas ES politikas jomas kā iekšējais tirgus, vide un ilgtspējīga attīstība, transports, finansu pakalpojumi, konkurence, lauksaimniecība, ārējā tirdzniecība utt. Tādēļ patērētāju politiku nevar aplūkot izolēti no citām jomām, kuras ietekmē patērētājus. Nepieciešama ir patērētāju interešu sistemātiska iesaistīšana visās nozīmīgajās ES politikas jomās* ⁽⁵⁾.

7.3 Tomēr patiesībā šis princips netika sistemātiski un konkrēti īstenots darbībā pie Kopienas politiku turpināšanas un izveidošanas. Arī iepriekš minētajā stratēģijas dokumentā šim mērķi, pretēji kā EESK atzinumā ierosināts, netika piešķirts prioritārs statuss ⁽⁶⁾.

7.4 Attiecīgi ir ļoti svarīgi noteikt pārredzamus mehānismus un izveidot ticamas praktiskas darbības, lai garantētu, ka patērētāju intereses vienmēr tiek ņemtas vērā un ka tiek nodrošināts augsts aizsardzības līmenis jebkurā jomā, kas ietverta Kopienas kompetencē ⁽⁷⁾.

⁽¹⁾ OV C 12, 15.03.2001.

⁽²⁾ Īpaši tas attiecas uz tālajai tirdzniecībai piedāvātajiem finansu produktiem.

⁽³⁾ Salīdzināt ar Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejas atzinumu par Piesardzības principa pielietojumu, ziņotājs BEDOSSA kgs, OV C 268, 19.09.2000., 6. lpp

⁽⁴⁾ Salīdzināt ar EEC pirmo 1975. gada 14. aprīļa programmu, kurā jau varēja lasīt, ka "visām tiesībām jātiek pārbauzītām pastiprinātā veidā, caur Kopienas specifisko politiku vadītajām darbībām, tādām, kā, piemēram, ekonomikas politika, Kopienas lauksaimniecības politika, sociālā politika, vides, transportu un enerģijas politika, kā arī likumdošanu saskaņošana, kas visas ietekmē patērētāju situāciju" (OV C 92, 25.04.1975.). Ideja tiks secīgi attīstīta pēc Padomes 1985. gada 4. jūlija ziņojuma ar nosaukumu "Jaunais impulss", kurā pirmo reizi skaidri tiek noteikts, ka iekšējā tirgus realizācija ir līdzeklis, bet nevis nolūks Eiropas ekonomikas Kopienas izveidei (COM(85) 314 final), kas ir Padomes rezolūcijas pirmsākums.

Arī Eiropas Parlaments savā 1992. gada marta rezolūcijā par patērētāju aizsardzības un sabiedriskās veselības normām iekšējā tirgus realizācijas perspektīvā, aicina Komisiju aizvien vairāk ņemt vērā visās politiskajās jomās patērētāju aizsardzības nolikumus (PE 152150).

Bet tā ir Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komiteja, kas Amsterdamas Eiropas Padomes sēdes priekšvakarā savā atzinumā par iekšējo tirgu un patērētāju aizstāvēšanu (CESE 1309/95 22. novembrī, ziņotājs: CEBALLO HERRERO kgs, OV C 39, 12.02.1996.) skaidri paziņoja par ieteikumiem saistībā ar patērētāju politikas horizontalitātes veikšanu un prasīja, lai tās tiktu vispārīgā veidā tiktu saistītas ar pārskatīto vienošanos.

⁽⁵⁾ III panta –38. punkts un III panta 5. punkts

⁽⁶⁾ COM (2002) 208 final, 07.05.2002.

⁽⁷⁾ Turpat 7.lpp.

7.5 Šajā aspektā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja iesaka Komisijai pārbaudīt nepieciešamību izpētīt cilvēku un materiālo resursu stiprināšanu DG SANCO ietvaros un no jauna koordinēt savas darba metodes un procedūras ar citām ģenerāldirekcijām.

7.5.1 Tāpat citām Kopienas institūcijām, sākot ar Padomi un beidzot ar Eiropas Parlamentu, pēc Reģionālās komitejas un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas pašas piemēra, ir jāpārdomā savas organizācijas forma un metodes, kā labāk nodrošināt efektīvu patērētāju aizsardzības ievērošanu visās Kopienas politikas jomās.

8. Patērētāju tiesību vienkāršošana un kodificēšana

8.1 Likumdošanas un reglamentu iniciatīvu izplatīšana un augošā sarežģītība patērētāju tiesību jomā pieprasa, pat nosaka kā obligātu priekšnoteikumu, turpināt uzlabot un vienkāršot likumdošanu.

8.2 Komisija pēdējā laika arvien vairāk ir nodarbojusies ar Kopienas tiesisko aktu izstrādes ⁽¹⁾ aspektiem.

8.3 Savukārt komiteja ir ne tikai atbalstījusi Komisiju šajā jomā ⁽²⁾, bet jau 2000. gadā padarīja "vienkāršošanu" par savas Iekšējā tirgus novērošanas iestādes pastāvīgu tēmu.

8.4 EESK tāpēc pozitīvi vērtē starpinstitutionālo vienošanos, ko panāca Eiropas Parlaments, Padome un Komisija šajā jomā ⁽³⁾, un atgriežas pie jau noformulētajiem novērojumiem minētajā atzinumā un īpaši tajā, kas nesn tika apstiprināts saistībā ar Komisijas pēdējo paziņojumu par šo jautājumu ⁽⁴⁾.

8.5 Šis jautājums ir sevišķi svarīgs saistībā ar patērētāju likumdošanu tik tālu, cik tā ietekmē privātos individuus; tādējādi īpaša uzmanība ir jāvelta turpmākai patērētāju likumdošanas vienkāršošanai, tā lai to būtu iespējams vieglāk izprast un piemērot ⁽⁵⁾.

8.6 Tajā pašā laikā ir jāveic pasākumi, lai izstrādātu kodifikāciju, ko jau veic Komisija, lai gan mazā apjomā, tikai saistībā ar dažām direktīvām.

8.7 Ņemot vērā, ka terminam "kodifikācija" ir vairākas nozīmes, šķiet nevajadzīgi pielikt pūles, izveidojot Eiropas Patērētāju kodeksu ⁽⁶⁾. Drīzāk mums vajadzētu turpināt izskatīt un atkārtoti izstrādāt Kopienas likumdošanu, saskaņojot dažādu likumdošanas iniciatīvu noteikumus un sakārtojot jomas sistematiskā veidā.

⁽¹⁾ 2003. gada 26. februāra Atzinums 276/2003, ziņotāja : Ann DAVISON kdze, OV C 95 23.04.2003.

⁽²⁾ Savā 22. novembra jau minētajā atzinumā 1309/95, Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komiteja sniegusi šādu priekšlikumu :

— visos Eiropas Savienības komerciālās politikas lēmumos ir jāņem vērā patērētāju intereses sabiedrisko un objektīvo kritēriju darbībā;
— ka Līguma 85. un 86. panta piemērošanā patērētāju organizāciju konsultēšanai saistībā ar uzņēmumu savstarpējo līgumu pilnvarošanu un uzņēmumiem, īpaši uzņēmumu koncentrēšanās gadījumos, vajadzētu būt obligātām šīm divām darbībām, esot negatīvai ietekmei uz labu tirgus darbību .
— ka vajadzētu pieņemt regulas par konkurenci un neuzticamām publikācijām ;
— ka vajadzētu saskaņot drošības tiesības, pasargājot patērētājus no agresīvas vai diskriminējošas tirdzniecības darbībām šajā sektorā ;
— ka vajadzētu stiprināt sadarbības politiku drošības normu kontroles veidā un preču un pakalpojumu darbību apspiešana, ja tie ir bīstami drošībai un veselībai (3. panta 2. punkta 4. apakšpunkts) ; "ka visos Eiropas Savienības komerciālās politikas lēmumos patērētāju intereses būtu jāņem vērā sabiedrisko un objektīvo kritēriju darbībā" ;

⁽³⁾ Sevišķi svarīgi ir "Labākas likumdošanas" dokumenti, jo īpaši tas, kas attiecas uz 2002. gadu (COM(2002) 715 final 11.12.02.), kā arī 2001. gada 5. decembra paziņojums "Relamentējošā mehānisma vienkāršošana un uzlabošana" (COM(2001) 726 final, 2002. gada 5. jūnija paziņojums "Eiropas pārvaldība: labāka likumdošana" COM(2002) 275 - 278 final un 2003. gada 11. februāra paziņojums "Kopienas likumdošanas kopuma aktualizēšana un vienkāršošana" (COM(2003) 71 final), un jo īpaši tās nesn publicētā likumdošanas un darba programma 2004. gadam (COM(2003) 645 final 29.10.03.), kurā tika uzsvērts, ka 2004. gada prioritāte būs Kopienas likumdošanas kodēšana un vienkāršošana (5. pielikums).

⁽⁴⁾ Salīdzināt ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu, ziņotājs bija VEVER kgs (OV C 14, 16.01.2001), WALKER kgs (OV C 48, 21.02.2002 un OV C 125, 27.05.02), SIMPSON kgs (OV C 133, 06.06.2003) un RETUREAU kgs (INT/187 2004. gada 17. marts – Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja) 500/2004, OV C 112 no 2004. gada 30. aprīļa).

⁽⁵⁾ Salīdzināt ar EP ziņojumu 25.09.2003. (A5 -0313/2003), kuras autore ir deputāte Monica FRASSONI. OV C 321, 31.12.2003.

⁽⁶⁾ COM (2003) 71 final, ziņotājs - RETUREAU kgs (CESE 500/2004, OV C ...).

8.8 Viens veids, kā samazināt juridisko nastu, būtu pēc iespējas vairāk izmantot pašregulējošos un kopīgi regulējošos mehānismus.

8.8.1 Necenšoties apsteigt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumu, sagatavojot šo tēmu, tomēr var jau apgalvot, īpaši attiecībā uz patērētāju tiesībām, ka tirgū, kas vēl nav apvienots un kam ir informācijas deficīts, būs iespējams izstrādāt tikai alternatīvas pašregulējošas un kopīgi regulējošas sistēmas, ja pastāvēs juridiskais pamatojums ar atbilstoši definētu apjomu, parametriem un kritērijiem. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja to jau ir minējusi savā atzinumā par negodīgām komerciālām darbībām⁴⁵.

9. Patērētāju informēšana un apmācība

9.1 Jau ilgu laiku Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzsver to svarīgo lomu, kāda patērētāju aizsardzībai, sekmēšanai un aizstāvībai ir tos atbilstoši informēšanai un apmācībai.

9.2 Īpaši attiecībā uz **patērētāju informēšanu** Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir darījusi zināmu, ka nav pietiekami sniegt specifisku informāciju attiecībā uz pakalpojumu vai produkciju, ne arī sniegt jebkāda veida ļoti sarežģītu informāciju, bet vajadzētu sniegt vispārīga rakstura informāciju par patērētāju tiesībām, kam jākalpo par pamatu attiecībā uz piemērotu informāciju par precēm un pakalpojumiem ⁽¹⁾.

9.3 Attiecībā uz **patērētāju apmācību** Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, nesēnā iniciatīvas atzinumā ne tikai uzrakstīja aizstāvības rakstu par "izglītotu patērētāju", bet arī sagatavoja metožu un satura sarakstu un noteica dažādu izglītības procesa starpnieku (Eiropas Savienības, valstu, patērētāju, profesionālo asociāciju, utt.) nozīmi ⁽²⁾.

9.4 Veicot pasākumus, lai izskatītu un izstrādātu patērētāju politiku — kas ir paplašināšanās tiešas sekas, patērētāju informēšana un izglītošana spēlē vēl lielāku lomu, nodrošinot, ka patērētāju intereses tiek veicinātas un aizstāvētas efektīvi, tajā pašā laikā ļaujot dalībvalstīm un patērētāju asociācijām definēt vadlīnijas un kritērijus, lai saskaņotu šādu informēšanu un izglītošanu ar īpašiem apstākļiem un iezīmēm katrā valstī reģionālajā vai lokālajā tirgū.

9.4.1 Šajā svarīgajā uzdevumā nozīmīgu lomu spēlē ne tikai skolas, patērētāju asociācijas, uzņēmumi, profesionāļi un dalībvalstis.

ES ir jākoordinē iniciatīvas, bez tam arī jāradā stimuli un jāveic pasākumi, kas ved pie kvalitatīvas patērētāju informācijas uzlabošanas un labākas patērētāju audzināšanas ⁽³⁾.

9.4.2 Šīm darbībām nav jāaprobežojas ar piemērotu finansiālo atbalstu, bet vajadzētu segt arī informēšanas un apmācības kopīgo programmu un kampaņu veikšanu.

9.4.3 Ar to būtu jāvēršas gan pie patērētājiem, gan arī profesionāļiem, preču un pakalpojumu piedāvātājiem un likumdošanā un likumu piemērošanā iesaistītajiem, īpaši pie juristiem (tiesniešiem, advokātiem, prokuroriem utt.).

⁽¹⁾ Attiecībā uz Kopienas zināšanu izmantošanas izveides stāvokli 65 % no aptaujātajām iestādēm apstiprina, ka likumdošanas reforma ir pabeigta, bet 35 %, ka process vēl nav pabeigts.

⁽²⁾ Kopienas patēriņa tiesību "kodēšanas" ideja un dažādi apstiprinājumi terminam "kodēšana" tika plaši diskutēti 1997. gada 13. decembrī Lionā notikušajā konferencē, kuras akti tika publicēti ar nosaukumu "Uz Eiropas patēriņa kodu" pie Bruylant (1998), un pārņemts 2000. gada 14. un 15. martā Boulogne-sur-Mer organizētajā konferencē, kuras akti tika publicēti Francijas Dokumentācijā 2002. gadā Parīzē). Tēma radīja mērķi apspriedei, ko veica dažādi autori *Dominique FENOUILLET* un *Françoise LABARTHE*, ko v sauks : "Vai vajag pārveidot patēriņa tiesību kodu ?" (EKONOMIKA 2002.).

⁽³⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums 105/2004, ziņotājs: *H. BATALLER* kgs, OV C 108, 30.04.2004.

10. Administratīvā sadarbība saistībā ar patērētāju aizsardzības likumu piemērošanu

10.1 Ļoti svarīgs ir aspekts, kas izriet no nesenā regulas priekšlikuma par sadarbību starp nacionālajām varas iestādēm, kas ir atbildīgas par likumdošanas piemērošanas uzraudzību saistībā ar patērētāju aizsardzību (COM (2003) 443 final, 18.07.2003), par ko Komitejai jau bija iespēja izteikt savu atzinumu ⁽¹⁾.

10.2 Lai Kopienas likumu respektēšanas pārraudzības sistēmu padarītu efektīvāku un nodrošinātu tās efektīvu īstenošanu dalībvalstīs, ir jānovērš virkne regulā atrastu trūkumu.

Viens no punktiem, kas tūlīt būtu jāmaina, ir, pēc EESK domām, pārāk ierobežotā regulas darbības joma.

11. Dažas idejas, kā nodrošināt efektīvu un piemērotu patērētāju interešu aizsardzību, veicināšanu un aizstāvēšanu paplašinātajā iekšējā tirgū

11.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir pilnīgi pārliecināta par faktu, ka likumdošanas grozījumi, lai kādi tie būtu, nespētu radīt ne tūlītēju efektu, ne ilgspējīgus rezultātus. Tādējādi, papildus tās vēlmei uzsvērt nepieciešamību stiprināt efektīvu pastāvošo tiesību piemērošanu — šajā diskusijā par dažādām jomām, kas ir jāapskata detalizētāk vai jāuzlabo, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vēlas uzsvērt iespējamo izmaiņu saistīto un progresīvo raksturu veidā, kas neizjauktu nepieciešamo līdzsvaru galveno interešu starpā, tomēr neaizmirstot nelabvēlīgo stāvokli, kādā atrodas patērētājs patērēšanas procesā.

11.2 Šādā perspektīvā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir paziņojusi par dažām jomām, kas pēc tās uzskatiem būtu jāapspriež, lai uzlabotu pašreizējo normatīvu daļu, kas pārvalda juridiskās attiecības, kas tieši saistītas ar patērētājiem.

11.2.1 Viens no aspektiem ir saistīts ar **pakalpojumu drošību** patērētājiem un ar veidu, kā tiek reglamentēta piegādātāja atbildība **par nepilnīgu pakalpojumu sniegšanu**.

11.2.2 Attiecīgās direktīvas priekšlikums ⁽²⁾ kopš 1992. gada ir apturēts. Atbildot uz lūgumu no Padomes un Parlamenta "noteikt Kopienas rīcības vajadzības, iespējas un prioritātes attiecībā uz pakalpojumu drošību" ⁽³⁾, Komisija ir pieņēmusi lēmumu uzsākt diskusijas par šo jautājumu tās 2003. gada 6. jūnija ziņojumā un direktīvas priekšlikumā par pakalpojumiem iekšējā tirgū ⁽⁴⁾, un direktīvas priekšlikumā par pakalpojumiem iekšējā tirgū ⁽⁵⁾. Šis lēmums tiek sagaidīts ar jaunām cerībām.

⁽¹⁾ Šajā saistībā skatīt Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejas atzinumus par "Vienotā tirgus un patērētāju aizsardzību", ziņotājs : *CEBALLO HERRERO* kgs, OV C 39, 12.02.1996. un par "Zaļo grāmatu par patērētāju aizsardzību Eiropas Savienībā", ziņotāja : *DAVISON* kgs, OV C 125, 27.05.2002., un, specifiskāk, atzinumus par direktīvas priekšlikumiem saistībā ar salīdzinošām un kļūdainām publikācijām sakarā ar mājas tirdzniecību, patēriņa kredītu, organizētajiem ceļojumiem, liekajiem noteikumiem, nekustamo īpašumu nepilnīgu izmantošanu, preču attālo tirdzniecību vispār un finansu dienestiem, īpaši, ražotāju atbildību, garantijām, elektronisko tirdzniecību un produktu drošību, kā arī negodīgām komerciālām darbībām.

⁽²⁾ Atzinums, 26.03.2003., kura ziņotājs ir *H. BATALLER* kgs (OV C 13, 06.06.03). Ņemot vērā tā intereses, nevar nepieminēt Nīderlandes Patērētāju aizsardzības jautājumu, kas sniegts komitejas ziņojumā 2000. gada novembrī par šo tēmu.

⁽³⁾ Kā to noteikusi Padome tās 1986. gada 9. jūnija rezolūcijā (OV C 184, 23.07.1986.).

⁽⁴⁾ Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejas atzinums, pieņemts 2004. gada 28. janvārī, ziņotājs : *HERNÁNDEZ BATALLER* kgs, OV C 108 30.04.2004. Komisija jau ir vērsusi uzmanību uz nepieciešamību uzlabot patērētāju tiesību piemērošanas kontroli savā 2002. gada 11. decembra ziņojumā (COM(2002) 725 final).

⁽⁵⁾ 1992. gada 11. decembrī Edinburgas Padomē, kad tika piemērots funkciju decentralizēšanas princips, tika nolemts izveidot veselu sēriju ar direktīvu priekšlikumu sagatavēm, kuru starpā minētais teksts (SN/400 456/92 pielikums C prezidentūras secinājumiem).

11.2.3 Tajā pat laikā, var sūdzēties, ka Komisijas pieeja dotajam virzienam šai tēmai nav izskaidrojama ar efektīviem un precīziem regulas noteikumiem, pamatojoties uz subsidiaritātes un komplementaritātes principu nepiemērotu interpretāciju un papildinājumiem nacionālo politiku ziņā ⁽¹⁾.

11.2.4 Cita joma, kurā ir konstatēts iztrūkums svarīgā reglamentā Kopienas līmenī, ir **vispārīgo interešu galveno pakalpojumu** noteikšana un principi, kam tie jāpārvalda, saistībā ar pakalpojumu ilgspēju un universālo raksturu, cenu pieejamību, piekļuves tiesībām un izvēles brīvību ⁽²⁾.

11.2.4.1 Ievērojot savu atzinumus par šo jautājumu ⁽³⁾, komiteja uzskata, ka ES paplašināšana liek noteikt precīzas un skaidras vadlīnijas, ņemot vērā dažu svarīgu sabiedrisko pakalpojumu privatizēšanas situāciju un saraksta izveidošanu par galveno interešu pakalpojumu būtību, kuru starpā gaisa un dzelzceļa transports, elektrība, gāze, pasta pakalpojumi un telekomunikācijas ⁽⁴⁾ var tikai turpināt būt to sastāvā.

11.2.4.2 Ja nav pietiekami precīzu kvalitātes indikatoru, lai nodrošinātu pakalpojumu salīdzināmu novērtēšanu, tiek gaidīts solītais Komisijas paziņojums par galveno interešu pakalpojumu horizontālās novērtēšanas metodiku ⁽⁵⁾.

11.2.5 Vēl viena nepilnība ir saistīta ar Kopienas mēroga likumdošanas standartizēšanu, kas saistīta ar līgumattiecību saistībām.

11.2.5.1 Tāpēc ir nepieciešams īpaši pieminēt Komisijas iniciatīvu par to, ka ir vajadzīga šīs jomas regulas ⁽⁶⁾ priekšlikuma izveide, kas ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas formulētiem ieteikumiem ⁽⁷⁾ un novērojumiem, pēc tās attiecīgajiem uzskatiem, veido galveno elementu paplašinātās ES līmeņa likumdošanas saskaņošanas procedūrā, jomā, kas ir svarīga atbilstoši patērētāju aizsardzībai.

11.3 Kas attiecas uz **informēšanas tiesībām**, īpaši to attiecinot uz pārtikas produktiem ⁽⁸⁾, bez nepieciešamības padarīt etiķeti pēc iespējas saprotamāku patērētājiem, vienlīdz ir nepieciešams pāriet uz citām modernām metodēm, kas uzlabotu patērētāju informēšanu (Internets, bezmaksas līnijas, patērētāju atbalsta dienesti, utt.), neaizmirstot norādīt produkta izcelsmi, kur tas nepieciešams un iespējams ⁽⁹⁾.

⁽¹⁾ Direktīva 2001/95/CE, 20. pants.

⁽²⁾ COM (2003) 313 final, 06.06.2003.

⁽³⁾ COM (2004) 2 final, 13.01.2004. Skat. atzinumu, ziņojuma sniedzēji Metzler kgs un Ehnmark kgs. Skat. arī Padomes 2003. gada 1. decembra rezolūciju, kas publicēta OV C 299 no 2003. gada 10. decembra.

⁽⁴⁾ Šis komentārs ir sniegts bez nolūka aizsteigties priekšā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas gatavotajam atzinumam par šo tēmu (CESE 137/2005).

⁽⁵⁾ Salīdzināt ar Zaļo grāmatu par galveno interešu dienestiem (COM(2003) 270 final, 21.05.2003.) un Komisijas ziņojumu, kas saukts "Eiropas galveno interešu dienesti" (COM(96) 443 final, 11.09.1996.).

⁽⁶⁾ Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejas Atzinums 1607/2003 10.12.2003, OV C 80, 30.03.2004 (ziņotājs: HERNÁNDEZ BATALLER kgs) un CES Atzinums 605/97 29.05.1997, OV C 287, 22.09.1997 (ziņotājs: VAN DIJK kgs). Vienlīdz skatīt sektorālos Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumus par dažiem galvenajiem dienestiem, starp kuriem var izšķirt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumu CESE 1269/96 30.10.1996, OV C 66, 03.03.1997, par enerģiju un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumu CESE 229/2001 01.03.2001, OV C 139, 11.05.2001, par elektroniskajiem saziņas dienestiem, abus uzlabojis HERNÁNDEZ BATALLER kgs.

⁽⁷⁾ Portugālē tika atklāta pārsteidzoša lieta: telefonisko pakalpojumu izslēgšana no galveno sabiedrisko pakalpojumu kategorijas (Likums 5/2004, 10.02.2004).

⁽⁸⁾ Šis ziņojums ir minēts COM(2003) 374 final, 12.05.2004 dokumentā.

⁽⁹⁾ Regula par piemērojamo likumu par ne līgumsaistību saistībām (COM (2003) 427 final, 22.07.2003.) (Roma II).

11.4 Attiecībā uz **veselības un drošības aizsardzību**, sistēmas RAPEX ⁽¹⁾ vēl efektīvāka darbība ir atkarīga no dalībvalstu varas iestāžu reakcijas kapacitātes. EESK atkārtoti norāda uz nepieciešamību investēt Kopienas tirgus pārraudzības sistēmas kvalitātē un tādējādi veicināt projektus, kuri dod ieguldījumu tirgus kontroles mehānismu izstrādāšanā un attīstībā dalībvalstīs (īpaši jaunajās), pie kam atbalstāmas ir gan patērētāju asociācijas, gan arī atbildīgās sabiedriskās iestādes ⁽²⁾.

11.4.1 Patērētāju asociācijām, no savas puses, ir uzdevums piegādāt uzticamu informāciju par drošiem produktiem un pakalpojumiem un nacionālajā līmenī veikto kontroļu rezultātiem.

11.5 Attiecībā uz patērētāju **ekonomisko interešu aizsardzību**, vairāki aspekti būtu jāformulē no jauna.

11.5.1 Attiecībā uz **ražotāju atbildību** ⁽³⁾, pastāvošais režīms ir nelīdzsvarots, radot zaudējumus patērētājam saistībā ar pierādījumu nastu, kas piemērota patērētājam no vienas puses un ražotāja saistībām no otras puses.

11.5.1.1 Attiecīgi ir pietiekami iemesli tekošajai 1985. gada 25. jūlija Direktīvas 85/374/EEC pārstrādāšanas turpināšanai, atbilstoši Zaļajā grāmatā par civiltiesisko atbildību par nepilnīgiem izstrādājumiem ⁽⁴⁾ priekšlikumiem, uz ko sekojoši atsaukušās virkne Komisijas uzdevumā veiktu izpēšu ⁽⁵⁾.

11.5.2 Noteiktas prognozes ir paustas par pasākumiem, kas saistīti ar patērētāju aizsardzību, veicot tirdzniecību mājās⁶⁸, lai darītu zināmas patērētāju prasības grūtību dēļ, kas radušās pierādījumu nodrošināšanā, kā arī tāpēc, ka dažkārt nav skaidrs, kādus noteikumus jāpiemēro. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka šai problēmai ir jātiek pārskatītai tādā veidā, lai izstrādātu pamatvirzienus, kā pasargāt patērētāju no krāpnieciskām rīcībām. Bez tam visai direktīvai vajadzētu tikt pārskatītai, ievērojot visas pašreizējās aģresīvās un neuzticamās darbības un Kopienas tekstus, kas uz tiem attiecas.

11.5.3 Saistībā ar **attālināti noslēgtajiem līgumiem** ⁽⁶⁾, ir svarīgi pieņemt lēmumu, kas noteigtu, ka pierādījumu nasta ir jānes piegādātājam attiecībā uz prasību ievērošanu, rakstisku apstiprināšanu un patērētāja piekrišanu ⁽⁷⁾. Turklāt būtu noderīgi analizēt informācijas pienākuma piemērotību attāļajos līgumos saistībā ar jaunajām tehnoloģijām.

⁽¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums 841/2004, ziņotājs : VON FÜRSTENWERTH kgs, OV C 241 no 2004. gada 28. septembra

⁽²⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 20. marta Direktīva 2000/13/CE, OV L 109 06.05.2000.

⁽³⁾ Saskaņā ar direktīvu, preces izcelsmes identifikācija nav obligāta, ja vien tā izlaišana nemaldina patērētāju, formulējumu, kas atkarīgs no lielā jautājumu skaita un nav pietiekami skaidrs no juridiskās drošības viedokļa.

⁽⁴⁾ Ātras informācijas apmaiņas sistēma.

⁽⁵⁾ Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu atzinums par "Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas priekšlikumu saistībā ar preču vispārīgo drošību", " , OV C 367, 20.12.2000", ir ar tādu pašu domu. Saistībā ar tirgus kontroles mehānismiem 65 % no aptaujātajām iestādēm uzskata sevi par piemērotām, 37 % sevi uzskata par neefektīvām.

⁽⁶⁾ 1985. gada 25. jūlija Direktīva 85/374/CEE saistībā ar dalībvalstu likumdošanas noteikumu apstiprināšanu defektēto preču fakta atbildības jomā, ko mainījusi Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 10. maija Direktīva , kas paplašina elektroenerģijas tirgus piemērošanas lauku.

⁽⁷⁾ COM(1999) 396 final, 28.07.1999.

11.5.4 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pauž savas bažas saistībā ar **atsacīšanās tiesībām**, jo ir svarīgi veicināt aizkavējumu standartizēšanu dažādos likumdošanas tekstos un noteikt skaidrus likumus šo tiesību īstenošanai, īpaši attiecībā uz attālinātajiem finansiālajiem pakalpojumiem ⁽¹⁾, un saistībā ar patēriņa kredītu ⁽²⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzsver, cik svarīgi ir vienkāršot režīmu, kas ir pārāk sarežģīts un diezgan neizprotams ⁽³⁾.

11.5.5 Saistībā ar patērētāju aizsardzību sakarā ar **negodīgiem nosacījumiem patērētāju līgumos** ⁽⁴⁾, būtu derīgi, ja Komisija izveidotu sistematizētu un aktuālu galveno līgumu noteikumu sarakstu par nosacījumiem, kas ir uzskatāmi par negodīgiem, gan no dažādu dalībvalstu tiesvedības, kā arī no Eiropas Kopienas Tiesas tiesvedības, ar mērķi to izplatīt patērētāju profesionālo un pārstāvniecisko organizāciju starpā ⁽⁵⁾.

11.5.5.1 No otras puses, tā kā ir atzīts, ka reglamentējošie noteikumi ir novecojuši, ir nepieciešams, lai Komisija, cik ātri vien iespējams, beigtu darbu pie to pārskatīšanas, ņemot vērā tās ziņojumu par direktīvas piemērošanu ⁽⁶⁾ un neskaitāmās darba sanāksmes, ko tā ir organizējusi šajā sakarā.

11.5.6 Saistībā ar **patēriņa kredīta** problemātiku ⁽⁷⁾, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai jau bija iespēja izteikt viedokli nesenā Komisijas priekšlikumā par šo tēmu ⁽⁸⁾, un šobrīd ir jāapstiprina nepieciešamība cīnīties ar nolietojuma parādību un saskaņot patērētāju un kreditoru attiecīgās tiesības un pienākumus. Atšķirību pastāvēšana starp valsts regulām šajā jomā un dažādu līmeņu pastāvošo patērētāju aizsardzību, situācijā, kas saasināsies ar jauno dalībvalstu pievienošanu, var radīt ticības zudumu finansu pakalpojumiem un radīt konkurences traucējumus.

11.5.7 Jautājums, kas jāuzskata par neatliekamu Kopienas līmenī, jo tas jau ticis vairākas reizes uzsvērts no Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas puses, ir **mājsaimniecību kredītu pārsniegšana** ⁽⁹⁾, kas ir saasinājies un par ko tiek teikts, ka tas varētu izraisīt procentu maksājumu augšanu.

11.5.8 Tāpat Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ir ļoti svarīgi izvērst regulas **elektronisko maksājumu drošības** jomā ⁽¹⁰⁾, pozitīvi vērtējot neseno Komisijas iniciatīvu par debašu rīkošanu saistībā ar kopējas telpas izveidi iekšējā tirgus maksājumiem ⁽¹¹⁾.

⁽¹⁾ Atsaucoties tieši uz *LOVELLS* kga (MARKT/2001/II/D), prezentēto ziņojumu, līguma Nr. ETD/2001/B5 - 3001/D/76, kurā ziņotājs arī ir piedalījies.

⁽²⁾ Padomes 1985. gada 5. decembra Regula 85/577/CEE par patērētāju aizsardzību līgumu gadījumos, kas noslēgti ārpus komerciālajām iestādēm, OV L 372, 31.12.1985.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 1997. gada 20. maija Direktīva 97/7/CE par patērētāju aizsardzību attāli noslēgto līgumu saistībā, OV L 144, 04.06.1997.

⁽⁴⁾ 97/7 Direktīvas 11. panta a) apakšpunkts.

⁽⁵⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 23. septembra Direktīva 2002/65/CE par attālināto finansiālo pakalpojumu komercializēšanu, OV L 271, 09.10.2002.

⁽⁶⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas priekšlikums saistībā ar likumdošanas noteikumu harmonizāciju, reglamentūru un administratīvajiem noteikumiem Dalībvalstīs saistībā ar patēriņa kredītu (COM (2002) 443, 11.09.2002.).

⁽⁷⁾ 89 % no aptaujātajām iestādēm apstiprina, ka šis noteikums ir ierakstīts likumdošanā, bet 30 % no tām šie mehānismi nerada efektīvas piemērošanas mērķi.

⁽⁸⁾ 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEC, OV L 95/29, 21.04.1993.

⁽⁹⁾ Pēc tā, kas ir zināms, netiek turpināta CLAB izveide, kas ir grūti pieejama. 52 % no aptaujātajām iestādēm uzskata, ka patērētāju piedāvātā aizsardzība ir pietiekama, saistībā ar liekajiem noteikumiem un tikai 19 % uzskata, ka tā ir nepietiekama.

⁽¹⁰⁾ skatīt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumu, ziņotājs : *ATAÍDE FERREIRA* kgs, OV C 116, 20.04.2001, COM (2002) 248 final, 06.07.2000;

⁽¹¹⁾ Direktīva 87/100, OV L 42, 12.02.1987 un Direktīva 98/7, JO L 101, 01.04.1998.

11.5.8.1 Jebkurā gadījumā visu laiku trūkst kopīgas perspektīvas elektroniskās tirdzniecības jomā, kas varētu iegūt patērētāju uzticību, kā tas skaidri izriet no konferences, kas notika Dublinā, Eiropas Patērētāju dienā 2004. gadā.

11.5.8.1.1 Bez tam līdz šim veiktie pasākumi ar mērķi radīt profesionālas akreditācijas sistēmas, nav pat veicinājuši pašregulējošos pasākumu izveidi, lai ļautu patērētājiem noteikt uzticamas interneta lapas.

11.5.8.1.2 Ir iemesls būt apmierinātiem, par spīti ierobežojumiem, ar nesenaļiem Komisijas pieņemtajiem noteikumiem, kas domāti, lai veicinātu drošāku interneta lietošanu ⁽¹⁾ saistībā ar nepilngadīgo aizsardzību un cilvēku cieņas aizsargāšanu, un atbildes tiesībām audiovizuālās informācijas pakalpojumu ietvaros ⁽²⁾.

11.5.8.2 Bez tam, starptautiskā līmenī trūkst līdzīgas juridiskās daļas, kā tā, kas izveidota ES ar Briseles I reglamentu, kas ir svarīga drošu starptautisku, elektronisku darījumu nodrošināšanai. Šī iemesla dēļ konvencija par kompetences jautājumiem un piemērošanas lēmumiem civilajā un komerciālajā jomā saistībā ar šo jomu ir galvenais mērķis, kas jāpārskata Hāgas konferences ietvaros.

11.5.9 Kā svarīgā jomā ir jāmin **līgumu tiesību** standartizēšana, ko veic Komisija un atbalsta Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ⁽³⁾; šī ir joma, kas jāveicina un tālāk jāattīsta, uzmanību pievēršot īpašu līgumu veidu standartizācijai, kas ir sevišķi svarīgi patērētājiem ⁽⁴⁾.

11.5.10. Nesen publicētā Direktīva par noteiktiem aspektiem attiecībā uz patērētāju preču un ar to saistīto garantiju pārdošanu ⁽⁵⁾ aplūko aspektus saistībā ar garantijām, kas saistītas ar preču tirdzniecību. EESK kritika attiecībā uz šo priekšlikumu, kā tas teikts tās atzinumā par šo jautājumu ⁽⁶⁾, ir pamatota, jo īpaši attiecībā uz saistībām starp komerciālajām un juridiskajām garantijām, kā arī uz procedūrām, kas saistītas ar to realizēšanu praksē.

11.5.10.1 Tagad ir svarīgi ne tikai pārdomāt direktīvas spektru, lai segtu visus pakalpojumus, kas seko pēc tirdzniecības ⁽⁷⁾, bet arī rūpīgi uzraudzīt no Komisijas puses, kā direktīva tiek iestrādāta dalībvalstīs, ņemot vērā tās režīma sarežģītību un grūtības to saskaņot ar valsts likumdošanu.

11.5.11 Viena no jomām, par kuru tika paustas cerības, ka Komisija pieņems nostāju attiecībā uz Zaļo grāmatu par patērētāju aizsardzību ⁽⁸⁾, bija tieši **negodīgo komerciālo darbību joma**.

11.5.11.1 Tajā pat laikā, savā atzinumā par šo tēmu ⁽⁹⁾, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai jau bija iespēja paust vilšanos un noteiktu viedokli par vadlīnijām, kas nodrošinātas konkrētajā direktīvā.

⁽¹⁾ Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par Eiropas Parlamenta un Padomes regulu saistībā ar likumdošanas, reglamentūras un administratīvo noteikumu harmonizēšanu dalībvalstīs saistībā ar patēriņa kredītu, 2003. gada 17. jūlijā OV C 234, 30.09.2003, kurā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata par nelabvēlīgu to, ko priekšlikums uztur kā pirmo darbību, sekojot direktīvas 87/102/EEC paraugam, iekšējā tirgus attīstība un līnija, pēc kuras patērētāju aizsardzībai nav nozīmes kā tikai darbībā, kas veicina kredīta piedāvājumu brīvu cirkulāciju, kas nedarbojas kā nolūks, bet gan vienīgi instrumentu iekšējā tirgus attīstībai.

⁽²⁾ Šajā sakarā atgādinām dokumentus, kas vēl joprojām ir aktuāli, piemēram, 24.04.2002 iniciatīvas atzinums un informācijas atskaite, ziņotājs : *ATAÍDE FERREIRA* kgs, OV C 149, 21.06.2002, un dažādas Komisijas un patērētāju valstisko organizāciju organizētas sanāksmes par šo tēmu.

⁽³⁾ Komisijas Ieteikums 87/598/CEE, saistībā ar Eiropas kodu labai vadībai elektronisko maksājumu saistībā, OV L 365, 24.12.1987 ir nepietiekama, lai aizsargātu patērētāju intereses šajā jomā.

⁽⁴⁾ Skatīt Komisijas ziņojumu par juridisko daļu attiecībā uz iekšējā tirgus maksājumiem (COM(2003) 718 final) un Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejas atzinumu, 30.06.2004, ziņotājs : *RAVOET* kgs).

⁽⁵⁾ Saīdzināt ar COM(2004) 91 final, 12.03.2004 un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu Komitejas atzinums izstrādāšanas procesā, ziņojuma sniedzēji *RETUREAU* kgs un *DAVISON* kdze.

⁽⁶⁾ Saīdzināt ar COM(2004) 341 final un Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komitejas atzinums kura ziņotājs ir tas pats, kas iepriekšējam atzinumam.

⁽⁷⁾ Skatīt Komisijas ziņojumu par Eiropas līguma tiesībām (COM(2001) 398 final, 11.07.2001.) un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums, ziņotājs: *RETUREAU* kgs, OV C 241 07.01.2002.

⁽⁸⁾ Saīdzināt ar EESK iniciatīvas atzinumu, kas pašlaik tiek gatavots "Eiropas apdrošināšanas līguma" ietvaros (INT/202), kura ziņotājs ir tas pats, kas šim konkrētajam atzinumam.

⁽⁹⁾ 1994. gada 1. jūnija Atzinums 743/94, ziņotājs : *PROUMENS* kgs, OV C 295, 22.10.1994.

11.5.11.2 Šis jautājums ir rūpīgi jāuzrauga nākotnē, jo īpaši no patērētāju pārstāvju puses jaunajās dalībvalstīs.

11.5.12 Tāpat Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir izteikusi savu neapmierinātību attiecībā uz regulas projektu par **tirdzniecības veicināšanu** ⁽¹⁾, un apstiprinājusi iebildumus attiecībā uz tā beigu formu un tā savienojamību ar priekšlikumu saistībā ar negodīgām komerciālām darbībām, baidoties, ka kopumā šie divi instrumenti tā vietā, lai palīdzētu nodrošināt patērētāju intereses, spers soli atpakaļ no pašreizējiem patērētāju aizsardzības līmeņiem.

11.6 Visbeidzot **taisnīguma pieejamības** jomā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ir nepieciešams stiprināt ne tikai kolektīvo, kopējo un līdzīgo individuālo interešu aizstāvību ⁽²⁾ (nekavējoties izskatot Direktīvu par rīkojumiem attiecībā uz patērētāju interešu aizsardzību ⁽³⁾), izvērsot tās spektru tā, lai pārveidotu to par "klasificētu darbību" ar mērķi veicināt zaudējumu kompensāciju, tajā pašā laikā apturot nelikumīgas vai negodīgas darbības), bet arī individuālo patērētāju likumiskās intereses konflikta situācijā, jo īpaši tas attiecas uz ātru tiesisko procesu nodrošināšanu, ideāli — ja bez maksas ⁽⁴⁾. Šajā jomā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja vairākkārt atkārtoti, ka tā atbalsta ne tikai alternatīvus konfliktu risināšanas līdzekļus (alternatīva strīdu atrisināšana) ⁽⁵⁾, bet arī šķīrējtiesu procedūras. Vienlīdz tiek uzskatīts, ka viena no prioritātēm ir atbalstīt valstiskās varas iestādes operatīvā un tehniskā līmenī, lai radītu līdzekļu izmantošanas iespēju dažādās dalībvalstīs⁹⁶.

11.6.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atbalsta saistošās likumdošanas pieņemšanu, kas, ietverot subsidiaritātes un proporcionalitātes principus, nodrošina mērķu sasniegšanu, kas sniegti Komisijas ieteikumos par šo jautājumu ⁽⁶⁾. Tas jo īpaši attiecas uz patērētāju brīvības principu un objektivitātes principu, procedūru pārredzamību, izstrādājot saistošus noteikumus no ieteikumiem, kas līdz šim nav efektīvi piemēroti praksē plašā mērogā.

11.7 Šajā jomā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja apsveic nesenās Komisijas iniciatīvas saistībā ar tiesisko sadarbību, starp kurām var izšķirt regulas, kas saistītas ar maksātnespēju ⁽⁷⁾ un ar piemērojamo likumu par tiesu kompetenci (Briseles Konvencija) ⁽⁸⁾, kā arī regulas priekšlikumu par piemērojamo likumu saistībā ar ne līgumattiecību saistībām (Roma II) ⁽⁹⁾, Zaļo grāmatu par Romas Konvencijas par līgumattiecību saistībām pārveidošanu Kopienas Regulā (Roma I) ⁽¹⁰⁾ un regula, ar ko tiek izstrādāti Kopienas darbību noteikumi, lai veicinātu Eiropas tiesiskās telpas izveidi civilajā sfērā ⁽¹¹⁾. Bez tam Komisija tiek aicināta sekot vienotās tiesiskās telpas izveidei kā pamata strukturējošam elementam procesuālo tiesību aspektā, veidojot vienotu tirgu, kas kļūst aizvien svarīgāks paplašinātājā ES.

⁽¹⁾ Direktīva 1999/44/CE 25.05.1999, OV L 171 07.07.1999.

⁽²⁾ Kā tas jau noteikts Komisijas unikālajā "Zaļajā grāmatā" (COM (93) 509 final, 15.11.1993.; konkrētā direktīv neievēroja "Zaļās grāmatas" būtību.

⁽³⁾ COM (2001) 531 final, skatīt CESE Atzinumu 344/2002, ziņotāja : DAVISON kdze, OV C 125, 27.05.2002.

⁽⁴⁾ Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komisijas Atzinums 28.01.2004., ziņotājs : HERNÁNDEZ BATALLER kgs, OV C 108, 30.04.2004.

⁽⁵⁾ Savā atzinumā, ziņotājs : DIMITRIADIS kgs, OV C 221, 17.09.2002, par Komisijas reglamenta priekšlikumu (COM(2001) 546 final, 02.10.2001.).

⁽⁶⁾ 71 % no aptaujātajām iestādēm apstiprina, ka eksistē taisnīguma pieejas mehānismi un tikai 29 % ir atbildējuši, ka nav tādu specifisku mehānismu, attiecībā uz to efektivitāti, 58 % tos vērtē kā atbilstošus un 35 % kā nepietiekami efektīvu.

⁽⁷⁾ Direktīva /27CE 19.05.1998, OV L 166, 11.06.1998, kas šodien pastāv kodētā versijā (COM (2003) 241 final, 12.05.2003.).

⁽⁸⁾ Attiecībā uz tiesu izdevumus attaisnojošajiem likumiem patērētāju aizsardzības asociācijām, 73 % no aptaujātajām iestādēm atbildēja, ka tādi nepastāv.

⁽⁹⁾ Eiropas Ekonomikas un Sociālo lietu Komisijas Atzinums par "Zaļo grāmatu par alternatīvajiem veidiem konfliktu risināšanai, kas izriet no civilajām un komerciālajām tiesībām" (COM(2002) 196, 19.04.2002.), ziņotājs : MALOSSE kgs, OV C 85, 08.04.2003. CESE gaida publikāciju par REJE (Eiropas ārpussēdes notiekošo darbību centrs) darbību atskaiti, bet jau piesaista un vērs uzmanību uz nepieciešamību to darīt operatīvāk.

⁽¹⁰⁾ 78 % no aptaujātajām iestādēm pastāv ADR mehānismi un tikai 33 % atbildējuši negatīvi.

⁽¹¹⁾ 30. maija lēmums 98/257/CE par piemērojamiem principiem atbildīgajos organismos ārpus tiesas sēdes notiekošo patērētāju konfliktu reglamentā, OV L 115, 17.04.1998 un 2001. gada 4. aprīļa lēmums 2001/310/CE JO L 109, 19.04.2001.

12. Secinājumi

12.1 Patērētāju aizsardzībai, dalībai, sekmēšanai un aizstāvībai jāveido pastāvīgs mērķis visās Eiropas Savienības politikās, ietverot to Eiropas pilsoņu tiesībās.

12.2 Sakarā ar desmit jauno dalībvalstu pievienošanu, kurās vairumā patērētāju aizsardzība ir relatīvi jauns jautājums, visa patērētāju politika ir jāpārskata no jauna, lai noteiktu, vai tā atbilst tirgus ar gandrīz 500 miljoniem patērētāju prasībām.

12.3 Eiropas Savienība un tās institūcijas spēlē galveno lomu prioritāšu noteikšanā likumdošanas un institucionālo noteikumu atkārtotā izskatīšanā, kā arī nepieciešamo darbību programmās, lai nodrošinātu patērētāju politikas efektivitāti tā, ka tiek garantēta tās mērķu izpilde.

12.4 Ar šo atzinumu pēc pašas iniciatīvas Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja, kā pilsoniskās sabiedrības interešu interpretētājs, pauž vēlmi piedalīties šādas politikas definēšanā, veicot īpašus pasākumus, lai iesaistītu pārstāvjus no jaunajām dalībvalstīm.

12.5 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka steidzamas prioritātes patērētāju politikas ietvaros ir:

- *acquis communautaire* vienkāršošana un kodificēšana;
- efektīva savlaicīgi transponētu likumdošanas tiesību piemērošana, kā arī to stingra kontrole;
- regulas īstenošana par negodīgām komerciālām darbībām;
- steidzami uzlabojumi labākai informēšanai un labākai patērētāju apmācībai;
- efektīva patērētāju politikas iekļaušana pārējās politikās kopienas un nacionālajā līmenī;
- atbalsts patērētāju asociācijām izstrādājumu analīzē un informācijas apmaiņā par to kvalitāti.

12.6 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka stipru un neatkarīgu patērētāju pārstāvniecisko organizāciju pastāvēšana veido pamatu efektīvai patērētāju dalībai, veicināšanai un aizstāvībai.

12.7 Šajā aspektā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ir svarīgi nodrošināt, ka patērētāju organizācijas saņem atbilstošu finansējumu savu darbību, programmu, projektu un iniciatīvu veikšanai.

12.8 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka patērētāju organizāciju dalības un reprezentativitātes kritēriju noteikšana varētu veicināt paaugstinātu patērētāju politikas efektivitāti.

12.9 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka ir jāturpina vai jāuzsāk iniciatīvas, neizlaižot no uzmanības nepieciešamību uzturēt līdzsvaru starp saistītajām interesēm, uzraudzīt likumdošanas darbu vai sagatavot jaunas likumdošanas iniciatīvas, īpaši šādās jomās:

- pakalpojumu drošība un atbildība par nepilnīgo pakalpojumu veikšanu;
- vispārējo interešu galvenie pakalpojumi;
- veselības un drošības aizsargāšana;
- paaugstināta drošība, veicot elektroniskos maksājumus un izmantojot internetu;
- mājsaimniecības kredītu pārsniegšana;
- maksājumu līdzekļi;
- līgumattiecību tiesības;
- taisnīguma un vienotas tiesiskas telpas pieejamība.

12.10 Bez tam, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka vajadzētu pārskatīt jau pastāvošo Kopienas likumdošanu un padarīt savienojamus dažādus tās elementus veidā, kas ļautu piemēroties jaunajam, paplašinātajam, vienotajam tirgum ar īpašu uzsvāri uz šādām jomām:

- ražotāja atbildība;
- mājas tirdzniecība, attālinātā tirdzniecība, elektroniskā komercija un tirdzniecības sekmēšana;
- negodīgi nosacījumi patērētāju līgumos;
- patērētāja kredīts;
- preču un pakalpojumu tirdzniecības garantijas.

12.11 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja atgādina par tās priekšlikumu izveidot Patērētāju aizsardzības pētniecības institūtu, kam jāsniedz zinātnisks pamats par patērētāju politiku ⁽¹⁾.

12.12 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja aicina dalībvalstis uzskatīt patērētāju dalību, veicināšanu, aizsardzību un aizstāvību par prioritāti, kas jāņem vērā visās to politiskajās nostādnēs.

12.13 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja iesaka Komisijai ņemt vērā šajā atzinumā minētos priekšlikumus un ieteikumus, izstrādājot jaunās patērētāju politikas vadlīnijas un regulāri izplatīt ziņojumus par patērētāju jomu un patērētāju vietu Eiropā.

Briselē, 2005. gada 10. februārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu
komitejas
priekšsēdētāja
Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁾ Padomes Dok. 9179/99 + 1 - 99/00806, (Atzinums, ziņotājs : RAVOET kgs, OV C 75, 15.03.2000), šie Padomes dokumenti pašreiz ir ietverti Padomes Regulā (OV L 160/1, 30.06.2000.).

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Sekojoši atzinuma izmaiņu pieteikumi tika noraidīti, bet ieguva vismaz vienu ceturto daļu no nodotajām balsīm:

12.5. punkts

Papildināt 12.5.punktā uzdevumu uzskaitījumu ar sekojošu: "iespējai risināt patērētāju tiesību aizsardzības problēmas ārpus nacionālas valsts nacionālā valodā ar nacionālā patērētāju tiesībsarga starpniecību".

Pamatojums

Šobrīd patērētājam grūti realizēt savas tiesības citā ES valstī dēļ valodas barjeras un procedurālo barjeru nezināšanas, piemēram, latvietim patērētāju tiesību pārkāpumu Holandē vai otrādi.

Balsošanas rezultāti:

Balsis par: 23

Balsis pret: 43

Atturas: 3
